

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran

Toimituksia.

14 Osa.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran

Toimituksia.

14 Osa.

KALEVALA.

Journal of the American Medical Association

Toinen painos.

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa.

1849.

KALEVALA.

Imprimatur: J. U. Wallenius.

Toinen painos.

Helsingissä,

suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjapainossa.

1843.

Alkulause.

§. 1. Kalevala-runojen järestyksestä. Tämä kirja esivanhempaimme muinaisesta olostä, elämästä ja toimista ilmestyy nyt paljo täydellisempänä, kun minkä entisessä korjuussansa oli, ja tulee uskottavasti nykyisessä muodossansa pysymään, sillä keräämättömiä runoja tästä laadusta ei mahda enää asiaksi löytyä, koska kaikki paikat, joissa vaan vähänki on toivottu runoja laulettavan, jo ovat useampia kertoja ja useammilla kerääjillä ristin rastin käydyt ja etsityt. Hyvin muistaen, että ne tulevat olemaan vanhimpana omittuisena jälkimuistona Suomen kansalle ja kielelle, kunnes niitä maailmassa löytyy, on niitä kaikella mahdollisella huolella ja ahkeruudella pyydetty sovitella ja liittää toinen toisiinsa niin hyvästi, kuin vaan on osattu, ja koota niihin kaikki, mitä runot senaikuisesta elämästä, tavoista ja vaiheista ovat tiedoksi säilyttäneet. Sovittamisessa on kuitenkin paljo mielivaltaa ollut, sillä paraimmiltaki laulajoilta ei ole kovin monta runoa yhteen jaksoon saatu, eikä sitäkään aina yhteen laatuun, jonka tähden usein kyllä on täytynyt itse aineen keskinäinen vaade perusteeksi panna, ja katsomatta entisen Kalevalalaitoksen järestyttä välistä siitäki poiketa. Arvattavasti ei hän siis lienekään järestyttämisen työ niin luonnistunut, että taitaisi olla kaikille mielen mukainen, ja ettei siinä aina yhtä ja toista jäisi muistuttamista.

§. 2. Erityisistä nimistä runoissa. Ei ainoastansa järestyksessä, vaan usein nimissäki, eroavat eri laulajoilta ja eri paikoilta saadut runot toisistansa. Yksi laulaa Wäinämöisestä, minkä toinen Ilmarisesta, kolmas Lemminkäisestä; yksi Lemminkäisestä, minkä toinen Kullervosta eli Joukahaisesta. Kullervon siassa veronvientimatallansa (45: 69—358) on toisilla Tui-retuinen, Tuurikkinen, Lemminkäinen eli vanha Wäinön poika.

Sama epävakaisuus on myös paikkojen nimissä haittaava. Kerran toisenki hämmentyvät Kalevalan, Wäinölän, Luotolan, Luotelan, Päivölän, Päivilän, Jumalisten, Wuojelan, Joukolan, Saarelan, Sariolan, Saraojan, Sarajahan, Pohjolan, Lapin, Ruijan nimet toisiinsa, joka hämmennys niin näiden, kuin edellisten nimien välillä on varsinki vähäpätöisemmissä asioissa tavallinen, pää-asioissa harvemmin tapahtuva. Kaikessa semmoisessa nimiseossa

on kuitenkin kaksi opasta hyvänä apuna ollut, nimittäin aineen johto ja paraimpien laulupaikkojen runot.

§. 3. Kalevala-runojen nykyisestä kotipesästä. Paras ja rikkain runokoti on ainaki Wuokkiniemen pitäjä Wienan eli Arkankelin lääniä. Siitä itään päin Jyskyjärvelle ja Paanajärvelle, tahi pohjaiseen päin Tuopajärvelle ja Pääjärvelle tullessa huononevat runot huononemistaan. Paremmin ovat etelään päin säilyneet ensin Repolassa ja Himolassa Aunuksen lääniä ja siitä rajan poikki Suomen maahan tullen Ilomantsissa, Suojärvellä, Suistamossa, Impilahdessa, Sortavalassa ja Laatokan läntisiä rantamaita myöten Inkereen asti, jossa viimeisessäki vielä myös joita kuita Kalevalan runoja, ehkä vajanaisesti, muistellaan.

§. 4. Ensimmäiset Kalevala-runojen kotipesän ja järjestyttämisen viittaajat. Entisen läänin-lääkärin, tohtori Zakarias Topeliuksen ansioksi mainittakoon, että hän viidessä osassa, vuosina 1822—1836, ilmestyneillä runokokouksillansa: Suomen Kansan Vanhoja Runoja ynnä myös Nykyisempiä Lauluja, laitti ensimmäisen tiedon näiden runojen varsinaisesta kotipesästä. Jo sitä ennen oli Akatemian apulainen, nykyinen professori Reinhold von Becker, Pohjanmaalta koonnut muutamia runoja Wäinämöisestä ja 1820 vuoden Turun Viikko-Sanomissa suorittanut niitä johonkuhun järjestykseen keskenänsä, joka oli ensimmäinen yritys sitä laatua. Ilman näittä kahdetta miehettä Kalevalan runot ehkä vieläkin olisivat entisessä pölossansa; sillä kenpä ilman Topeliuksen johdotta olisi arvannut niitä Wenäjän Karjalasta etsimään lähteä, ja kenenkä päähän olisi juuri äkisti taitanut tulla niiden yhteen kutoamisen ajatus, jos von Beckerin yritys ei olisi ohjannut siihen?

§. 5. Kalevala-runojen alkuperäisyydestä. Useampia paikkoja näistä Kalevalassa löytyivistä runoista laulellaan itseksensä. Semmoisia ovat raudan synty (r. 9), metsämiehen lu'ut (r. 14), karjan lu'ut (r. 32), tulen synty (r. 47) ja muut loihdurunot, häävirret (r. 21—25), otson runot (r. 46). Kalevala-laulajien johdolla, jotka semmoisiin paikkoihin tultuansa useinki jättivät ne laulamatta sanoen: »siitä lähtee se tavallista raudan lu'un jälkeä», taikka: »siitä tulee häävirret laulettavaksi, joita saatta naisilta», on niillä korjattu ja täydellisytetty kaikkein senlaatuisten runojen yhteisellä avulla katso-matta, laulettiinko niitä yhteen jaksoon Kalevala-runojen kanssa, elikkä erilleen niistä. Semmoisia käytetään vielä nykyäiköinkin tavallisissa tarpeissansa yli koko Karjalan maan, niin Suomen, kuin Wenäjän puolella rajaa, myös Inkeressä ja paikoittain Savossaki ja Pohjan maalla, ja ehkä niihin, kuin arvattavasti muihinkin runoihin, aikaa voittuen on uusia sanoja ja mietteitä paikoillensa lisäksi tullut, niin on kuitenkin hankala, jopa mahdotointi, eroittaa

ne alkuperäisistä Kalevalan aikuisista. Parempi on heittää semmoinen tarkempi eroittaminen ja ennemmin pitää ne alkuperäiset runot ei muuna, kun tarina-maalle kylvettyinä siemeninä, joista nykyinen runotouko vuosisatojen, ehkä tuhansienki, kuluessa on noussut ja paisunut.

Laulujen alkuperäisyyden kanssa käypi miltei seuraavaan tapaan. Pitopaikoissa eli muissa seuroissa kuulee joku uuden laulun ja kokee sen muistonsa panna. Sitte toisessa tilassa sitä jo itse uusille kuulioille laulaessansa muistaa tarkemmin itsen aineen, kun sen sana sanalta joka mutkassansa kertomisen. Ne paikat, joita ei muista juuri entisillä sanoillansa, kertoo omillansa, paikoin ehkä somemmasti, kun sitä ennen olivatkaan, ja jos joku vähä arvoisempi seikka lomasta jäisi pois, niin taitaa toinen laulajan omasta päästä tulla siaan. Samalla tavalla menettelevät sitte toiset ja kolmannet kuuliat laulua, ja laulu muuttuu, minkä muuttuu, enemmän erinäisissä sanoissa ja mutkissa, kun itsessä aineessa. Tämän laatuisen laulutarinan rinnalla kulkee kuitenkin toinen, joka paremmin säilyttää sitä vanhoissa sanoissa ja saranoissansa, nimittäin lapsen vanhemmiltansa polvi polvelta oppiminen, mutta samassa kun se estää toisen kulkusisarensa ylen kauas poikkeamasta, täytyy sen itsenki toisinaan sitä noudattaa, ettei muuten jäisi kovin jalelle.

§. 6. Vanhojen runojen pelätystä häviämisestä. Sitä että Wenäjän Karjalassa vanhoja runoja ja niiden laulajoina näihin aikoihin asti on kunniaassa pidetty, voisi päättää, laulajien runojansa ei unohtaneen, vaan ennemmin niitä parannelleen ja kaunistelleen nykyiseen muotoonsa monihukuisissa toisunnoissa. Muutamia vuosisatoja tätä ennen niitä ehk' ei olisi löytynyt siihen paljouteen, vaikka kyllä jo silloinkin kaikki olivat taimella ja heristymässä. Tästälähin alkavat ne taas pikemmin supistua, kun uusilla lisäyksillä enetä, sillä kun, ken ikänänsä tahtoo, saapi ne valmiina kirjana käteensä, ja täydellisempänä, kun minkä kenen erinäinen muisto kannattaisi, niin katoaa muistolta laulamisen arvo, ja arvon kadottua itse muistolta laulaminenki. Se käypi samate kun jonkun kielen eri murren kanssa yhteisen kirjakielen voimien päästyänsä. Sitä ennen erkanivat erkanemistansa yksi murre toisesta, ja väliin ilmautui uusia; kirjakielen saatua alkoivat taas kaikki sen ympärille yhdistyä.

§. 7. Vierassukuisista sanoista. Edellä mainitusta runojen kulkua säilyntätavasta on huokeasti ymmärrettävä, kuinka niihin tuo tuostakin on tainnut yhtyä semmoisia sanoja, jotka arvattavasti vasta myöhempinä aikoina ovat kieleen tulleet, joista siis ei suinkaan ole päättämistä, itse runojenkin ei vanhempia olevan. Sanat ja kieli runoissa ei ole muu, kun tarinan ulkonainen ajan mukiin muodostuva puku. Myös on monta vanhoissa runoissa löytyvää ruotsin eli venäjän sukuista sanaa tainnut jo Permian vallan aikana

tavallinen olla, koska muinaistietojen mukaan Permialaiset kävivät kauppaa näin Islandilaisten ja Norjalaisten, kuin Wenäläistenki kanssa, ja kaupankäviät kansat aina saavat kaupan päällisiksi uusia sanoja kieleensä. Suuri osa semmoisia ruotsin sukuisia sanoja, joita tavallisesti arvellaan vasta myöhemmin, Suomen maan Ruotsin yhteyteen jouduttua, Ruotsalaisilta saaduksi, löytyy rajanki takana Wenäjän maalla Karjalassa ja Aunuksessa. Näiden siellä löytyminen on vaikea muulla ehdolla selittää, kun sillä, että olivat tuttuja jo ennen Suomalaisten eroamista Ruotsin ja Wenäjän vallan alaisiksi.

§. 8. Runojen syntyajoista ja alkuperäisestä kodista. Montakin arvelua on näiden runojen syntyajoista ja paikasta ollut. Muita asianmukaisemmalle näyttää se, joka pitää niitä Permian vallan aikana syntyneinä Wienan (eli Walkean) meren kaakkoisrannoilla, taikka niiden isojen järvien, Woikojärven, Oniekan ja Laatokan, seuduilla, jotka kaaressa makaavat Oniekan lahden välillä Wienan merta yhdellä, ja Suomenlahden Itämeren, toisella puolella. Se osa Suomalaisia Wenäjän Karjalassa, joiden tykönä nämät runot ovat halki vuosisatojen säilyneet, näyttää kun olisi vanhan rikkaan, voimakkaan ja kuuluisan Permian kansan suoraa jälkisukua. Sillä on vielä yli muiden Suomalaisten joku ulkonainen perintösiivistys vanhoista ajoista, omituisia jälkiä jonkunlaisesta yhteis-elmästä, erinomainen, kaikkia kieltoja ja vastuksia kiertelevä kaupan into, nopsa sekä ruumiin liike että mielen maltti yrityksissinsä, joka kaikki samassa kun heidän nykyinen asunsiansa, runomuistinsa, kielessinsä tavattavat ruotsinsukuiset sanat, vaimoväen omalaatuiset koristukset y. m. saapi vanhoista Permian ajoista paraan selityksensä. Ruumiin nopeudessa, pian hoksaavassa mielen maltissa ja kaupanhalussa ovat Suomen maan Pohjalaiset ja Karjalaiset heidän lähimpiä sukulaisiansa, jälkimmäiset ynnä Inkeriläisten kanssa runomuistissaki.

§. 9. Pohjolan asukkaista. Löytyy kyllä aihetta siihenki luuloon, että Pohjolan eli Pohjan kansalla näissä runoissa ymmärrettäisi Lappalaisia, mutta asianmukaisemmalta näyttää kuitenkin, Pohjolassa ei Lappalaisia, vaan jonkun eri lahkokunnan Suomalaisia asuneen. Tosin nimitetään lausekerroissa (parallelismoissa) Pohjolata välistä Lapiksiki, mutta se näyttää ainoastansa joku herjausnimi olleen samate kun Pimentola, Untamola, Kylmä kylä, Miesten syöjä sia j. m. Ainoastansa yhdessä paikassa (12: 199, 200) osoitetaan Pohjolassa outoa kieltä puhutuksi, mutta sen paikan voipi silläki tavalla selittää, että Lemminkäisen äiti, kun kielsi poikaansa Pohjolaan lähtemästä ja ynnä muiden syiden, jotka pidättäisivät häntä lähtemästä, sanoi »etkä tunne kieltä Turjan, maha et lausua lapiksi,» kielellä tarkoitti ei puhetta, vaan Pohjolan omituista loihutaitoa. Myös on se paikka voimut myöhemmin runoon tulla, eli josta kusta alkuansa toisesta runosta siihen sekautua, eikä,

jos kuinkin olkoon, merkitse paljo mitään niistä moninaisia muita paikkoja vasten, jotka osoittavat Pohjolan ja Kalevalan asukasten huokeasti toinen toisensa kielen ymmärtäneen. Muuten on koko elämän laatu Pohjolassa paljo eroava Lapin niin nykyisestä, kuin arvattavasti muinaisestakin elämän laadusta, ja koko edellisessä Kalevalan osassa pysyy Pohjolan kansa voimakkaampana, kun mikä milloinkaan Lappalaisiin sopisi. Lemminkäinen muistuttaa (27: 109—114) sekä muiden että omistansa Pohjolaan viemistä ohrista, joilla kyllä ei muuta kun verojyviä ja veron-alaisuutta tarkoitettane, jota, myös toisessaki paikassa (35: 65—74) osoitetaan; mutta koskas olisi joku muu kansa Lappalaisille veron-alainen ollut? Entistä ylivaltaansa muistelee Pohjolan emäntä myös runoissa 42: 333, 356 ja 43: 371—374. Uskottavinta on siis Pohjolassaki jonkun Suomalaislahkokunnan asuneen, jolle Kalevalasta aikoinansa maksettiin veroa, kunnes Wänämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen tekivät lopun veron-alaisuudelle. Juuri sinä onki Kalevala-runojen keskinäinen side eli yhteys, että kertovat, kuinka Kalevala vähitellen vauristui Pohjolan vertaiseksi ja viimein pääsi voitolle.

§. 10. Kielenlaatu näissä runoissa on Karjalan tavallista suomea, eikä paljo poikkeava muidenki Suomen maakuntain puheesta, jonka tähden Suomalainen mistä tahansa vähällä tottumisella ne helposti ymmärtää. Muutamia oudompia sanoja on kuitenkin koettu erittäin selittää ja tässä ehkä sopinee eräitä muita selityksen välioja antaa.

Semmoiset sanat, jotka matkivat jota kuta ääntä eli liikuntoa (onomatopöetica) ovat yllensä suomessa tavalliset, ja saavat usein paikalta, jossa tavataan yhteydessä toisten sanojen kanssa, paraan selityksensä. Senlaisia ovat esimerkiksi suihkii, piukkii, loruu, noruu, kamuaa, remuaa, nuhajaa, sohajaa, ratisee, vatisee, ärähtää, sorahtaa, sirettää, hyräytyy, viehkuroi, kääperöitsee, häiläyttää, nauskahuttaa, tölläyttää, tuivertaa, haivertaa, karittelee, kahattelee, suhuttelee, siuottelee, luskuttelee, juhmuttelee, kääramöittelee ynnä monilukuisten muiden. Useammin, kuin itsepäällensä, tavattaan ne jonkun toisen lausukan eli toimisanan vieressä tarkemmin osoittamassa jonkun toimituksen erityistä ääntä eli liikuntotapaa, esimerkiksi: lyödä lynnähyttelee s. o. lyö niin että heläjä, itkee hyryttelee s. o. itkee hiljaisella äänellä, huutaa huikahuttaa s. o. huutaa raikkaalla äänellä, käydä kulleroittelee s. o. käy keveästi ja ripsausti jalkojansa nostellen, astua lykyttelee s. o. astuu joutuisasti, hiihtää hivittää s. o. hiihtää terävään ja uutteraan, juosta puikkii s. o. juoksee suoraan suurella vauhdilla. Tavataan välistä melkein samanlaatuisia nimi- ja mainesanojaki, esimerkiksi: huitukka, haitukka, ressukka, rehvana, pöyhtöhäntä, röyhetyinen,

källeröinen, jotka samate kun sellaiset toimisanatkin ovat huokeammat ym märtää, kun oikein säntillensä selittää eli mailla kiehillä sanoa.

Toisenlaatuksia ovat itsekohtaiset eli itseyntyvät toimisanat, joita ainoastansa Karjalan ja Savon kielessä näihin asti on käyletty, vaan muissa murteissa kahdella eri sanalla toimitettu, esimerkiksi käänteilekse s. o. kääntelee itseänsä, ajaike s. o. ajaa itsensä, siirräikse s. o. siirtää itsensä eli itseänsä, siirräime (siirräihen) s. o. siirrän itseni eli itseäni, siirtihe s. o. siirti itsensä eli itseänsä, siirrime (siirrihin) s. o. siirrin itseni, itseäni, siirrihet (siirrihit) siirrit itsesi, itseäsi, tungeite s. o. tunge itsesi, itseäsi, veäite s. o. vedä itsesi, itseäsi, pannaita s. o. panna itsensä, laskeita s. o. laskea itsensä, itseänsä, vetäitä s. o. vetää itsensä, itseänsä.

Semmoiset toimisanat, kun käännältää, väännältää, veältää, sivaltaa, työnnältää, nostaltaa, murraltaa j. m. myös ovat entiselle kirjakielelle enimmäksi osaksi oudonlaiset. Ne osoittavat toimituksen äkillisyyttä ja väkevyyttä, esimerk. työnnältää yhtä kun työntää äkisti ja väkevällä kädellä. Äkillisyyttä yksinänsä merkitään semmoisilla toimisanoilla, jotka päättyvät tavuella see, esimerk. vetäisee, tarpaisee, sitaisee, kutaisee, tahkaisee, par-kaisee, ärjäisee, joista enin osa jo vanhastaan on kirjakielelle tuttu.

Kun jota kuta sanaa tahdotaan somistellen eli mielitellen sanoa, niin annetaan sille Wenäjän Karjalan murteessa useampiakin eri päätteitä, esimerk. sanasta reki: reyt, rekonen; käki: käyt, käkönen; veši: veyt, vetonen; susi: sutonen; kivi: kivyt, kivonen; hanhi: hanhut, hanhonen; meri: meryt, meronen; mesi: meto, metonen; neiti: neiyt, neito, neitonen; veli: velo, vello, veljyt, veijo, veito, veitonen; lehti: lehyt, lehtyinen, lehtonen; kesä: kesyt, kesonen; koivu: koivas, koivahainen; päivä: päivy, päivönen; marja: marjut, marjanen; sampo: sammut, samponen; syän: syämmyt; taivas: taivo, taivonen; lammas: lampahut, lampahuinen; rove: ropehut; vene: veno, venonen, venehyt; pyörä: pyörykkä, pyöryläinen; puola: puolukka, puolukkainen; pääsky: pääskynen, pääskyläinen; sirkku: sirkkunen, sirkkulainen; juoma: juomukainen; olut: olo, olonen, oluinen, olukkainen; yö: yöhyt; vyö: vyöhyt; suo: suohut; pyy: pyyhyt; puu: puuhut; tie: tiehyt j. n. e.

Moni'ussa on Karjalan ja Savonki murteella ynnä tavallisten kirjakielen päätetten myös toiset omalaatuisensa, esimerk. tähtiloiksi, helmiloiksi, helmilöitä, ristilöitä, jokiloita, lukkoloita, käärylöihin, kelloloissa j. n. e., jotka eivät merkitse muuta kun tavalliset: tähdiksi, helmiksi, helmiä, ristiä, jokia, lukkoja, kääryihin, kelloissa, eivätkä käyletä useampi kun kaksitavuisissa sanoissa, eikä niissäkään, jos nimentäsiassa päättyvät a-lla eli ä-llä.

§. 11. Kielen kirjoitustavasta. *Kirjoitustapaa nykyisessä laitoksessa on mahdollisuutta myöten mukailtu tavalliseen kirjakieleen ja yhteisiin kielenopin johtoihin* *). Siitä syystä tavataan nyt kirjoitettuna: osoittaa, tavoittaa, milloin, syytöin, kultainen, vetäisee, naukaisee, muutaime, käännäikse, antoi, annoin, nauris, neula, paula, kaura, seula, kauris, äyräs, koura, ohra, teiri, peura, aura, ottakamme, ottakatte, heittäömme, heittäotte, jossa entisen, *Karjalan-murteisen, kirjoitustavan mukaan oli*: osottaa, tavottaa, millon, syytön, kultanen, vetäsee, naukasee, muutame, käännäksen, anto, annon, nakris, niekka, pakla, kakra, siekka, kapris, äpräs, kopra, otra, tetri, petra, aatra, ottakame, ottakate, heittäöme, heittäöte.

Samasta syystä on nykyisessä laitoksessa kirjoitettu: hopea, valkea, sorea, usea, käpeä, leveä, melkeä **); laji, neuvo, sauva; enpä, onpi, hänpä; *entisessä*: hopia, valkia, soria, usia, käpiä, leviä, melkiä; lai neuo, sauva; empä, ompii, hämpä.

Paitsi sanan ensimmäisessä tavuessa jakavat pitkät äänekkaat ja pitkät kaksois-äännet eri tavuihin, esimerk. keihä'än, paha'an, talohon, kylähän, vetehen, käyähän, saatihin, use'in, melke'in *kolmitavuisiksi, ja keihä'illä, kätky'ille, hope'ita, rehe'ille, otetahan, annettihin nelitavuisiksi sen siaan, kun tavallisesti sanotaan ja kirjoitetaan* keihään, pahaan, kylään, veteen, käyään, saatiin, usein, melkein *kaksitavuisina, ja keihäillä, kätkyille, hopeita, reheille, otetaan, annettiin kolmitavuisina.* Merkkiä (?) *käytetään ainoastaan, missä pitkä äänekäs jakautuu kahteen tavueen taikka useampia yhdenäänellisiä äänekkeitä kohtautuu, niinkuin sanoissa:* ve'en, puhe'et, sana'an, nää'än *ja missä äänikäs sanan lopusta on runomitan tähden poisheitetty.*

Missä kirjostustapaa ei ole yhteiseen kirjakieleen sovitettu, ymmärrettänee se huokeasti sillänsäki. Niin esimerkiksi lienevät sanat kielti, väänti, murti, löyti, löynnyt, löytty, löytähän, kääty, käätähan, vääty, souttu, kaata, kaatahan, kaannut, oisi, uunna, kuunna, miesnä, tänä päänä *huokeat käsittää niilläki paikoin, joissa on totuttu sanomaan:* kielsi, väänsi, mursi, löysi, löytänyt, löyetty (löydetty), löyetään (löydetään), käännetty, käännetään, väännetty, soudettu, kaattaa, kaetaan (kaadetaan), kaata-

*) Katso: Finsk Språklära af Fab. Collan. Helsingfors 1847.

**) Alkuperäisesti kuuluivat ne: hopeta, valketa, soreta j. n. e. T:n jo aikoja äänekästen väliltä kadottua, on niitä kuitenkin parempi e:llä kun i:llä kirjoittaa. Jos kohta paikoin sanotaan hopia, valkia, soria, leviä, niin sanotaanpa taas toisin paikoin hopee, valkee, soree, levee, joka ynnä e:n alkuperäisyyden kanssa vaatii niillä e:llä kirjoittamaan. Paikoin kuuluvat vieläki täydellisesti hopea, valkea, sorea, leveä j. n. e.

nut, olisi, uutena, kuutena, miehenä, tänä päivänä. Samoin ovat semmoiset sanat kun: päivää, kehräävi, rantaa, hakkaavi *kieliopin sääntöjä vasten pidetyt entisessä Karjalan murteisessa muodossansa ja kirjoitetut: päiveä, kehreävi, rantoa, hakkoavi, sen vuoksi, että kun se niissä löytyvä pitkä äänekäs (aa, ää) runomitassa jakautuu kahteen tavueen, niin on tämä jakautuminen helpompi sekä merkitä että puhua näin kirjottain kun millä muulla tavalla, esim. jos tämmöiset sanat kirjoitettaisi: päivä'a, kehrä'ävi, ranta'a, hakka'avi.*

§. 12. Kalevala-runojen kokouksista ja kerääjistä. Niinä neljän-toista vuotena, jotka ovat jääneet siitä ajasta, kun ensimmäinen Kalevalan laitos v. 1855 painettiin, on paljo uusia runokokouksia tehty, ja niiden kerääjät ovat olleet: Akatemian oppilas J. Fr. Cajan, majisteri M. A. Castrén, oppilaat D. E. D. Europæus, A. E. Ahlqvist, Fr. Polén, Z. Sirelius, majisteri H. A. Reinholm ja myös nykyisen laitoksen suorittaja, joista ensiksi nimetty kulki omilla varoillansa niitä keräämässä, muut Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran avulla. Erittäinkin onnistui Europæukselle*) paljo sekä uusia runoja että toisintoja entisiin, vuosina 1845, 1846 ja 1848, kerätyksi saada. Näistä hänen ja muiden ilmi saattamista suurista runokokouksista, jotka ynnä entisten kokousten kanssa tulevat Helsingissä olevalta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralta säilytettäväksi, on nykyinen Kalevalan laitos kasvanut pian toistansa isommaksi ja laajemmaksi, kun minkä entinen oli. Minkä il-manki, runojen järetyksessä ja muussa sisällisessä kohdassa, lienee entistä laitosta parempi, se asia jääköön itsekunki lukian arvata.

§. 13. Nykyisen Kalevala-laitoksen ko'osta ja järetyksestä entisen suhteen. Entisessä laitoksessa oli kaikkiansa 32 runoa, jotka yhteensä sisältivät ei täyttä 12,100 värsyä, nykyisessä sitä vasten on 50 runoa, ja yhteensä lähes 22,800 värsyä. Mitenkä muuten kummanki laitoksen paikat vastaavat toinen toisiansa, sen saattaa seuraavasta osotuksesta nähdä.

*) Hän on myös kirjaansa: Pieni Runon-seppä, Hels. 1847 liitettyssä johdatuksessa runon tekoon laatinut osaavasti runojen mitteilisestä rakennuksesta ja antanut hyviä neuvoja siitä asiasta tarkempaa tietoa haluaville.

Nykyisessä.		Entisessä.		Nykyisessä.		Entisessä.	
Runo.	Värsyt.	Runo.	Värsyt.	Runo.	Värsyt.	Runo.	Värsyt.
1	1—108	1	1—78	117—368	137—213		
	109—176			8	1—36	3	1—30
	177—244		270—315	9	1—90		
	245—280		247—269		191—282		131—200
	281—344		79—112	9	1—424	4	1—342
2	1—216	24	61—209		425—488		
	217—284				489—586		343—424
	285—346		19—60	10	1—318	5	1—260
	347—376				319—390		
3	1—84				391—432		261—312
	85—100		1—10		433—462		
	101—116				463—510		313—350
	117—128		11—22		511—614		
	129—144				125—142	18	222—235
	145—254		23—94		143—402		
	255—282		95—103	12	1—128		
	283—536		104—243		129—504	6	241—275
	537—580			13	1—258	7	241—116
4	1—136	31	1—94	14	1—460		117—641
	137—192			15	1—306	8	1—247
	193—231		95—107		307—384	4	306—332
	232—266		108—146		385—548	8	248—289
	267—434				549—650		
	435—504		151—208	16	1—100	9	1—25
	505—518				101—282		26—174
5	1—16				283—328		
	17—34		331—348		329—396		175—231
	35—144		209—307		397—412		
	145—164			17	1—628	10	1—489
	165—192		308—330	18	1—560	11	1—323
	193—242				561—584		
6	1—234		113—246		585—706		324—391
7	1—8		247—254	19	1—32	12	1—17
	9—42	2	1—30		33—58		
	43—116		31—36		59—354		18—211

	355—406				313—318		145—150
	407—518		212—281		319—380		
20	1—174	13	1—115		381—412		151—180
	175—390		130—331		413—468		
	391—424				469—672		181—314
112	425—458	808	116—129	87	673—716	14	339—366
08	459—498	86	8		717—738	171	801
	499—614	00	332—420	26	1—288	17	1—248
21	1—438	14	1—322	882	289—314	022	312
22	1—184	15	1—149	011	315—670	118	249—452
	185—448	841	231	002	671—776	012	1
101	449—522	042	150—199	27	1—420	182	475—706
23	1—78	818	01	28	1—64	018	282
	79—100	008	214—236		65—290	18	1—173
018	101—160	061	108	29	1—24	18	1
	161—174	001	260—273	01	1—25—114	001	174—221
008	175—212	012	031		115—220	011	101
	213—220	121	245—247	22	221—404	181	236—347
282	221—230	011	280—282		405—600	111	121
	231—236	001	237—244	30	1—434	122	348—593
	237—334	821	1	001	435—500	022	222
072	335—346	102	274—279	31	1—89	002	082
011	347—384	202	1		90—98	019	1—7
110	385—398	001	248—255	10	1—99—214	001	1
112	399—850	000	1		215—340	001	17—72
24	1—116	138	508	101	341—358	122	001
022	117—136	812	283—296	011	359—374	002	28
	137—186	003	012	32	1—548	121	126—379
22	187—264	001	297—332	33	1—222	102	380—470
171	265—296	082	101		223—262	212	202
	297—366	222	333—361		263—296	01	474—490
182	367—442	008	022	34	1—240	12	71
	443—476	011	362—385	35	1—59	111	79—124
081	477—496	820	1		60—372	131	211
022	497—518	002	386—393	36	1—154	001	201
	519—528	122	462—471		155—230	012	491—530
25	1—48	016	281—31	012	231—360	102	1
11	49—88	22	1	37	1—250	20	1—172
	89—242	82	332—144	38	1—64	01	173—196
112	243—312	122	02	00	1—65—178	011	21

	179—250	15	394—461	44	1—334	29	1—248
	251—286			45	1—30		
	287—328	20	197—224		31—60	25	1—37
39	1—426	21	1—344		61—108		
40	1—342	22	1—193		109—362		49—310
41	1—266		194—392	46	1—26		
42	1—332	23	1—156		27—644	28	1—607
	333—356			47	1—20		
	357—366		157—166		21—312	26	1—185
	367—460				313—364		
	461—562		167—215	48	1—372		186—533
43	1—288		216—407	49	1—236	27	1—157
	289—368	24	223—321		237—278		
	369—384	23	416—422		279—422		158—277
	385—398	24	1—8	50	1—512	32	1—251
	399—434		322—329		513—620		252—280

Tästä osoituksesta voipi itsekuki pian ja huokeasti nähdä, missä nykyisen Kalevala-laitoksen järjestys runojen välillä on entisestä eroava, kuin myös kaikki ne paikat, jotka ovat myöhemmin saatuja, lisäksi tulleita. Kun niillä entisessä laitoksessa ei ole mitään vastaavata, niin on niiden kohdalla oleva sia sen värsypalstassa jätetty tyhjäksi. Mutta ilman näitä näin merkityitä on läpensä paljo uusia värsyjä semmoisillaki paikoilla, joilla entisen laitoksen palstoissa on jotain vastassaki, joka jo on mainittuin paikkojen värsylu'ustaki toinen toisensa rinnalla arvattava. Pienempiä lisiä ei kuitenkaan ole taittu erittäin osoittaa, koska osoitus sen kautta olisi kovin pitkäksi venynyt. Joka niistä haluaa tarkempata tietoa saada, tutkikoon niitä toinen toisensa rinnalla kummassaki laitoksessa.

Laukossa 17 huhtikuuta 1849.

E. L.

Ensimmäinen Runo.

Runo alotteleikse vv. 1—102. Ilman impi laskeutuu mereen, jossa tuulelta ja vedeltä raskautettuna tekeytyy veden emoksi 103—176. Sotka laittaa pesänsä ja munii veden emosen polvelle 177—212. Munat vierivät pesästä, särkyvät palasiksi ja palaset muodostuvat maaksi, taivaaksi, auringoksi, kuuksi ja pilviksi 213—244. Veden emonen luopi niemiä, lahtia ja muita rantoja, syviä ja mataloita paikkoja mereen 245—280. Wäinämöinen syntyy veden emosesta ja ajelehtaa kauan aalloilla, kunnes viimein pysähtyy maarannalle 281—544.

Mieleni minun tekevi,
Aivoni ajattelevi
Lähteäni laulamahan,
Saa'ani sanelemahan,
Sukuvirttä suoltamahan,
Lajivirttä laulamahan;
Sanat suussani sulavat,
Puhe'et putoelevat,
Kielelleni kerkiävät,
10. Hampahilleni hajoovat.
Veli kulta, veikkoseni,
Kaunis kasvinkumppalini!
Lähe nyt kanssa laulamahan,
Saa kera sanelemahan,
Yhtehen yhyttyämme,
Kahta'alta käytyämme;
Harvoin yhtehen yhyimme,

- 3: 1. s. o. lähteä.
4: 1. s. o. saada.
5: 2. vetämään.
13: 1. lähde.
15: 2. yhdyttyämme.

Saamme toinen toisihimme
Näillä raukoilla rajoilla,
20. Poloisilla Pohjan mailla.
Lyökämme käsi kätehen,
Sormet sormien lomahan,
Lauloaksemme hyviä,
Parahia pannaksemme,
Kuulla noien kultaisien,
Tietä mieli-tehtoisien,
Nuorisossa nousevassa,
Kansassa kasuavassa,
Noita saamia sanoja,
30. Virsiä viritämiä
Vyöltä vanhan Wäinämöisen,
Alta ahjon Ilmarisen,
Päästä kalvan Kaukomielen,

- 20: 1. huonoilla; vähä-onnisilla.
25: 2. noiden; noitten.
26: 1. tietää; 2. halullisten.
27: 1. nuoressa väessä.
28: 2. kasvavassa.
33: 2. lyömämiekan; sapelin.

Joukahaisen jousen tiestä,
Pohjan peltojen periltä,
Kalevalan kankahilta.

Niit' ennen isoni lauloi
Kirvesvartta vuollessansa,
Niitä äitini opetti

40. Vääteessäsä värttinätä,
Minun lasna lattialla
Eessä polven pyöriessä,
Maitopartana pahaisna,
Püümäsuuna pikkaraisna.
Sampo ei puuttunut sanoja,
Eikä Louhi luottehia:

Vanheni sanoihin sampo,
Katoi Louhi luottehisin,
Virsihin Wipunen kuoli,

50. Lemminkäinen leikkilöihin.

Viel' on muitaki sanoja,
Ongelmoita oppimia,
Tie-ohesta tempomia,
Kanervoista katkomia,
Risukoista riipomia,
Vesoista vetelemiä,
Päästä heinän hieromia,
Raitiolta ratkomia,
Paimenessa käyessäni,

60. Lasna karjan laitumilla,
Metisillä mättähillä,
Kultaisilla kunnahilla,

Mustan Muurikin jälessä,
Kimmon kirjavan keralla.

Vilu mulle virttä virkkoi,
Sae saatteli runoja,
Virttä toista tuulet toivat,
Meren aaltoiset ajoivat,
Linnut liitteli sanoja,

70. Puien latvat lausehia.

Ne minä kerälle käärin,
Sovittelin sommelolle;
Kerän pistin kelkkahani,
Sommelon rekoseheni;
Vein kelkalla kotihin,
Rekosella riihen luoksi,
Panin aitan parven päähän,
Vaskisehen vakkasehen.

- Viikon on virtteni vilussa,
80. Kauan kaihossa siaisnut;
Veäkö vilusta virret,
Lapan laulut pakkasesta,
Tuon tupahan vakkaseni,
Rasian rahin nenähän,
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihiin katoksen;
Aukaisen sanaisen arkun,
Virsilippahan viritän,
Kerittelen pään kerältä,

63, 64. Muurikki ja Kimmo ovat lehmän-nimiä.

64: 3. kanssa.

65: 4. sanoi.

66: 1. sade.

70: 1. puiden; puitten.

72: 2. isolle kerälle.

75: 1. vedin.

76: 1. kauniilla reellä; 3. tykö.

80: 2. piilossa; 3. asunut.

81: 1. vedäkö.

82: 1. otan; tempaan.

84: 2. pitkän tuolin.

88: 1. virsi-vakan.

40: 1. vääntäessäsä; 2. kehrävarsi.

41: 2. lassa; lapsena.

43: 2. huonona.

45: 1. maan onnistaja; onnen lähde.

46: 3. voimallisia sanoja.

48: 1. katosi.

50: 2. leikkihin; iloihin; kisoihin.

52: 1. konstisanoja; sohnusanoja.

58: 1. kylätieltä.

59: 2. käydessäni.

62: 2. äyräillä; hyppylöillä.

90. Suorin solmun sommelolta?

Niin laulan hyvänki virren,
 Kaunihinki kalkuttelen
 Ruoalta rukihiiselta,
 Oluelta ohraiselta:
 Kun ei tuotane olutta,
 Tarittane taari-vettä,
 Laulan suulta laihemmalta,
 Vetoselta vierettelen
 Tämän iltamme iloksi,

100. Päivän kuulun kunniaksi,
 Vaiko huomenen huviksi,
 Uuen aamun alkeheksi.

Noin kuulin saneltavaksi,
 Tiesin virttä tehtäväksi:
 Yksin meillä yöt tulevat,
 Yksin päivät valkeavat,
 Yksin syntyi Wäinämöinen,
 Ilmestyi iki-runoja
 Kapehesta kantajasta,

110. Ilmattaresta emosta.

Olipa impi ilman tyttö,
 Kave Luonnotar korea,
 Piti viikoista pyhyttä,
 Iän kaiken impeyttä,
 Ilman pitkällä pihoilla,
 Tasaisilla tanterilla.

Ikävystyi aikojansa,
 Ouostui elämätänsä,
 Aina yksin ollessansa,

120. Imenä eläessänsä

90: 1. selvitän.

93: 1. ruolta.

98: 1. vedeltä; vesi-kullalta.

108: 2. ikuinen laulaja.

111: 2. vaimonpuoli; nainen.

113: 2. pitkää; pitkä-aikaista; 3. yksinäisyyttä.

118: 1. oudostui; oudoksui.

Ilman pitkällä pihoilla,
 Avaroilla autioilla.

Jop' on astuiksen alemma,
 Laskeusi lainehille,
 Meren selvälle selälle,
 Ulapallen aukealle;
 Tuli suuri tuulen puuska,
 Iästä vihainen ilma,
 Meren kuohuille kohotti,

130. Lainehille laikahutti.

Tuuli neittä tuutteli,
 Aalto imeä ajeli,
 Ympäri selän sinisen,
 Lakkipäien lainehien;
 Tuuli tuuli kohtuiseksi,
 Meri paksuksi panevi.

Kantoi kohtua kovoa,
 Vatsan täyttä vaikeata
 Vuotta seitsemän satoa,

140. Yheksän yrän ikeä,
 Eikä synny syntyminen,
 Luovu luomatoim sikiö.

Vieri impi veen emona,
 Uipi iät, uipi lännet,
 Uipi luotehet, etelät,
 Uipi kaikki ilman rannat,
 Tuskissa tulisen synnyn,
 Vatsan vaivoissa kovissa;
 Eikä synny syntyminen,

150. Luovu luomatoim sikiö.

Itkeä hyryttelevi,

123: 3. astui itsensä.

126: 1. ulko-selälle.

130: 2. läikäytti; liikutti äkisti.

131: 3. kiikutteli.

134: 1. lakki-päiden, -päitten.

140: 2. yrän; yljän; miehen.

143: 1. kulki; liikkui; 2. veden; 3. emänä; äitinä.

151: 2. ääntelee hiljaisesti.

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Voi poloinen päiviäni,
Lapsi kurja kukuani!
Jo olen joutunut johonki,
Iäkseni ilman alle,
Tuulen tuuteltavaksi,
Aaltojen ajeltavaksi,
Näillä väljillä vesillä,

160. Lakeilla lainehilla.»

»Parempi olisi ollut
Ilman impenä eleä,
Kun on nyt tätä nykyä
Vierähellä veen emona:
Vilu tääll' on ollakseni,
Vaiva värjätelläkseni,
Aalloissa asuakseni,
Veessä vieriehelläkseni.»

»Oi Ukko ylijumala,

170. Ilman kaiken kannattaja!

Tule tänne tarvittaissa,
Käy tänne kutsuttaessa,
Päästä piika pintehestä,
Vaimo vatsan vääntheestä,
Käy pian, välehen jou'u,
Välehemmin tarvitahan!»

Kului aikoa vähäisen,
Pirahteli pikkaraisten,
Tuli sotka suora lintu,

180. Lenteä lekuttelevi,

Etsien pesän sioa,
Asunmaata arvaellen.

Lenti iät, lenti lännet,
Lenti luotehet, etelät,

Ei löyä tiloa tuota,
Paikkaa pahintakana,
Kuhun laatisi pesänsä,
Ottaisi olo-siansa.

Liitelevi, laatelevi,

190. Arvelee, ajattelevi:

»Teenkö tuulehen tupani,
Aalloillen asunsiani,
Tuuli kaatavi tupasen,
Aalto vie asunsiani.»

Niin silloin veen emonen,
Veen emonen, ilman impi,
Nosti polvea merestä,
Lapaluuta lainehesta
Sotkalle pesän siaksi,

200. Asunmaaksi armahaksi.

Tuo sotka sokea lintu
Liiteleikse, laateleikse,
Keksi polven veen emosen
Sinerväisellä selällä,
Luuli heinä-mättähäksi,
Tuoreheksi turpeheksi.

Lentelevi, liitelevi,
Päähän polven laskeuvi,
Siihen laativi pesänsä,

210. Muni kultaiset munansa,

Kuusi kultaista munoa,
Rauta-munan seitsemännen.

Alkoi hautoa munia,
Päätä polven lämmitellä;
Hautoi päivän, hautoi toisen,
Hautoi kohta kolmannenki,
Jopa tuosta veen emonen,

163: 5. nyky-aikaa.

166: 2. liikahdellakseni.

173: 3. ahdistuksesta; pulasta.

175: 3. sievään; pian.

178: 1. mureni; meni yli.

179: 2. sorsan lajinen lintu.

183: 1. lensi.

185: 2. löydä.

187: 2. rakentaisi; tekisi: laittaisi.

189: lentelee hiljallensa ja ympärinsä kat-
sellen.

195: 4. kaunis emä; äiti; vaimo.

201: 3. kaunis; pulski.

204: 1. sinisen näköisellä.

- Veen emonen, ilman impi,
Tuntevi tulistuvaksi,
220. Hiipiänsä hiiltyväksi:
Luuli polvensa palavan,
Kaikki suonensa sulavan.

Vavahutti polveansa,
Järkytti jäseniänsä,
Munat vierähti vetehen,
Meren aaltohon ajaikse;
Karskahti munat muruiksi,
Katkieli kappaleiksi.

- Ei munat mutahan joua,
230. Siepalehet veen sekahan,
Muuttuivat murut hyviksi,
Kappalehet kaunoisiksi:
Munasen alainen puoli
Alaiseksi maa-emäksi,
Munasen yläinen puoli
Yläiseksi taivahaksi,
Yläpuoli ruskeaista
Päivöseksi paistamahan,
Yläpuoli valkeaista

240. Se kuuksi kumottamahan;
Mi munassa kirjavaista,
Ne tähiksi taivahalle,
Mi munassa mustukaista,
Nepä ilman pilvilöiksi.
Ajat eellehen menevät,

- Vuoet tuota tuonnemmaksi,
Uuen päivän paistaessa,
Uuen kuun kumottaessa;
Aina uipi veen emonen,

250. Veen emonen, ilman impi,
Noilla vienolla vesillä,
Utuisilla lainehilla,
Eessänsä vesi vetelä,
Takanansa taivas selvä.

Jo vuonna yheksäntenä,
Kymmenentenä kesänä
Nosti päätänsä merestä,
Kohottavi kokkoansa,
Alkoi luoa luomiansa,

260. Saautella saamiansa
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukealla.

Kussa kättä käännähytti,
Siihen niemet siivoeli;
Kussa pohjasi jalalla,
Kala-hauat kaivaeli;
Kussa ilman kuplistihe,
Siihen syöverit syventi.

- Kylin maahan kääntelihe,
270. Siihen sai sileät rannat;
Jaloin maahan kääntelihe,
Siihen loi lohi-apajat;

220: ihonsa kuumentuvaksi, varistuvaksi.

223: 1. vavistutti äkisti.

224: 1. liikutti.

226: 3. ajoivat itsensä; menivät.

227: 1. rusentuivat; särkyivät.

229: 4. jouda; hyljätä.

230: 1. kappaleet.

234: 2. maan pohjaksi.

238: 1. auringoksi.

242: 2. tähdiksi; tähdeiksi; tähtilöiksi.

244: 3. pilviksi.

245: 2. edelle; edellensä.

246: 1. vuodet.

247: 1. uuden.

251: 2. tyvenillä; laimeilla.

252: 1. hienoilla.

258: 2. kuonoansa; kalloansa.

259: 2. luoda.

260: 1. saatella; laitella.

264: 3. korjaeli; rakenteli.

266: 1. kalahaudat, -kuopat.

267: 3. vaipui alle ja kohosi jälle veden päälle.

268: 2. syvät paikat; syvärät.

269: 3. käänteli itsensä.

Päin päätyi maata vasten,
Siihen laitteli lahelmat.

Ui siitä ulomma maasta,
Seisattelihe selälle;
Luopi luotoja merehen,
Kasvatti sala-karia
Laivan laskema-siaksi,

280. Merimiesten pään menoksi.

Jo oli saaret siivottuna,
Luotu luotoset merehen,
Ilman pielet pistettynä,
Maat ja manteret sanottu,
Kirjattu kivihiin kirjat,
Veetty viivat kallioihin,
Viel' ei synny Wäinämöinen,
Ilmau iki-runoja.

Vaka vanha Wäinämöinen

290. Kulki äitinsä kohussa

Kolmekymmentä keseä,
Yhen verran talviaki,
Noilla vienoilla vesillä,
Utuisilla lainehilla.

Arvelee, ajattelevi,
Miten olla, kuin eleä
Pimeässä piilossansa,
Asunnossa ahtahassa,
Kuss' ei konsa kuuta nähnyt,

300. Eikä päiveä havannut.

Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:

»Kuu keritä, päiväyt päästä,

Otava yhä opeta,
Miestä ouoilta ovilta,
Veräjiltä vierahilta,
Näiltä pieniltä pesiltä,
Asunnoilta ahtahilta!
Saata maalle matkamiestä,

310. Ilmoillen inehmon lasta,
Kuuta taivon katsomahan,
Päiveä ihoamahan,
Otavaista oppimahan,
Tähtiä tähyämähän»

Kun ei kuu kerittänyynnä,
Eikä päiväyt päästänyynnä,
Ouosteli aikojansa,
Tuskastui elämänsä;
Liikahutti linnan portin

320. Sormella nimettömällä,
Lukon luisen luikahutti
Vasemmalla varpahalla,
Tuli kynsin kynnykseltä,
Polvin porstuan ovelta.

Siitä suistui suin merehen,
Käsin kääntyi lainehesen;
Jääpi mies meren varahan,
Uros aaltojen sekahan.

Virui siellä viisi vuotta,

330. Sekä viisi, jotta kuusi,
Vuotta seitsemän, kaheksan,
Seisottui selälle viimein,
Niemelle nimettömälle,
Manterelle puuttomalle.

273: 2. johtui; sovistui.

274: 3. lahdelmat; lahti-, laksipaikat.

275: 3. ulommaksi.

283: 2. vahvistukset; pidättimet.

285: 1. kuvattu; 3. kirjavat kuvat; juovat;
juonteet.

286: 1. vedetty.

296: 1. millä lailla: kuinka.

299: 3. koskaan; milloinkaan.

303: 2. jouduta; selvitä.

304: 2. alinomaa; joka aika.

305: 2. oudoilta.

310: 2. ihmisen.

311: 2. taivaan.

312: 2. tunnustelemaan.

314: 2. katselemaan; näkemään.

316: 2. päivä; aurinko.

321: 1. lukun.

325: 2. syöstyi; 3. suuta piten, myöten.

329: 1. venyi; makasi; oleskeli.

Polvin maasta ponnistihe,
Käsivarsin käännältihe,
Nousi kuuta katsomahan,
Päiveä ihoamahan,
Otavaista oppimahan,

340. Tähtiä tähyämähän.

Se oli syntä Väinämöisen,
Rotu rohkean runojan
Kapehesta kantajasta,
Ilmattaresta emosta.

335: 3. hyppäsi ylös.

336: 2. käänsi itsensä äkisti.

342: 1. suku; peräsuku.

Toinen Runo.

Wäinämöinen nousee puuttomalle maalle ja saattaa Sampsa Pellervaisen puita kylvämään 1—42. Tammi ensimmältään ei taimi, mutta uudelleen kylvettynä nousee ja leveitä yli koko maan ja estää lehvillensä sekä kuin että auringon näkymästä 43—110. Pieni mies nousee merestä ja kaataa tammen; kuu ja päivät pääsevät taas näkyviin 111—222. Linnut laulavat puissa, ruohot, kukat ja marjat kasvavat maassa; ainoastaan ohran kasvua ei löydy vielä 223—236. Wäinämöinen löytää muutamia ohran siemeniä rannan hiekalta, kaataa kaskan ja jättää yhden koivun lintujen istua kasvamaan 237—262. Kotka mielihyvissensä siitä, että häntä varten oli puu seisomaan jätetty, iskee tulta Wäinämöiselle, jolla saa kaskensa poltetuksi 263—284. Wäinämöinen kylvää ohran, rukoilee kasvuonnea ja toivottaa tuleviksin ajoiksi menestystä 285—376.

Nousi siitä Wäinämöinen
Jalan kahen kankahalle,
Saarehen selällisehen,
Manterehen puuttomahan.

Viipyi siitä vuotta monta,
Aina eellehen elei
Saaressa sanattomassa,
Manteressa puuttomassa.

Arvelee, ajattelevi,

10. Pitkin päätänsä pitävi:
Kenpä maita kylvämähän,
Toukoja tihittämähän?

Pellervoinen pellon poika,

Sampsa poika pikkarainen,
Sep' on maita kylvämähän,
Toukoja tihittämähän.

Kylvi maita kyyhätteli,
Kylvi maita, kylvi soita,
Kylvi auhtoja ahoja,

20. Panettavi paasikoita.

Mäet kylvi männiköiksi,
Kummut kylvi kuusikoiksi,
Kankahat kanervikoiksi,
Notkot nuoriksi vesoiksi.

Noro-maille koivut kylvi,

10: mieltii; neuvoittelee; tuumailee.

12: 2. tiheäksi tekemään.

17: 3. tuiske; viskeli.

22: 1. korkeat paikat; ypykät.

- Lepät maille leyhkeille,
 Tuomet kylvi tuorehille,
 Raiat maille raikkahille,
 Pihlajat pyhille maille,
 30. Pajut maille paisuville,
 Katajat karuille maille,
 Tammet virran vieremille.

Läksi puut ylenemähän,
 Vesat nuoret nousemahan,
 Kasvoi kuuset kukka-latvat,
 Lautui lakka-päät petäjät,
 Nousi koivupuut noroilla,
 Lepät mailla leyhkeillä,
 Tuomet mailla tuorehilla,

40. Katajat karuilla mailla,
 Katajahan kaunis marja,
 Tuomehen hyvä he'elmä.

Vaka vanha Wäinämöinen
 Kävi tuota katsomahan
 Sampsan siemenen aloa,
 Pellervoisen kylvämiä;
 Näki puut ylenneheksi,
 Vesat nuoret nousneheksi,
 Yks' on tammi taimimatta,

50. Juurtumatta puu Jumalan.

Heitti herjan valloillensa,
 Olevillen onnillensa,
 Vuotti vielä yötä kolme,
 Saman verran päiviäki;
 Kävi siitä katsomahan
 Viikon päästä viimeistäki,
 Ei ole tammi kasvanunna,
 Juurtununna puu Jumalan.

26: 3. löyhille; lieville.

31: 2. kehuille; huonoille.

32: 3. kulkupaikoille.

36: 1. levesi; laveutui; 2. leveälatvaiset.

51: 2. ilkeän.

53: 1. odotti; kokotti; vartoi.

51—216. luetaan myös pistoksen syn-
 nyssä.

- Niin näkevi neljä neittä,
 60. Viisi veen on morsianta;
 Ne oli nurmen niitännässä,
 Kaste-korren katkonnassa
 Nenässä utuisen niemen,
 Päässä saaren terhenisen.
 Mink' on niitti, sen haravoi,
 Kaikki karhille veteli.

Tulipa merestä Tursas,
 Uros aalloista yleni;
 Tunki heinäset tulehen,

70. Ilmi-valkean väkehen,
 Ne kaikki poroksi poltti,
 Kypeniksi kyyätteli.

Tuli tuhkia läjänen,
 Koko kuivia poroja;
 Saip'on siihen lemмен lehti,
 Lemmen lehti, tammen terho,
 Josta kasvoi kaunis taimi,
 Yleni vihanta virpi,
 Nousi maasta mansikkaisna,

80. Kasvoi kaksiaharukkaisna.

Ojenteli oksiansa,
 Levitteli lehviänsä,
 Latva täytti taivahalle,
 Lehvät ilmoille levisi,
 Piätti pilvet juoksemasta,
 Hattarat hasertamasta,
 Päivän peitti paistamasta,
 Kuuhuen kumottamasta.

61: 3. niitun; niityn.

64: 3. suojaisten; verhoisen.

66: 2. luokoihin.

71: 3. tuhaksi.

72: 1. kipunoiksi; 2. kydötteli.

75: 4. hyvän; lempeän.

76: 4. pähkinä; marja; omena.

78: 2. hyötyvä; 3. pitkä vesa; raippa.

83: 2. lehtisiä oksiansa.

85: 1. pidätti; esti.

86: 1. rikkinäiset pilvet; 2. liikkumasta.

88: 1. kauniin kuun.

Silloin vanha Wäinämöinen

90. Arvelee, ajattelevi:

Oisko tammen taittajata,

Puun soresan sortajata!

Ikävä imehnon olla,

Kamala kalojen uia

Ilman päivän paistamatta,

Kuuhuen kumottamatta.

Ei ole sitä urosta,

Eikä miestä urheata,

Joka taisi tammen kaata,

100. Satalatvan langettoa.

Siitä vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Kave äiti kantajani,

Luonnotar ylentäjäni!

Laitapa ve'en väkeä,

Veessä on väkeä paljo,

Tämä tammi taittamahan,

Puu paha hävittämähän,

Eestä päivän paistavaisen,

110. Tieltä kuun kumottavaisen».

Nousipa merestä miesi,

Uros aallosta yleni,

Ei tuo ollut suuren suuri,

Eikä aivan pienen pieni:

Miehen peukalon pituinen

Vaimon vaaksan korkeuinen.

Vaski oli hattu hartioilla,

Vaski-saappahat jalassa,

Vaski-kintahat käessä

120. Vaski-kirjat kintahissa,

Vaski-vyöhyt vyölle vyötty,

Vaski-kirves vyön takana,

Varsi peukalon pituinen,

Terä kynnen korkeuinen.

98: 3. urhoollista.

99: 4. kaataa.

117: vaski-hattu oli h.

120: 1. vaskiset koristukset.

Vaka vanha Wäinämöinen

Arvelee, ajattelevi:

On miesi näkemiänsä,

Uros silmän luontiansa,

Pystyn peukalon pituinen,

130. Härän kynnen korkuainen.

Siitä tuon sanoiksi virkki,

Itse lausui, noin nimesi:

»Mi sinä olet miehiäsi,

Ku kurja urohasi,

Vähän kuollutta parempi,

Katonutta kauniimpi?»

Sanoi pikku mies merestä,

Uros aallon vastaeli:

»Olen mie mokoma miesi,

140. Uros pieni veen väkeä,

Tulin tammen taittamahan,

Puun murskan murentamahan.»

Vaka vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ei liene sinua luotu,

Eipä luotu, eikä suotu

Ison tammen taittajaksi,

Puun kamalan kaatajaksi.»

Sai toki sanoneheksi,

150. Katsahtavi vielä kerran,

Näki miehen muuttunehen,

Uuistunehen urohon,

Jalka maassa teutaroivi,

Päähyt pilviä pitävi,

Parta on eessä polven päällä,

Hivus kannoilla takana,

128: 3. muotoansa; näköänsä.

133: 1. mikä.

134: 1. kuka.

136: 1. kadonnutta.

138: 1. mies; miehenpuoli.

139: 3. semmoinen; jonki-lainen.

142: 2. hauraan; murenevan.

149: 2. kuitenkin; juuri; tuskin.

153: 3. liikkuu (haparoiden, umpimähkää).

Syltä oli silmien välitse,
 Syltä housut lahkehesta,
 Puolta toista polven päästä,
 160. Kahta kaatien rajasta.

Hivelevi kirvestänsä,
 Tahkaisi tasa-tereä
 Kuutehen kovaisimehen,
 Seitsemähän sieran päähän.

Astua lykyttelevi,
 Käyä kulleroittelevi,
 Laveilla lahkehilla,
 Leveillä liehuimilla;
 Astui kerran keikahutti
 170. Hienoiselle hietikolle,
 Astui toisen torkahutti
 Maalle maksan karvaiselle,
 Kolmannenki koikahutti
 Juurelle tulisen tammen.

Iski puuta kirvehellä,
 Tarpasi tasaterällä,
 Iski kerran, iski toisen,
 Kohta kolmannen yritti,
 Tuli tuiski kirvehestä,

180. Panu tammesta pakeni,
 Tahtoi tammi kallistua,
 Lysmyä rutimo-raita.

Niin kerralla kolmannella
 Jopa taisi tammen kaata,
 Ruhtoa rutimo-raian,
 Satalatvan lasketella;

158: 3. ala-päästä.

160: 2. ronkkahuun.

162: 1. tahkosi äkisti.

165: 2. heittelee jalkojansa.

166: ripsaasti; keveästi.

168: 2. liehuvaisilla (housuilla).

170: 2. hieta-, hiekkapaikalle.

176: 1. löi yhtäkkiä.

180: 1. valkea; tuli.

182: 1. vääristyä; 2. iso, kauhea puu.

185: 1. murtaa; runnistaa.

Tyven työnnytti itähän,
 Latvan laski luotehesen,
 Lehvät suurehen suvehen,
 190. Oksat puolin pohjosehen.

Kenpä siitä oksan otti,
 Se otti ikuisen onnen;
 Kenpä siitä latvan taittoi,
 Se taittoi ikuisen taian;
 Kenpä lehvän leikkaeli,
 Se leikkoi ikuisen lemmen.
 Mi oli lastuja pirannut,
 Pälähellyt pälkäreitä
 Selvälle meren selälle,

200. Lakeille lainehille,
 Noita tuuli tuutiteli,
 Meren läikkä läikytteli
 Venosina veen selällä,
 Laivasina lainehilla.

Kantoi tuuli Pohjolahan,
 Pohjan piika pikkarainen
 Huntujahan huuhtelevi,
 Virutteli vaattehia
 Rannalla vesi-kivellä,

210. Pitkän niemyen nenässä.

Näki lastun lainehilla,
 Tuon kokosi konttihinsa,
 Kantoi kontilla kotihin,
 Pitkäkielellä piha'an,
 Tehä noian nuoliansa,
 Ampujan asehiansa.

Kun oli tammi taittununna,
 Kaatununna puu katala,

187: 2. lähetti.

189: 3. etelään.

194: 4. salaisen keinon, mahdin.

198: 1. sinkoillut; 2. palasia; pirscaleita,

202: 2. aalto; laine.

203: 1. pienten veneitten lailla.

207: 1. pää-verhoja; 2. pesee.

212: 3. laukkuunsa.

215: 2. noidan.

- Pääsi päivät paistamahan,
 220. Pääsi kuut kumottamahan,
 Pilvet pitkin juoksemahan,
 Taivon kaaret kaartamahan
 Nenähän utuisen niemen,
 Pähän saaren terhenisen.
 Siit' alkoi salot silota,
 Metsät mielin kasvaella,
 Lehti puuhun, ruoho maahan,
 Linnut puuhun laulamahan,
 Rastahat iloitsemahan,
 230. Käki päällä kukkumahan.
 Kasvoi maahan marjan-varret,
 Kukat kultaiset keolle,
 Ruohot kasvoi kaikenlaiset,
 Monen-muotoiset sikesi;
 Ohra on yksin nousematta,
 Touko kallis kasvamatta.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Astuvi, ajattelevi
 Rannalla selän sinisen,
 240. Ve'en vankan vieremillä;
 Löyti kuusia jyviä,
 Seitsemiä siemeniä
 Rannalta merelliseltä,
 Hienoiselta hietiköltä,
 Kätki näään nahkasehen,
 Koipehen kesä-oravan.
 Läksi maata kylvämähän,
 Siementä sirottamahan
 Vierehen Kalevan kaivon,
 250. Osmon pellon penkerehen.
 Tirskuipa tianen puusta:
 »Eipä nouse Osmon ohra,
 Ei kasva Kalevan kaura

Ilman maan alistamatta,
 Ilman kasken kaatamatta,
 Tuon tulella polttamatta.»

- Vaka vanha Wäinämöinen
 Teetti kirvehen terävän,
 Siitä kaatoi kasken suuren,
 260. Mahottoman maan alisti,
 Kaikki sorti puut soreat,
 Yhen jätti koivahaisen
 Lintujen lepo-siaksi,
 Käkösen kukunta-puuksi.

- Lenti kokko halki taivon,
 Lintunen ylitse ilman,
 Tuli tuota katsomahan:
 »Miksipä on tuo jätetty
 Koivahainen kaatamatta,
 270. Puu sorea sortamatta?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Siksipä on tuo jätetty
 Lintujen lepeämiksi,
 Kokon ilman istumiksi.»

- Sanoi kokko ilman lintu:
 »Hyvinpä sinäki laait,
 Heitit koivun kasvamahan,
 Puun sorean seisomahan
 Linnuille lepeämiksi,
 280. Itselleni istumiksi.»

Tulta iski ilman lintu,
 Valahutti valkeaista,
 Pohjaistuuli kasken poltti,
 Koillinen kovin porotti,
 Poltti kaikki puut poroksi,
 Kypeniksi kyyätteli.

Siitä vanha Wäinämöinen
 Otti kuusia jyviä,

225: 4. kasvaa sileiksi, kauniiksi.

240: 2. väkevän; ison,

245: 2. näään.

248: 2. viskelemään hajalle.

254: 3. alas hakkaamatta,

260: 1. mahdottoman.

262: 3. kaunoisen koivun.

265: 2. kotka.

284: 1. itäpohjainen.

Seitsemiä siemeniä

290. Yhen nää'än nahkasesta,
Koivesta kesä-oravan,
Kesä-kärpän kämmenestä.

Läksi maata kylvämähän,
Siementä sirottamahan,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Minä kylvän kyyhättelen
Luojan sormien lomitse,
Käen kautta kaikkivallan
Tälle maalle kasvavalle,

300. Ahollen ylenevälle.»

»Akka manteren alainen,
Mannun eukko, maan emäntä!
Pane nyt turve tunkemahan,
Maa väkevä vääntämähän;
Eip' on maa väkeä puutu
Sinä ilmoisna ikänä,
Kun lie armo antajista,
Lupa luonnon tyttäristä»

»Nouse maa makoamasta,

310. Luojan nurmi nukkumasta,
Pane korret korttumahan,
Sekä varret varttumahan,
Tuhansin neniä nosta,
Saoi haaroja hajota
Kynnöstäni, kylvöstäni,
Varsin vaivani näöstä!»

»Oi Ukko ylijumala,
Tahi taatto taivahinen,
Vallan pilvissä pitäjä,

320. Hattarojen hallitsia!

Piä pilvissä keräjät,

296—330. kylväjän sanat.

297: 3. välitse; raosta.

302: 1. kuivan maan.

311: 3. korsiksi kasvamaan.

312: 3. varrestumaan.

313: 2. oraita.

318: 1. taikka; eli; 2. isä.

321: 1. pidä.

Säkehissä neuvot selvät,
läti iästä pilvi,

Nosta lonka luotehesta,

Toiset lännestä läheta,

Etelästä ennättele,

Vihmo vettä taivosesta,

Mettä pilvistä pirota

Orahille nouseville,

330. Touoille tohiseville!»

Tuo Ukko ylijumala,

Taatto taivon valtiainen

Piti pilvissä keräjät,

Säkehissä neuvot selvät,

lätti iästä pilven,

Nosti longan luotehesta,

Toisen lännestä lähetti,

Etelästä ennätteli,

Syrjin yhtehen sysäsi,

340. Lomituksin loukahutti,

Vihmoi vettä taivosesta,

Mettä pilvistä pirotti

Orahille kasvaville,

Touoille tohiseville;

Nousipa oras okinen,

Kannon karvainen yleni

Maasta pellon pehmeästä,

Wäinämöisen raatamasta.

Jopa tuosta toisna päänä,

350. Kahen, kolmen yön perästä,

Viikon päästä viimeistäki

Vaka vanha Wäinämöinen

Kävi tuota katsomahan

322: 1. tulisissa pilvissä; valkeassa.

323: 1. idätä; kasvata.

324: 2. lohkale; kappale.

327: 1. sada; anna sataa.

328: 3. pisarruta.

340: 1. raottain; rakoja myöten.

345: 3. haaroitteleva (?).

348: 2. tekemästä; laittamasta.

349: 3. 4. toisena päivänä.

Kyntöänsä, kylvöänsä,
Varsin vaivansa näköä;
Kasvoi ohra mieltä myöten,
Tähkät kuuella taholla,
Korret kolmi-solmuisena.

Siinä vanha Wäinämöinen

360. Katseleikse, käänteleikse,
Niin tuli kevät-käkönen,
Näki koivun kasvavaksi:
»Miksipä on tuo jätetty
Koivahainen kaatamatta?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Siksipä on tuo jätetty
Koivahainen kasvamahan,

Sinulle kukunta-puuksi;
Siinä kukkuos käkönen,

370. Helkyttele hietarinta,
Hoiloa hopearinta,
Tinarinta riukuttele,
Kuku illoin, kuku aamuin,
Kerran keskipäivälläki
lhanoiksi ilmojani,
Mieluisiksi metsiäni,
Rahaisiksi rantojani,
Viljaisiksi vierieni!»

370: 1. ääntele heleästi.

372: 2. laula selvästi, kovasti.

Kolmas Runo.

Wäinämöinen kasvaa tiedoissa ja tulee kuuluisaksi 4—20. Joukahainen lähtee häntä tiedoissa voittelemaan, ja kun ei voita, vaatii häntä miekkasille kanssansa, josta Wäinämöinen suuttuu ja laulaa Joukahaisen suohon 21—530. Joukahaisen tulee hätti suossa ja lupa'aa viimein sisarensa Wäinämöiselle puolisoiksi, josta Wäinämöinen leppyy ja laskee hänen julle suosta 531—476. Joukahainen lähtee mielipahoissansa kotia ja kertoo äitillensä, kuinka hänen oli onnettomasti matkallansa käynyt 477—524. Äiti ihastuu, kun kuulee Wäinämöisen vävyksensä saavan, mutta tytär tulee pahalle mielelle ja alkaa itkellä 525—580.

Vaka vanha Wäinämöinen

Elelevi aikojansa

Noilla Wäinölän ahoilla,

Kalevalan kankahilla,

Laulelevi virsiänsä,

Laulelevi, taitelevi.

Lauloi päivät pääksytysten,

Yhtytysten yöt saneli

Muinaisia muisteloita,

10. Noita syntyjä syviä,

Joit' ei laula kaikki lapset,

Ymmärrä yhet urohot

Tällä inhalla iällä,

Katovalla kannikalla.

Kauas kuuluyi sanoma,

Ulos viestit vierähtävät

Wäinämöisen laulannasta,

Urohon osoannasta;

Viestit vierähti suvehen,

20. Sai sanomat Pohjolahan.

Olipa nuori Joukahainen,

Laiha poika Lappalainen,

Se kävi kylässä kerran,

Kuuli kummia sanoja,

Lauluja laeltavaksi,

Parempia pantavaksi

Noilla Wäinölän ahoilla,

Kalevalan kankahilla,

Kuin mitä itseki tiesi,

7: 3. toinen toisensa perästä.

10: 3. syvämielisiä.

13: 2. pahalla; rietalla.

14: 2. lopulla; loppu-ajalla.

16: 2. sanat; tiedot.

24: 2. ihmeellisiä; oudonlaisia.

25: 2. ladeltavaksi; taidettavaksi.

30. Oli oppinut isolta.

Tuo tuosta kovin pahastui,
 Kaiken aikansa kaehti
 Wäinämöistä laulajaksi,
 Paremmaksi itseänsä;
 Jo tuli emonsa luoksi,
 Luoksi valta-vanhempansa,
 Lähteäksensä käkesi,
 Tullaksensa toivotteli
 Noille Wäinölän tuville

40. Kera Wäinön voitteloille.

Iso kielti poikoansa,
 Iso kielti, emo epäsi
 Lähtemästä Wäinölähän
 Kera Wäinön voitteloille:
 »Siellä silma lauletahan,
 Lauletahan, lausitahan
 Suin lumehen, päin vitihin,
 Kourin ilmahan kovahan,
 Käsän kääntymättömäksi,

50. Jaloin liikkumattomaksi.»

Sanoi nuori Joukahainen:
 »Hyväpä isoni tieto,
 Emoni sitäi parempi,
 Oma tietoni ylinnä;
 Jos tahon tasalle panna,
 Miesten verroille vetäitä,
 Itse laulan laulajani,
 Sanelen saneliani,
 Laulan laulajan parahan

60. Pahimmaksi laulajaksi,

Jalkahan kiviset kengät,

Puksut puiset lantehille,
 Kiviriipin rinnan päälle,
 Kiviharkon hartioille,
 Kivikintahat kätehen,
 Päähän paatisen kypärän.»

Siitä läksi, ei totellut;

Otti ruunansa omansa,
 Jonka turpa tulta iski,

70. Säkeniä sääriverret,

Valjasti tulisen ruunan
 Korjan kultaisen etehen;
 Itse istuvi rekehen,
 Kohennaikse korjahansa,
 Iski virkkua vitsalla,
 Heitti helmi-ruoskasella,
 Läksi virkku vieremähän,
 Hevoinen helettämähän.

Ajoa suhuttelevi,

80. Ajoi päivän, ajoi toisen,
Ajoi kohta kolmannenki;
Jo päivänä kolmantena
Päättyi Wäinölän ahoille,
Kalevalan kankahille.

Vaka vanha Wäinämöinen,
 Tietäjä iän ikuinen
 Oli teitensä ajaja,
 Matkojensa mitteliä
 Noilla Wäinölän ahoilla,

90. Kalevalan kankahilla.

Tuli nuori Joukahainen,
 Ajoi tiellä vastatusten,
 Tarttui aisa aisan päähän,

30: 3. isältä.

36: 2. varsin vanhempansa.

37: 2. kiisti; lupasi.

38: 2. lupasi.

40: 1. kanssa; 3. kiistaan.

45: 2. sinua.

46: 2. manataan.

47: 4. nuoreen lumeen.

62: 1. pöksyt; housut; 3. kupeille.

63: 1. kivitakan, painon.

64: 1. kivisen lohcareen.

66: 2. paasisen; kivisen; 3. lakin.

68: 2. valakkansa.

69: 2. kuono.

70: 1. kipunoita.

72: 1. matka-reen.

78: 2. juoksemaan keveästi.

Rahe rahkehen takistui,
Länget puuttui länkilöihin,
Vemmel vempelen nenähän.

Siitä siinä seisotahan,
Seisotahan, mietitähän,
Vesi vuoti vempelistä,

100. Usva aisoista usisi.

Kysyi vanha Wäinämöinen:

»Kuit' olet sinä sukua,
Kun tulit tuhmasti etehen,
Vastahan varattomasti,
Säret länget länkä-puiset,
Vesa-puiset vempelehet,
Korjani pilastehiksi,
Rämäksi re'en retukan?»

Silloin nuori Joukahainen

110. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Mie olen nuori Joukahainen,
Vaan sano oma sukusi,
Kuit' olet sinä sukua,
Kuta kurja joukkioa?»

Vaka vanha Wäinämöinen

Jo tuossa nimittelihe;

Sai siitä sanoneheksi:

»Kun liet nuori Joukahainen,
Veäite syrjähän vähäisen,

120. Sie olet nuorempi minua!»

Silloin nuori Joukahainen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Vähä on miehen nuoruudesta,
Nuoruudesta, vanhuudesta,
Kumpi on tieolta parempi,
Muistannalta mahtavampi,
Sep' on tiellä seisokahan,
Toinen tieltä siirtykähän;

98: 2. ajatellaan.

100: 1. höyry; 3. kihisi ulos.

105: 3. väärä-puiset.

107: 2. palasiksi.

108: 1. rikki; pieniksi pirsteiksi.

126: 2. voimallisempi.

Lienet vanha Wäinämöinen,
130. Laulaja iän-ikuinen,
Ruvetkamme laulamahan,
Saakamme sanelemahan,
Mies on miestä oppimahan,
Toinen toista voittamahan.

Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Mitäpä minusta ompi
Laulajaksi, taitajaksi,
Ain' olen aikani elellyt

140. Näillä yksillä ahoilla,
Koti-pellon pientarilla
Kuunnellut koti-käkeä;
Vaan kuitenkin, kaikitenki
Sano korvin kuullakseni,
Mitä sie enintä tieät,
Yli muien ymmärtelet?»

Sanoi nuori Joukahainen:

»Tieämpä minä jotaki,
Sen on tieän selvällehen,

150. Tajuelen tarkoillehen:
Reppänä on liki lakea,
Liki lieska kiukoata.»

»Hyvä on hylkehen eleä,
Ve'en koiran viehkuroia,
Luotansa lohia syöpi,
Sivultansa siikasias.»

Siiall' on sileät pellot,
Lohella laki tasainen;
Hauki hallalla kutevi,

160. Kuola-suu kovalla säällä;
Ahven arka, kyrmyniska,
Sykysyt syvillä uipi,

132: 1. lähtekämme.

150: 1. käsitan; keksin.

151—164. Jouk. ärsyttelée Wäinämöistä.

151: 1. savureikä katossa.

152: 2. liesi; tulisia; liekki.

155: 1. likeltänsä.

161: 3. köyryniska.

Kesät kuivilla kutevi,
Rantasilla rapsehtivi.»

»Kun ei tuosta kyllin liene,
Vielä tieän muunki tieon,
Arvoan yhen asian:
Pohjola porolla kynti,
Etelä emähevolla,

170. Takalappi tarvahalla;
Tieän puut Pisan mäellä,
Hongat Hornan kalliolla,
Pitkät on puut Pisan mäellä,
Hongat Hornan kalliolla.»

»Kolme on koskea kovoa,
Kolme järveä jaloa,
Kolme vuotta korkeata,
Tämän ilman kannen alla:
Hämeheß' on Hälläpyörä,

180. Kaatrakoski Karjalassa,
Ei ole Wuoksen voittanutta,
Yli käynyttä Imatran.»

Sanoi vanha Wänämöinen:
»Lapsen tieto, naisen muisti,
Ei ole partasuun urohon,
Eikä miehen naisekkahan;
Sano syntyjä syviä,
Asioita ainoisia!»

Se on nuori Joukahainen

190. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tieän mä tiasen synnyn,
Tieän linnuksi tiasen,
Kyn viherän käärmeheksi,
Kiiskisen ve'en kalaksi,
Rauan tieän raukeaksi,
Mustan mullan muikeaksi,
Varin veen on vaikeaksi,
Tulen polttaman pahaksi.»

168: 2. aljulla peuralla.

170: 2. härällä (?).

184: 3. vaimo-ihmisen.

186: 3. naineen.

196: 3. katkeraksi.

- »Vesi on vanhin voitehista,
200. Kosken kuohu katsehista,

Itse luoja loitsioista,
Jumala parantajista.

Vuoresta on vetosen synty,
Tulen synty taivosesta,
Alku rauan ruostehesta,
Vasken kanta kalliosta.»

»Mätäs on märkä maita vanhin,
Paju puita ensimmäinen,
Hongan juuri huonehia,

210. Paatonen pata-rania.»

Vaka vanha Wänämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Muistatko mitä enemmän,
Vain jo loppuivat lorusi?»

Sanoi nuori Joukahainen:

»Muistan vieläki vähäisen,
Muistanpa ajan mokoman,
Kun olin merta kyntämässä,
Meren kolkot kuokkimassa,

220. Kala-hauat kaivamassa,
Syän-veet syventämässä,
Lampi-veet on laskemassa,
Mäet mylleröittämissä,
Louhet luomassa kokohon.»

»Viel' olin miesnä kkuentena,
Seitsemäntenä urosna
Tätä maata saataessa,
Ilmoa suettaessa,
Ilman pieltä pistämässä,

230. Taivon kaarta kantamassa,

200: 2. luetuista eli siunatuista lääkkeistä (rohdoista).

201: 3. tietäjä-parantajista.

206: 2. perä; alku.

210: 1. kiven liusa.

219: 2. epätasaisuudet; kuopat.

223: 2. liikuttamassa; vyöryttämässä.

224: 1. kivet; kalliot.

228: 2. rakennettaissa.

Kuuhutta kulettamassa,
Aurinkoa auttamassa,
Otavaa ojentamassa,
Taivoa tähtitämässä.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Sen varsin valehtelitki;
Ei sinua silloin nähty,
Kun on merta kynnettiin,
Meren kolkot kuokittiin,

240. Kala-hauat kaivettiin,
Syän-veet syvennettiin,
Lampi-veet on laskettiin,
Mäet mylleröitettiin,
Louhet luotihin kokohon.»

»Eikä lie sinua nähty,
Ei lie nähty, eikä kuultu
Tätä maata saataessa,
Ilmoa suettaessa,
Ilman pieltä pistettäissä,

250. Taivon kaarta kannettaissa,
Kuuhutta kuletettaissa,
Aurinkoa autettaissa,
Otavaa ojennettaissa,
Taivoa tähitettäissä.»

Se on nuori Joukahainen
Tuosta tuon sanoiksi virkki:

»Kun ei lie minulla mieltä,
Kysyn mieltä miekaltani;
Oi on vanha Wäinämöinen,

260. Laulaja lavea-suinen,
Lähe miekan mitteloön,
Käypä kalvan katselohon!»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»En noita pahoin pelänne
Miekkojasi, mieliäsi,
Tuuriasi, tuumiasi,
Waan kuitenkin, kaikitenki
Lähe en miekan mitteloön
Sinun kanssasi katala,

269: 3. vaivainen.

270. Kerallasi kehno raukka.»

Siinä nuori Joukahainen
Murti suuta, väänti päätä,
Murti mustoa haventa,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ken ei käy miekan mitteloön,
Lähe ei kalvan katselohon,
Sen minä siaksi laulan,
Ala-kärsäksi asetan,
Panen semmoiset urohot

280. Sen sikäli, tuon tākäli,
Sorrän sonta-tunkiohon,
Läävän nurkkahan nutistan.»

Siitä suuttui Wäinämöinen,
Siitä suuttui ja häpesi,
Itse loihe laulamahan,
Sai itse sanelemahan;
Ei ole laulut lasten laulut,
Lasten laulut, naisten naurut,
Ne on partasuun urohon,

290. Joit' ei laula kaikki lapset,
Eikä pojat puoletkana,
Kolmannetkana kosiat
Tällä inhalla iällä,
Katovalla kannikalla.

Lauloi vanha Wäinämöinen,
Järvet läikkyi, maa järisi,
Vuoret vaskiset vapisi,
Paaet vahvat paukahteli,
Kalliot kaheksi lenti,

300. Kivet rannoilla rakoili.

Lauloi nuoren Joukahaisen,
Vesat lauloi vempelen,
Paju-pehkon länkilöihin,

270: 1. kanssasi.

273: 3. hivusta; hiusta.

275: 1. joka; kuka.

278: 1. kärsän maata vasten.

280: 2. sitä tietä, sen kautta; 4 tätä tietä,
tämän kautta.

- Raiat rahkehen nenähän;
 Lauloi korjan kultalaian,
 Lauloi lampihin haoiksi.
 Lauloi ruoskan helmiletkun
 Meren rantaruokosiksi,
 Lauloi laukkipään hevoisen
310. Kosken rannalle kiviksi,
 Lauloi miekan kultakahvan
 Salamoiksi taivahalle,
 Siitä jousen kirjavarren
 Kaariksi vesien päälle,
 Siitä nuolensa sulitut
 Havukoiksi kiitäviksi,
 Siitä koiran koukkuleuan
 Sen on maahan maakiviksi.

- Lakin lauloi miehen päästä
320. Pilven pystypää kokaksi,
 Lauloi kintahat käestä
 Umpilammin lumpehiksi,
 Siitä haljakan sinisen
 Hattaroiksi taivahalle,
 Vyöltä ussakan utuisen
 Halki taivahan tähiksi.
- Itsen lauloi Joukahaisen,
 Lauloi suohon suonivöistä,
 Niittyhyn nivuslihoista,
330. Kankahasen kainaloista.

- Jo nyt nuori Joukahainen
 Jopa tiesi, jotta tunki,
 Tiesi tielle tullehensa,
 Matkallen osannehensa,
 Voittelohon, laulelohon
 Kera vanhan Wäinämöisen.
- Jaksoitteli jalkoansa,
 Eipä jaksa jalka nousta,
 Toki toistakin yritti,

340. Siin' oli kivinen kenkä.
 Siitä nuoren Joukahaisen
 Jopa tuskaksi tulevi,
 Läylemmäksi lankeavi;
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Oi on viisas Wäinämöinen,
 Tietäjä iän-ikuinen,
 Pyörrytä pyhät sanasi,
 Peräytä lausehesi,
 Päästä tästä pälkähästä,

350. Tästä seikasta selitä,
 Panenpa parahan makson,
 Annan lunnahat lujimmat!»
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Niin mitä minulle annat,
 Jos pyörrän pyhät sanani,
 Peräytän lauseheni,
 Päästän siitä pälkähästä,
 Siitä seikasta selitän?»

- Sanoi nuori Joukahainen:
360. »Onp' on mulla kaarta kaksi,
 Jousta kaksi kaunokaista,
 Yks' on lyömähän riveä,
 Toinen tarkka ammunalle,
 Ota niistä jompi kumpi!»

- Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Huoli en hurja jousistasi,
 En katala kaaristasi,
 On noita itselläni
 Joka seinä seisoteltu,
370. Joka vaarnanen varottu,
 Miehittä metsässä käyvät,
 Urohitta ulkotöillä.»

-
- 344: 4. lausui.
 347: 1. laula takaisin.
 349: 3. pulakasta; jalansiasta.
 350: 2. asiasta.
 352: 2. lunastushinnat.
 362: 3. jalo; ripsas.
 370: 2. naula seinällä.

-
- 311: 3. kultapäisen, - vartisen.
 315: 3. linnun sulkasilla varustetut.
 323: 2. verkatakin.
 325: 2. vyö.

Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi siitäki syvemmä.

Sanoi nuori Joukahainen:
»Onp' on mulla purtta kaksi,
Kaksi kaunoista venoa,
Yks' on kiistassa kepeä,
Toinen paljo kannattava,

380. Ota niistä jompi kumpi!»

Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Enp' on huoli pursistasi,
Venehistäsi valita,
On noita itselläni
Joka tela tempaeltu,
Joka lahtema laottu,
Mikä tuulella tukeva,
Mikä vastasään meniä.»

Lauloi nuoren Joukahaisen,

390. Lauloi siitäki syvemmä.

Sanoi nuori Joukahainen:
»On mulla oritta kaksi,
Kaksi kaunoista hepoa,
Yks' on juoksulle jalompi,
Toinen raisu rahkehille,
Ota niistä jompi kumpi.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:
»En huoli hevoisiasi,
Sure en sukkajalkojasi,

400. On noita itselläni

Joka soimi solmieltu,
Joka tanhua taluttu,
Vesi selvä selkäluilla,
Rasva-lampi lautasilla.»

Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi siitäki syvemmä.

Sanoi nuori Joukahainen:
»Oi on vanha Wäinämöinen,

Pyörrytä pyhät sanasi,

410. Peräytä lausehesi,
Annan kultia kypärin,
Hopeita huovan täyen,
Isoni soasta saamat,
Taluttamat tappelosta!»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»En huoli hopeitasi,
Kysy en kurja kultiasi,
On noita itselläni
Joka aitta ahtaeltu,

420. Joka vakkanen varottu,
Ne on kullat kuun ikuiset,
Päivän polviset hopeat.»
Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi siitäki syvemmä.

Sanoi nuori Joukahainen:
»Oi on vanha Wäinämöinen,
Päästä tästä pälkähästä,
Tästä seikasta selitä,
Annan aumani kotoiset,

430. Heitän hieta-peltoseni
Oman pääni päästimeksi,
Itseni lunastimiksi!»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»En halaja aumojasi,
Herjä hieta-peltojasi,
On noita itselläni
Peltoja joka perällä,
Aumoja joka aholla,
Omat on paremmat pellot,

440. Omat aumat armahammat.»
Lauloi nuoren Joukahaisen,
Lauloi ainakin alemma.

Siitä nuori Joukahainen
Toki viimein tuskautui,
Kun oli leuan liettehessä,

376: 4. venettä; paattia.

395: 2. väkevä.

402: 2. talli; hevoishuone.

420: 3. varustettu.

422: 2. ikäiset; vanhat.

445: 3. leukaa myöten.

Parran paikassa pahassa,
Suun on suossa, sammalissa,
Hampahin haon perässä.

Sanoi nuori Joukahainen:

450. »Oi on viisas Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen,
Laula jo laulusi takaisin,
Heitä vielä heikko henki,
Laske täältä pois minua,
Virta jo jalkoa vetävi,
Hiekka silmiä hiovi!»

»Kun pyörrät pyhät sanasi,
Luovuttelet luottehesi,
Annan Aino siskoseni,

460. Lainoan emoni lapsen
Sulle pirtin pyyhkiäksi,
Lattian lakaisiaksi,
Hulikkojen huuhojaksi,
Vaippojen viruttajaksi,
Kutojaksi kulta-vaipan,
Mesileivän leipojaksi.»

Siitä vanha Wäinämöinen
Ihastui iki hyväksi,
Kun sai neion Joukahaisen

470. Vanhan päivänsä varaksi.

Istuksen ilo-kivelle,
Laulu-paalle paneikse,
Lauloi kotvan, lauloi toisen,
Lauloi kotvan kolmannenki,
Pyörti pois pyhät sanansa,
Perin laski lausehensa.

Pääsi nuori Joukahainen,
Pääsi leuan liettehestä,
Parran paikasta pahasta,

480. Hevoinen kosken kivistä,
Reki rannalta haosta,
Ruoska rannan ruokosesta.

463: 1. pyttyjen.

473: 2. vähän ajan.

Kohoeli korjahansa,
Reutoihe rekosehensa,
Läksi mielellä pahalla,
Syämmellä synkeällä
Luoksi armahan emonsa,
Tykö valta-vanhempansa.

Ajoa karittelevi,

490. Ajoi kummasti kotihin,
Rikki riihe'en rekensä,
Aisat poikki portahasen.

Alkoi äiti arvaella,
Isonen sanan sanovi:

»Suottapa rikoit rekesi,
Tahallasi aisan taitoit,
Mitäpä kummasti kuletki,
Tulet tuhmasti kotihin?»

Tuossa nuori Joukahainen

500. Itkeä vetistelevi

Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Sekä huulin hyppynyisin,
Nenän suulle langennuisen.

Emo ennätti kysyä,
Vaivan nähnyt vaaitella:

»Mitä itket poikueni,
Nuorna saamani nureksit,
Olet huulin hyppynyisin,

510. Nenän suulle langennuisen?»

Sanoi nuori Joukahainen
»Oi on maammo kantajani,
Jo on syytä syntynynnä,
Taikoja tapahtununna,
Syytä kyllin itkeäni,

483: 1. nousi.

484: 1. nakkasi, heitti itsensä.

496: 1. ehdolla; hyvällä tahdolla.

503: 3. kankein; paksuin.

504: 3. venyneellä, pitkällä nenällä.

506: 3. tahtoa tietää.

512: 3. äiti.

- Taikoja nureksiani,
 Tuot' itken tämän ikäni,
 Puhki polveni murehin,
 Annoin Aino siskoseni,
 520. Lupasin emoni lapsen
 Wäinämöiselle varaksi,
 Laulajalle puolisoksi,
 Turvaksi tutisevalle,
 Suojaksi sopen kululle.»
 Emo kahta kämmentänsä,
 Hykersi molempiansa,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Elä itke poikueni,
 Ei ole itkettäviä,
 530. Suuresti surettavia;
 Tuota toivoin tuon ikäni,
 Puhki polveni halasin
 Sukuhuni suurta miestä,
 Rotuhuni rohkeata,
 Vävykseni Wäinämöistä,
 Laulajata langokseni.»
 Sisar nuoren Joukahaisen
 Itse itkullen apeutui,
 Itki päivän, itki toisen,
 540. Poikkipuolin portahalla,
 Itki suuresta surusta,
 Apeasta mielalasta.
 Sai emo sanelemahan:
 »Mitä itket Ainoseni,
 Kun olet saava suuren sulhon,
 Miehen korkean kotihin,
 Ikkunoillen istujaksi,

524: 3, 4. nurkissa asujalle.

526: 1. hieroi yhteen.

532: 1. läpi; 2. ikäni.

538: 3. tuli karvasmieliseksi.

542: 1. surullisesta; katkerasta; 2. pahasta mielestä.

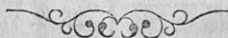
Lautsoille lavertajaksi?»

- Tuon tytär sanoiksi virkki:
 550. »Oi emoni kantajani,
 Itkenpä minä jotaki,
 Itken kassan kauneutta,
 Tukan nuoren tuuheutta,
 Hivuksien hienoutta,
 Jos ne piennä peitetähän,
 Katetahan kasvavana.»
 »Tuotapa ikäni itken,
 Tuota päivän armautta,
 Suloutta kuun komean,
 560. Ihanuutta ilman kaiken,
 Jos oisi nuorna jättäminen,
 Lapsena unohtaminen
 Veikon veisto-tanterille
 Ison ikkunan aloille.»
 Sanovi emo tytölle,
 Lausui vanhin lapsellensa:
 »Mene huima huolinesi,
 Epäkelpo itkuinesi,
 Ei ole syytä synkistyä,
 570. Aihetta apeutua,
 Paistavi Jumalan päivä
 Muuallaki maailmassa,
 Ei isosi ikkunoilla,
 Veikkosi veräjän suulla,
 Myös on marjoja mäellä,
 Ahomailla mansikoita
 Poimia sinun poloisen
 Ilmassa etempänäki,
 Ei aina ison ahoilla
 580. Veikon viertokankahilla.»

548: 1. lavitsoille; penkeille; 2. puhujaksi.

552: 2. tukan.

567: 2. mieletöin.

Neljäs Runo.

Wäinämöinen tapaa Joukahaisen sisaren vastan taitossa, ja pyytää häntä puolisoikseen 4—30. Tytär juoksee itkein kotia ja kertoo asian äitillensä 31—116. Äiti kieltää häntä suremasta, ja kyskee enemmän iloitsemaan ja koreissa vaatteissa käymään 117—188. Tytär itkee itkemistänsä ja sanoo, ei tahtovansa iki vanhalle miehelle puolisoiksi mennä 189—254. Huolissansa kävellen eksyy korpeen, joutuu oudolle meren rannalle, lähtee pesemään itsensä ja hukkuu veteen 255—370. Äiti itkee yöt päivät hukkunutta tyttärtänsä 371—518.

Tuopa Aino neito nuori,
Sisar nuoren Joukahaisen
Läksi luutoa lehosta,
Vastaksia varvikosta;
Taittoi vastan taatollensa,
Toisen taittoi maammollensa,
Kokoeli kolmannenki
Verevälle veiollensa.

Jo astui kohin kotia,

10. Lepikköä leuhautti,
Tuli vanha Wäinämöinen,
Näki neitosen lehossa,
Hienohelmen heinikössä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Eläpä muille neiti nuori
Kun minulle neiti nuori
Kanna kaulan helmilöitä,
Rinnan ristiä rakenna,

Pane päätä palmikolle,
20. Sio silkillä hivusta!»

Neiti tuon sanoiksi virkki:

»En sinulle, enkä muille
Kanna rinnan ristilöitä,
Päätä silkillä sitaise,
Huoli en haahen haljakoista,
Wehnän viploista valita,
Asun kaidoissa sovissa,
Kasvan leivän kannikoissa
Tykönä hyvän isoni,

30. Kanssa armahan emoni.»

Riisti ristin rinnaltansa,
Sormukset on sormestansa,
Helmet kaulasta karisti,
Puna-langat päänsä päältä,
Jätti maalle maan hyviksi,
Lehtohon lehon hyviksi,
Meni itkien kotihin,

3: 3. lehtimetsästä.

4: 1. vastan, vihdan aineita.

5: 2. vihdan.

8: 2. veljellensä.

25: 3. haahden; hahden; laivan.

26: 2. viipaleista; pytköistä.

27: 3. paidoissa; vaatteissa.

- Kallotellen kartanolle.
 Iso istui ikkunalla,
 40. Kirvesvartta kirjoavi:
 »Mitä itket, tyttö raukka,
 Tyttö raukka, neito nuori?»
 »Onpa syytä itkeäni,
 Vaivoja valittoani,
 Sitä itken, taattoseni,
 Sitä itken ja valitan:
 Kirpoi risti rinnaltani,
 Kaune vyöstäni karisi,
 Rinnalta hopea-risti,
 50. Vaski-langat vyöni päästä.»
 Veljensä veräjän suulla
 Vemmelpuuta veistelevi:
 »Mitä itket, sisko raukka,
 Sisko raukka, neito nuori?»
 »Onpa syytä itkeäni,
 Vaivoja valittoani,
 Sitä itken, veikko rukka,
 Sitä itken ja valitan:
 Kirpoi sormus sormestani,
 60. Helmet kaulasta katosi,
 Kullan sormus sormestani,
 Kaulasta hopea-helmet.»
 Sisko sillan korvasella
 Vyötä kullaista kutovi:
 »Mitä itket, sisko raukka,
 Sisko raukka, neito nuori?»
 »Onpa syytä itkiällä,
 Vaivoja vetistäjällä,
 Sitä itken, sisko rukka,
 70. Sitä itken ja valitan:
 Kirpoi kullat kulmiltani,
 Hopeat hivuksiltani,
 Sini-silkkit silmiltäni,

- Puna-nauhat pääni päältä.»
 Emo aitan portahalla
 Kuoretta kokoelevi:
 »Mitä itket, tytti raukka,
 Tyttö raukka, neito nuori?»
 »Oi on maammo kantajani,
 80. Oi emo imettäjäni,
 Onp'on syitä synkeitä,
 Apeita ani pahoja,
 Sitä itken, äiti rukka,
 Sitä, maammoni, valitan:
 Läksin luutoa lehosta,
 Vastan päitä varvikosta,
 Taitoin vastan taatolleni,
 Toisen taitoin maammolleni,
 Kokoelin kolmannenki
 90. Verevälle veiolleni,
 Aloin astua kotihin,
 Astuinpa läpi ahosta,
 Osmoinen orosta virkkoi,
 Kalevainen kaskesmaalta:
 »Eläpä muille, neiti rukka,
 Kun minulle, neiti rukka,
 Kanna kaulan helmilöitä,
 Rinnan ristiä rakenna,
 Pane päätä palmikolle,
 100. Sio silkillä hivusta.»
 »Riistin ristin rinnaltani,
 Helmet kaulasta karistin,
 Sini-langat silmiltäni,
 Puna-langat pääni päältä,
 Heitin maalle maan hyväiksi,
 Lehtohon lehon hyväiksi,
 Itse tuon sanoiksi virkin:
 »En sinulle, enkä muille
 Kanna rinnan ristiäni,
 110. Päätä silkillä sitaise,
 Huoli en haahen haljakoista,

38: 1. isolla äänellä itkien.

47: 1. putosi.

48: 1. kaunistus; koru.

53: 3. sisar.

76: 1. maidon kuorta, päällistä; kermää;
 taalletta.

Vehnän viploista valita,
Asun kaiioissa sovissa,
Kasvan leivän kannikoissa
Tykönä hyvän isoni,
Kanssa armahan emoni.»

Emo tuon sanoiksi virkki,
Lausui vanhin lapsellensa:
»Elä itke tyttäreni,

120. Nuorna saamani nureksi,
Syö vuosi suloa voita,
Tulet muita vuolahampi,
Toinen syö sianlihoa,
Tulet muita sirkeämpi,
Kolmas kuore-kokkaroita,
Tulet muita kaunihimpi;
Astu aittahan mäelle,
Aukaise parahin aitta,
Siell' on arkku arkun päällä,

130. Lipas lippahan lomassa,
Aukaise parahin arkku,
Kansi kirjo kimmahuta,
Siin' on kuusi kulta-vyötä,
Seitsemän sini-hamoista,
Ne on Kuuttaren kutomat,
Päivättären päättelemät.»

»Ennen neinnä ollessani,
Impenä eläessäni

Läksin marjahan metsälle,

140. Alle vaaran vaapukkahan,
Kuulin Kuuttaren kutovan,
Päivättären kehreävän
Sinisen salon sivulla,

Lehon lemмен liepehellä.»

»Minä luoksi luontelime,
Likelle lähentelime,
Aloimpa anella noita,
Itse virkin ja sanelin:
Anna Kuutar kultiasi,

150. Päivätär hopeitasi
Tälle tyhjälle tytölle,
Lapsellen anelialle.»

»Antoi Kuutar kultiansa,
Päivätär hopeitansa;
Minä kullat kulmilleni,
Päälleni hyvät hopeat,
Tulin kukkana kotihin,
Ilona ison pihoille.»

»Kannoin päivän, kannoin toisen,

160. Jo päivänä kolmantena
Riisuin kullat kulmiltani,
Päältäni hyvät hopeat,
Vein ne aittahan mäelle,
Panin arkun kannen alle;
Siit' on asti siellä ollut
Ajan kaiken katsomatta.»

»Sio nyt silkit silmillesi,
Kullat kulmille kohota,
Kaulahan heleät helmet,

170. Kullan ristit rinnoillesi,
Pane paita palttinainen,
Liitä liinan aivinainen,
Hame verkainen vetäise,
Senp' on päälle silkki-vyöhyt,
Sukat sulkkuiset koreat,
Kautokengät kaunokaiset,
Pääsi kääri palmikolle,
Silkkinauhoilla sitase,
Sormet kullan sormuksiin,

122: 3. sileämpi; lihavampi.

124: 3. pulskeampi.

125: 2. maidonkuorella leivotuita kakkuja;
maito-piirakaisia.

132: 2. kirjava.

137: 2. neitenä; neitsyenä.

140: 3. vatun, vaaraman, vadelman poi-
mintahan.

175: 2. silkkiset.

176: 1. nahkaiset kengät. Kaudoksi sa-
netaan kengän päällisnahkaa.

180. Käet kullan käärylöihin!»

»Niin tulet tupahan tuolta,
Astut aitasta sisälle
Sukukuntasi suloksi,
Koko heimon hempeäksi,
Kulet kukkana kujilla,
Vaapukkaisena vaellat,
Ehompana entistäsi,
Parempana muinaistasi.»

Sen emo sanoiksi virkki,

190. Senp' on lausui lapsellensa;

Ei tytär totellut tuota,
Ei kuullut emon sanoja,
Meni itkien pihalle,
Kaihoellen kartanolle,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:

»Miten on mieli miekkoisien,
Autuaallisten ajatus?

Niinp' on mieli miekkoisien,

200. Autuaallisten ajatus,

Kuin on vellova vetonen,
Eli aalto althassa;
Mitenpä poloisten mieli,
Kuten allien ajatus?
Niinpä on poloisten mieli,
Niinpä allien ajatus,
Kuin on hanki harjan alla,
Vesi kaivossa syvässä.»

»Usein nyt minun utuisen,

210. Usein utuisen lapsen

Mieli kulkevi kulossa,
Vesakoissa viehkuroivi,
Nurmessa nuhaeleivi,
Pensahassa piehtaroivi,
Mieli ei tervoa parempi,

Syän ei syttä valkeampi.»

»Parempi minun olisi,
Parempi olisi ollut
Syntymättä, kasvamatta,

220. Suureksi sukeumatta,
Näille päiville pahoille,
Ilmoille ilottomille;
Oisin kuollut kuusi-öisnä,
Kaonnut kaheksan-öisnä,
Oisi en paljoa pitänyt,
Vaaksan palttina-paloo,
Pikkaraisen pientaretta,
Emon itkua vähäisen,
Ison vieläki vähemmän,

230. Veikon ei väheäkänä.»

Itki päivän, itki toisen,
Sai emo kyselemähän:

»Mitä itket, impi rukka,
Kuta, vaivainen, valitat?»

»Sitä itken impi rukka,
Kaiken aikani valitan,
Kun annoit minun poloisen,
Oman lapsesi lupasit,
Käskit vanhalle varaksi,

240. Ikäpuolelle iloksi,

Turvaksi tutisevalle,
Suojaksi sopen kululle;
Oisit ennen käskennynnä
Alle aaltojen syvien
Sisareksi siikasille,
Veikoksi ve'en kaloille;
Parempi meressä olla,
Alla aaltojen asua
Sisarenä siikasilla,

250. Veikkona ve'en kaloilla,

Kun on vanhalla varana,
Turvana tutisialla,
Sukkahansa suistujalla,

197: 4. onnellisten.

201: 3. läikkyvä.

202: 3. kaukalossa.

204: 2. jääsorsien.

213: 2. elää huonosti, vaivaisesti.

253: 2. lankeejalla.

Karahkahan kaatujalla.»

- Siitä astui aittamäelle,
Astui aittahan sisälle;
Aukaisi parahan arkun,
Kannen kirjo kimmahutti,
Löysi kuusi kulta-vyötä,
260. Seitsemän sini-hametta,
Ne on päällensä pukevi,
Varrellensa valmistavi;
Pani kullat kulmillensa,
Hopeat hivuksillensa,
Sini-silkkit silmillensä,
Puna-langat päänsä päälle.

Läksi siitä astumahan
Ahon poikki, toisen pitkin,
Vieri soita, vieri maita,

270. Vieri synkkiä saloja,
Itse lauloi mennessänsä,
Virkki vieriellessänsä:

»Syäntäni tuimelevi,
Päätäni kivistelevi,
Eikä tuima tuimemmasti,
Kipeämmästi kivistä,
Jotta koito kuolisinki,
Katkeaisinki katala,
Näiltä suurilta suruilta

280. Apeilta mielaloilta.»

»Jo oisi minulla aika,
Näiltä ilmoilta eritä,
Aikani Manalle mennä,
Ikä tulla Tuonelahan,
Ei mua isoni itke,
Ei emo pane pahaksi,
Ei kastu sisaren kasvot,
Veikon silmät vettä vuoa,
Vaikka vierisin vetehen,

290. Kaatuisin kalamerehen,
Alle aaltojen syvien,

Päälle mustien murien.»

Astui päivän, astui toisen,
Päivänäpä kolmantena
Ennätti meri etehen,
Ruokoranta vastahansa;
Tuohon yöhyt yllättävi,
Pimeä piättelevi.

- Siinä itki impi illan,
300. Kaikerteli kaiken yötä,
Rannalla vesikivellä,
Laajalla lahen perällä;
Aamulla ani varahin
Katsoi tuonne niemen päähän,
Kolme oli neittä niemen päässä,
Ne on merta kylpemässä,
Aino neiti neljänneksi,
Vitsan varpa viienneksi.

- Heitti paitansa pajulle,
310. Hamchensa haapaselle,
Sukkansa sulalle maalle,
Kenkäänsä vesikivelle,
Helmet hietarantaselle,
Sormukset somerikolle.

Kivi oli kirjava selällä,
Paasi kullan paistavainen,
Kiistasi kivelle uia,
Tahtoi paaelle paeta.

- Sitte sinne saatuaansa,
320. Asetaoksen istumahan
Kirjavaiselle kivelle,
Paistavalle paaterelle;
Kilahti kivi vetehen,
Paasi pohjahan pakeni,
Neitonen kiven keralla,
Aino paaen palleassa.

Siihenpä kana katosi,

300: 1. valitteli.

306: 2, 3. uimassa.

308: 1, 2. hoikkavarrellinen.

326: 3. kylässä.

277: 2. raukka; vaivainen.

- Siihen kuoli impi rukka,
Sanoi kerran kuollessansa,
330. Virkki vielä vierressänsä:
»Menin merta kylpemähän,
Sainp' on uimahan selälle,
Sinne mä kana katosin,
Lintu kuolin liian surman;
Elkühön minun isoni
Sinä ilmoisna ikänä
Vetäkö ve'en kaloja
Tältä suurelta selältä!»
»Läksin rannalle pesohon,
340. Menin merta kylpemähän,
Sinne mä kana katosin,
Lintu kuolin liian surman;
Elkühön minun emoni
Sinä ilmoisna ikänä
Panko vettä taikinahan
Laajalta kotilahelta!»
»Läksin rannalle pesohon,
Menin merta kylpemähän,
Sinne mä kana katosin,
350. Lintu kuolin liian surman;
Elkühöp' on veikkoseni
Sinä ilmoisna ikänä
Juottako sota-oritta
Rannalta merelliseltä!»
»Läksin rannalle pesohon,
Menin merta kylpemähän,
Sinne mä kana katosin,
Lintu kuolin liian surman;
Elkühöp' on siskoseni
360. Sinä ilmoisna ikänä
Peskö tästä silmiänsä
Kotilahen laiturilta
Mikäli meren vesiä,
Sikäli minun veriä;
Mikäli meren kaloja,

362: 1. rantaportaalta.

364: 1. sitä myöten; sen verran.

- Sikäli minun lihoja;
Mikä rannalla risuja,
Se on kurjan kylkiluita;
Mikä rannan heinäsiä,
370. Se hivusta hierottua.»
Se oli surma nuoren neien,
Loppu kaunihiin kanasen.
Kukas nyt sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihiisen kartanohon?
Karhu sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Ei karhu sanoa saata,
380. Lehmikarjahan katosi.
Kukas sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihiisen kartanohon?
Susi sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Ei susi sanoa saata,
Lammaskarjahan katosi.
Kukas sanan saatantahan,
390. Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
Kaunihiisen kartanohon?
Repo sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Ei repo sanoa saata,
Hanhikarjahan katosi.
Kukas sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan
Neien kuuluhun kotihin,
400. Kaunihiisen kartanohon?
Jänö sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan;
Jänis varman vastaeli:

393: 1. kettu.

»Sana ei miehe'en katoa.»

Läksi jänis juoksemahan,
Pitkäkorva piippomahan,
Vääräsääri vääntämähän,
Ristisuu ripottamahan
Neien kuuluhun kotihin,

410. Kaunihiisen kartanohon.

Juoksi saunan kynnykselle,
Kyykistäikse kynnykselle,
Sauna täynnä neitosia,
Vasta käessä vastoavat:
»Saitko kiero keittimiksi,
Paltsasilmä paistimiksi,
Isännälle iltaiseksi,
Emännällen eineheksi,
Tyttären välipaloiksi,

420. Pojan puolipäiväiseksi.»

Jänis saattavi sanoa,
Kehräsilmä kerskaella:
»Liepä lempo lähtenynnä
Kattiloihin kiehumahan,
Läksin sanan saatantahan,
Kieli-kerran kerrontahan:
Jop' on kaunis kaatununna,
Tinarinta riutununna,
Sortunna hopeasolki,

430. Vyövaski valahtanunna,

Mennyt lietohon merehen,
Alle aavojen syvien,
Sisareksi siikasille,
Veikoksi ve'en kaloille.»

Emo tuosta itkemähän,
Kyynelevierus vieremähän,
Sai siitä sanelemahan,
Vaivainen valittamahan:

»Elkätte, emot paloiset,

440. Sinä ilmoisna ikänä

Tuutielko tyttäriä,
Lapsianne liekutelko
Vastoin mieltä miehelähän,
Niinkun mie emo poloinen
Tuuttelin tyttöjäni,
Kasvatin kanasiani!»

Emo itki, kyynel vieri,
Vieri vetrehet vetensä
Sinisistä silmistänsä

450. Poloisille poskillensa.

Vieri kyynel, vieri toinen,
Vieri vetrehet vetensä
Poloisilta poskipäiltä
Ripeille rinnoillensa.

Vieri kyynel, vieri toinen,
Vieri vetrehet vetensä
Ripeiltä rinnoiltansa
Hienoisille helmoillensa.

Vieri kyynel, vieri toinen,
460. Vieri vetrehet vetensä

Hienoisilta helmoiltansa
Puna-suille sukkasille.

Vieri kyynel, vieri toinen,
Vieri vetrehet vetensä
Puna-suilta sukkasilta
Kulta-kengän kautosille.

Vieri kyynel, vieri toinen,
Vieri vetrehet vetensä
Kulta-kengän kautosilta

470. Maahan alle jalkojensa,
Vieri maahan maan hyväksi,
Vetehen ve'en hyväksi.

Ve'et maahan tultuansa
Alkoivat jokena juosta,
Kasvoipa jokea kolme
Itkemistänsä vesistä,
Läpi päänsä lähtemistä,

416: 1. pyöräsilmä; mulkosilmä.

431: 2. vetelään.

448: 2. katkerat.

466: 2. päällysnahkoille.

Alta kulman kulkemista.

Kasvoipa joka jokehen

480. Kolme koskea tulista,
Joka kosken kuohumalle
Kolme luotoa kohosi,
Joka luo'on partahalle
Kunnas kultainen yleni,
Kunki kunnahan kukulle
Kasvoi kolme koivahaista,
Kunki koivun latvasehen
Kolme kullaista käkeä.

Sai kākōset kukkumahan,

490. Yksi kukkui: lemmen, lemmen,
Toinen kukkui: sulhon, sulhon,
Kolmas kukkui: auvon, auvon.

Kuka kukkui: lemmen, lemmen,
Sep' on kukkui kuuta kolme
Lemmettömälle tytölle,
Meressä makoavalle.

Kuka kukkui: sulhon, sulhon,

492: 3. riemun.

Sep' on kukkui kuusi kuuta
Sulholle sulottomalle,

500. Ikävissä istuvalle.

Kuka kukkui: auvon, auvon,
Se kukkui ikänsä kaiken
Auvottomalle emolle,
Iän päivät itkevälle.

Niin emo sanoiksi virkki

Kuunnellessansa käkeä:

»Elköhön emo poloinen

Kauan kuunnelko käkeä,

Kun käki kukahtelevi,

510. Niin syän sykähtelevi,

Itku silmähän tulevi,

Ve'et poskille valuvi,

Hereämmät herne-aarta,

Paksummat pavun jyveä,

Kyynärän ikä kuluvi,

Vaaksan varsi vanhenevi,

Koko ruumis runnahtavi

Kuultua kevät-käkösen!»

Viides Runo.

Wäinämöinen lähtee Joukahaisen sisarta merestä pyytämään ja saapi hänen oudonlaiseksi kalaksi muuttuneena onkeensa 1—58. Yrittää palasiksi leikkaamaan, mutta kala käsistä pyörähtää mereen ja ilmoittaa sieltä itsensä, ken oli 59—153. Wäinämöinen kokee turhaan sekä sanoilla että pyydyksillä kalaa jälle saada 154—163. Kulkee raskaalla mielellä kotia ja saapi äiti vainajaltansa neuvon, lähtee Pohjan tytärtä kosimaan 164—241.

Jo oli sanoma saatu,
Viety viesti tuonnemmaksi
Neien nuoren nukkumasta,
Kaunihin katoamasta.

- Vaka vanha Wäinämöinen,
Tuo tuosta pahoin pahastui,
Itki illat, itki aamut,
Yöhyet enemmän itki,
Kun oli kaunis kaatununna,
10. Neitonen nukahtanunna,
Mennyt lietohon merehen,
Alle aaltojen syvien.

- Astui huollen, huokaellen,
Syämmellä synkeällä,
Rannalle meren sinisen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sano nyt Untamo unesi,
Maku'usi maan venyjä,
Missä Ahtola asuvi,
20. Neiot Wellamon venyvi?»
Sanoipa Untamo unensa,
Maku'unsa maan venyjä:

»Tuolla Ahtola asuvi,
Neiot Wellamon venyvi
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen,
Alla aaltojen syvien,
Päällä mustien mutien.»

- »Siellä Ahtola asuvi,
30. Neiot Wellamon venyvi
Pikkuisessa pirttisessä,
Kamarissa kaitaisessa,
Kiven kirjavan kylässä,
Paaen paksun kainalossa.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Vetihe venesioille,
Silmeävi siimojansa,
Katselevi onkiansa,
Otti ongen taskuhunsa,
40. Väkä-rauan väskyhynsä;
Soutoa melastelevi,
Päähän saaren sauttavi,
Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terhenisen.

- Siin' oli ongella olia,
 Aina siimalla asuja,
 Käeksellä käänteliä,
 Laski launihin merelle,
 Ongitteli, orhitteli,
 50. Vapa vaskinen vapisi,
 Hopeinen siima siukui,
 Nuora kultainen kulisi.
 Jo päivänä muutamana,
 Huomenna moniahana
 Kala otti onkehensa,
 Taimen takraraudahansa,
 Sen veti venosehensa,
 Talui talka-pohjahansa.
 Katselevi, kääntelevi,
 60. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Onp' on tuo kala kalanen,
 Kun en tuota tunnekana,
 Sileähk' on siikaseksi,
 Kuleahka kuujaseksi,
 Haleahka haukiseksi,
 Evätöin emä-kalaksi,
 Ihala imehnoksiki,
 Päärivatoin neitoseksi,
 Vyötöin Ween on tyttöseksi,
 70. Korvitoin kotikanaksi;
 Luopuisin meri-loheksi,
 Syvän aallon ahveneksi.»
 Vyöll' on veitsi Wäinämöisen,
 Pää-hopea huotrasessa,
 Vetä veitsen viereltänsä,
 Huotrastansa pää-hopean

- 47: 1. käsiverkolla.
 48: 2. onki, koukku (?).
 50: 1. pahla; raippa.
 56: 1. lohen laji.
 64: 1. kiiltävä; 2. kunja s. o. lohen lajia.
 67: 1. paljas, alastoin; 2. ihmiseksi.
 68: 1. pääsiteetöin.
 71: 1. laatuaisin; kaltaisn.
 74: 2. tupessa.

- Kalan palstoin pannaksensa,
 Lohen leikkaellaksensa
 Aamuisiksi atrioiksi,
 80. Murkinaisiksi muruiksi,
 Lohisiksi lounahiksi,
 Ilta-ruoiksi isoiksi.
 Alkoi lohta leikkaella,
 Veitsen viilteä kaloa,
 Lohi loimahti merehen,
 Kala kirjo kimmeltihe
 Pohjasta punaisen purren,
 Venehestä Wäinämöisen.
 Äsken päättänsä ylenti,
 90. Oikeata olkapäätä
 Vihurilla viiennellä,
 Kupahalla kuuennella,
 Nosti kättä oikeata,
 Näytti jalkoa vasenta
 Seitsemännellä selällä,
 Yheksannen aallon päällä.
 Sieltä tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui ja pakisi:
 »Oi sie vanha Wäinämöinen!
 100. En ollut minä tuleva
 Lohi leikkaellaksesi,
 Kala palstoin pannaksesi,
 Aamuisiksi atrioiksi,
 Murkinaisiksi muruiksi,
 Lohisiksi lounahiksi,
 Iltaruoiksi isoiksi.»
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Miksi sie olit tuleva?»
 »Olinpa minä tuleva
 110. Kainaloiseksi kanaksi,
 Ikuseksi istujaksi,
 Polviseksi puolisoiksi,
 Siasi levittäjäksi,
- 77: 2. palasittain.
 92: 1. verkon puulla, laudalla.

- Pään-alaisen laskiaksi,
 Pirtin pienen pyyhkiäksi,
 Lattian lakaisiaksi,
 Tulen tuojaksi tupahan,
 Valkean virittäjäksi,
 Leivän paksun paistajaksi,
 120. Mesi-leivän leipojaksi,
 Olutkannun kantajaksi,
 Atrian asettajaksi.»
 »En ollut merilohia,
 Syvän aallon ahvenia;
 Olin kapo, neiti nuori,
 Sisar nuoren Joukahaisen,
 Kuta pyyit kuun ikäsi,
 Puhki polvesi halasit.»
 »Ohoh sinua ukko utra,
 130. Vähämieli Wäinämöinen,
 Kun et tuntenut piteä
 Wellamon vetistä neittä,
 Ahon lasta ainokaista!»
 Sanoi vanha Wäinämöinen
 Alla päin, pahoilla mielin:
 »Oi on sisar Joukahaisen
 Toki tullos toinen kerta!»
 Eip' on toiste tullutkana,
 Ei toiste sinä ikänä,
 140. Jo vetihe, vierähtihe,
 Ve'en kalvosta katosi
 Kiven kirjavan sisähän,
 Maksankarvaisen malohon.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Tuo on tuossa arvelevi,
 Miten olla, kuin eleä;
 Jo kutaisi sulkku-nuotan,
 Vetä vettä ristin ristin,
 Salmen pitkin, toisen poikki,
 150. Vetä vettä vesiä,
 Lohiluotojen lomia,

Noita Wäinölän vesiä,
 Kalevalan kannaksia,
 Synkkiä syväntehiä,
 Suuria selän napoja,
 Joukolan jokivesiä,
 Lapin lahti-rantasia.

- Sai kyllin kaloja muita,
 Kaikkia ve'en kaloja,
 160. Ei saanut sitä kalaista,
 Mitä mielensä pitävi,
 Wellamon vetistä neittä,
 Ahon lasta ainokaista.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärin
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Ohoh hullu hulluuttani,
 Vähämieli miehuuttani,
 170. Olipa minulla mieltä,
 Ajatusta annettuna,
 Syäntä suurta survottuna,
 Oli ennen aikoinansa,
 Vaanpa nyt tätä nykyä,
 Tällä inhalla iällä,
 Puuttuvalla polveksella
 Kaikki on mieli melkeässä,
 Ajatukset arvoisessa,
 Kaikki toimi toisialla!»
 180. »Kuta vuotin kuun ikäni,
 Kuta puolen polveani,
 Wellamon vetistä neittä,
 Veen on viimeistä tytärtä
 Ikuseksi ystäväksi,
 Polviseksi puolisoiksi,
 Se osasi onkeheni,
 Vierähti venoseheni,
 Minä en tuntenut piteä,
 En kotihin korjaella,

190. Laskin jälle lainehisin,
 Alle aaltojen syvien!»
 Meni matkoa vähäisen,
 Astui huollen, huokaellen,
 Kulkevi kotia kohti,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Kukkui muinaiset käkeni,
 Entiset ilo-käkeni

Kukkui ennen illoin, aamuin,
 Kerran keskipäivälläki,

200. Mikä nyt sorti suuren äänen,
 Äänen kaunihiin kaotti?
 Suru sorti suuren äänen,
 Huoli armahan alenti,
 Sill' ei kuulu kukkuvaksi,
 Päivän laskun laulavaksi,
 Minun iltani iloksi,
 Huomeneni huopeheksi.»

»Enkä nyt tuota tieäkänä,
 Miten olla, kuin eleä,

210. Tällä ilmalla asua,
 Näillä mailla matkaella;
 Oisiko emo elossa,
 Vanhempani valvehella,
 Sepä saattaisi sanoa,

Miten pystössä pysyä
 Murehisin murtumatta,
 Huolihin katoamatta,
 Näissä päivissä pahoissa,
 Apeissa mielaloissa!»

220. Emo hauasta havasi,
 Alta aallon vastaeli:

»Viel' ompi emo elossa,
 Vanhempasi valvehella,
 Joka saattavi sanoa,
 Miten olla oikeana
 Murehisin murtumatta,
 Huolihin katoamatta,
 Niissä päivissä pahoissa,
 Apeissa mielaloissa:

230. Mene Pohjan tyttärihin,
 Siell' on tyttäret somemmat,
 Neiet kahta kaunihimmat,
 Viittä, kuutta virkeämmät,
 Ei Joukon jorottaria,
 Lapin lapsi-lönttäreitä.»

»Sieltä naios poikaseni
 Paras Pohjan tyttäristä,
 Jok' on sievä silmiltänsä,
 Kaunis katsannoisiltansa,

240. Aina joutuisea jalalta,
 Sekä liukas liikunnolta!»

07: 2. huviksi; ratoksi.

Kuudes Runo.

Joukahainen kantaa vihaa Wäinämöisen püälle ja vahta'aa hüntä Pohjolan matkalla 1—78. Näkee ratsastavan joen poikki ja ampuu hüntä, mutta osa'aa ainoastansa hevoiseen 79—182. Wäinämöinen kaatuu veteen; kova tuuli vittelee hüntä meren selälle ja Joukahainen ihasteleikse, kun luulee Wäinämöisen jo viimeisen virtensä laulaneen 183—234.

Vaka vanha Wäinämöinen
Lähteäksensä käkesi
Tuonne kylmähän kylähän,
Pimeähän Pohjolahan.

Otti olkisen orihin,
Hernevirtisen hevosen,
Pisti suitset kullan suuhun,
Päitsensä hopean päähän,
Itse istuvi selälle,

10. Löihe reisin ratsahille;
Ajoa hyrryttelevi,
Matkoansa mittelevi
Oribilla olkisella,
Hernevarrella hevolla.

Ajoi Wäinölän ahoja,
Kalevalan kankahia,
Hepo juoksi, matka joutui,
Koti jääpi, tie lyheni;
Jo ajoi meren selälle,

20. Ulapalle aukealle
Kapioisen kastumatta,
Vuohisen vajoumatta.

Olipa nuori Joukahainen,
Laiha poika Lappalainen,
Piti viikoista vihoa,

Ylen kauaista kaetta
Kera vanhan Wäinämöisen,
Päälle laulajan ikuisen.

- Laativi tulisen jousen,
30. Jalon kaaren kaunistavi,
Kaaren rauasta rakenti,
Vaskesta selän valavi,
Noita on kullalla kuvaili,
Hopealla huolitelti.

Mistä siihen nauhan saapi,
Kusta jäntehen tapasi?
Hiien hirven suoniloista,
Lemmon liina-nuorasista.

- Sai kaaren kanineheksi,
40. Jousen varsin valmihiksi,
Kaari oli kaunihiin näköinen,
Jousi jonki maksavainen:
Hevoinen selällä seisoi,
Varsa juoksi vartta myöten,
Kapo kaarella makasi,
Jänö jäntimen siassa.

Vuoli piiliä pinosen,
Kolmisulkia kokosen,
Varret tammesta vanuvi,

50. Päät tekevi tervaksesta;
Minkä saapi valmihiksi,

Sen sitte sulittelevi
Pääskyn pienillä sulilla,
Varpusen vivustimilla.

Karkaeli nuoliansa,
Puretteli piiliänsä
Maon mustissa mujuissa,
Käärmeheh kähly-verissä.

- Sai vasamat valmihiksi,
60. Jousen jänniteltäväksi,
Siitä vuotti Wäinämöistä,
Saavaksi Suvantolaista,
Vuotti illan, voutti aamun,
Vuotti kerran keskipäivän.

Viikon vuotti Wäinämöistä,
Viikon vuotti, ei väsynyt,
Istuellen ikkunoissa,
Valvoen vajojen päissä,
Kuunnellen kujan perällä,

70. Vahtaellen vainiolla,
Viini nuolia selässä,
Hyvä kaari kainalossa.

Vuotteli ulompanaki,
Talon toisen tuolla puolla,
Nenässä tulisen niemen,
Tuli-kaiskun kainalossa,
Korvalla tulisen kosken,
Pyhän virran viertimellä.

- Niin päivänä muutamana,
80. Huomenna moniahana
Loi silmänsä luotehelle,
Käänti päätä päivän alle,
Keksi mustasen merellä,
Sinerväisen lainehilla:
»Onko se iässä pilvi,
Päivän koite koillisessa?»

Ei ollut iässä pilvi,

56: 1. kovensi.

59: 2. nuolet.

71: 1. nuolikontti, — kotero.

76: 2. kaisku s. o. pitkä, kaita niemi.

Päivän koite koillisessa,
Oli vanha Wäinämöinen,

90. Laulaja iän ikuinen,
Matkoava Pohjolahan,
Kulkeva Pimentolahan
Orihilla olkisella,
Hernevarrella hevolla.
Tuop' on nuori Joukahainen,
Laiha poika Lappalainen,
Jou'utti tulisen jousen,
Koppoi kaaren kaunihimman
Pään varalle Wäinämöisen,

100. Surmaksi Suvantolaisen.
Ennätti emo kysyä,
Vanhempansa tutkaella:
»Kellen jousta jouahutat,
Kaarta rauta rauahutat?»
Tuop' on nuori Joukahainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuohon jousta jouahutan,
Kaarta rauta rauahutan
Pään varalle Wäinämöisen,

110. Surmaksi Suvantolaisen,
Ammun vanhan Wäinämöisen,
Lasken laulajan ikuisen
Läpi syämmen, maksan kautta,
Halki hartiolihojen.»

Emo kielti ampumasta,
Emo kielti ja epäsi:
»Elä ammu Wäinämöistä,
Kaota Kalevalaista,
Wäinö on sukua suurta,

120. Lankoni sisaren poika.»
»Ampuisitko Wäinämöisen,
Kaataisit Kalevalaisen,
Ilo ilmalta katoisi,
Laulu maalta lankeaisi,
Ilo on ilmalla parempi,

116: 4. kielti.

n/ Lau lu maalla laatusampi,
Kun ömpi Manalan mailla,
Noilla Tuonelan tuvilla.»

Tuossa nuori Joukahainen

130. Jo vähän ajattelevi,
Pikkuisen piättelevi;
Käsi käski ampumahan,
Käsi käski, toinen kielti,
Sormet suoniset pakotti.

Virkki viimeinki sanoiksi,
Itse lausui, noin nimesi:

»Kaotkohot jos kahesti
Kaikki ilmaiset ilomme,
Kaikki laulut langetkohot,

140. Varsin ammun, en varanne.»

Jännitti tulisen jousen,

Veti vaskisen vekaran

Vasten polvea vasenta,

Jalan alta oikeansa,

Veti viinestä vasaman,

Sulan kolmi-koipisesta,

Otti nuolen orheimman,

Valitsi parahan varren,

Tuon on juonelle asetti,

150. Liitti liina-jäntehelle.

Oikaisi tulisen jousen

Olallehen oikealle,

Asetaksen amputumahan,

Ampumahan Wäinämöistä,

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Iske nyt koivuinen sakara,

Petäjäinen selkä lyö'ös,

Jänne liina lippaello;

Min käsi alentänehe,

160. Sen nuoli ylentäköhön,

Min käsi ylentänehe,

Sen nuoli alentakohon!»

Lekahutti liipaisinta,

Ampui nuolen ensimmäisen,

Se meni kovan ylätse,

Päältä pään on taivahalle,

Pilvihiin pirajavihiin,

Hattaroihin pyörivihin.

Toki ampui, ei totellut,

170. Ampui toisen nuoliansa,

Se meni kovan alatse,

Alaisehen maa-emähän,

Tahtoi maa Manalle mennä,

Hieta-harju halkiella.

Ampui kohta kolmannenki,

Kävi kohti kolmannesti

Sapsohon sinisen hirven,

Alta vanhan Wäinämöisen

Ampui olkisen orihin,

180. Hernevirtisen hevoisen

Läpi länkiluun lihoista,

Kautta kainalon vasemman.

Siitä vanha Wäinämöinen

Sormin suistui sulahan,

Käsin kääntyi lainehesen,

Kourin kuohu'un kohahti

Selästä sinisen hirven,

Hernevirtisen hevoisen.

Nousi siitä suuri tuuli,

190. Aalto ankara merellä,

Kantoi vanhan Wäinämöisen,

Uitteli ulomma maasta

Noille väljille vesille,

Ulapoille aukeille.

Siinä nouri Joukahainen

Itse kielin kerskaeli:

»Et sinä vanha Wäinämöinen

Enämpi elävin silmin

Sinä ilmoisua ikänä,

200. Kuuna kullaa valkeana

Astu Wäinölän ahoja,

Kalevalan kankahia!»

»Kupli nyt siellä kuusi vuotta,

Seuro seitsemän kesyttä,

Karehi kaheksan vuotta

Noilla väljillä vesillä,
Lakeilla lainehilla,
Vuotta kuusi kuusi-puuna,
Seitsemän petäjä-puuna,
Kannon pölkkinä kaheksan!»

Siitä pistihe sisälle,
Sai emo kysyneheksi:
»Joko ammuut Wäinämöisen,
Kaotit Kalevan poian?»
Tuop' on nuori Joukahainen
Sanan vastahan sanovi:
»Jo nyt ammuin Wäinämöisen,
Ja kaaoin Kalevalaisen,
Loin on merta luutimahan,

220. Lainetta lakaisemahan,

Tuohon lietohon merehen,
Aivan aaltojen sekahan
Sortui ukko sormillehen,
Kääntyi kämmenyisillehen,
Siitä kyykertyi kylelle,
Selälleen seisottihe
Meren aaltojen ajella,
Meren tyrskyn tyvträellä.»

Tuon emo sanoiksi virkki:
230. »Pahoin teit sinä poloinen,
Kun on ammuut Wäinämöisen,
Kaotit Kalevalaisen,
Suvantolan suuren miehen,
Kalevalan kauniimmän!»

Seitsemäs Runo.

Wäinämöinen uipi useampia päiviä aavalla merellä; kokko ta-
pa'aa hänen ja vielä hyvillä mielin siitä, että Wäinämöinen kaskes-
sansa oli koivun häntä varten kasvamaan jättänyt, ottaa hänen sel-
käänsä ja kantaa Pohjolan rannalle, josta Pohjolan emäntä saattaa
hänen kotiinsa ja kohtelee hyvästi 1—274. Wäinämöinen kuitenkin
ikävämpi omille maillensa ja Pohjolan emäntä lupa'aa ei ainoastansa
laittaa hänen sinne, vaan antaa tyttärensäki hänelle puolisosksi, jos ta-
koisi sammon Pohjolaan 275—322. Wäinämöinen lupa'aa kotiin
päästyänsä lähettää seppo Ilmarisen sampoa takomaan, ja saapi
Pohjolan emännältä reen sekä hevoisen kotimaille lühteüksensä 323—368.

Vaka vanha Wäinämöinen
Uipi aavoja syviä,
Kulki kuusisna hakona,
Petäjäisnä pehkiönä
Kuusi päiveä kesäistä,
Kuusi yötä järkiähän;
Eessänsä vesi vetelä,
Takanansa taivas selvä.

Uip' on vielä yötä kaksi,

10. Kaksi päiveä pisintä;
Niin yönä yheksäntenä,
Kaheksannen päivän päästä
Toki tuskaksi tulevi,
Painuvi pakolliseksi,
Kun ei ole kynttä varpahassa,
Eikä sormissa niveltä.

Siinä vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Voi minä poloinen poika,

20. Voi poika polon alainen!

Kun läksin omilta mailta,
Elo-mailta entisiltä
Iäkseni ilman alle,
Kuuksi päiväksi kululle,
Tuulen tuuteltavaksi,
Aaltojen ajeltavaksi
Näillä väljillä vesillä,
Ulapoilla aukeilla;

Vilu on täällä ollakseni,

30. Vaiva värjätelläkseni,
Aina aalloissa asua,
Veen selällä seurustella.»

»Enkä tuota tieäkänä
Miten olla, kuin eleä,
Tällä inhalla iällä,
Katovalla kannikalla:
Tuulehenko teen tupani,
Vetehenkö pirtin veistän.»

»Teen mä tuulehen tupani,
40. Ei ole tuulessa tukea,
Veistän pirttini vetehen,
Vesi viepi veistokseni.»

Lenti lintunen Lapista,
Kokko lintu koillisesta;
Ei ole kokko suuren suuri,
Eikä kokko pienen pieni,
Yksi siipi vettä viisti,
Toinen taivasta lakasi,
Pursto merta pyyhätteli,
50. Nokka luotoja lotasi.

Lenteleikse, liiteleikse,
Katseleikse, käänteleikse,
Näki vanhan Wäinämöisen
Selällä meren sinisen:
»Mit' olet meressä miesi,
Uros aaltojen seassa?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sit' olen meressä miesi,

60. Uros aaltojen varassa:
Läksin neittä Pohjolasta,
Impeä Pimentolasta.»

»Ajoa karautime
Suloa meryttä myöten,
Niin päivänä muutamana,
Huomenna moniahana
Tulin Luotolan lähelle,
Joukolan joki-vesille,
Hepo alta ammuttihin,

70. Itseäni mielittihin.»

»Siitä vierähin vetehen,
Sorruin sormin lainehesen,
Tuulen tuuteltavaksi,
Aaltojen ajeltavaksi.»

»Tulipa tuuli luotehesta,
lästä iso vihuri,

Se mun kauas kannatteli,
Uitteli ulomma maasta;
Mont' olen päiveä pällynnyt,
80. Monta yötä uiksennellut
Näitä väljiä vesinä,
Ulapoita aukeita,
Enk' on tuota tunnekana,
Arvoa, älyäkänä,
Kumpi kuoloksi tulevi,
Kumpi ennen ennättävi,
Nälkähänpö nääntyminen,
Vai vetehen vaipuminen.»

Sanoi kokko ilman lintu:
90. »Ellös olko milläskänä,
Seisotaite selkähäni,
Nouse kynkkäluun nenille,
Mie sinun merestä kannan,
Minne mielesi tekevi;
Vielä muistan muunki päivän,
Arvoan ajan paremman,
Kun ajoit Kalevan kasken,
Osmolan salon sivallit,
Heitit koivun kasvamahan,
100. Puun sorean seisomahan
Linnuille lepeämiksi,
Itselleni istuimiksi.»

Siitä vanha Wäinämöinen
Kohottavi kokkoansa,
Mies on nousevi merestä,
Uros aallosta ajaiske,
Siiville sioitteleikse,
Kokon kynkkäluun nenille.

Tuop' on kokko ilman lintu
110. Kantoi vanhan Wäinämöisen,
Viepi tuulen tietä myöten,
Ahavan ratoa myöten
Pohjan pitkähän perähän,
Summahan Sariolahan;

Siihen heitti Wäinämöisen,
Itse ilmahan kohosi.

Siinä itki Wäinämöinen,
Siinä itki ja urisi
Rannalla merellisellä,

120. Nimen tietämättömällä,
Sata haavoja sivulla,
Tuhat tuulen pieksemätä,
Partaki pahoin kulunut,
Tukka mennyt tuuhakaksi.

Itki yötä kaksi, kolme,
Saman verran päiviäki,
Eikä tiennyt tietä käyvä,
Outo matkoa osannut,
Palataksensa kotihin,

130. Mennä maille tuttaville,
Noille syntymä-sioille,
Elo-maillen entisille.

Pohjan piika pikkarainen,
Vaimo valkean-verinen
Teki liiton päivän kanssa,
Päivän kanssa, kuun keralla,
Yhen ajan noustaksensa
Ja yhen havataksensa;
Itse ennen ennätteli,

140. Ennen kuuta, aurinkoa,
Kukonki kurahtamatta,
Kanan lapsen laulamatta.

Viisi villoa keritsi,
Kuusi lammasta savitsi,
Villat saatteli saraksi,
Kaikki vatvoi vaattehiksi
Ennen päivän nousemista,
Auringon ylenemistä.

Pesi siitä pitkät pöyät,

150. Laajat lattiat lakaisi

Vastasella varpaisella,

Luutasella lehtisellä;
Ammuoli rikkasensa
Vaskisehen vakkasehen,
Vei ne ulos usta myöten,
Pellolle pihoa myöten,
Perimmäisen pellon päähän,
Alimmaisen aian suuhun;
Seisattelihe rikoille,

160. Kuuntelihe, kääntelihe,
Kuulevi mereltä itkun,
Poikki joen juorotuksen.

Juosten joutuvi takaisin,
Pian pirttihin menevi,
Sanoi tuonne saatuaansa,
Toimitteli tultuaansa:

»Kuulin mie mereltä itkun,
Poikki joen juorotuksen.»

- Louhi Pohjolan emäntä,
170. Pohjan akka harvahammas

Pian pistihe pihalle,
Vierähti veräjän suuhun,
Siinä korvin kuunteleikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei ole itku lapsen itku,
Eikä vaimojen valitus,
Itku on partasuun urohon,
Jouhileuan juorottama.»

- Työnnähti venon vesille,
180. Kolmilaian lainehille,
Itse loihe soutamahan,
Sekä soui, jotta joutui,
Soui luoksi Wäinämöisen,
Luoksi itkevän urohon.

Siinä itki Wäinämöinen,
Urisi uvannon sulho,
Pahalla pajupuruolla,
Tiheällä tuomikolla,
Suu liikkui, järisi parta,

190. Vaan ei leuka lonkaellut.

Sanoi Pohjolan emäntä,

144: 3. keritsi.

145: 3. villakankaaksi.

Puhutteli, lausutteli:

»Ohoh sinua ukko utra,
Jo olet maalla vierahalla!»

Vaka vanha Wäinämöinen
Päätänsä kohottelevi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Jo ma tuon itseki tieän,
Olen maalla vierahalla,

200. Tuiki tuntemattomalla,
Maallani olin parempi,
Kotonani korkeampi.»

Louhi Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Saisiko sanoakseni,
Oisiko lupa kysyä,
Mi sinä olet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi?»

Vaka vanha Wäinämöinen
210. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Mainittihinpa minua,
Arveltiin aikoinansa
Illoilla iloitsiaksi,
Joka lakson laulajaksi
Noilla Wäinölän ahoilla,
Kalevalan kankahilla,
Mi jo lienenki katala,
Tuskin tunnen itsejänä.»

Louhi Pohjolan emäntä

220. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Nouse jo norosta miesi,
Uros uuelle uralle,
Haikese haastamahan,
Satuja sanelemahan!»

Otti miehen itkemästä,
Urohon urisemasta,
Saattoi siitä purtehensa,
Istutti venon perähän,
Itse airoille asettui,

230. Soutimille suorittihe,
Souti poikki Pohjolahan,
Viepi vierahan tupahan.

Syötteli nälästynehen,
Kastunehen kuivaeli,
Siitä viikon hierleivi,
Hierleivi, hautelevi,
Teki miehen terveheksi,
Urohon paranneheksi;
Kysytteli, lausutteli,

240. Itse virkki, noin nimesi:
»Mitä itkit Wäinämöinen,
Uikutit Uvantolainen
Tuolla paikalla pahalla,
Rannalla meryttä vasten?»

Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Onpa syytä itkeäni,
Vaivoja valittoani,
Kauan oon meriä uinut,

250. Lapioinnut lainehia
Noilla väljillä vesillä,
Ulapoilla aukeilla.»

»Tuota itken tuon ikäni,
Puhki polveni murehin,
Kun ma uin omilta mailta,
Tulin mailta tuttavilta
Näille ouoille oville,
Veräjille vierahille;
Kaikki täällä puut purevi,

260. Kaikki havut hakkoavi,
Joka koivu koikkoavi,
Joka leppä leikkoavi,
Yks' on tuuli tuttuani,
Päivä ennen nähtyäni
Näillä mailta vierahilla,
Äkki ouoilla ovilla.»

Louhi Pohjolan emäntä

Siitä tuon sanoiksi saatti:
»Elä itke Wäinämöinen,

270. Uikuta Uvantolainen,
Hyvä tääll' on ollaksesi,
Armas aikaellaksesi,
Syöä lohta luotaselta,
Sivulta sianlihoa.»

Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kylkehen kyläinen syönti
Hyvissäki vierahissa,
Mies on maallansa parempi,

280. Kotonansa korkeampi;
Soisipa sula Jumala,
Antaisipa armo-luoja,
Pääsisin omille maille,
Elo-maillen entisille!
Parempi omalla maalla
Vetonenki virsun alta,
Kuin on maalla vierahalla
Kulta-maljasta metonen.»

Louhi Pohjolan emäntä

290. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Niin mitä minullen annat,
Kun saatan omille maille,
Oman peltosi perille,
Koti-saunan saapuville?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Mitäpä kysyt minulta,
Jos saatat omille maille,
Oman peltoni perille,
Oman käen kukkumille,

300. Oman linnun laulamille;
Otatko kultia kypärin,
Hopeita huovallisen?»

Louhi Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ohoh viisas Wäinämöinen,

Tietäjä iän-ikuinen,
En kysele kultiasi,
Halaja hopeitasi,
Kullat on lasten kukkasias,

310. Hopeat hevonen helyjä;
Taitko takoa sammon,
Kirjokannen kalkutella
Joutsenen kynän nenästä,
Maholehman maitosesta,
Yhen ohrasen jyvistä,
Yhen uuhien villasesta,
Niin annan tytön sinulle,
Panen neien palkastasi,
Saatan sun omille maille,
320. Oman linnun laulamille,
Oman kukon kuulumille,
Oman peltosi perille.»

Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Taia en sampoa takoa,
Kirjokantta kirjoitella;
Saata mie omille maille,
Työnnän seppo Ilmarisen,
Joka samposi takovi,

330. Kirjokannet kalkuttavi,
Neitosi lepyttelevi,
Tyttäresi tyy'yttävi.»

»Se on seppo sen mokoma,
Ylen taitava takoja,
Jok' on taivoa takonut,
Ilman kantta kalkutellut,
Ei tunnu vasaran jälki,
Eikä pihtien pitämät.»

Louhi Pohjolan emäntä

340. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sille työnnän tyttäreni,
Sille lapseni lupoon,
Joka sampuen takovi,

Kannen kirjo kirjoittavi
Joutsenen kynän nenästä,
Maholehmän maitosesta,
Yhen ohrasen jyvistä,
Yhen uuhen untuvasta.»

- Pani varsan valjahisin,
350. Ruskean re'en etehen,
Saattoi vanhan Wäinämöisen,
Istutti oron rekehen,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Elä päättäsi ylennä,
Kohottele kokkoasi,

Kun ei uupune oronen,
Tahi ei ilta ennättäne;
Josp' on päättäsi ylennät,
360. Kohottelet kokkoasi,
Jo toki tuho tulevi,
Paha päivä päälle saapi.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Löi orosen juoksemahan,
Harjan liina liikkumahan,
Ajoa karittelevi
Pimeästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta.

357: 3. väsyne.

Kahdeksas Runo.

Matkallansa näkee Wäinämöinen ihanasti puetun Pohjan neiden ja pyytää häntä puolisoksensa 4—50. Neiti viimein hipa'aa suostua Wäinämöiseen, jos veistäisi kehrävarren palasista veneen ja saattaisi sen vesille ilman millään tavalla siihen koskematta 51—152. Wäinämöinen rupeaa veistämään, lyöpi kirveellä ison haavan polveensa, eikä saa veren juoksua tukkiutumaan 153—204. Lähtee verentukinnan tietäjää etsimään ja löytää ukon, joka uhka'aa veren sulkea 205—282.

- Tuo oli kaunis Pohjan neiti,
Maan kuulu, veen valio,
Istui ilman vempelällä,
Taivon kaarella kajotti,
Pukehissa puhtaissa,
Valkeissa vaattehissa;
Kultakangasta kutovi,
Hopeista huolittavi
Kultaisesta sukkulasta,
10. Pirralla hopeisella.

Suihki sukkula piossa,
Käämi käessä kääperöitsi,
Niiet vaskiset vatisi,
Hopeinen pirta piukki
Neien kangasta kutoissa,
Hopeista huolitissa.

Vaka vanha Wäinämöinen

- Ajoa karittelevi
Pimeästä Pohjolasta,
20. Summasta Sariolasta;
Ajoin matkoa palasen,
Pikkaraisen piirrätteli,
Kuuli sukkulan surinan
Ylähältä päänsä päältä.
Tuossa päätänsä kohotti,
Katsahdavi taivahalle,
Kaari on kaunis taivahalla,
Neiti kaaren kannikalla,
Kultakangasta kutovi,
30. Hopeista helkyttävi.
Vaka vanha Wäinämöinen
Heti seisatti hevoisen,
Tuossa tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Tule neiti korjahani,
Laskeite rekoseheni!»
Neiti tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja kysyi:

2: 4. valittu.

9: 2. syöstäimellä, -stävällä.

10: 1. kaiteella.

12: 1. puola.

»Miksi neittä korjahasi,
40. Tyttöä rekosehesi?»

Vaka vanha Wäinämöinen
Tuop' on tuohon vastaeli:

»Siksi neittä korjahani,
Tyttöä rekoseheni:

Mesileivän leipojaksi,

Oluen osoajaksi,

Joka lautsan laulajaksi,

Ikkunan iloitsiaksi

Noilla Wäinölän tiloilla,

50. Kalevalan kartanoilla.»

Neiti tuon sanoiksi virkki,

Itse lausui ja pakisi:

»Kun kävin matara-maalla,

Keikuin kelta-kankahalla

Eilen ilta-myöhäsellä,

Aletessa aurinkoisen,

Lintu lauleli lehossa,

Kyntörastas raksutteli,

Lauleli tytärten mielen,

60. Ja lauloi miniän mielen.»

»Mie tuota sanelemahan,

Linnulta kyselemähän:

Oi sie kyntörastahainen,

Laula korvin kuullakseni,

Kumman on parempi olla,

Kumman olla kuulusampi:

Tyttärenkö taattolassa,

Vai miniän miehelässä?»

»Tianenpa tieon antoi,

70. Kyntörastas raksahutti:

»Valkea kesäinen päivä,

Neiti-valta valkeampi,

Vilu on rauta pakkasessa,

Vilumpi miniä-valta,

Niin on neiti taattolassa,

Kuin marja hyvällä maalla,

Niin miniä miehelässä,

Kuin on koira kahleissa,

Harvoin saapi orja lemmen,

80. Ei miniä milloinkana.»

Vaka vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Tyhjiä tiasen virret,

Rastahaisen raksutukset;

Lapsi on tytär kotona,

Vasta on neiti naituansa;

Tule neiti korjahani,

Laskeite rekoseheni,

En ole mitätöin miesi,

90. Uros muita untelompi!»

Neiti taiten vastaeli,

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Sitte sun mieheksi sanoisin,

Urohoksi arveleisin,

Jospa jouhen halkaiseisit

Veitsellä kärettömällä,

Munan solmuhun vetäisit

Solmun tuntumattomaksi.»

Vaka vanha Wäinämöinen

100. Jouhen halki halkaisevi

Veitsellä kärettömällä,

Aivan tutkaimettomalla,

Munan solmuhun vetävi

Solmun tuntumattomaksi;

Käski neittä korjahansa,

Tyttöä rekosehensa.

Neiti taiten vastaeli:

»Ehkäpä tulen sinulle,

Kun kiskot kivistä tuohta,

110. Säret jäätä aiaksia,

Ilman palan pakkumatta,

Pilkkehen pirahdamatta.»

Vaka vanha Wäinämöinen

Ei tuosta kovin hätäile,

Kiskoipa kivistä tuohta,

Särki jäätä aiaksia

- Ilman palan pakkumatta,
 Pilkkehen pirahdamatta;
 Kutsui neittä korjahansa,
 120. Tyttöä rekosehensa.
 Neiti taiten vastoavi,
 Sanovi sanalla tuolla:
 »Sillenpä minä menisin,
 Kenp' on veistäisi venosen
 Kehrävarteni muruista,
 Kalpimeni kappaleista,
 Työntäisi venon vesille,
 Uuen laivan lainehille
 Ilman polven polkematta,
 130. Ilman kouran koskematta,
 Käsivarren kääntämättä,
 Olkapään ojentamatta.»
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Liene ei maassa, maailmassa,
 Koko ilman kannen alla
 Mointa laivan laatiata,
 Vertoani veistäjätä.»
 Otti värttinän muruja,
 140. Kehrävarren kiertimiä,
 Läksi veistohon venosen,
 Satalauan laittelohon
 Vuorelle teräksiselle,
 Rautaiselle kalliolle.
 Veikaten venettä veisti,
 Purttu puista uhkaellen;
 Veisti päivän, veisti toisen,
 Veisti kohta kolmannenki,
 Ei kirves kivehen koske,
 150. Kasa ei kalka kalliohon.
 Niin päivällä kolmannella
 Hiisi pontta pyörähytti,

- Lempo tempasi tereä,
 Paha vartta vaapahutti,
 Kävipä kivehen kirves,
 Kasa kalkkoi kalliohon,
 Kirves kilpistyi kivistä,
 Terä liuskahti liha'an,
 Polvehen pojan päätösen,
 160. Varpahasen Wäinämöisen,
 Sen Lempo lihoille liitti,
 Hiisi suonille sovitti,
 Veri pääsi vuotamahan,
 Hurme hupplehtamahan.
 Vaka vanha Wäinämöinen,
 Tietäjä iän-ikuinen
 Tuossa tuon sanoiksi virkki,
 Noin on lausui ja pakisi:
 »Oi sie kirves kikkanokka,
 170. Tasaterä tapparainen,
 Luulitko puuta purrehesi,
 Honkoa hotaisnehesi,
 Petäjätä pannehesi,
 Koivua kohannehesi,
 Kun sa lipsahit liha'an,
 Solahutit suonilleni!»
 Loihe siitä loitsimahan,
 Sai itse sanelemahan,
 Luki synnyt syitä myöten,
 180. Luottehet lomia myöten,
 Mut' ei muista muutamia
 Rauan suuria sanoja,
 Joista salpa saataisiin,
 Luja lukko tuotaisihin
 Noille rauan ratkomille,
 Suu sinervän silpomille.
 Jo veri jokena juoksi,
 Hurme koskena kohisi,
 Peitti maassa marjan varret,
 190. Kanervaiset kankahalla,

137: 1. semmoista.

145: 1. uhalla.

150: 1. terä; nuha.

152: 2. varren päättä.

164: 1. vaahteva veri.

170: 2. kirves.

Eik' ollut sitä mätästä,
 Jok' ei tullut tulvillehen
 Noita likkoja veriä;
 Hurmechia huurovia
 Polvesta pojan totisen,
 Varpahasta Wäinämöisen.

Vaka vanha Wäinämöinen
 Ketti villoja kiveltä,
 Otti suolta sammalia,

200. Maasta mättähän repäsi
 Tukkeheksi tuiman reiän,
 Paikaksi pahan veräjän;
 Ei vääjä vähäistäkänä,
 Pikkuistakana piätä.

Jopa tuskaksi tulevi,
 Läylemmäksi lankeavi,
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse itkuhun hyräytyi,
 Pani varsan valjahisin,

210. Ruskean re'en etehen,
 Siitä reuokse rekehen,
 Kohennaikse korjahansa.

Laski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmisvyöllä,
 Virkku juoksi, matka joutui,
 Reki vierä, tie lyheni;
 Jo kohta kylä tulevi,
 Kolme tietä kohtoavi.

Vaka vanha Wäinämöinen

220. Ajavi alinta tietä
 Alimaisehen talohon,
 Yli kynnyksen kysyvi:
 »Oisiko talossa tässä
 Rauan raannan katsojata,
 Uron tuskan tuntiata,
 Vammojen vakittajata?»

Olipa lapsi lattialla,

Poika pieni pankon päässä,
 Tuop' on tuohon vastoavi:

230. »Ei ole talossa tässä
 Rauan raannan katsojata,
 Uron tuskan tuntiata,
 Kivun kiinni ottajata,
 Vammojen vakittajata;
 Onpi toisessa talossa,
 Aja toisehen talohon.»

Vaka vanha Wäinämöinen
 Laski virkkua vitsalla,
 Ajoa suhuttelevi,

240. Ajoi matkoa palasen
 Keskimäistä tietä myöten
 Keskimäisehen talohon,
 Kysyi kynnyksen takoa,
 Anoi alta ikkunaisen:
 »Oisiko talossa tässä
 Rauan raannan katsojata,
 Salpoa verisatehen,
 Suonikosken sortajata?»

Akka oli vanha vaipan alla,

250. Kielipalku pankon päässä,
 Akka varsin vastaeli,
 Hammas kolmi kolkkaeli:
 »Ei ole talossa tässä
 Rauan raannan katsojata,
 Verisynnyn tietäjätä,
 Kivun kiinni ottajata,
 Onpi toisessa talossa,
 Aja toisehen talohon.»

Vaka vanha Wäinämöinen

260. Laski virkkua vitsalla,
 Ajoa suhuttelevi,
 Ajoi matkoa palasen.
 Ylimäistä tietä myöten
 Ylimäisehen talohon,
 Yli kynnyksen kysyvi,

198: 1. kuori irti.

206: 1. vaivaloisemmaksi.

224: 2. työn.

228: 3. uunipenkki.

250: 1. suupaltti.

Lausui lakkapuun takoa:
 »Oisiko talossa tässä
 Rauan raannan katsojata,
 Tämän tulvan tukkiata,
 270. Veren summan sulkiata?»

Ukko oli uunilla asuva,
 Halliparta harjun alla,
 Ukko uunilta urahti,
 Halliparta paukutteli:

»On sulettu suuremmatki,
 Jalommatki jaksettuna
 Luojan kolmella sanalla,
 Syvän synnyn säätämällä,
 Joet suista, järvet päistä,
 280. Virrat niskalta vibaiset,
 Lahet niemien nenistä,
 Kannakset kapeimmilta.»

Yhdeksäs Runo.

*Wäinämöinen kertoo ukolle raudan synnyn 1—266. Ukko her-
ja'aa rautaa ja lukee verensulku-sanat; veri salpautui 267—418.
Ukko laittaa poikansa voiteen tekoon, voitelee ja sitoo haavan; Wäi-
nämöinen paranee ja kiittää Jumalaa avun saannista 419—586.*

Siitä vanha Wäinämöinen
Itse korjasta kohosi,
Nousi reestä nostamatta,
Yleni ylentämättä,
Tuosta pirttihin tulevi,
Alle kattojen ajaikse.

Tuoahan hopea-tuoppi,
Kulta-kannu kannetahan,
Ei veä vähäistäkänä,

10. Pikkuistakana piätä
Verta vanhan Wäinämöisen,
Hurmetta jalon urohon.

Ukko uunilta urahti,
Halliparta paukutteli:
»Mi sinä lienet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi,
Verta on seitsemän venettä,
Kanto-korvoa kaheksan
Sun poloinen polvestasi

20. Lattialle laskettuna;
Muut on muistaisin sanaset,
Vaan en arvoa alusta
Mist' on rauta syntynynnä,
Kasvanunna koito kuona.»

Silloin vanha Wäinämöinen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Itse tieän raudan synnyn,
Arvoan alun teräksen:

Ilma on emoja ensin,

30. Vesi vanhin veljeksiä,
Rauta nuorin veljeksiä,
Tuli kerran keskimäinen.»
»Tuo Ukko ylinen luoja,
Itse ilmojen Jumala
Ilmasta ve'en eroitti,
Veestä maati mantereheh,
Rauta on raukka syntymättä,
Syntymättä, kasvamatta.»

»Ukko ilmoisen Jumala

40. Hieroi kahta kämmentänsä,
Mykelti molempiansa
Vasemmassa polven päässä;
Siitä syntyi kolme neittä,
Koko kolme Luonnotarta
Raudan ruostehen emoiksi,
Suu sinervän siittäjiksi.»

»Neiet käyä notkutteli,
Astui immet pilven äärtä

29—258. Raudan syntysanat.

36: 2. loi maaksi.

Utarilla uhkuvilla,
 50. Nännillä pakottavilla,
 Lypsit maalle maitojansa,
 Uhkutit utariansa,
 Lypsit maille, lypsit soille,
 Lypsit vienoille vesille.»

»Yksi lypsi mustan maion
 Vanhimpainen neitoisia,
 Toinen valkean valutti
 Keskimäinen neitosia,
 Kolmas puikutti punaisen

60. Nuorimpainen neitosia.»

»Ku on lypsi mustan maion,
 Siitä syntyi melto-rauta,
 Ku on valkean valutti,
 Siit' on tehtynä teräkset,
 Ku on puikutti punaisen,
 Siit' on saatu räähä-rauta.»

»Olipa aikoa vähäinen,
 Rauta tahteli tavata
 Vanhempata veikkoansa,

70. Käyä tulta tuntemahan.»

»Tuli tuhmaksi rupesi,
 Kasvoi aivan kauheaksi,
 Oli polttoa poloisen,
 Rauta raukan veikkosensa.»

Rauta pääsi piilemähän,
 Piilemähän, säilymähän
 Tuon tuiman tulen käsistä,
 Suusta valkean vihaisen.»

»Siitä sitte rauta piili,
 80. Sekä piili, jotta säilyi
 Heiluvassa hettehessä,
 Läikkövässä lähteessä,
 Suurimmalla suon selällä,
 Tuiman tunturin laella,
 Jossa joutsenet munivat,
 Hanhi poiat hautelevi.»

62: 3. pehmeä, taottava rauta.

66: 3. kova, malmi-rauta.

»Rauta suossa soikottavi,
 Veteläisessä venyvi,
 Piili vuoena, piili toisen,
 90. Piili kohta kolmannenki,
 Kahen kantosen välissä,
 Koivun kolmen juuren alla;
 Ei toki pakohon pääsnyt
 Tulen tuimista käsistä,
 Piti tulla toisen kerran,
 Lähteä tulen tuville
 Aсталaksi tehtäessä,
 Miekaksi taottaessa.»

»Susi juoksi suota myöten,
 100. Karhu kangasta samosi,
 Suo liikkui suen jälessä,
 Kangas karhun kämmenissä,
 Siihen nousi rauta-ruoste,
 Ja kasvoi teräs-karanko
 Suen sorkkien sioille,
 Karhun kannan kaivamille.»

»Syntyi seppo Ilmarinen,
 Sekä syntyi, jotta kasvoi,
 Se syntyi syys-mäellä,

110. Kasvoi hiili-kankahalla,
 Vaskinen vasara käessä,
 Pihet pikkuiset piossa.»

»Yöllä syntyi Ilmarinen,
 Päivällä pajasen laati,
 Etsi paikkaa pajalle,
 Levitystä lietsimille,
 Näki suota salmekkehen,
 Maata märkeä vähäisen,
 Läksi tuota katsomahan,

120. Likeltä tähyämähän,
 Tuohon painoi palkehensa,
 Tuohon ahjonsa asetti.»

»Jo joutui suen jälille,
 Karhun kantapään sioille

97: 1. asekaluksi; keihääksi.

Näki rautaiset orahat,
Teräksiset tierottimet
Suen suurilla jälillä,
Karhun kämmenen tiloilla.»

»Sanovi sanalla tuolla:

130. »Voi sinua rauta raukka,
Kun olet kurjassa tilassa,
Alahaisessa asussa,
Suolla sorkissa sutosen,
Aina karhun askelissa!»

»Arvelee ajattelevi:
Mitä tuostaki tulisi,
Josp' on tunkisin tulehen,
Ahjohon asettelin?»

»Rauta raukka säpsähtihe,

140. Säpsähtihe, säikähtihe,
Kun kuuli tulen sanomat,
Tulen tuimat maininnaiset.»

»Sanoi seppo Ilmarinen:

»Ellös olko milläskänä,
Tuli ei polta tuttuansa,
Herjacle heimoansa!
Kun tulet tulen tuville,
Valkean varustimille,
Siellä kasvat kaunihiksi,

150. Ylenet ylen ehoksi,
Miesten miekoiksi hyviksi,
Naisten nauhan päättimiksi.»

»Senp' on päiväyten perästä
Rauta suosta sotkettihin,
Vetelästä vellottihin,
Tuotihin sepon pajahan.»

»Tuon seppo tulehen tunki,
Alle ahjonsa ajeli,
Lietsoi kerran, lietsoi toisen,

160. Lietsoi kerran kolmannenki,
Rauta vellinä viruvi,
Kuonana kohaelevi,

Venyi vehnäisnä tahasna,
Rukihisna taikinana
Sepon suurissa tulissa,
Ilmi-valkean väessä.»

»Siinä huuti rauta raukka:

»Ohoh seppo Ilmarinen,
Ota pois minua täältä

170. Tuskista tulen punaisen!»

»Sanoi seppo Ilmarinen:

»Jos otan sinun tulesta,
Ehkä kasvat kauheaksi,
Kovin raivoksi rupeat,
Vielä veistät veljeäsi,
Lastuat emosi lasta.»

»Siinä vannoi rauta raukka,

Vannoi vaikean valansa
Ahjolla, alaisimella,

180. Vasaroilla, valkkamilla,

Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:

»Onpa puuta purrakseni,
Kiven syäntä syöäkseni,
Ett' en veistä veikkoani,
Lastua emoni lasta,
Parempi on ollakseni,
Eleäkseni ehompi
Kulkialla kumppalina,

190. Käyvällä käsi-asenna,

Kun syöä omaa sukua,
Heimoani herjaella.»

»Silloin seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Rauan tempasi tulesta,
Asetti alaisimelle,
Rakentavi raukeaksi,
Tekevi teräkaluiksi,
Keihäiksi, kirvehiksi,

200. Kaikenlaisiksi kaluiksi.»

- »Viel' oli pikkuista vajalla,
Rauta raukka tarpehessa:
Eipä kiehu rauan kieli,
Ei sukeu suu teräksen,
Rauta ei kasva karkeaksi
Ilman veessä kastumatta.»
- »Siitä seppo Ilmarinen
Itse tuota arvelevi,
Laati pikkuisen poroa,
210. Lipeäistä liuotteli
Teräksen teko-mujuiksi,
Rauan karkaisu-vesiksi.»
»Koitti seppo kielellänsä,
Hyvin maistoi mielellänsä,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»»Ei nämät hyvät minulle
Teräksen teko-vesiksi,
Rautojen rakento-maiksi.»
»Mehiläinen maasta nousi,
220. Sini-siipi mättähästä,
Lentelevi, liitelevi
Ympäri sepon pajoa.»
»Niin seppo sanoiksi virkki:
»»Mehiläinen mies kepeä,
Tuo simoa siivessäsi,
Kanna mettä kielessäsi
Kuuken kukkasen nenästä,
Seitsemän on heinän päästä
Teräksille tehtäville,
230. Rauoille rakettaville!»
»Herhiläinen Hiien lintu
Katselevi, kuuntelevi,
Katseli katon rajasta,
Alta tuohen tuiotteli
Rautoja rakettavia,
Teräksiä tehtäviä.»
»Lenteä hyrähtelevi,
Viskoï Hiien hirmuloita,
Kantoi käärmehen kähyjä,
240. Maon mustia-mujuja,
- Kasiansen kutkelmoita,
Sammakon salävihoja
Teräksen teko-mujuihin,
Rauan karkaisu-veteen.»
»Itse seppo Ilmarinen,
Takoja alin-omainen
Luulevi, ajattelevi
Mehiläisen tulleheksi,
Tuon on mettä tuoneheksi,
250. Kantaneheksi simoa,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»»Kas nämät hyvät minulle
Teräksen teko-vesiksi,
Rautojen rakentamiksi.»
»Siihen tempasi teräksen
Siihen kasti rauta raukan
Pois tulesta tuotaessa,
Ahjosta otettaessa.»
»Sai siitä teräs pahaksi,
260. Rauta raivoksi rupesi,
Petti vaivainen valansa,
Söi kun koira kunniansa,
Veisti raukka veljeänsä,
Sukuansa suin piteli,
Veren päästi vuotamahan,
Hurmehen hurahdamahan.»
Ukko uunilta urahti,
Parta lauloi, pää järähti:
»Jo nyt tieän rauan synnyn,
270. Tajuan tavat teräksen.»
»Ohoh sinua rauta raukka,
Rauta raukka, koito kuona,
Teräs tenhon päivällinen,
Siitäkö sinä sikesit,
Siitä kasvoit kauheaksi,
Ylen suureksi sukesit!»
»Et sä silloin suuri ollut,
Etkä suuri, etkä pieni,

- Et kovin koreakana,
280. Etkä äijältä äkäinen,
Kun sa maitona makasit,
Rieskasena riuottelit
Nuoren neitosen nisissä,
Kasvoit immen kainalossa
Pitkän pilven rannan päällä,
Alla taivahan tasaisen.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sa liejuna lepäsit,
290. Seisoit selvänä vetenä
Suurimmalla suon selällä,
Tuiman tunturin laella,
Muntuit tuolla maan muraksi,
Ruoste-mullaksi rupesit.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sua hirvet suolla hieroi,
Peurat pieksi kankahalla,
Susi sotki sorkkillansa,
300. Karhu kämmenyisillänsä.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sa suosta sotkettihin,
Maan muasta muokattihin,
Vietihin sepon pajahan,
Alle ahjon Ilmarisen.»
»Etkä silloin suuri ollut,
Et ollut suuri, etkä pieni,
Kun sa kuonana kohisit,
310. Läikyt lämminnä vetenä
Tuimissa tuli-sioissa,
Vannoit vaikean valasi
Ahjolla, alaisimella,
Vasaroilla, valkkamilla,
Sepon seisonta-sioilla,
Takehinta-tanterilla.»
»Joko nyt suureksi sukenit,
Äreäksi ärtelihit,
Rikoit vaivainen valasi,
320. Söit kuin koira kunniasi,
Kun sa syrjit syntyäsi,
Sukuasi suin pitelit!»
»Ku käski pahalle työlle,
Kenp' on kehnolle kehoitti,
Isosiko vai emosi,
Vaiko vanhin veljiäsi,
Vai nuorin sisariasi,
Vaiko muu sukusi suuri?»
»Ei isosi, ei emosi,
330. Eikä vanhin veljiäsi,
Ei nuorin sisariasi,
Eikä muu sukusi suuri,
Itse teit tihua työtä,
Katkoit kalman karvallista.»
»Tule nyt työsi tuntemahan,
Pahasi parantamahan,
Ennen kun sanon emolle,
Vanhemmalle valitan,
Enemp' on emolla työtä,
340. Vaiva suuri vanhemmalla,
Kun poika pahoin tekevi,
Lapsi tuhmin turmelevi!»
»Piäty veri vuotamasta,
Hurme huppelehtamasta,
Päälleni päräjämästä,
Riuskumasta rinnoilleni,
Veri seiso kuni seinä,
Asu hurme kuni aita,
Kuin miekka meressä seiso,
350. Saraheinä sammalessa,
Paasi pellon pientaressa,
Kivi koskessa kovassa!»
Vaan jos mieli laatinevi
Liikkua lipeämmästi,

- Niin sä liikkuos lihassa,
 Sekä luissa luistaellos,
 Sisässä sinun parempi,
 Alla kalvon kaunihipi
 Suonissa sorottamassa,
360. Sekä luissa luistamassa,
 Kun on maahan vuotamassa,
 Rikoille ripajamassa.»
 »Et sä maito maahan joua,
 Nurmehen veri viatoin,
 Miesten hempu heinikkohon,
 Kumpuhun urosten kulta,
 Syämmessä sinun siasi,
 Alla keuhkon kellarisi,
 Sinne siirräite välehen,
370. Sinne juoskos joutuisasti,
 Et ole joki juoksemahan,
 Etkä lampi laskemahan,
 Suo-hete solottamahan,
 Vene-lotti vuotamahan.»
 »Tyy'y nyt tyiris tippumasta,
 Punainen putoamasta,
 Kun et tyy'y, niin tyrehy!
 Tyytyi ennen Tyrjän koski,
 Joki Tuonelan tyrehtyi,
380. Meri kuivi, taivas kuivi,
 Sinä suurna pouta-vuonna,
 Tuli-vuonna voimatoinna.»
 »Jos et tuostana totelle,
 Viel'on muita muistetahan,
 Uuet keinot keksitähän:
 Huuan Hiistä patoa,
 Jolla verta keitetähän,
 Hurmetta varistetahan
 Ilman tilkan tippumatta,
390. Punaisen putoamatta,
 Veren maahan vuotamatta,
 Hurmehen hurajamatta.»
 »Kun ei lie minussa miestä,
 Urosta ukon pojassa
- Tämän tulvan tukkiaksi,
 Suonikosken sortajaksi,
 Onp' on taatto taivahinen,
 Pilven päällinen Jumala,
 Joka miehistä pätevi,
400. Urohista kelpoavi
 Veren suuta sulkemahan,
 Tulevata tukkimahan.»
 »Oi Ukko ylinen luoja,
 Taivahallinen Jumala!
 Tule tänne tarvittaissa,
 Käy tänne kutsuttaessa,
 Tunge turpea kätesi,
 Paina paksu peukalosi
 Tukkeheksi tuiman reiän,
410. Paikaksi pahan veräjän,
 Veä päälle lemmen lehti,
 Kulta-lumme luikahuta
 Veren tielle telkkimeksi,
 Tulevalle tukkeheksi,
 Jott' ei parsku parralleni,
 Valu vaate-rievuilleni!»
 Sillä sulki suun vereltä,
 Tien on telkki hurmehelta.
 Pani poikansa pajahan
420. Tekemähän voitehia
 Noista heinän helpehistä,
 Tuhlatatvan tutkamista,
 Me'en maahan vuotajista,
 Simatilkan tippujista.
 Poikanen meni pajahan,
 Läksi voitehen tekohon,
 Tuli tammi vastahansa,
 Kysytteli tammeltansa:
 »Onko mettä oksillasi,
430. Alla kuoresi simoa?»

399: 3. käyttää; tepsii.

419—500. Voiteen luku.

421: 3. kaunoista.

Tammi taiten vastoavi:

»Päivänäpä eilisenä
Sima tippui oksilleni,
Mesi latvalle rapatti
Pilvistä pirisevista,
Hattaroista haihtuvista.»

Otti tammen lastuloita,
Puun murskan murenemia,
Otti heiniä hyviä,

440. Ruohoja monen-näköjä,
Joit' ei nähä näillä mailla
Kaikin paikoin kasvaviksi.

Panevi pa'an tulelle,
Laitti keiton kiehumahan
Täynnä tammen kuoriloita,
Heiniä hyvän-näköjä.

Pata kiehui paukutteli
Kokonaista kolme yötä,
Kolme päiveä keväistä;

450. Siitä katsoi voitehia,
Onko voitehet vakaiset,
Katsehet alin-omaiset.

Ei ole voitehet vakaiset,
Katsehet alin-omaiset;
Pani heiniä lisäksi,
Ruohoa monen-näöistä,
Kut oli tuotu toisialta,
Sa'an taipalen takoa
Yheksältä loitsialta,

460. Kaheksalta katsojalta.
Keitti vielä yötä kolme,
Ynnähän yheksän yötä,
Nostavi pa'an tulelta,
Katselevi voitehia,
Onko voitehet vakaiset,
Katsehet alin-omaiset.

Olipa haapa haaraniekkä,
Kasvoi pellon pientarella,
Tuon murha murenti poikki,

470. Kaikki kahtia hajotti;
Voiti niillä voitehilla,
Katsoi niillä katsehilla,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kun lie näissä voitehissa
Vian päälle vietävätä,
Vammoille valettavata,
Haapa yhtehen paratkos,
Ehommaksi entistäsi!»

Haapa yhtehen parani,

480. Ehommaksi entistänsä,
Kasvoi päältä kaunihiksi,
Alta aivan terveheksi.

Siitä koitti voitehia,
Katselevi katsehia:
Koitteli kiven koloihin,
Paasien pakahtumihin,
Jo kivet kiviin tarttui,
Paaet paatehen rupesi.

Tuli poikanen pajasta

490. Tekemästä voitehia,
Rasvoja rakentamasta,
Ne työnti ukon kätchen:
»Siin' on voitehet vakaiset,
Katsehet alin-omaiset,
Vaikka vuoret voitelisit,
Kaikki kalliot yheksi.»

Koki ukko kielellänsä,
Maistoi suullansa sulalla,
Tunsi katsehet hyviksi,

500. Voitehet vakaisiksi.
Siitä voiti Wäinämöistä,
Pahoin tullutta paranti,
Voiti alta, voiti päältä,
Kerta keskeä sivalti,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»En liiku omin lihoini,
Liikun luojani lihoilla,

En väiky omin väkini,
510. Väikyn vällä kaikkivallan,
En puhu omalla suulla,
Puhelen Jumalan suulla,
Josp' on mulla suu suloinen,
Suloisempi suu Jumalan,
Jospa on kaunoinen käteni,
Käsi luoja kaunihimpi.»

Kun oli voie päälle pantu,
Nuot on katsehet vakaiset,
Murti se puoli-pyörreksihiin,
520. Wäinämöisen väännyksihiin,
Lyökse sinne, lyökse tänne,
Vaan ei löytänyt lepoa.

Niin ukko kipuja kiisti,
Työnti tuosta tuskapäitä
Keskelle Kipu-mäkeä,
Kipuvuoren kukkulalle
Kiviä kivistämähän,
Paasia pakottamahan.

Tukun silkkiä sivalti,
530. Senpä leikkeli levyiksi,
Senp' on katkoi kappaleiksi,
Sitehiksi suoritteli,
Sitoi niillä silkkillänsä,
Kapaloivi kaunoisilla
Polvea pojan pätöisen,
Varpahia Wäinämöisen.

Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Siteheksi luoja silkki,

540. Luoja kaapu kätteheksi
Tälle polvelle hyvälle,
Vakaisille varpahille!
Katso nyt kaunoinen Jumala,
Varjele vakainen luoja,
Jott' ei vietäisi vioille,
Vammoille veällettäisi!»

Siitä vanha Wäinämöinen

Jo tunsii avun totisen,
Pian pääsi terveheksi,
550. Liha kasvoi kaunihiksi,
Alta aivan terveheksi,
Keskeä kivuttomaksi,
Vieriltä viattomaksi,
Päältä päärmehettömäksi,
Ehommaksi entistänsä,
Paremmaksi tuonnoistansa;
Jo nyt jaksoi jalka käyä,
Polvi polkea kykeni,
Ei nuuru nimeksikänä,

560. Vaikerra vähäistäkänä.

Siitä vanha Wäinämöinen
Siirti silmänsä ylempiä,
Katsahtavi kaunihisti
Päälle pään on taivosehen,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Tuoltapa aina armot käyvät,
Turvat tuttavat tulevat
Ylähältä taivahasta,

570. Luota luoja kaikkivallan.»

»Ole nyt kiitetty Jumala,
Ylistetty luoja yksin,
Kun annoit avun minulle,
Tuotit turvan tuttavasti
Noissa tuskissa kovissa,
Terän rauan raatamissa!»

Siitä vanha Wäinämöinen
Vielä tuon sanoiksi virkki:
»Elkätte etinen kansa,

580. Kansa vasta kasvavainen,
Veikaten venettä tehkö,
Uhkaellen kaartakana,
Jumalass' on juoksun määrä,
Luoja lopun asetus,
Ei uron osoannassa,
Vallassa väkevänkänä!»

Kymmenes Runo.

Wäinämöinen tulee kotia ja kehoittaa Ilmarista lähtemään Pohjan neittä kosimaan, jonka olisi sammon takomalla ansaitseva 1—100. Ilmarinen ei lupa'a sinä ilmoisna ikänä Pohjolaan lähteä, jonka tähden Wäinämöisen tyytyy muulla mahdillansa laittaa hänen vastoin tahtonsa matkaan 101—200. Ilmarinen tulee Pohjolaan, otetaan hyvästi vastaan ja laitetaan sammon taontaan 201—280. Ilmarinen takoo sammon ja Pohjolan emäntä saattaa sen Pohjolan kivimäkeen 281—452. Ilmarinen pyytää neittä työnsä palkaksi; neiti teeskelee esteitä ja sanoo ei vielä kodista joutavansa 453—462. Ilmarinen saapi purren, palaa kotiinsa ja kertoo Wäinämöiselle jo sammon Pohjolaan takoneensa 463—510.

Vaka vanha Wäinämöinen
 Otti ruskean orihin,
 Pani varsan valjahisin,
 Ruskean re'en etehen,
 Itse reuoikse rekehen,
 Kohennaikse korjahansa.
 Laski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmisvyöllä,
 Virkku juoksi, matka joutui,
 10. Reki vierä, tie lyheni,
 Jalas koivuinen kolasi,
 Vemmel piukki pihlajainen.
 Ajavi karettelevi,
 Ajoi soita, ajoi maita,
 Ajoi aavoja ahoja,
 Kulki päivän, kulki toisen,
 Niin päivällä kolmannella

Tuli pitkän sillan päähän,
 Kalevalan kankahalle,
 20. Osmon pellon pientarelle.
 Siinä tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui ja pakisi:
 »Syö susi unen näkiä,
 Tapa tauti Lappalainen!
 Sanoi ei saavani kotihin
 Enämpi elävin silmin
 Sinä ilmoisna ikänä,
 Kuuna kullan valkeana,
 Näille Wäinölän ahoille,
 30. Kalevalan kankahille.»
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Laulelevi, taitelevi,
 Lauloi kuusen kukka-latvan,
 Kukka-latvan, kulta-lehvän,

Latvan työnti taivahalle,
 Puhki pilvien kohotti,
 Lehvät ilmoille levitti,
 Halki taivahan hajotti.

Laulelevi, taitelevi,

40. Lauloi kuun kumottamahan
 Kulta-latva kuusosehen,
 Lauloi oksillen otavan.

Ajavi karettelevi

Kohti kullaista kotia,
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärin,
 Kun oli seppo Ilmarisen,
 Takojan iän-ikuisen

Luvannut lunastimeksi,

50. Oman päänsä päästimeksi
 Pimeähän Pohjolahan,
 Summahan Sariolahan.

Jop' on seisottui oronen
 Osmon uuen pellon päähän,
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Päättä korjasta kohotti,
 Kuuluvi pajasta pauke,
 Hilke hiili-huonehesta.

Vaka vanha Wäinämöinen

60. Itse pistihe pajahan,
 Siell' on seppo Ilmarinen
 Takoa taputtelevi,
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Oi sie vanha Wäinämöinen,
 Miss' olet viikon viipynynnä,
 Kaiken aikasi asunut?»

Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:

»Tuoll' olen viikon viipynynnä,

70. Kaiken aikani elellyt
 Pimeässä Pohjolassa,
 Summassa Sariolassa,
 Liukunut Lapin lauilla,
 Tietomiesten tienohilla.»

Siitä seppo Ilmarinen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Oi sie vanha Wäinämöinen,
 Tietäjä iän-ikuinen,
 Mitä lausut matkoiltasi,

80. Tultua koti-tuville?»

Virkki vanha Wäinämöinen:

»Äijä on mulla lausumista:
 Onp' on neiti Pohjolassa,
 Impi kylmässä kylässä,
 Jok' ei suostu sulhosihin,
 Mielly miehiin hyviin,
 Kiitti puoli Pohjan maata,
 Kun onpi kovin korea:

Kuuhut paistoi kulmaluilla,

90. Päivä rinnoilta risoitti,
 Otavainen olkapäiltä,
 Seitsentähtinen selältä.»

»Sinä seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen,
 Lähe neittä noutamahan,
 Päättä kassa katsomahan,
 Kun saatat takoa sammon,
 Kirjo-kannen kirjaella,
 Niin saat neion palkastasi,

100. Työstäsi tytön ihanan.»

Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Ohoh vanha Wäinämöinen,
 Joko sie minun lupasit
 Pimeähän Pohjolahan
 Oman pääsi päästimeksi,
 Itsesi lunastimeksi!

En sinä pitkänä ikänä,
 Kuuna kullan valkeana
 Lähe Pohjolan tuville,

110. Sariolan salvoksille,
 Miesten syöjille sioille,
 Urosten upottajille.»

Siitä vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:

- »Viel' on kumma toinen kumma,
Onp' on kuusi kukka-latva,
Kukka-latva, kulta-lehvä
Osmon pellon pientarella;
Kuuhut latvassa kumotti,
120. Oksilla otava seisoi.»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»En usko toeksi tuota,
Kun en käyne katsomahan,
Nähne näillä silmilläni.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Kun et usko kuitenkin,
Lähtekämme katsomahan,
Onko totta vai valetta!»
Lähettilihin katsomahan
130. Tuota kuusta kukka-päätä,
Yksi vanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen;
Sitte tuonne tultuansa
Osmon pellon pientarelle
Seppo seisovi likellä,
Uutta kuusta kummeksivi,
Kun oli oksilla otava,
Kuuhut kuusen latvasessa.
Siinä vanha Wäinämöinen
140. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Nyt sinä seppo veikkoseni
Nouse kuuta noutamahan,
Otavaista ottamahan,
Kulta-latva kuusosesta!»
Siitä seppo Ilmarinen
Nousi puuhun korkealle,
Ylähäksi taivahalle,
Nousi kuuta noutamahan,
Otavaista ottamahan
150. Kulta-latva kuusosesta.
Virkki kuusi kukka-latva,
Lausui lakka-pää petäjä:
»Voipa miestä mieletöntä,
Äkki outoa urosta!
- Nousit outo oksilleni,
Lapsen mieli latvahani
Kuva-kuun on nouantahan,
Valetähtyen varahan.»
Silloin vanha Wäinämöinen
160. Lauloa hyrähtelevi,
Lauloi tuulen tuppurihin,
Ilman raivohon rakenti,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Ota tuuli purtehesi,
Ahava venosehesi
Vieä vieretelläksesi
Pimeähän Pohjolahan!»
Nousi tuuli tuppurihin,
170. Ilma raivohon rakentui,
Otti seppo Ilmarisen
Vieä viiletelläksensä
Pimeähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan.
Siinä seppo Ilmarinen
Jopa kulki, jotta joutui,
Kulki tuulen tietä myöten,
Ahavan ratoa myöten,
Yli kuun, alatse päivän,
180. Otavaisten olkapäitse;
Päytyi Pohjolan pihalle,
Sariolan sauna-tielle,
Eikä häntä koirat kuullut,
Eikä haukkujat havannut.
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Tuop' on päätyvi pihalle,
Itse ennätti sanoa:
»Mi sinä lienet miehiäsi,
190. Ja kuka urohiasi,
Tulit tänne tuulen tietä,
Ahavan reki-ratoa,
- 161: 3. tuuliaispääksi.

- Eikä koirat kohti hauku,
Villa-hännät virkkaele!»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»En mä tänne tullutkana
Kylän koirien kuluiksi,
Villa-häntien vihoiksi
Näillen ouoillen oville,
200. Veräjille vierahille.»
Siitä Pohjolan emäntä
Tutkaeli tullehelta:
»Oletko tullut tuntemahan,
Kuulemahan, tietämähän
Tuota seppo Ilmarista,
Takojata taitavinta?
Jo on viikon vuotettuna,
Sekä kauan kaivattuna
Näille Pohjolan perille,
210. Uuen sammon laaintahan.»
Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Lienen tullut tuntemahan
Tuon on seppo Ilmarisen,
Kun olen itse Ilmarinen,
Itse taitava takoja.»
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Pian pistihe tupahan,
220. Sanovi sanalla tuolla:
»Neityeni nuorempani,
Lapseni vakavimpani,
Pane nyt päällesi parasta,
Varrellesi valkeinta,
Hempeintä helmoillesi,
Ripeintä rinnoillesi,
Kaulallesi kaunihinta,
Kukkeinta kulmillesi,
Poskesi punottamahan,
230. Näköpääsi näyttämähän!
Jo on seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Saanut sammon laaintahan,
Kirjo-kannen kirjantahan.»
Tuop' on kaunis Pohjan tyttö,
Maan kuulu, ve'en valio
Otti vaattehet valitut,
Pukehensa puhtahimmat,
Viitiseikse, vaatiseikse,
240. Pää-somihin suoritseikse,
Vaski-pantoihin paneikse,
Kulta-vöihin kummitseikse.
Tuli aitasta tupahan,
Kaapsahellen kartanolta,
Silmistänsä sirkeänä,
Korvistansa korkeana,
Kaunihina kasvoiltansa,
Poskilta punchtivana,
Kullat riippui rinnan päällä,
250. Pään päällä hopeat huolti.
Itse Pohjolan emäntä
Käytti seppo Ilmarisen
Noissa Pohjolan tuvissa,
Sariolan salvoksissa,
Siellä syötti syöneheksi,
Juotti miehen juoneheksi,
Apatti ani hyväksi;
Sai tuosta sanelemahan:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
260. Takoja iän-ikuinen,
Saatko takoa sammon,
Kirjo-kannen kirjaella
Joutsenen kynän nenästä,
Maholehmän maitosesta,
Ohran pienestä jyvästä,
Kesä-uuhun untuvasta,
Niin saat neion palkastasi,
Työstäsi tytön ihanan?»
Silloin seppo Ilmarinen
270. Itse tuon sanoiksi virkki:
239. puki viidenlaisiin vaatteisiin.

»Saattanen takoa sammon,
 Kirjo-kannen kalkutella
 Joutsenen kynän nenästä,
 Maholehmän maitosesta,
 Ohran pienestä jyvästä,
 Kesä-puhun untuvasta,
 Kun olen taivoa takonut,
 Ilman kantta kalkuttanut
 Ilman alkusen alutta,

280. Ripo-rihman tehtyisettä.»

Läksi sammon laaintahan,
 Kirjo-kannen kirjontahan,
 Kysyi paikalta pajoa,
 Kaipasi sepinkaluja,
 Ei ole paikalla pajoa,
 Ei pajoa, ei paletta,
 Ahjoa alaisintana,
 Vasarata, varttakana.

Silloin seppo Ilmarinen

290. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Akatz' on epäelköhöt,
 Herjat kesken heittäköhöt,
 Eip' on mies pahempikana,
 Uros untelompikana!»

Etsi ahjollen alusta,
 Leveyttä lietschelle
 Noilla mailla mantereilla,
 Pohjan peltojen perillä.

Etsi päivän, etsi toisen,

300. Jo päivänä kolmantena

Tuli kirjava kivonen,
 Vaha-tukko vastahansa;
 Tuohon seppo seisottihe,
 Takoja tulen rakenti,
 Päivän laati palkehia,
 Toisen ahjoa asetti.

Siitä seppo Ilmarinen,

Takoja iän-ikuinen

Tunki ainehet tulehen,

310. Takehensa alle ahjon,
 Otti orjat lietsomahan,
 Väkipuolet vääntämähän.

Orjat lietsoi löyhytteli,
 Väki-puolet väännätteli
 Kolme päiveä kesäistä,
 Ja kolme kesäistä yötä,
 Kivet kasvoi kantapäihin,
 Vahat varvasten sioille.

Niin päivänä ensimmäisnä

320. Itse seppo Ilmarinen

Kallistihe katsomahan
 Ahjonsa alaista puolta,
 Mitä tullehe tulesta,
 Selvinnehe valkeasta.

Jousi tungeikse tulesta,
 Kaari kulta kuumoksesta,
 Kaari kulta, pää hopea,
 Varsi vasken kirjavainen.

On jousi hyvän näköinen,

330. Vaan onpi pahan tapainen:

Joka päivä pään kysyvi,
 Parahana kaksi päättä.

Itse seppo Ilmarinen

Ei tuota kovin ihastu,
 Kaaren katkaisi kaheksi,
 Siitä tunkevi tulehen;
 Laitti orjat lietsomahan,
 Väkipuolet vääntämähän.

Jop' on päivänä jälestä

340. Itse seppo Ilmarinen

Kallistihe katsomahan
 Ahjonsa alaista puolta;
 Veno tungeikse tulesta,
 Puna-pursi kuumoksesta,
 Kokat kullan kirjaeltu,
 Hangat vaskesta valettu.

On veno hyvän näköinen,
 Ei ole hyvän tapainen:

- Suotta lähtisi sotahan,
 350. Tarpehetta tappelohon.
 Se on seppo Ilmarinen
 Ei ihastu tuotakana,
 Venon murskaksi murenti,
 Tunkevi tuli-siaan;
 Laitti orjat lietsomahan,
 Väkipuolet vääntämähän.
 Jo päivänä kolmantena
 Itse seppo Ilmarinen
 Kallistihe katsomahan
360. Ahjonsa alaista puolta;
 Hieho tungeikse tulesta,
 Sarvi kulta kuumoksesta,
 Otsassa otavan tähti,
 Päässä päivän pyöryläinen.
 On hieho hyvän näköinen,
 Ei ole hyvän tapainen:
 Metsässä makaelevi,
 Maion maahan kaatelevi.
 Se on seppo Ilmarinen
370. Ei ihastu tuotakana,
 Lehmän leikkeli paloiksi,
 Siitä tunkevi tulehen;
 Laitti orjat lietsomahan,
 Väkipuolet vääntämähän.
 Jo päivänä neljäntenä
 Itse seppo Ilmarinen
 Kallistihe katsomahan
 Ahjonsa alaista puolta;
 Aura tungeikse tulesta,
380. Terä kulta kuumoksesta,
 Terä kulta, vaski varsi,
 Hopeata ponnen päässä.
 On aura hyvän näköinen,
 Ei ole hyvän tapainen:
 Kylän pellot kyntelevi,
 Vainiot vakoelevi.
- Se on seppo Ilmarinen
 Ei ihastu tuotakana,
 Auran katkaisi kaheksi,
 390. Alle ahjonsa ajavi;
 Laittoi tuulet lietsomahan,
 Väki-puuskat vääntämähän.
 Lietsoi tuulet löyhytteli,
 Itä lietsoi, lietsoi länsi,
 Etelä enemmän lietsoi,
 Pohjainen kovin porotti,
 Lietsoi päivän, lietsoi toisen,
 Lietsoi kohta kolmannenki,
 Tuli tuiski ikkunasta,
400. Säkehet ovesta säykkyy,
 Tomu nousi taivahalle,
 Savu pilviin sakeni.
 Se on seppo Ilmarinen
 Päivän kolmannen perästä
 Kallistihe katsomahan
 Ahjonsa alaista puolta;
 Näki sammon syntyväksi,
 Kirjo-kannen kasvavaksi.
 Siitä seppo Ilmarinen,
410. Takoja iän-ikuinen
 Takoa taputtelevi,
 Lyöä lynnähyttelevi,
 Takoi sammon taitavasti:
 Laitahan on jauho-myllyn,
 Toisehen on suola-myllyn,
 Raha-myllyn kolmantehen.
 Siitä jauhoi uusi sampo,
 Kirjo-kansi kiikutteli,
 Jauhoi purnun puhteessa,
420. Yhen purnun syötäviä,
 Toisen jauhoi myötäviä,
 Kolmannen koti-pitoja.
 Niin ihastui Pohjan akka,
 Saattoi sitte sammon suuren

Pohjolan kivimäkehen,
 Vaaran vaskisen sisähän
 Yheksän lukon ta'aksi;
 Siihen juuret juurrutteli
 Yheksän sylen syvähän,

430. Juuren juurti maa-emähän,
 Toisen vesi-viertehesen,
 Kolmannen koti-mäkehen.

Siitä seppo Ilmarinen
 Tyttöä anelemahan,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Joko nyt minulle neiti,
 Kun sai sampo valmihiksi,
 Kirjo-kansi kaunihiksi?»

Tuop' on kaunis Pohjan tyttö

440. Itse noin sanoiksi virkki:
 »Kukapa tässä toisna vuonna,
 Kenpä kolmanna kesänä
 Käkiä kukutteleisi,
 Lintusia laulattaisi,
 Jos minä menisin muunne,
 Saisin marja muille maille!»

»Jos tämä kana katoisi,
 Tämä hanhi hairahtaisi,
 Eksyisi emosen tuoma,

450. Puna-puola pois menisi,
 Kaikkipa käet katoisi,
 Ilolinnut liikahtaisi
 Tämän kunnahan kukuilta,
 Tämän harjun harteilta.»

»Enkä joua ilmankana,
 Pääse en neiti-päiviltäni
 Noilta töiltä tehtäviltä,
 Kesäisiltä kiirehiltä,
 Marjat on maalla poimimatta,

460. Lahen rannat laulamatta,
 Astumattani ahoset,
 Lehot leikin lyömättäni.»

Siitä seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärin,
 Jo tuossa ajattelevi,
 Pitkin päätänsä pitävi,
 Miten kulkea kotihin,

470. Tulla maille tuttaville
 Pimeästä Pohjolasta,
 Summasta Sariolasta.

Sanoi Pohjolan emäntä:
 »Ohoh seppo Ilmarinen,
 Mit' olet pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärin,
 Laatisiko mieli mennä
 Elo-maille entisille?»

Sanoi seppo Ilmarinen:

480. »Sinne mieleni tekisi
 Kotihini kuolemahan,
 Maalleni masenemahan.»

Siitä Pohjolan emäntä
 Syötti miehen, juotti miehen,
 Istutti perähän purren,
 Melan vaskisen varahan;
 Virkki tuulen tuulemahan,
 Pohjasen puhaltamahan.

Siitä seppo Ilmarinen,

490. Takoja iän-ikuinen
 Matkasi omille maille,
 Ylitse meren sinisen;
 Kulki päivän, kulki toisen,
 Päivälläpä kolmannella
 Jo tuli kotihin seppo,
 Noille syntymä-sioille.

Kysyi vanha Wäinämöinen
 Ilmariselta sepolta:

»Veli seppo Ilmarinen,

500. Takoja iän-ikuinen,
 Joko laait uuen sammon,
 Kirjo-kannen kirjaelit?»

Sanoi seppo Ilmarinen,
Itse laatia pakisi:
»Jopa jauhoi uusi sampo,
Kirjo-kansi kiikutteli,

Jauhoi purnun puhteessa,
Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
510. Kolmannen pieltäviä.»

430. Toinen purnun puhteessa,
Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
510. Kolmannen pieltäviä.»
440. Toinen purnun puhteessa,
Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
510. Kolmannen pieltäviä.»
450. Toinen purnun puhteessa,
Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
510. Kolmannen pieltäviä.»
460. Toinen purnun puhteessa,
Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
510. Kolmannen pieltäviä.»
470. Toinen purnun puhteessa,
Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
510. Kolmannen pieltäviä.»
480. Toinen purnun puhteessa,
Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
510. Kolmannen pieltäviä.»
490. Toinen purnun puhteessa,
Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
510. Kolmannen pieltäviä.»
500. Toinen purnun puhteessa,
Yhen purnun syötäviä,
Toisen jauhoi myötäviä,
510. Kolmannen pieltäviä.»

Yhdestoista Runo.

Lemminkäinen lähtee Saaren suurusukuista neittä kosimaan 1—110. Saaren piit ensin pilkkaavat häntä, mutta tulevat pian liianki tutuksi hänen kanssansa 111—186. Yhtä Kyllikkiä, jota varten oli lähtenyt, ei saa hyvällä suostumaan, jonka tähden lopulta ryöstää hänen väkisellä, nakka'aa rekeen ja lähtee matkalle 187—272. Kyllikki itkee ja paheksii erittäinkin Lemminkäisen sotahakua; Lemminkäinen lupa'aa ei koskaan lähteä sotaan, jos Kyllikki lupa'aisi, ei milloinkaan juoksennella kylässä, ja kumpanenki vannoo pysyväksensä 273—314. Lemminkäisen äiti ihastuu nuoresta miniästänsä 315—402.

Aika on Ahtia sanoa,
Veitikkätä vieretellä.
Ahti poika Saarelainen,
Tuo on lieto Lemmin poika
Kasvoi koissa korkeassa,
Luona armahan emonsa
Laajimman lahen perällä,
Kaukoniemen kainalossa.

Kaloin siinä Kauko kasvoi,
10. Ahti ahvenin yleni,
Tuli mies mitä parahin,
Puhkesi puna-verinen,
Joka päästänsä pätevi,
Kohastansa kelpoavi;
Vaan tuli vähän vialle,
Tavoiltansa turmiolle:
Ain' oli naisissa eläjä,
Yli öitä öitsiloissa,
Noien impien iloissa,

20. Kassa-päien karkeloissa.

Kylli oli Saaren neiti,
Saaren neiti, Saaren kukka,
Kasvoi koissa korkeassa,
Yleni ylen ehossa,
Istuen ison majoilla,
Peräpenkin notkumilla.

Kauan kasvoi, kauas kuului,
Kaukoa tuli kosiat
Neien kuuluhun kotihin,

30. Kaunoiseen kartanohon.

Kosi Päivä poiallehen,
Eip' on mennyt Päivälähän
Päivän luona paistamahan
Kesäisillä kiirehillä.

Kosi Kuuhut poiallehen,

20: 2. hypyissä; kisoissa; tanseissa.

28: 3. morsiameksi anojat.

Eip' on mennyt Kuutolahan
 Kuun luona kumottamahan,
 Kehät ilman kiertämähän.

Kosi Tähti poiallehen,
 40. Eip' on mennyt Tähtelähän
 Pitkin öitä pilkkimähän
 Talvisilla taivahilla.

Tulevi Wirola sulhot,
 Toiset tuolta Inkereltä,
 Eip' on neiti menneytäkään,
 Itse vasten vastaeli:

»Suotta kultanne kuluvi,
 Hopeanne hoikkenevi
 En lähe minä Wirohon,

50. En lähe, lupoa kana
 Wiron vettä soutamahan,
 Saarellista sauomahan,
 Syömähän Wiron kaloja,
 Wiron lientä lippomahan.»

»Enkä lähe Inkerelle,
 Penkerelle, pänkerelle,
 Siell' on nälkä kaiken nälkä,
 Puun nälkä, pärehen nälkä,
 Ve'en nälkä, vehnän nälkä,

60. Rukihisen leivän nälkä.»
 Tuop' on lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli

Lähteäksensä lupasi
 Saaren kukkoa kosihiin,
 Tuota mointa morsianta,
 Kaunokaista kassa-päätä.

Emo kielteä käkesi,

Varoitteli vaimo vanha:

»Ellös menkö poikasen!

70. Parempihin itseäsi,

Ei suattane sinua

Saaren suurehen sukuhun!»

Sanoi lieto Lemminkäinen,

Virkki kaunis Kaukomieli:

»Jos en ole koiltani korea,
 Su'ultani aivan suuri,
 Mie valitsen varrellani,
 Otan muilla muo'oillani.»

Aina kieltävi emonsa

80. Lähtemästä Lemminkäistä
 Saaren suurehen sukuhun,
 Laajahan laji-perähän:

»Siellä piät pilkkoavat,
 Naiset nauravat sinua.»

Mitä huoli Lemminkäinen,
 Itse tuon sanoiksi virkki:

»Kyllä hää'än naisten naurun,
 Söppityrskyt tyttärien,
 Potkaisen pojan povehten,

90. Käsi-kannon kainalohon,
 Siin' on pää hyvänki pilkan,
 Parahanki parjauksen.»

Emo tuon sanoiksi virkki:

»Voi poloinen päiviäni!
 Nauraisitko Saaren naiset,
 Pitäisit pyhäiset piät,
 Niin siitä tora tulisi,
 Sota suuri lankeaisi,
 Saisi kaikki Saaren sulhot,

100. Sata miestä miekkoinensa,
 Pääillesi sinun poloisen,
 Yksinäisen ympärille.»

Mitä huoli Lemminkäinen

Varoituksista emonsa,
 Ottavi hyvän orosen,
 Valjasti valion varsan,
 Ajavi karittelevi
 Saaren kuuluhun kylähän
 Saaren kukkoa kosihiin,

110. Saaren niointa morsianta.

87: 2. estän; lopetan.

88: 1. sala-nauramiset.

92: 2. häväistysen.

71: 2. suotane; tahdottane; sallittane.

Nauroi naiset Lemminkäistä,
 Piät pisti pilkkojansa,
 Kun ajoi kummasti kujalle,
 Kamalasti kartanolle,
 Ajoi korjansa kumohon,
 Veräjähän vierähytti.

Siinä lieto Lemminkäinen
 Murti suuta, väänti päätä,
 Murti mustoa haventa,

120. Itse tuon sanoiksi virkki:

»En ole tuota ennen nähnyt,
 En ole nähnyt, enkä kuullut,
 Naisen nauravan minulle,
 Piian pilkkoja suannut.»

Mitä huoli Lemminkäinen,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Onko Saarella sioa,
 Maata Saaren manterella,
 Minun leikki lyöäkseni,

130. Tanner tanhuellakseni

Saaren impien iloissa,
 Kassa-päien karkeloissa?»

Saaren impyet sanovat,
 Niemen neiet vastoavat:

»Onp' on Saarella sioa,
 Maata Saaren manterella,
 Sinun leikki lyöäksesi,
 Tanner tanhuellaksesi,
 Karjalaisnä kaskimailla,

140. Paimen-poikana palolla,
 Lapset on laihat Saaren mailla,
 Lihavat hevoisen varsat.»

Mitä huoli Lemminkäinen,
 Palkkasihe paimeneksi,
 Kävi päivät paimenessa,
 Yöt on impien iloissa,
 Noien neitojen kisoissa,
 Kassa-päien karkeloissa.

Sillä lieto Lemminkäinen,

150. Itse kaunis Kaukomieli

Jopa hääti naisen naurun,
 Piätteli piian pilkan,
 Ei ollut sitä tytärtä,
 Piikoa pyhintäkänä,
 Kuta hän ei kosketellut,
 Jonk' ei vieressä venynyt.

Yksi oli impi kaikkiansa
 Saaren suuressa su'ussa,
 Jok' ei suostu sulhasihin,

160. Mielly miehi'in hyvihin,

Se oli Kyllikki korea,
 Saaren kukka kaunokainen.

Tuop' on lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Sa'at saappahat kulutti,
 Sa'at aivot poikki sousti
 Tuota neittä saassansa,
 Kyllikkiä pyytessensä.

Kyllikki korea neiti

170. Hänpä tuon sanoiksi virkki:

»Mitä kehno kierteletki,
 Rannan raukuja ajelet,
 Täältä tyttöjä kyselet,
 Tina-vöitä tieustelet,
 En mä tästä ennen joua,
 Kun kiven kuluksi jauhan,
 Pieksän petkelen periksi,
 Huhmaren sukuksi survon.

»Enkä huoli huitukoille,

180. Huitukoille, haitukoille,

Mie tahon tasaisen varren
 Tasaiselle varrelleni,
 Tahon muo'on muhkeamman
 Muhkeille muo'oilleni,
 Sekä kasvon kaunihimman
 Kaunihille kasvoilleni.»

Oli aikoa vähäisen,
 Kului tuskin puoli kuuta,

Jo päivänä muutamana,
 190. Itäna moniahana
 Neitoset kisaielevi,
 Kaunokaiset kärkelevi
 Manner-puolella saloa
 Kaunihilla kankahalla,
 Kyllikki ylinnä muita,
 Saaren kukka kuuluisinna.

Tuli veitikkä verevä,
 Ajoi lieto Lemminkäinen
 Orihillansa omalla,

200. Valitulla varsallansa
 Keskelle kisa-ketoa,
 Kaunokaisten karkeloa;
 Reutoi Kyllikin rekehen,
 Koppoi neien korjahansa,
 Tuon asetti taljallensa,
 Liitti liistehyisillensä.

Laski ruoskalla hevoista,
 Nauskahutti nauhasella,
 Siitä läksi liukumahan,

210. Lähtiessänsä sanovi:
 »Elkätte minua immet
 Ilmi antako ikänä,
 Minun täällä käyneheni,
 Täältä neien vieneheni!»

»Jos ette totelle tuosta,
 Niin teille paha paneikse,
 Laulan sulhonne sotahan,
 Nuoret miehet miekan alle,
 Ettei kuulla kuuna päänä,

220. Nähä ilmoisna ikänä
 Kujasilla kulkemassa,
 Ahoilla ajelemassa!»

Kyllä Kyllikki valitti,
 Saaren kukka kuikutteli:
 »Päästä jo minua poies,
 Laske lasta vallallensa,

Kotihinsa kulkemahan,
 Luoksi itkevän emonsa!»

»Jos et laskea luvanne
 230. Kotihini kulkemahan,
 Viel' on viisi veljeäni,
 Seitsemän setäni lasta
 Jänön jalen polkiaksi,
 Neien pään perilliseksi.»

Kun ei pääsnyt kuitenkana,
 Itse itkulle hyräytyi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Joutenpa poloinen synnyin,
 Jouten synnyin, jouten kasvoin,

240. Jouten aikani elelin,
 Jo nyt sainki joutavalle,
 Michelle mitättömälle,
 Suojihin soan käviän,
 Aina tuiman tappelian.»

Virkki lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Kyllikki syänkäpyni,
 Minun maire marjueni,
 Ellös olko milläkänä,

250. En sua pahoin pitäne,
 Sylissäni syöessäni,
 Käsissäni käyessäni,
 Sivullani seistessäni,
 Vieressä venyessäni!»

»Mitäpä sinä sureksit,
 Mitä huollen huokaelet,
 Tuotako sinä sureksit,
 Tuota huollen huokaelet
 Lehmityyttä, leivätyyttä,

260. Ja kaiken elon vähyyttä?»
 »Ellös olko milläkänä,
 Mont' on lehmeä minulla,
 Monta maion antajata,

- Yks' on suolla Muurikkinen,
 Toinen mäellä Mansikkinen,
 Kolmas Puolukka palolla,
 Ne on syömättä soreat,
 Katsomatta kaunokaiset,
 Ei ole illoin kytkemistä,
270. Eikä aamuin laskemista,
 Heinä-vihkon heittämistä,
 Suolan suuruksen surua.»
 »Vaiko tuotaki surisit,
 Tuota huollen huokoaisit,
 Ettei oo sukuni suuri,
 Kovin korkea kotini?»
 »Jos en oo su'ulta suuri,
 Enkä korkea koilta,
 On mulla tulinen miekka,
280. Säkenevä säilärauta,
 Se onpi sukua suurta,
 Laajoa laji-pereä,
 Onp' on Hiiessä hiottu,
 Jumaloissa kirkastettu,
 Sillä suurennan sukuni
 Laajennan lajini kaiken,
 Miekalla tuli terällä,
 Säilällä säkenevällä.»
 Neiti parka huokoikse,
290. Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Oi on Ahti Lemmin poika,
 Jos tahot minusta neittä
 Ikuiseksi puoliseksi,
 Kainaloiseksi kanaksi,
 Sie vanno valat ikuiset
 Et sotia käyäksesi,
 Kullankana tarpehella,
 Hopeankana halulla!»
 Siinä lieto Lemminkäinen
300. Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Vannon mie valat ikuiset
 En sotia käyäkseni,
- 280: 2. säillä s. o. miekanterä.
- Kullankana tarpehella,
 Hopeankana halulla!
 Sie itse valasi vanno,
 Et kyliä käyäksesi,
 Hyvänsi hypyn halulla,
 Tanhu-juoksun tarpehella»
 Siitä vannoivat valansa,
310. Laativat iki-lupansa
 Eessä julkisen Jumalan,
 Alla kasvon kaikkivallan
 Ei Ahin sotia käyä,
 Eikä Kyllikin kyleä.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Vetä virkkua vitsalla,
 Löi oritta ohjaksella,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Jää hyvästi Saaren nurmet,
320. Kuusen juuret, tervas-kannot,
 Joit' olen kesän kävellyt,
 Talvet kaiket tallaellut,
 Piileskellen pilvi-öillä,
 Paeten pahalla säällä,
 Tätä pyytä pyytessäni
 Allia ajellessani!»
 Ajoa hypittelevi,
 Jo kohta koti näkyvi,
 Neiti tuon sanoiksi virkki,
330. Itse lausui, noin nimesi:
 »Tupa tuolla tuulottavi,
 Nälkä-raunio näkyvi,
 Kenen onpi tuo tupanen,
 Kenen koti kunnottoman?»
 Se on lieto Lemminkäinen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Elä sie sure tuvista,
 Huokaele huonehista,
 Tuvat toiset tehtänehe,
340. Paremmaiset pantanehe
 Hirveistä hirsiköistä,
 Parahista parsikoista.»

Siitä lieto Lemminkäinen
Jo kohta kotihin saapi
Luoksi armahan emonsa,
Tykö valta-vanhempansa.

Emo tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Viikon viivyit poikasen,

350. Viikon mailla vierahilla.»

Lausui lieto Lemminkäinen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Piti naiset naurellani,
Kostoa pyhäiset piit
Piännästä pitkän pilkan,
Naurannoistansa minulle,
Sain parahan korjahani,
Tuon asetin taljalleni,
Liitin liistehyisilleni,

360. Alle viltin vierähytin,
Sillä maksoin naisten naurun,
Piikojen ilo-piännän.»

»Oi emoni kantajani,
Äitini ylentäjäni,
Mitä läksin, senpä sainki,
Kuta pyysin, sen tapasin;
Pane nyt patjasi parahat,
Pehmeimmät pään-alaiset
Maatani omalla maalla

370. Nuoren neiteni keralla!»

Emo tuon sanoiksi virkkoi,
Itse lausui ja pakisi:

367: 3. polstarit.

»Ole nyt kiitetty Jumala,
Ylistetty luoja yksin,
Kun annoit miniän mulle,
Toit hyvän tulen puhujan,
Oivan kankahan kutojan,
Aivan kenstin kehreäjän,
Pulskin poukkujen pesiän,

380. Vaattehien valkasian!»

»Itse kiitä onneasi,
Hyvän sait, hyvän tapasit,
Hyvän luojasi lupasi,
Hyvän antoi armollinen;
Puhas on pulmonen lumella,
Puhtahampi puolellasi,
Valkea merellä vaahti,
Valkeampi vallassasi,
Sorea merellä sorsa,

390. Soreampi suojassasi,
Kirkas tähti taivahalla,
Kirkkahampi kihloissasi.»

»Laai nyt lattiat laveat,
Hanki ikkunat isommat,
Seisottele seinät uuet,
Tee koko tupa parempi,
Kynnykset tuvan etehen,
Uuet ukset kynnykselle,
Nuoren neien saatuasi,

400. Kaunihin katsottuasi,
Paremmaisen itseäsi,
Sukuasi suuremmaisena!»

378: 2. sievän; hyvän.

398: 2. ovet.

Kahdestoista Runo.

Kyllikki unohtaa valansa ja lähtee kylään, josta Lemminkäinen suuttuu kovasti ja päättää paikalla hylkäistä hänen ja lähteä Pohjan neittä kosimaan 1—128. Äiti kokee kaikin tavoin estää poikaansa lähtemästä ja sanoo hänen siellä surmansa tapaavan; Lemminkäinen päättänsä harjaava viska'aa uhalla harjan kädestänsä ja kiva'aa, jo silloin harjastaki, kun hänestä, verta vuotavan 129—212. Varusteleikse, lähtee matkalle, tulee Pohjolaan ja laulaa joka miehen Pohjolan tuvasta ulos; ainoastansa yhden ilkeän karjan paimenen jätti laulamatta 213—504.

Siitä Ahti Lemminkäinen,
Tuo on kaunis Kaukolainen
Aina aikoja eleli
Nuoren neitosen keralla,
Ei itse sotia käynyt,
Eikä Kyllikki kyleä.

Niin päivänä muutamana,
Huomenna moniahana
Itse Ahti Lemminkäinen

10. Lähtevi kalan-kutuhun;
Tullut ei illaksi kotihin,
Ensi-yöksi ennättänyt,
Jo meni Kyllikki kylähän,
Noien neitojen kisan.

Kenpä saattavi sanoman,
Kenpä kielen kantelevi?
Ainikki sisar Ahilla
Sep' on saattavi sanoman,
Sepä kielen kantelevi:

20. »Armas Ahti veikkoseni!
Jo kävi Kyllikki kylässä,
Veräjällä vierahilla,
Kylän neitojen kisassa,
Kassa-päien karkelossa.»

Ahti poika, aino poika,
Itse lieto Lemminkäinen
Tuosta suuttui, tuosta syäntyi,
Tuosta viikoksi vihastui,
Itse tuon sanoiksi virkki:

30. »Oi emoni vaimo vanha,
Jospa paitani pesisit
Mustan käärmeheh mujuissa,
Kiirehesti kuivoaisit,
Mun sotahan mennäkseni
Pohjan poikien tulille,
Lapin lasten tanterille,
Jo kävi Kyllikki kylässä,
Veräjällä vierahilla,

Noien neitojen kisassa,
40. Kassa-päien karkelossa.»

Kyllä Kyllikki sanovi,
Nainen ensin ennättävi:
»Ohoh armas Ahtiseni,
Ellös lähtekö sotahan!
Näin mä unta maatessani,
Sikein levätessäni:

Tuli ahjona ajeli,
Valkea välähtelihe
Aivan ikkunan alatse,

50. Periseinän penkeretse,
Siitä tuiskahti tupahan,
Koskena kohahtelihe
Silta-lauoista lakehen,
Ikkunasta akkunahan.»

Siinä lieto Lemminkäinen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»En usko unia naisten,
Enkä vaimojen valojä;
Oi emoni kantajani,

60. Tuo tänne sotisopani,
Kanna vaino-vaatteheni!
Mieleni minun tekevi
Juomahan soan olutta,
Soan mettä maistamahan.»

Tuon emo sanoiksi virkki:

»Oi on Ahti poikaseni,
Ellös lähtekö sotahan!
On meillä oloista koissa,
Leppäisessä lekkerissä,

70. Tapin tammisen takana;
Tuon sinulle juoaksesi,
Josp' on joisit kaiken päivän.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»En huoli koto-oloista,
Ennen juon joesta vettä
Melan tervaisen terältä,
Makeamp' on juoakseni,
Kun kaikki kotoiset kaljat;

Tuo tänne sotisopani,
80. Kanna vaino-vaatteheni!
Lähen Pohjolan tuville,
Lapin lasten tanterille
Kultia kyselemähän,
Hopeita haastamahan.»

Sanoi äiti Lemminkäisen:

»Ohoh Ahti poikasen!
Onp' on kultia koissa,
Hopeita aitamamme;
Vasta päänä eilisenä,

90. Aamulla ani varahin
Kynti orja kyisen pellon,
Käärmehisen käännätteli,
Nosti aura arkun kannen,
Perä penningin ylenti,
Siihen on salvattu satoja,
Tuhansia tukkueltu,
Arkun aittahan ehäti,
Panin aitan parven päähän.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

100. »En huoli koti-eloista,
Jos markan soasta saanen,
Parempana tuon pitelen,
Kun kaikki kotoiset kullat,
Auran nostamat hopeat;
Tuo tänne sotisopani,
Kanna vaino-vaatteheni!
Lähen Pohjolan sotahan,
Lapin lasten tappelohon.»

»Mieleni minun tekevi,

110. Aivoni ajattelevi,
Itse korvin kuullakseni,
Nähä näillä silmilläni,
Onko neittä Pohjolassa,
Piikoa Pimentolassa,
Jok' ei suostu sulhosihin,
Mielly miehi'in hyvihin.»

Sanoi äiti Lemminkäisen:

»Ohoh Ahti poikasen!

- Sull' on Kyllikki koissa,
 120. Koti-nainen korkeampi,
 Kamala on kaksi naista
 Yhen miehen vuotehella.»
 Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Kyllikki on kylän käviä,
 Juoskohon joka kisassa,
 Maatkohon joka majassa,
 Kylän impien iloissa,
 Kassapäien karkeloissa!»
 Emo kielteä käkesi,
 130. Varoitteli vaimo vanha:
 »Ellös vainen poikueni
 Menkö Pohjolan tuville
 Ilman tieon tietämättä,
 Ilman taion taitamatta,
 Pohjan poikien tulille,
 Lapin lasten tanterille!
 Siellä Lappi laulanevi,
 Tunkenevi Turjalainen
 Suin sytehen, päin savehen,
 140. Kypenihin kyynäsvarsin,
 Kourin kuumihin poroihin,
 Palavihin paateroihin.»
 Niin sanovi Lemminkäinen:
 »Jo minua nojat noitui,
 Noiat noitui, kyyt kiroili,
 Koki kolme Lappalaista
 Yhtenä kesäisnä yönä,
 Alasti ala-kivellä,
 Ilman vyöttä, vaattehitta,
 150. Riko-rihman kiertämättä;
 Senpä hyötyivät minusta,
 Sen verran katalat saivat,
 Min kirves kivistä saapi,
 Napakaira kalliosta,
 Järky jäästä iljanesta,
 Tuoni tyhjästä tuvasta.»
 »Toisinpa oli uhattu,
 Toisinpa kävi kätehen,
 Mielivät minua panna,
 160. Uhkasivat uuvutella
 Soille sotkuportahiksi,
 Silloiksi lika-sioille,
 Panna leuan liettehesen,
 Parran paikkahan paha'an,
 Vaan minäpä, mies mokoma,
 En tuossa kovin hätäillyt,
 Itse loime loitsiaksi,
 Sain itse saneliaksi,
 Lauloin noiat nuolinensa,
 170. Ampujat asehinensa,
 Velhot veitsi-rautoinensa,
 Tietäjät teräksinensä
 Tuonen koskehen kovahan,
 Kinahmehen kauheahan,
 Alle koprun korkeimman,
 Alle pyörtehen pahimman,
 Siellä noiat nukkukohot,
 Siellä maatkohot katehet,
 Kunnes heinä kasvanevi
 180. Läpi pään, läpi kypärin,
 Läpi noian olkapäien,
 Halki hartia-lihojen
 Noialta makoavalta,
 Katehelta nukkuvalta.»
 Ainapa emo epäsi
 Lähtemästä Lemminkäistä,
 Emo kielti poikoansa,
 Nainen miestänsä epäsi:
 »Ellös vainen menkökänä
 190. Tuonne kylmähän kylähän,
 Pimeähän Pohjolahan!

142: 2. kiviin.

144—184. loitsian kerskaussanat.

155: 1. puupölkky (?)

174: 1. kuohun napa.

176: 2. putouksen.

179: 1. siksi kun; siksi että.

Tuho ainaki tulevi,
 Tuho poikoa pätöistä,
 Hukka lieto Lemminkaistä;
 Jos sanot sa'alla suulla,
 Enp' on tuota uskokana,
 Ei sinussa laulajata
 Pohjan poikien sekahan,
 Etkä tunne kieltä Turjan,

200. Maha et lausua Lapiksi.»

Silloin lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Oli päätänsä sukiva,
 Hapsiansa harjoava,
 Suan seinähän sivalti,
 Harjan paiskoi patsahasen,
 Sanan virkkoi, noin nimesi,
 Itse lausui ja pakisi:

»Silloin on hukka Lemminkaistä,

210. Tuho poikoa pätöistä,
 Kun suka verin valuvi,
 Harja hurmehin loruvi.»

—
 Läksi lieto Lemminkäinen
 Pimeähän Pohjolahan
 Vastoin kieltoa emonsa,
 Varoitusta vanhempansa.

Hyöteleikse, vyöteleikse,
 Rauta-paitoihin paneikse,
 Teräs-vöihin telkitäikse,

220. Itse tuon sanoiksi virkki:

»Mies on luustossa lujempi,
 Rauta-paiassa parempi,
 Teräs-vyössä tenhoisampi

192: 1. turmio; onnettomuus.

193: 3. raukkaa; poloista.

200. Lapin sanoja ja virsiä pidettiin voimallisempana, kun muita, jota tässä tarkoitettanee, koska Pohjolassa ei kuitenkaan erikieltä puhuttu.

221: 3. luu-haarniskassa.

223: 2. voimakkaampi.

Noien noitien sekahan,
 Jott' ei huoli huonommista,
 Hätäile hyviäkänä.»

Otti miekkansa omansa,
 Tempasi tuli-teränsä,
 Jok' oli Hiiessä hiottu,

230. Jumaloissa kuuraeltu,
 Tuon sivullehen sitovi,
 Tunki tuppi-huotrasehen.

Missä mies varaeleikse,
 Uros tuima turveleikse?
 Jo vähin varaeleikse,
 Tuossa tuima turveleikse
 Oven suussa orren alla,
 Pirtin pihtipuolisessa,
 Pihalla kujasen suussa,

240. Veräjissä viimeisissä.

Siinä mies varaelihe
 Vaimollisesta väestä,
 Ei ole ne varat väkevät,
 Eikä turvat luotettavat,
 Niin vielä varoitteleikse
 Urohoisesta väestä
 Tien kahen jakaimessa,
 Sinisen kiven selässä,
 Hettehillä heiluvilla,

250. Läikkyvillä lähtehillä,
 Kosken kopruilla kovilla,
 Ve'en vankan väänteheissä.

Tuossa lieto Lemminkäinen
 Itse lausui ja saneli:

»Ylös maasta miekka-miehet,
 Mannun aikaiset urohot,
 Kaivoloista kalpa-miehet,
 Jokiloista jousi-miehet!

Nouse metsä miehinesi,

260. Korpi kaikki kansoinesi,

255—296. varaussanat.

256: 1, 2. s. o. yhden-ikäiset maan (mannun) kanssa.

- Vuoren ukko voiminesi,
 Vesihiisi hirmuinesi,
 Väkinesi veen emäntä,
 Ve'en vanhin valtoinesi,
 Neitoset joka norosta,
 Hienohelmat hettehistä
 Miehen ainoan avuksi,
 Pojan kuulun kumppaliksi,
 Jott' ei pysty noian nuolet,
270. Eikä tietäjän teräkset,
 Eikä velhon veitsi-rauat,
 Ei asehet ampumiehen!»
 »Kun ei tuosta kyllä liene,
 Vielä muistan muunki keinoi,
 Ylemmäksi huokoai
 Tuolle taivahan Ukolle,
 Joka pilviä pitävi,
 Hattaroita hallitsevi.»
 »Oi Ukko ylijumala,
280. Taatto vanha taivahinen,
 Puhki pilvien puhuja,
 Halki ilman haastelia!
 Tuo mulle tulinen miekka
 Tulisen tupen sisässä,
 Jolla haittoja hajotan,
 Jolla riitsin rikkehiä,
 Kaa'an maalliset katehet,
 Ve'elliset velhot voitoin
 Etiseltä ilmaltani,
290. Takaiselta puoleltani,
 Päältä pääni, viereltäni,
 Kupehelta kummaltani,
 Kaa'an noiat nuolihiinsa,
 Velhot veitsi-rautoihinsa,
 Tietäjät teräksihinsä,
 Pahat miehet miekkoihinsa!»
 Siitä lieto Lemminkäinen,
 Tuo on kaunis Kaukomieli
 Varsan viiasta vihelti,
300. Kulokosta kulta-harjan,
- Pisti varsan valjahisin,
 Puikkoihin tulipunaisen;
 Itse istuikse rekehen,
 Kohautti korjahansa,
 Laski virkkua vitsalla,
 Karkutti kari-perällä;
 Virkku juoksi, matka joutui,
 Reki vierä, tie lyheni,
 Hopeinen hiekka helkki,
310. Kangas kultainen kumisi.
 Kulki päivän, kulki toisen,
 Kulki kohta kolmannenki,
 Päivänäpä kolmantena
 Kylä vastahan tulevi.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Ajavi karittelevi,
 Vierimäistä tietä myöten
 Vierimäisehen talohon;
 Yli kynnyksen kysyvi,
320. Lausui lakkapuun takoa:
 »Oisiko talossa tässä
 Rinnukseni riisujata,
 Aisani alentajata
 Luokin lonkahuttajata?»
 Lausui lapsi lattialta,
 Poika portahan nenältä:
 »Ei ole talossa tässä
 Rinnuksesi riisujata,
 Aisasi alentajata,
330. Luokin lonkahuttajata.»
 Mitä huoli Lemminkäinen,
 Laski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmisvyöllä,
 Ajavi karittelevi
 Keskimäistä tietä myöten
 Keskimäisehen talohon;
 Yli kynnyksen kysyvi,
 Lausui lakan takoa:
 »Oisiko talossa tässä
340. Ottajata ohjaksien,

Rinnoksien riistojata,
Rakkehien raastajata?»

Kiisti akka kiukahalta,
Kielipalko pankon päästä:
»Kyllä saat talosta tästä
Ottajia ohjaksesi,
Rinnuksesi riisuja,
Aisasi alentajia;
Onp' on kyllä kymmeniä,

350. Saat jos tahtonet satoja,
Jotka sulle kyyin saavat,
Antavat ajo-hevoisen,
Kotihisi konnan mennä,
Maahasi pahan paeta,
Isäntäsi istuimille,
Emäntäsi astuimille,
Veljesi veräjän suulle,
Sisaresi sillan päähän
Ennen päivän päätymistä,

360. Auringon alenemista.»
Mitä huoli Lemminkäinen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oisi akka amuttava,
Koukkuleuka kolkattava.»
Laski virkun vieremähän,
Ajavi suhuttelevi
Ylimäistä tietä myöten
Ylimäiseen talohon.

Siinä lieto Lemminkäinen

370. Lähetessänsä taloa
 Sanovi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 »Sule Hiisi haukun suuta,
 Lempo koiran leukaluuta,
 Laita sulk suun etehen,
 Haitta hammasten välihin,
 Ett' ei ennen ääntä päästä
 Miehen mentyä sivutse!»

Niin pihalle tultuansa,
380. Lyöpi maata ruoskallansa,
Utu nousi ruoskan tiestä,
Mies pieni u'un seassa;
Sepä riisui rinnuksia,
Sepä aisoja alenti.

Siitä lieto Lemminkäinen
Itse korvin kuuntelevi
Kenenkänä keksimättä,
Kunkana havaitsematta;
Kuuli ulkoa runoja,
390. Läpi sammalen sanoja,
Läpi seinän soittajoi-
Läpi lauan laulajoi-.

Katsahti tupahan tuosta,
Pilkisteli piilokkali,
Tupa oli täynnä tuntioita,
Lautsat täynnä laulajoita,
Sivuseinät soittajojta,
Ovensuu osoavia,
Peripenkki tietäjiä,
400. Karsina karehtioita;
Lauloivat Lapin runoja,
Hiien virttä vinguttivat.

Sitä lieto Lemminkäinen
Tohti toisiksi ruveta,
Ruohti muuksi muutellaite,
Meni nurkasta tupahan,
Sai sisähän salvoimesta,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Hyvä on laulu loppuvasta,
410. Lyhyestä virsi kaunis,
Miel' on jäämähän parempi,
Kuin on kesken katkemahan.»
Itse Pohjolan emäntä

381: 1. höyry.

394: 2. salaa.

404. 405. muutti itsensä pieneksi eläväksi.

405: 1. rohkesi.

Liikkui sillan liitoksella,
 Laahoi keski-lattialla,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Olipa tässä ennen koira,
 Rakki rauan karvallinen,
 Lihan syöjä, luun puria,

420. Veren uelta vetäjä;
 Mi lienetki miehiäsi,
 Ku ollet urohiasi,
 Kun tulit tähän tupahan,
 Sait sisähän salvoksehen
 Ilman koiran kuulematta,
 Haukkujan havaitsematta!»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»En mä tänne tullutkana
 Taioittani, tieoittani,

430. Mahittani, maltittani,
 Ilman innotta isoni,
 Varuksitta vanhempani
 Koiriesi syötäväksi,
 Haukkujen hakattavaksi.»

»Pesipä emo minua,
 Pesi piennä hutjukkana
 Kolmasti kesäisnä yönä,
 Yheksästi syksy-yönä
 Joka tielle tietäjäksi,

440. Joka maalle malttajaksi,
 Kotonani laulajaksi,
 Ulkona osoajaksi.»

Siitä lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Jop' on loihe loitsiaksi,
 Laikahtihe laulajaksi,
 Tulta iski turkin helmat,
 Valoi silmät valkeata
 Lemminkäisen laulaessa,

450. Laulaessa, lausiessa.

Lauloi laulajat parahat
 Pahimmiksi laulajiksi,
 Kivet suuhun syrjin syösti,

Paaet lappehin lateli
 Parahille laulajille,
 Taitavimmille runoille.

Niin lauloi mokomat miehet
 Minkä minne, kunka kunne:
 Ahoille vesattomille,

460. Maille kyntämättömille,
 Lampihin kalattomihin,
 Aivan ahvenettomihin,
 Rutjan koskehen kovahan,
 Palavahan pyörtehesen,
 Virran alle vaahti-päiksi,
 Kosken keskelle kiviksi,
 Tulena palelemahan,
 Säkehinä säykkymähän.

Sinne lieto Lemminkäinen

470. Lauloi miehet miekkoinensa,
 Urohot asehinensa,
 Lauloi nuoret, lauloi vanhat,
 Lauloi kerran keskilaaun;
 Yhen heitti laulamatta
 Karjan paimenen pahaisen,
 Ukko vanhan umpisilmän.

Märkähattu karjan paimen,
 Hänpä tuon sanoiksi virkki:

»Oi sie lieto Lemmin poika,

480. Lauloit nuoret, lauloit vanhat,
 Lauloit kerran keskilaaun,
 Niin miks' et minua laula?»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»Siksi en sinuhun koske,
 Kun olet katsoa katala,
 Kurja koskemaisittani,
 Viellä miesnä nuorempana,
 Karjan paimenna pahaisna
 Turmelit emosi tuoman,

490. Sisaresi siuvahutit,
 Kaikki herjasit hevoiset,
 Tamman varsat vaivuttelit

46S: 2. kipunoimaan.

Suon selillä, maan navoilla,
Ve'en liivan liikkumilla.»

Märkähattu karjan paimen
Tuosta suuttui ja vihastui,
Meni ulos usta myöten,
Pellolle pihoa myöten,

Juoksi Tuonelan joelle,
500. Pyhän virran pyörtehellä,
Siellä katsoi Kaukomieltä
Vuottelevi Lemminkaistä
Pohjasta paloavaksi,
Kotihinsa kulkevaksi.

Kolmastoista Runo.

Lemminkäinen pyytää tyttärtä Pohjolan akalta, joka määssä hänelle ensimmäiseksi ansiotyöksi, hiihtää Hiiiden hirven 1—30. Lemminkäinen lühtee ylimielisesti uhkaamalla hirven ajoon, mutta tulee pian mielipahoiksensa havaitsemaan, ei saavansakaan uhalla hirveä 31—270.

Siitä lieto Lemminkäinen
Sanoi Pohjolan akalle:

»Anna nyt akka piikojasi,
Tuopa tänne tyttöjäsi,
Paras parvesta minulle,
Pisin piika-joukostasii»

- Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Anna en sulle piikojani,
10. Enkä työnnä tyttöjäni,
En parasta, en pahinta,
En pisintä, en lyhintä,
Sull' on ennen naitu nainen,
Ennen juohettu emäntä.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Kytken Kyllikin kylähän,
Kylän kynnyks-portahille,
Veräjille vierahille,

- Täältä saan paremman naisen;
20. Tuo nyt tänne tyttäresi
Impi-parvesta ihanin,
Kassa-päistä kaunokaisin!»
Sanoi Pohjolan emäntä:
»Enpä anna tyttöäni

Michille mitättömille,
Urohille joutaville;
Äsken tyttöjä anele,
Kuulustele kukkapäitä,
Kun sa hiihät Hiiiden hirven

30. Hiiiden peltojen periltä.»

Siitä lieto Lemminkäinen
Kengitteli keihojansa,
Jännitteli jousiansa,
Vasamoitansa varusti,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Jo oisi keihäs kengitetty,
Kaikki valmiit vasamat,
Jousi jäntehen varassa,
Ei lyly lykittävänä,

40. Kalhu kannan lyötävänä.»

Siinä lieto Lemminkäinen
Arvelee, ajattelevi,
Mistäpä sivakat saisi,
Kusta suksia sukusen.

Kävi Kaupin kartanohon,
Päätyi Lyylikin pajahan:
»Oi on viisas Wuojalainen,

Kaunis Kauppi Lappalainen!

Tee mulle sukeat sukset,

50. Kalhut kaunoiset kaverra,
Joilla hiihän Hiien hirven
Hiien peltojen periltä!»

Lyylikki sanan sanovi,
Kauppi kielin kerkiävi:
»Suotta lähet Lemminkäinen
Hiien hirveä ajohon:
Saat palan lahoa puuta,
Senki suurella surulla.»

Mitä huoli Lemminkäinen,

60. Itse tuon sanoiksi virkki:

»Tee lyly lykittäväksi,
Kalhu kalpoeltavaksi!
Lähen hirven hiihantähän
Hiien peltojen periltä.»

Lyylikki lylyjen seppä,
Kauppi kalhujen tekiä
Sykysyn lylyä laati,
Talven kalhua kaverti,
Päivän vuoli sauvan vartta,

70. Toisen sompoa sovitti.

Sai lyly lykittäväksi,
Kalhu kannan lyötäväksi,
Sauan varret valmihiksi,
Sompaset sovitetuksi,
Saukon maksoi sauvan varsi,
Sompia ruskean reposen.

Voiti voilla suksiansa,
Talmasi poron talilla,
Itse tuossa arvelevi,

80. Sanovi sanalla tuolla:

»Liekö tässä nourisossa,
Kansassa kasuavassa
Tuon lylyni lykkiäistä,
Kalhun kannan potkiaista.»

Sanoi lieto Lemminkäinen,

Virkki veitikkä verevä:

»Kyll' on tässä nuorisossa,
Kansassa kasuavassa
Tuon lylysi lykkiäistä,

90. Kalhun kannan potkiaista.»

Viinen selkähän sitaisi,
Olallensa uuen jousen,
Sauan survaisi kätehen,
Läksi lylyn lykkimähän,
Kalhun kannan potkimahan,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Eip' on ilmalla Jumalan,
Tämän taivon kannen alla
Löytyne sitä metsässä

100. Jalan neljän jouksevata,
Kut' ei näillä yllätetä,
Kaunihisti kannateta
Kalhuilla Kalevan poian,
Liukoimilla Lemminkäisen.»

Päätyi Hiidet kuulemassa,
Juuttahat tähyämässä,
Hiidet hirveä rakenti,
Juuttahat poroa laati,
Pään panevi pötkelöstä,

110. Sarvet raian haarukasta,
Jalat rannan raippasista,
Sääret suolta seipähistä,
Selän aian aiaksesta,
Suonet kuivista kuloista,
Silmät lammin pulpukoista,
Korvat lammin lumpehista,
Ketun kuusen koskuesta,
Muun lihan lahosta puusta.

Hiisi neuvoi hirveänsä,

120. Porollensa suin puheli:
»Nyt sie juokse Hiitten hirvi,
Jalkoa jalo tevana

50: 1. sukset.

61: 2. suksi.

70: 2. porkkaa.

122: 3. sikiö; lapsi.

Poron poikima-sioille,
Lapin lasten tanterille,
Hiihätä hikehen miestä,
Lemminkäistä liiatenki!»

Siitä juoksi Hiitten hirvi,
Poropeura poimetteli

Pohjan aittojen alatse,

130. Lapin lasten tanteritse,
Potkasi koasta korvon,
Kaatoi kattilat tulelta,
Lihat tuhkahan tuherti,
Liemet lieteen levitti.

Nousi melkoinen meteli
Lapin lasten tanterilla,
Lapin koirat haukkumahan,
Lapin lapset itkemähän,
Lapin naiset nauramahan,

140. Muu väki murajamahan.

Itse lieto Lemminkäinen
Ain' oli hirven hiihännässä,
Hiihti soita, hiihti maita,
Hiihti aukkoja ahoja,
Tuli suikki suksiloista,
Savu sauvojen nenistä,
Eikä nähnyt hirveänsä,
Eip' on nähnyt, eikä kuullut.

Liukui linnat, liukui lannat,

150. Liukui maat meren takaiset,
Hiihti kaikki Hien korvet,
Kaikki Kalman kankahatki,
Hiihti Surman suun e'etse,
Kalman kartanon perätse,
Surma jo suutansa avavi,
Kalma päättä kallistavi
Ottoaksensa urosta,
Nielläksensä Lemminkäistä,
Ei tarkoin tavannutkana,

160. Ennättänyt ensinkänä.

Viel' oli liuska liukumatta,
Korven kolkka koskematta
Pohjan pitkässä perässä,
Lapin maassa laukeassa;
Läksi senki liukumahan,
Korven kolkan koskemahan.

Niin perille päästessänsä
Kuuli melkoisen metelin
Pohjan pitkästä perästä,

170. Lapin lasten tanterilta,
Kuuli koirat haukkuvaksi,
Lapin lapset itkeväksi,
Lapin naiset nauravaksi,
Muun Lapin murajavaksi.

Siitä lieto Lemminkäinen
Heti tuonne hiihtämähän
Koiran haukunta-sioille,
Lapin lasten tanterille.

Sanoi sinne saatuaansa,

180. Tutkaeli tultuansa:

»Mitä täällä naiset nauroi,
Naiset nauroi, lapset itki,
Väki vanha vaikeroitsi,
Kuta haukkui halli-koirat?»

»Sitä täällä naiset nauroi,
Naiset nauroi, lapset itki,
Väki vanha vaikerteli,
Sitä haukkui halli-koirat:
Juoksi tästä Hiitten hirvi,

190. Silo-sorkka sorkutteli,
Potkasi koasta korvon,
Kaatoi kattilat tulelta,
Selin keitot keikahutti,
Vellit lieteen levitti.»

Siitä veitikkä verevä,
Tuo on lieto Lemminkäinen
Lykkäsi lylyn lumelle,
Kuni kyyn kulon-alaisen,

- Solahutti suopetäjän,
 200. Kuni käärmehen elävän,
 Itse virkki vierressänsä,
 Sanoi sauva-kätteheltä:
 »Mi lienee Lapissa miestä,
 Kaikki hirven kannantahan,
 Mi lienee Lapissa naista,
 Kaikki kattilan pesohon,
 Mi lienee Lapissa lasta,
 Kaikki lastun poimintahan,
 Mi Lapilla kattiloa,
 210. Kaikki hirven keitöntähän!»

Kiinnistihe, jännistihe,
 Potkaisihe, ponnistihe,
 Ensi-kerran potkaisihe
 Silmän siintämättömähän,
 Kerran toisen kuopaisihe
 Korvan kuulemattomahan,
 Kolmannen kohenteleikse
 Lautasille Hiitten hirven.

- Otti vaajan vaahterisen,
 220. Raksin koivuisen rapasi,
 Jolla kytki Hiitten hirven,
 Tarhan tammisen sisähän:
 »Siinä seiso Hiitten hirvi,
 Poropeura poimettele!»

Selkeä silittelevi,
 Taljoa taputtelevi:
 »Oisi tuossa ollakseni,
 Sopisipa maatakseni
 Nuoren neitosen keralla,

230. Kanssa kasvavan kanasen.»
 Siitä kiihtyi Hiien hirvi,
 Poropeura potkimahan,
 Itse virkki, noin sanovi:
 »Lempo saakohon sinulle

Nuorin nei'in maataksesi,
 Tyttärin elelläksesi!»

- Ponnistihe, jännistihe,
 Raksin koivuisen revitti,
 Rikkoi vaajan vaahterisen,
 240. Tarhan tammisen hajotti,
 Siitä sai samoamahan,
 Läksi hirvi hippomahan
 Vasten soita, vasten maita,
 Vasten varvikko-mäkeä
 Silmän siintämättömihin,
 Korvan kuulemattomihin.

Siinä veitikkä verevä
 Jopa suuttui, jotta syäntyi,
 Kovin suuttui ja vihastui,

250. Hiihti hirveä jälestä;
 Niin kun kerran potkaisevi,
 Lysmätti lyly lävestä,
 Sortui suksi pälkähästä,
 Kalhu taittui kannan tiestä,
 Keihäs kenkinä-sioilta,
 Saua somman suoverosta;
 Itse juoksi Hiien hirvi
 Jott' ei päätänä näkynnä.

Siinä lieto Lemminkäinen

260. Alla päin, pahoilla mielin
 Kalujansa katselevi,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Elköhön sinä ikänä
 Menkö toinen miehiämme
 Uhalla metsän ajohon,
 Hiien hirven hiihantähän,
 Kuin menin minä poloinen,
 Hävitin hyvät sivakat,
 Sauan kaunihiin kaotin,
 270. Kiihkeimmän keihojani!»

Neljästoista Runo.

Tavallisilla metsämiehen luilla ja rukouksilla kauniisti pyytäen Lemminkäinen viimein saapi hirven ja vie Pohjolaan 1—270. Toiseksi työksi määrätään hänelle, suistaa Häiden tulisuu ruuna, jonka suistaa ja ajaa Pohjolaan 271—372. Kolmanneksi määräksi pannaan, ampuu joutsen Tuonelan joelta. Lemminkäinen tulee Tuonelan joelle; siellä vahta'aa häntä ylenkatsottu karjan paimen, surma'aa hänen ja viska'aa Tuonen koskeen. Tuonen poika päälle päätteeksi lyödä silpaisee ruumiin palasille 373—460.

Siitä lieto Lemminkäinen
Arveli, ajattelihe,
Kulle sylle sylveäisi,
Kulle laskisi laulle:
Heittäisikö Hiien hirvet,
Itse kulkisi kotihin;
Vai vielä yritteliäsi,
Hiihtelesi hiljallehen
Mieliksi metsän emännän,
10. Salon impien iloksi?

Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Oi Ukko ylijumala,
Tahi taatto taivahinen!
Tee nyt mulle suorat sukset,
Kepeäiset kalhuttimet,
Joilla hiihteä hivitän
Poikki soien, poikki maien,
Hiihän kohti Hiien maita,
20. Poikki Pohjan kankahista

Hiien hirven käytäville,
Poropeuran polkemille!»
»Lähen nyt miehistä metsälle,
Urohistä ulko-töille
Tapiolan tietä myöten,
Tapijon talojen kautta;
Terve vuoret, terve vaarat,
Terve kuusikot kumeat,
Terve haavikot haleat,
30. Terve tervehyttäjänne!»

»Miesty metsä, kostu korpi,
Taivu ainoinen Tapio,
Saata miestä saarekselle,
Sille kummulle kuleta,
Jost' on saalis saatavana,
Erän toimi tuotavana!»
»Nyyrikki Tapijon poika,
Mies puhas, puna-kypärä!

Veistä pilkut pitkin maita,
 40. Rastit vaaroihin rakenna,
 Jotta tunnen tuhma käyä,
 Äkki outo tien osoan
 Etsiessäni ereä,
 Antia anellessani!»

»Mielikki metsän emäntä,
 Puhas muori, muoto kaunis!
 Pane kulta kulkemahan,
 Hopea vaeltamahan
 Miehen etsivän etehen,

50. Anelian askelille!»

»Ota kultaiset avaimet
 Renkahalta reieltäsi,
 Aukaise Tapion aitta,
 Metsän linna liikahuta
 Minun pyytö-päivinäni,
 Erän etso-aikoinani!»

»Kunp' on et kehanne itse,
 Niin on pistä piikojasi,
 Pane palkkalaisiasi,

60. Käske käskyn kuulioita!

Et emäntä lienekänä,
 Jos et piikoa pitäne,
 Sata piikoa pitäne,
 Tuhat käskyn kuuliata,
 Karjan kaiken kaitsiata,
 Viitsiätä viljan kaiken.»

»Metsän piika pikkarainen,
 Sima-suu Tapion neiti!
 Soittelos metinen pilli,

70. Sima-pilli piiperoita

Korvalle ehon emännän,
 Mieluisan metsän emännän,
 Jotta kuulisi välehen,
 Nousisi makoamasta,

Kun ei kuule kumminkana,
 Ei haya'a harvoinkana,
 Vaikka ainoisin anelen,
 Kielen kullan kuikuttelen!»

Siinä lieto Lemminkäinen

80. Ajan kaiken annitoinna

Hiihti soita, hiihti maita,
 Hiihti korpia kovia,
 Jumalan sysi-mäkiä,
 Hiihen hiili-kankahia.

Hiihti päivän, hiihti toisen,
 Jo päivänä kolmantena

Meni suurelle mäelle,
 Nousi suurelle kivelles,
 Loi silmänsä luotehesen,

90. Poikki soien pohjosehen;

Tapion talot näkyivät,
 Ukset kulta kuumottivat
 Poikki suosta pohjosesta,
 Alta vaaran varvikosta.

Tuop' on lieto Lemminkäinen

Heti luoksi luontelihe,
 Lähelle lähentelihe,
 Alle ikkunan Tapion;
 Kuuristihe katsomahan

100. Kuuennesta ikkunasta,

Siellä antajat asuivat,
 Ja viruivat viljan eukot
 Aivan arki-vaattehissa,
 Ryysyissä ryvennehissä.

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»Mintähen metsän emäntä
 Asut arki-vaattehissa,
 Riihi-ryysyissä rypeät
 Kovin musta muo'oltasi,

110. Katsannaltasi kamala,

Ilkeä imertimiltä,
 Rungolta ruman näköinen?»

»Kun ennen kävin metsässä,
 Kolm' oli linnoa metsässä,

40: 1. viitat; merkit.

57: 4. viitsine.

68: 1. sima s. o. mesijuouua.

- Yksi puinen, toinen luinen,
Kolmansi kivinen linna,
Kuus' oli kulta-ikkunoa
Kunki linnan kulmanteella,
Katsahin sisähän noista
120. Seinän alla seistessäni,
Tapion talon isäntä,
Tapion talon emäntä,
Tellervo Tapion neiti,
Kanssa muu Tapion kansa
Kaikki kullassa kuhisi,
Hopeassa horjeksihe;
Itsensä metsän emännän,
Ehtoisan metsän emännän,
Käet oli kullan käärehissä,
130. Sormet kullan sormuksissa,
Pää kullan pätimehissä,
Tukat kullan suortuvissa,
Korvat kullan koltuskoissa,
Kaula helmissä hyvissä.»
»Oi mielu metsän emäntä,
Metsolan metinen muori!
Heitä poies heinä-kengät,
Kaski-virsusi karista,
Riisu riihi-ryökälehet,
140. Arki-paitasi alenna,
Lyöte lykky-vaattehisin,
Antipaitoihin paneite
Minun metsipäivinäni,
Erän etso-aikoinani!
Ikävä minun tulevi,
Ikävä tulettelevi
Tätä tyhjänä oloa,
Ajan kaiken annituutta,
Kun et anna aiokkana,
150. Harvoinkana hoivauta,
Ikävä ilotoin ilta,
Pitkä päivä saalihitoin.»
»Metsän ukko halliparta,
Havuhattu, naavaturkki!
Pane nyt metsät palttinoihin,
Salot verkahan vetäise,
Haavat kaikki haljakkoihin,
Lepät lempi-vaattehisin,
Hopeihin hongat laita,
160. Kuuset kultihin rakenna,
Vanhat hongat vaski-vöille,
Petäjät hopea-vöille,
Koivut kulta-kukkasihin,
Kannot kulta-kalkkaroihin;
Pane kuinp' on muinaiselta,
Parempina päivinäsi
Kuuna paistoi kuusen oksat,
Päivänä petäjän latvat,
Metsä haaskahti me'elle,
170. Simalle salo sininen,
Aho-vieret viertehelle,
Suo-vieret sulalle voille!»
»Metsän tyttö, mieli neiti,
Tuulikki tytär Tapion!
Aja vilja vieremille,
Aukeimmille ahoille;
Kun lie jäykkä juoksullehen,
Eli laiska laukallehen,
Ota vitsa viiakosta,
180. Koivu korven notkelmosta,
Jolla kutkutat kuvetta,
Sekä kaivat kainaloita;
Anna juosta joutuisasti,
Vikevästi viiletellä
Miehen etsivän etehen,
Aina käyvän askelille!»
»Kuin vilja uralle saapi,
Tupita uroa myöten,
Pane kaksi kämmmentäsi

131: 3. koristuksissa.

133: 3. renkaissa.

144: 1. metsän-saaliin.

148: 3. annittomuutta; saamattomuutta.

190. Kahen puolen kaiteheksi,
Jott' ei vilja vieprahtaisi,
Tie-puolehen poikeltaisi;
Josp' on vilja vieprahtavi,
Tie-puolehen poikeltavi,
Tielle korvista kohenna,
Saata sarvista uralle!»
»Hako on tiellä poikkipuolin,
Sepä syrjähän syseä,
Puita maalla matkallansa,
200. Ne on katkaise kaheksi!»
»Aita vastahan tulevi,
Kaa'a aita kallellehen
Vieltä vitsasväliltä,
Seitsemältä seipähältä!»
»Joki joutuvi etehen,
Puro tielle poikkipuolin,
Silkki sillaksi sivalla,
Puna-verka portahaksi,
Saata poikki salmistaki,
210. Vetele vesien poikki,
Poikki Pohjolan joesta,
Yli kosken kuohuloista!»
»Tapion talon isäntä,
Tapion talon emäntä,
Metsän ukko halliparta,
Metsän kultainen kuningas,
Mimerkki metsän emäntä,
Metsän armas anti-muori,
Siniviitta viian eukko,
220. Punasukka suon emäntä!
Tule jo kullan muuttelohon,
Hopean vajehtelohon,
Minun on kullat kuun ikuiset,
Päivän polviset hopeat,
Käeten soasta käymät,
Uhotellen tappelosta,
Ne kuluvat kukkarossa,
Tummentuvat tuhniossa,

- Kun ei oo kullan muuttajata,
230. Hopean vajehtajata.»
Niinp' on lieto Lemminkäinen
Viikon hiihteä hivutti,
Lauloi virret viian päässä,
Kolmet korven kainalossa,
Miellytti metsän emännän,
Itsenki metsän isännän,
Ihastutti immet kaikki,
Taivutti Tapion neiet.
Juoksuttivat, juovuttivat
240. Hiien hirven kätköstänsä,
Takoa Tapion vaaran,
Hiien linnan liepehiltä
Miehen etsiän etehen,
Sanelian saataville.
Itse lieto Lemminkäinen
Jopa lämsänsä lähetti,
Hiien hirven hartioille,
Kaulalle kamelivarsan,
Jott' ei potkinut pahasti
250. Selkeä silittäessä.
Siitä lieto Lemminkäinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Salon herra, maan isäntä,
Kaunis kankahan eläjä,
Mielikki metsän emäntä,
Metsän armas anti-muori!
Tule nyt kullat ottamahan,
Hopeat valitsemahan,
Pane maalle palttinasi,
260. Lempi-liinasi levitä
Alle kullan kuumottavan,
Alle huotavan hopean,
Tuon on maahan tippumatta,
Rikkoihin rivestymättä!»
Läksi siitä Pohjolahan,
Sanoi tuonne tultuansa:
- 246: 2. heittoköytensä; suopunginsa.
253—264. uhri-sanat.

- »Jo nyt hiihin Hiien hirven
Hiien peltojen periltä,
Anna akka tyttöäsi,
270. Mulle nuorta morsianta!»
Louhi Pohjolan emäntä
Tuop' on tuohon vastaeli:
»Äsken annan tyttäreni,
Sekä nuoren morsiamen,
Kun sa suistat suuren ruunan,
Hiien ruskean hevoisen,
Hiien varsan vaahtileuan
Hiien nurmien periltä.»
Silloin lieto Lemminkäinen
280. Otti kulta-ohjaksensa,
Hopeisen marhaminnan,
Lähtevi hevon hakuhun,
Kuloharjan kuuntelohon
Hiien nurmien periltä.
Astua taputtelevi,
Käyä kulleroittelevi
Vihannalle vainiolle,
Pyhän pellon pientarelle,
Siellä etsivi hevoista,
290. Kulokasta kuuntelevi,
Suvikunnan suitset vyöllä,
Varsan valjahat olalla.
Etsi päivän, etsi toisen,
Niin päivänä kolmantena
Nousi suurelle mäelle,
Kiipesi kiven selälle,
Iski silmänsä itähän,
Käänti päätä päivän alle,
Näki hiekalla hevoisen,
300. Kuloharjan kuusikolla,
Senpä tukka tulta tuiski,
Harja suihkivi savua.
Niin sanovi Lemminkäinen:
»Oi Ukko ylijumala,
- Ukko pilvien pitäjä,
Hattarojen hallitsia!
Taivas auoksi avaos,
Ilma kaikki ikkunoiksi,
Sa'a rautaiset rakehet,
310. Laske jäiset jäähyttimet
Harjalle hyvän hevoisen,
Hiien laukin lautasille!»
Tuo Ukko ylinen luoja,
Pilven päällinen Jumala
Ilman riehoksi revitti,
Taivon kannen kahtaloksi,
Satoi hyytä, satoi jäätä,
Satoi rauaista ractta,
Pienemmät hevoisen päätä,
320. Päätä ihmisen isommat
Harjalle hyvän hevoisen,
Hiien laukin lautasille.
Siitä lieto Lemminkäinen
Kävi luota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Hiitolan hyvä hevoinen,
Vuoren varsa vaahtileuka,
Tuo nyt kulta turpoasi,
330. Pistä päätäsi hopea
Kultaisihin koltuskoihin,
Hopeisiin helyihin!
En sua pahoin pitäne,
Aivan ankein ajane,
Ajan tietä pikkuruisen,
Matkoa ani vähäisen
Tuonne Pohjolan tuville,
Ankaran anopin luoksi;
Minkä siimalla sivallan,
340. Eli vitsalla vetelen,
Senpä silkillä sivallan,
Veran äärellä vetelen.»

281: 2. riimun; päätset.

290: 1. kulo-harjaa.

334: 2. kovasti; armottomasti.

Hiien ruskea hevoinen,
 Hiien varsa vaahtileuka
 Tunki kulta-turpoansa,
 Pisti päätänsä hopea
 Kulmaisihin koltuskoihin,
 Hopeisihin helyihin.

Niinpä lieto Lemminkäinen

350. Jopa suisti suuren ruunan,
 Pisti suitset kullan suuhun,
 Päitsensä hopean päähän,
 Hyppäsi hyvän selälle,
 Hiien laukin lautasille.

Veti virkkua vitsalla,
 Paiskasi pajun vesalla,
 Ajoin matkoa vähäisen,
 Tuuritteli tunturia
 Pohjoispuolelle mäkeä,

360. Lumi-vaaran kukkuroa,
 Tuli Pohjolan tuville,
 Meni pirttihin pihalta,
 Sanoi tuonne tultuansa,
 Pohjolahan päästyänsä:
 »Jopa suistin suuren ruunan,
 Hiien varsan valjastelin
 Vihannalta vainiolta,
 Pyhän pellon pientarelta,
 Sekä hiihin Hiien hirven

370. Hiien peltojen periltä;
 Anna jo akka tyttöäsi,
 Mulle nuorta morsianta!»

Louhi Pohjolan emäntä
 Hänepä tuon sanoiksi virkki:

»Äsken annan tyttäreni,
 Sekä nuoren morsiamen,
 Kun ammut joutsenen joesta,
 Virrasta vihannan linnun,
 Tuonen mustasta joesta,

380. Pyhän virran pyörtehestä
 Yhellä yrittämällä,
 Yhen nuolen nostamalta.»

Siitä lieto Lemminkäinen,
 Tuo on kaunis Kaukomieli
 Läksi joutsenen joruhun,
 Pitkäkaulan katselohon
 Tuonen mustasta joesta,
 Manalan alantehesta.

Astua lykyttelevi,

390. Käyä kälkähyttelevi
 Tuonne Tuonelan joelle,
 Pyhän virran pyörtehellä,
 Jalo jousi olkapäällä,
 Viini nuolia selässä.

Märkähattu karjan paimen,
 Ukko Pohjolan sokea
 Tuop' on Tuonelan joella,
 Pyhän virran pyörtehellä;
 Katselevi, kääntelevi

400. Tulevaksi Lemminkäistä.

Jo päivänä muutamana
 Näki lieto Lemminkäisen
 Saavaksi, läheneväksi
 Tuonne Tuonelan joelle,
 Vierehen vihaisen kosken,
 Pyhän virran pyörtehellä.

Vesi-kyyn ve'estä nosti,
 Umpi-putken lainehista,
 Syöksi miehen syämmen kautta,

410. Läpi maksan Lemminkäisen,
 Kautta kainalon vasemman
 Oikeahan olkapäähän.

Jopa lieto Lemminkäinen
 Tunsi koskevan kovasti,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Sen mä tein pahinta työtä,
 Kun en muistanut kysyä
 Emoltani kantajalta
 Kaiketi sanaista kaksi,

420. Kovin äijä kun on kolme,
 Miten olla, kuin eleä
 Näinä päivinä pahoina:

En tieä vesun vikoja,
Umpi-putken ailuhia.»

»Oi emoni kantajani,
Vaivan nähnyt vaaliani!
Tietäisitkö, tuntisitko,
Miss' on poikasi poloinen,
Tokipa rientäen tulisit,

430. Avukseni ennättäisit,
Päästäisit pojan poloisen
Tältä tieltä kuolemasta,
Nuorena nukahtamasta,
Verevänä vieremästä.»

Siitä Pohjolan sokea,
Märkähattu karjan paimen
Syöksi lieto Lemminkäisen,
Kaotti Kalevan poian
Tuonen mustahan jokehen,

440. Pahimpahan pyörtehesen;

424: 2. tuskia; kipuja.

Meni lieto Lemminkäinen,
Meni koskessa kolisten,
Myötä-virrassa vilisten
Tuonne Tuonelan tuville.

Tuo verinen Tuonen poika
Iski miestä miekallansa,
Kavahutti kalvallansa,
Löi on kerran liemahutti
Miehen viieksi muruksi,

450. Kaheksaksi kappaleksi,
Heitti Tuonelan jokehen,
Manalan alus-vesille:

»Viru siinä se ikäsi
Jousinesi, nuolinesi,
Ammu joutsenet joelta,
Vesi-liunut viertehiltä!»

Se oli loppu Lemminkäisen,
Kuolo ankan kosian]

Tuonen mustassa joessa,

460. Manalan alanteheassa.

Viidestoista Runo.

*Muutamana päivänä alkaa harjasta Lemminkäisen kodissa verta tippua, josta äiti heti arva'aa, jo surman pojallensa tulleen, rientää Pohjolaan ja kysyy Pohjolan emännältä, kunne oli Lemminkäisen saat-
tanut 1—62. Pohjolan emäntä toki viimein sanoo, kuille töille oli laittanut, ja päivä antaa aivan tarkan tiedon Lemminkäisen surmasta 63—194. Lemminkäisen äiti lähtee pitkä harava kädessä Tuonen kosken alle, haravoipi vettä, kunnes saapi kaikki palaset poikansa ruumiista kokoon, sovittaa ne yhteen ja laittaa niistä lukuin ja voi-
detten avulla Lemminkäisen entisellensä 195—554. Lemminkäinen viroittuansa kertoo, miten oli Tuonelan joella surmattu ja lähtee äitinsä kanssa kotia 555—650.*

Äiti lieto Lemminkäisen
Aina koissa arvelevi:

»Minne on saanut Lemminkäinen,
Kunne Kaukoni kaonnut,
Kun ei kuulu jo tulevan
Matkoiltansa maailmassa?»

- Ei tieä emo poloinen,
Eikä kantaja katala,
Missä liikkuvi lihansa,
10. Vierevi oma verensä,
Kävikö käpy-mäkeä,
Kanervaista kangasmaata,
Vai meni meren selällä,
Lakkipäillä lainehilla,
Vaiko suuressa soassa,
Kapinassa kauheassa,

Joss' on verta sääriverarsi,
Polven korkeus punaista.

- Kyllikki korea nainen
20. Katseleikse, käänteleikse
Koissa lieto Lemminkäisen,
Kaukomielen kartanossa;
Katsoi illalla sukua,
Huomenella harjoansa,
Niin päivänä muutana,
Huomenna moniahana
Jo veri suasta vuoti,
Hurme harjasta norahti.

- Kyllikki korea nainen
30. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Jo nyt on mennyt mies minulta,
Kaunis Kaukoni kaonnut

Matkoille majattomille,
Teille tietämättömille,
Veri jo vuotavi suasta,
Hurme harjasta noruvi.»

Siitä äiti Lemminkäisen
Itse katsovi sukua,
Itse itkulle aputui:

40. »Voi poloisen päiviäni,
Angervaisen aikojani,
Jo nyt on poikani poloisen,
Jopa laiton lapsueni
Saanut päiville pahoille,
Tuho on poikoa päätöistä,
Hukka lieto Lemminkäistä,
Jo suka verin valuvi,
Harja hurmehin noruvi!»

- Kourin helmansa kokosi,
50. Käsivarsin vaattehensa,
Pian juoksi matkan pitkän,
Sekä juoksi, jotta joutui,
Mäet mätkyi mennessänsä,
Norot nousi, vaarat vaipui,
Ylähäiset maat aleni,
Alahaiset maat yleni.

Tuli Pohjolan tuville,
Kysytteli poikoansa,
Kysytteli, lausutteli:

60. »Oi sie Pohjolan emäntä,
Kunne saatoit Lemminkäisen,
Minne poikani menetit?»

Louhi Pohjolan emäntä
Tuop' on tuohon vastaeli:
»Enpä tieä poikoasi,
Kunne kulki ja katosi;
Istutin oron rekehen,
Korjahan kovan tulisen,
Oisko uhkahun uponnut,

70. Meren jällele jähmettynyt,
Vai saanut sutosen suuhun,
Karhun kauhean kitahan.»

Sanoi äiti Lemminkäisen:

»Jo vainen valehtelitki,
Susi ei syö minun sukua,
Karhu ei kaa'a Lemminkäistä,
Sormin sortavi sutokset,
Käsin karhut kaatelevi;
Kunp' on et sanone tuota,

80. Kunne saatoit Lemminkäisen,
Rikon uksen uuen riihen,
Taitan sampuen saranat.»

Sanoi Pohjolan emäntä:

»Syötin miehen syöneheksi,
Juotin miehen juoneheksi,
Apatin alanenäksi,
Istutin venon perähän,
Laitoin kosket laskemahan,
Enkä tuota tunnekana,

90. Kunne sai katala raukka,
Koskihinko kuohuvihin,
Virtoihin vipajavihin.»

Sanoi äiti Lemminkäisen:

»Jo vainen valehtelitki,
Sano tarkkoja tosia,
Valehia viimeisiä,
Kunne saatoit Lemminkäisen,
Kaotit Kalevalaisen,
Taikka surmasi tulevi,

100. Kuolemasi kohtoavi.»

Sanoi Pohjolan emäntä:

»Jospa jo sanon toenki:
Panin hirvet hiihtämähän,
Jalopeurat jaksamahan,
Ruunat suuret suistamahan,
Varsat valjastuttamahan,
Laitoin joutsenen hakuhun,
Pyhän linnun pyyöntähän;
Nyt en tuota tunnekana,

41: 1. kova-osaisen; onnettoman.

43: 2. kurjan; vaivaisen.

69: 2. kohvaan; sosteeseen.

110. Mi on tullunna tuhoksi,
Esteheksi ennättännä,
Kun ei kuulu jo tulevan
Morsianta pyytämähän,
Tyttöä anelemahan.»

Emo etsi eksynnyttä,
Kaonnutta kaipoavi,
Juoksi suuret suot sutena,
Kulki korvet kontiona,
Ve'et saukkona samosi,

120. Maat käveli mauriaisna,
Neuliaisna niemen reunat,
Jäniksenä järven rannat;
Kivet syrjähän sytäsi,
Kannot käänti kallellehen,
Risut siirti tien sivuhun,
Haot potki portahiksi.

Viikon etsi eksynnyttä,
Viikon etsi, eipä löyä;
Kysyi puilta poikoansa,

130. Kaipasi kaonnuttansa,
Puu puheli, honka huokui,
Tammi taiten vastaeli:
»On huolta itsestäniki
Huolimatta poiastasi,
Kun olen koville luotu,
Pantu päiville pahoille,
Pinopuiksi pilkkumahan,
Haloiksi hakattamahan,
Riutumahan rihipuiksi,

140. Kaskipuiksi kaatumahan.»

Viikon etsi eksynnyttä,
Viikon etsi, eikä löyä;
Tiehyt vastahan tulevi,
Niin tielle kumarteleikse:
»Oi tiehyt Jumalan luoma,
Etkö nähnyt poikoani,

Kullaista omenatani,
Hopeista sauvoani?»

Tiehyt taiten vastaeli,
150. Sekä lausui ja pakisi:
»On huolta itsestäniki
Huolimatta poiastasi,
Kun olen koville luotu,
Pantu päiville pahoille,
Joka koiran juostavaksi,
Ratsahan ajeltavaksi,
Kovan kengän käytäväksi,
Kannan karskuteltavaksi.»

Viikon etsi eksynnyttä,
160. Viikon etsi, eipä löyä;
Kuuhut vastahan tulevi,
Niin kuulle kumarteleikse:
»Kuu kulta Jumalan luoma,
Etkö nähnyt poikoani,
Kullaista omenatani,
Hopeista sauvoani?»

Tuo kuuhut Jumalan luoma
Taiten kyllä vastaeli:
»On huolta itsestäniki
170. Huolimatta poiastasi,
Kun olen koville luotu,
Pantu päiville pahoille,
Yksin öitä kulkemahan,
Pakkasella paistamahan,
Talvet tarkoin valvomahan,
Kesäksi katoamahan.»

Viikon etsi eksynnyttä,
Viikon etsi, eikä löyä;
Päivyt vastahan tulevi,
180. Päivälle kumarteleikse:
»Oi päiväyt Jumalan luoma,
Etkö nähnyt poikoani,
Kullaista omenatani,
Hopeista sauvoani?»

Jopa päiväyt jonki tiesi,
Arvaeli aurinkoinen:

120: 3. metsäsikana.

121: 1. iliskottinä; siilinä.

- »Jo on poikasi poloisen
Kaotettu, kuoletettu
Tuonen mustahan jokehen,
190. Manalan iki-vetehen,
Mennyt koskia kolisten,
Myötävirtoja vilisten
Tuonne Tuonelan perille,
Manalan alantehille.»
Siitä äiti Lemminkäisen
Itse itkulle hyräytyi,
Meni seppojen pajahan:
»Oi sie seppo Ilmarinen,
Taoit ennen, taoit eilen,
200. Taopa tänäki päänä,
Varta vaskinen harava,
Piitä piihin rautaisihin,
Piit tao satoa syltä,
Varsi viittä valmistellos!»
Se on seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Vartti vaskisen haravan,
Piitti piillä rautaisilla,
Piit takoi satoa syltä,
210. Varren viittä valmisteli.
Itse äiti Lemminkäisen
Saapi rautaisen haravan,
Lenti Tuonelan joelle,
Päiveä rukoelevi:
»Oi päivyt Jumalan luoma,
Luoma luojan valkeamme!
Paista hetki heltehesti,
Toinen himmesti hiosta,
Kolmansa koko terältä,
220. Nukuttele nuiva kansa,
Väsytä väki Manalan,
Tuonen valta vaivuttele!»
Tuo päivyt Jumalan luoma,
Luoma luojan aurinkoinen
Lenti koivun konkelolle,
Lepän lengolle lehahti,
Paistoi hetken heltehesti,
Toisen himmesti hiosti,
Kolmannen koko terältä,
230. Nukutteli nuivan joukon,
Väsytti väen Manalan,
Nuoret miehet miekoillehen,
Vanhat vasten sauvojansa,
Keski-ian keihäille,
Siitä lenti lepsahutti,
Päälle taivahan tasaisen
Entisellensä sialle,
Majallensa muinaiselle.
Siitä äiti Lemminkäisen
240. Otti rautaisen haravan,
Haravoipi poikoansa
Koskesta kohisevasta,
Virrasta vilisevästä,
Haravoipi, eikä löyä.
Siitä siirtihen alemma,
Meni myötänsä merehen,
Sukkarihmasta sulahan,
Vyötäröistä veen sisähän.
Haravoipi poikoansa
250. Pitkin Tuonelan jokea,
Vetelevi vastavirran,
Veti kerran, tuosta toisen,
Saapi paian poikoansa,
Paian mieliksi pahoiksi,
Veti vielä kerran toisen,
Sai sukat, hatun tapasi,
Sukat suureksi suruksi,
Hatun mieli-harmiksensa.
Astui siitakin alemma
260. Manalan alantehelle,
Veti kerran pitkin vettä,
Kerran toisen poikki vettä,
Kolmannen vitahan vettä,
Kerrallapa kolmannella
Elo-tukku sai etehen
Haravahan rautaisehen.

- Elo-tukku ei se ollut,
 Olipa lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli,
 270. Puuttunut haravan piihin
 Sormesta nimettömästä,
 Vasemmasta varpahasta.
 Nousi lieto Lemminkäinen,
 Kohosi Kalevan poika
 Haravassa vaskisessa
 Päälle selvien vesien;
 Vaan oli pikkuista vajalla,
 Yhtä kättä, puolta päätä,
 Paljo muita muskuloita,
 280. Siihen henkeä lisäksi.
 Emo tuossa arvelevi,
 Itse itkien sanovi:
 »Vieläkö tästä mies tulisi,
 Uros uusi toimeaisi!»
 Päytyi korppi kuulemahan,
 Tuop' on tuohon vastoavi:
 »Ei ole miestä menneheissä,
 Eikä tuiki tullehessa,
 Jo silt' on siika silmät syönyt,
 290. Hauki hartiati halaisnut;
 Sie päästä merehen miestä,
 Työnnä Tuonelan jokehen,
 Ehkä turskakasi tulisi,
 Valahaksi vahvistuisi.»
 Tuop' on äiti Lemminkäisen
 Eipä työnnä poikoansa;
 Vetelevi vielä kerran
 Haravalla vaskisella
 Pitkin Tuonelan jokea,
 300. Sekä pitkin, jotta poikki,
 Saapi kättä, saapi päätä,
 Saapi puolen selkälüuta,

Toisen puolen kylkilüuta,
 Monta muuta muskulata;
 Niistä poikoa rakenti,
 Laati lieto Lemminkäistä.

- Liitteli lihat lihoihin,
 Luut on luihin luikahutti,
 Jäsenet jäsenihinsä,
 310. Suonet suonten sortumihin.
 Itse suoniat siteli,
 Päitä suonten solmieli,
 Suoni-lankoa lukevi,
 Sanoen sanalla tuolla:
 »Sorea on suonten vaimo,
 Suonetar sorea vaimo,
 Soma suonten kehreäjä
 Sorealla kehrinpuulla,
 Vaskisella värttinällä,
 320. Rautaisella rattahalla;
 Tule tänne tarvittaissa,
 Käy tänne kutsuttaessa
 Suoni-sykkyrä sylissä,
 Kalvo-kääri kainalossa,
 Suoniat sitelemähän,
 Päitä suonten solmimahan
 Haavoissa halennehissa,
 Rei'issä revennehissä!»
 »Kun ei tuosta kyllin liene,
 330. Onp' on impi ilman päällä
 Venehellä vaskisella,
 Purrella puna-perällä;
 Tule impi ilman päältä,
 Neiti taivahan navalta,
 Soua suonista venettä,
 Jäsenistä järkyttele,
 Soua luun lomiat myöten,
 Jäsenten rakoja myöten!»
 »Siallensa suonet laita,
 340. Asemellensa aseta,

279: 3. muruja; pieniä palasia.

293: 2. turska on iso merielävä.

294: 1. valaskalakasi.

- Suutatusen suuret suonet,
Valta-suonet yastatusen,
Limitysten liutasuonet,
Pienet suonet pääksytysten!»
»Siit' ota utuinen neula,
Sulkku-niitti neulan päässä,
Ompele utuisin neuloin,
Tina-neuloin tikkaele,
Päitä suonten solmiele,
350. Silkkinauhoilla sitele!»
»Kun ei tuosta kyllä liene,
Itse ilmainen Jumala,
Valjastele varsojasi,
Rakentele ratsujasi,
Aja kirja-korjinesi
Läpi luun, läpi jäsenen,
Läpi liikkuma-lihojen,
Läpi suonten soljuvaisten,
Liitä luo lihoa myöten,
360. Suoni suonen päätä myöten,
Luo hopea luun lomahan,
Kulta suonen sortumahan!»
»Mist' on kalvo katkennunna,
Siihen kalvo kasvattele,
Mistä suonta sortununna,
Siihen suonta solmiele,
Kusta verta veihlähtännä,
Siihen verta vierettele,
Kusta luo luhoksi mennyt,
370. Siihen luuta luikahuta,
Kusta liikkunna lihoa,
Siihen liittele lihoa,
Siallensa siunaele,
Asemellensa aseta,
Luo luuhun, liha liha'an,
Jäsenet jäsenihinsä!»
Sillä äiti Lemminkäisen
Loi miehen, uron sukesi

- Entisillehen eloille,
380. Muinaisille muo'oillensa.
Sai suonet lukeneheksi,
Päät suonten sielleheksi,
Ei miestä sanalliseksi,
Lasta lausehelliseksi.
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Mistä nyt voie saatanehe,
Sima-tilkka tuotanehe,
Jolla voian voipunutta,
390. Pahoin tullutta parannan,
Jotta mies sanoille saisi,
Vierähtäisi virsillehen?»
»Mehiläinen meidän lintu,
Metsän kukkien kuningas,
Lähe nyt mettä noutamahan,
Simoa tavottamahan
Mieluisasta Metsolasta,
Tarkasta Tapiolasta,
Monen kukkasen kuvusta,
400. Monen heinän helpehestä
Kipehille voitehiksi,
Pahoille parantehiksi!»
Mehiläinen liukas lintu
Jopa lenti löyhäytti
Mieluisahan Metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan,
Nokki kukkia keolta,
Keitti mettä kielellänsä
Kuen kukkasen nenästä,
410. Sa'an heinän helpehestä;
Niin tulla tuhuttelevi,
Käyä käärämöittelevi,
Kaikki siipensä simassa,
Sulkansa sulassa meessä.
Itse äiti Lemminkäisen
Otti noita voitehia,
Niillä voiti voipunutta,

343: 1. päät kahdenkerroin.

346: 1. silkkilanka.

393—534. Mehiläisen sanat.

- Pahoin tullutta paranti;
Ei tullut apua noista,
420. Saanut miehelle sanoja.
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Mehiläinen lintuseni,
Lennä tuonne toisialle,
Ylitse meren yheksän,
Saarehen selällisehen,
Metisehen manterehehen,
Tuurin uutehen tupahan,
Palvosen laettomahan,
Siell' on mettä mielihusta,
430. Siellä voietta hyveä,
Joka suonihiin sopivi,
Jäsenihiin kelpoavi;
Tuop' on niitä voitehia,
Kanna niitä katsehia
Vian päälle pannakseni,
Vammoille valellakseni!»
Mehiläinen mies kepeä
Taasen lenti liihytteli
Ylitse meren yheksän,
440. Meri puolen kymmenettä,
Lenti päivän, lenti toisen,
Lenti kohta kolmannenki
Ruokosella istumatta,
Lehellä levähtämättä,
Saarehen selällisehen,
Metisehen manterehehen,
Korvalle tulisen kosken,
Pyhän virran pyörtehelle.
Siellä mettä keitettiin,
450. Rasvoja rakennettiin
Pikkuisissa pottiloissa,
Kaunoisissa kattiloissa,
Peukalon mahuttavissa,
Sormen pään sovittavissa.
Mehiläinen mies kepeä
Saip' on niitä voitehia;
451: 2. savisissa padoissa.
- Vähän aikoa kuluvi,
Pikkuisen pirahtelevi,
Jo tulla turahtelevi,
460. Saa'a saaveroittelevi,
Kuusi kuppia sylissä,
Seitsemän selän takana,
Ne on täynnä voitehia,
Täynnä rasvoja hyviä.
Itse äiti Lemminkäisen
Voiti noilla voitehilla,
Yheksillä voitehilla,
Kaheksilla katsehilla;
Ei vielä apua saanut,
470. Tok' ei tuostana tavannut.
Niin sanoi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Mehiläinen ilman lintu,
Lennä tuonne kolmas kerta
Ylähäksi taivosehen,
Päälle taivosen yheksän,
Siell' on viljalta simoa,
Siellä mettä mielin määrin,
Joilla ennen luoja loitsi,
480. Puheli puhas Jumala,
Voiti luoja lapsiansa
Pahan vallan vammaksissa;
Kasta siipesi simassa,
Sulkasi sulassa meessä,
Tuo simoa siivessäsi,
Kanna mettä kaapussasi
Kipehille voitehiksi,
Vammoille valantehiksi!»
Mehiläinen mieli-lintu
490. Hänpä tuon sanoiksi saatti:
»Mitenkä mä sinne pääsen,
Minä mies vähäväkinen!»
»Hyvä on sinne päästäksesi,
Kaunis kaapsahellaksi
Yli kuun, alatse päivän,
Taivon tähtien välitse;

- Lennät päivän löyhyttelet
Kuutamaisen kulmaluille,
Siitä toisen siuottelet
500. Otavaisen olkapäille,
Kolmannen kohottelet
Seitsentähösen selälle,
Siit' on matkoa palanen,
Pikkarainen piiramata
Perille pyhän Jumalan,
Asunnoille autuahan.»
Mehiläinen maasta nousi,
Sima-siipi mättähältä,
Jopa lenti löyhytteli
510. Pienin siivin siuotteli,
Lenti kuun keheä myöten,
Päivän päärmettä samosi,
Otavaisten olkapäitse,
Seitsentähtyen selitse,
Lenti luojan kellarihin,
Kamarihin kaikkivallan;
Siellä voitetta tehään,
Rasvoja rakennetahan
Hopeisissa paoissa,
520. Kulmaisissa kattiloissa,
Mettä kiehui keski-maissa,
Laiioilla suloa voita,
Simoa suvi-nenässä,
Päässä pohja rasvasia.
Mehiläinen ilman lintu
Sai siitä simoja kyllin,
Metosia mielin määrin;
Oli aikoa vähäinen,
Jo tulla tuhuttelevi,
530. Saata häärähyttelevi,
Sata sarvea sylissä,
Tuhat muuta mukkurata,
Missä mettä, kussa vettä,
Kussa voitetta parasta.
Siitä äiti Lemminkäisen
- Otti suuhunsa omahan,
Noita koitti kielellänsä,
Hyvin maistoi mielellänsä:
»Nämät on niitä voitehia,
540. Kaikkivallan katsehia,
Joillapa Jumala voiti,
Luoja vammoja valeli.»
Siitä voiti voipunutta,
Pahoin tullutta paranti,
Voiti luun lomia myöten,
Jäsenten rakoja myöten,
Voiti alta, voiti päältä,
Kerran keskeä sivalti,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
550. Itse lausui ja pakisi:
»Nouse pois makoamasta,
Ylene uneksimasta
Näiltä paikoilta pahoilta,
Kovan onnen vuotehelta!»
Nousi mies makoamasta,
Heräsi uneksimasta,
Jop' on saattavi sanaa,
Itse kielin kertoella:
»Viikon utra uinaelin,
560. Kauan malkio makasin,
Makasin unen makean,
Sikeäisen siuvattelin.»
Sanoi äiti Lemminkäisen,
Itse lausui ja pakisi:
»Oisit maannut kauemminki,
Vielä viikoman venynyt
Ilman äitittä pahatta,
Katalatta kantajatta.»
»Sano nyt poikani poloinen,
570. Kerro korvin kuullakseni:
Mi sinun Manalle saattoi,
Työnti Tuonelan jokehen?»
Sanoi lieto Lemminkäinen,
Vastaeli äitillensä:

- »Märkähattu karjan paimen,
Untamolän umpisilmä,
Se minun Manalle saattoi,
Työnti Tuonelan jokehen;
Vesikyyn ve'estä nosti,
580. Lapo-kyyn on lainehesta
Vasten vaivaista minua,
Enkä tuota tiennytkänä,
En tiennyt vesun vihoa,
Umpi-putken ailuhia.»

Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Voipa miestä mielettöintä,
Kehuit noiat noituvasi,
Lappalaiset laulavasi,
Et tieä vesun vihoa,

590. Umpi-putken ailuhia:
Veestä on vesusen synty,
Umpi-putken lainehista,
Allin aivoista hyvistä,
Meripääskyn pään sisästä;
Sylki Syöjätär vesille,
Laski laatan lainehille,
Vesi sen pitkäksi venytti,
Päivä paistoi pehmeäksi,
Siitä tuuli tuuitteli,

600. Ve'en henki heilutteli,
Aallot rannalle ajeli,
Tyrsky maalle tyyräeli.»

Siitä äiti Lemminkäisen
Tuuitteli tuttuansa
Entisillehen eville,
Muinaisille muo'oillensa,
Pikkuista paremmaksiki,
Ehommaksi entistänsä;
Kysyi siitä poialtansa,

610. Jos oli mitä vajoa.

Sanoi lieto Lemminkäinen:

583: 3. vesikäärmeen.

591—602. vesikäärmeen synty.

»Viel' olen äijeä vajoa,
Tuollapa syämmykseni,
Tuolla tuntoni makaapi
Noissa Pohjan neitosissa,
Kaunoisissa kassa-päissä;
Home-korva Pohjan eukko
Eip' on anna tyttöänsä
Ilman allin ampumatta,

620. Joutsenen osoamatta
Tuosta Tuonelan joesta,
Pyhän virran pyörtehestä.»

Sanoi äiti Lemminkäisen,
Itse lausui ja pakisi:
»Heitä herjät joutsenesi,
Anna allien asua
Tuonen mustassa joessa,
Palavissa pyörtehissä,
Sie lähe koti-perille

630. Kanssa äitisi katalan,
Vielä kiitä onneasi,
Julkista Jumalatasi,
Kun antoi avun totisen,
Vielä henkihin herätti,
Tuonen tieltä tietäväältä,
Manalan majan periltä,
En minä mitänä voisi,
En mitänä itsestäni
Ilman armotta Jumalan,

640. Toimetta totisen luojan!»

Siitä lieto Lemminkäinen
Jo kohta kotia läksi
Kanssa armahan emonsa,
Kera valta-vanhempansa.
Sinne nyt Kaukoni kaotan,
Heitän lieto Lemminkäisen
Virrestäni viikommaksi,
Väännän virteni välehen,
Lasken laulun toisa'alle,

650. Työnnän uuelle uralle.

Kuudestaista Runo.

Wäinämöinen laittaa Sampsa Pellervoisen laivapuita etsimään, veistää niistä venettä ja kaipaa kolme sanaa 1—118. Kun ei saa sanoja muualta, lähtee Tuonelaan, jossa häntä mielitään pitää 119—562. Wäinämöinen mahdollansa kuitenkin pääsee Tuonelasta, varoittaa palattuansa, kenenkään sinne omin mielin lähtemästä, ja kertoo, missä kovin surkeassa ja kauhittavaisessa tilassa pahat ihmiset siellä asuvat 563—412.

Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Oli veistävä venoista,
Uutta purtta puuhoava
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen;
Puuta puuttui purren seppä,
Lautoja venon tekiä.

- Kenpä puuta etsimähän,
10. Tammea tavottamahan
Wäinämöiselle venoksi,
Laulajalle pohja-puuksi?
Pellervoinen, pellon poika,
Sampsa poika pikkarainen
Sep' on puuta etsimähän,
Tammea tavottamahan
Wäinämöiselle venoksi,
Laulajalle pohja-puuksi.

- Käypi tietä astelevi
20. Koillisille maailmoille,
Meni mäen, menevi toisen,

Kulki kohta kolmannenki,
Kirves kultainen olalla,
Vaski-varsi kirvehessä;
Yhtyi haapa vastahansa,
Sylen kolmen korkeuinen.

- Tahtoi haapoa tavata,
Puia puuta kirvehellä,
Haapa haastaen sanovi,
30. Itse kielin kerkiävi:
»Mitä mies tahot minusta,
Kuta kuitenkin hala'at?»
Sampsa poika Pellervoinen
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Tuotapa tahon sinusta,
Tuota etsin ja hala'an:
Wäinämöiselle venettä,
Laulajalle purren puuta.»

- Haapa haastoi kummemmasti,
40. Sata-oksainen osasi:

»Vuotava veno minusta,
Ja pursi putoavainen,
Minä olen ontelo tyveltä,
Kolmasti tänä kesänä
Toukka söi syämmyeni,
Mato juureni makasi.»

Sampsä poika Pellervoinen
Siitä eistyi etemmä,
Astua ajattelevi

50. Maailmoille pohjaisille.

Tuli honka vastahansa,
Sülen kuuen korkeuinen,
Iski puuta kirvehellä,
Kolahuutti kuokallansa,
Kysytteli, lausutteli:

»Oisiko sinusta honka
Wäinämöiselle venoksi,
Laulajalle laiva-puuksi?»

Honka vastata hotasi,

60. Itse äänehen ärähti:

»Ei minusta purtta tulle
Kuuken kaaren kantajata,
Mie olen honka huolainniekka,
Kolmasti tänä kesänä
Korppi koikkui latvallani,
Varis vaakkui oksillani.»

Sampsä poika Pellervoinen
Aina eistyi etemmä,
Astua ajattelevi

70. Suvisille maailmoille,

Tuli tammi vastahansa,
Ympäri yheksän syltä.

Kysytteli, lausutteli:

»Tulisko sinusta tammi
Emeä erä-venehen,
Sotapurren pohja-puuta?»

Tammi taiten vastaeli,
Osaeli puu omena:

»On vainen minussa puuta

80. Emäksi yhen venosen,
Enk' ole hoikka huolainniekka,
Enkä ontelo sisältä,
Kolmasti tänä kesänä,
Tänä suurena suvena
Päivyt kierti keski-puuta,
Kuuhut latvalla kumotti,
Käet kukkui oksillani,
Linnut lehvillä lepäsi.»

Sampsä poika Pellervoinen

90. Otti kirvehen olalta,
Iski puuta kirvehellä,
Tammea tasaterällä,
Pian taisi tammen kaata,
Puun sorean sorrutella.

Ensin laski latvan poikki,
Tyven tyynni halkaisevi,
Veisti siitä pohja-puita,
Lautoja epälukuisin
Laulajalle laivaksiksi,

100. Wäinämöiselle venoksi.

Siitä vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Teki tieolla venettä,
Laati purtta laulamalla
Yhen tammen taittumista,
Puun murskan murenemista.

Lauloi virren, pohjan puutti,
Lauloi toisen, liitti laian,
Lauloi kohta kolmannenki

110. Hankoja hakatessansa,
Päitä kaaren päätellessä,
Liitellessänsä limiä.

Kaaritettua venosen,
Liitettyä laian liitot
Uupui kolmea sanoa
Panemilla parraspuien,

Kokkien kohentimilla,
Perä-pään on päättimillä.

Vaka vanha Wäinämöinen,

120. Tietäjä iän-ikuinen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Voi poloinen päiviäni,

Ei saanut veno vesille,

Uusi laiva lainehille!»

Arvelee, ajattelevi,

Mistäpä sanoja saisi,

Loisi lempi-luottehia,

Pääskyjenkö pääläelta,

Joutsen-karjan juonen päästä,

130. Hanhi-lauman hartioilta.

Läksi saamahan sanoja,

Tuhoi joukon joutsenia,

Harkun hanhia hävitti,

Päättömästi pääskysiä,

Ei saanut sanoakana,

Ei sanoa, eikä puolta.

Arvelee, ajattelevi:

»Tuoll' oisi sata sanoa

Kesä-peuran kielen alla,

140. Suussa valkean oravan.»

Läksi saamahan sanoja,

Ongelmoita ottamahan,

Pellon peuroja levitti,

Oravia suuren orren;

Sai siitä sanoja paljo,

Ne kaikki avuttomia.

Arvelee, ajattelevi:

»Tuolta saan sa'an sanoja

Tuolta Tuonelan koista,

150. Manalan iki-majasta.»

Läksi Tuonelta sanoja,

Manalalta mahtiloita;

Astua taputtelevi,

Kävi viikon vitsikkoo,

Viikon toisen tuomikkoo,

Kolmannen katajikkoo,

Jo näkyi Manalan saari,

Tuonen kumpu kuumottavi.

Vaka vanha Wäinämöinen

160. Jo huhuta heikahutti

Tuossa Tuonelan joessa,

Manalan alanteheassa:

»Tuo venettä Tuonen tytti,

Lauttoa Manalan lapsi,

Yli salmen saa'akseni,

Joen poikki päästäkseni!»

Lyhykäinen Tuonen tytti,

Matala Manalan neiti

Tuo oli poukkujen pesiä,

170. Röpähien räimyttäjä

Tuonen mustassa joessa,

Manalan alusve'essä;

Sanan virkki, noin nimesi,

Itse lausui ja pakisi:

»Vene täältä tuotanehe,

Kuni syy sanottanehe,

Mi sinun Manalle saattoi

Ilman tauin tappamatta,

Ottamatta oivan surman,

180. Muun surman musertamatta.»

Vaka vanha Wäinämöinen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Tuoni minun tänne tuotti,

Mana mailtani veteli.»

Lyhykäinen Tuonen tytti,

Matala Manalan neiti

Tuonpa hän sanoiksi virkki:

»Jopa keksin kielastajan,

Kunp' on Tuoni tänne toisi,

190. Mana mailta siirteleisi,

Tuoni toisi tullessansa,

Manalainen matkassansa,

Tuonen hattu hartioilla,

Manan kintahat käessä;

Sano totta Wäinämöinen,

Mi sinun Manalle saattoi?»

- Vaka vanha Wäinämöinen
Jo tuossa sanoiksi virkki:
»Rauta mun Manalle saattoi,
200. Teräs tempoi Tuonelahan.»
Lyhykäinen Tuonen tyttö,
Matala Manalan neiti
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuosta tunnen kielastajan,
Kun rauta Manalle saisi,
Teräs toisi Tuonelahan,
Verin vaattehet valuisi,
Hurmehin hurahteleisi;
Sano totta Wäinämöinen,
210. Sano totta toinen kerta!»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse virkki, noin nimesi:
»Vesi sai minun Manalle,
Aalto toi on Tuonelahan.»
Lyhykäinen Tuonen tyttö,
Matala Manalan neiti
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ymmärrän valehtelian,
Jos vesi Manalle saisi,
220. Aalto toisi Tuonelahan,
Vesin vaattehet valuisi,
Helmasi herahteleisi;
Sano tarkkoja tosia,
Mi sinun Manalle saattoi?»
Tuossa vanha Wäinämöinen
Vielä kerran kielastavi:
»Tuli toi mun Tuonelahan,
Valkea Manalle saattoi.»
Lyhykäinen Tuonen tyttö,
230. Matala Manalan neiti
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Arvoan valehtelian,
Jos tuli Manalle toisi,
Valkeainen Tuonelahan,
Oisi kutrit kärventynnä,
235: 2. hivuskaharat; suortuvat.

- Partaki pahoin palanut.»
»Oi sie vanha Wäinämöinen,
Jos tahot venettä täältä,
Sano tarkkoja tosia,
240. Valehia viimeisiä,
Mitenkä tulit Manalle
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oivan surman,
Muun surman murentamatta.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Jos vähän valehtelinki,
Kerran toisen kielastelin,
Toki ma sanon toetki:
Tein tieolla venettä,
250. Laain purtta laulamalla,
Lauloin päivän, lauloin toisen,
Niin päivällä kolmannella
Rikkoihe reki runoilta,
Jalas taittui lausehilta,
Läksin Tuonelta oroa,
Manalalta vääntiätä
Rekosen rakentoani,
Laulu-korjan laatiani;
Tuopa nyt venoista tänne,
260. Laita mulle lauttoasi
Yli salmen saa'akseni,
Joen poikki päästäkseni!»
Kyllä Tuonetar toruvi,
Manan neiti riitelevi:
»Oi on hullu hulluuttasi,
Mies on mielesi vähyyttä!
Tulet syyttä Tuonelahan,
Tauitta Manan majoille,
Parempi sinun olisi
270. Palata omille maille,
Äijä on tänne tulleehe,
Ei paljo palannehia.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Akka tieltä kääntyköhön,
Eip' on mies pahempikana,

Uros untelompikana;
Tuo venettä Tuonen tytti,
Lauttoa Manalan lapsi!»

Vei venehen Tuonen tytti,
280. Sillä vanhan Wäinämöisen

Yli salmen saattelevi,
Joen poikki päästelevi,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Voi sinua Wäinämöinen,
Läksit surmatta Manalle,
Kuolematta Tuonelahan!»

Tuonetar hyvä emäntä,
Manalatar vaimo vanha
Toip' on tuopilla olutta,
290. Kantoi kaksi-korvaisella,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Juop' on vanha Wäinämöinen!»

Vaka vanha Wäinämöinen
Katsoi pitkin tuoppiansa,
Sammakot kuti sisällä,
Maot laioilla lateli;
Siitä tuon sanoiksi virkki:

»En mä tänne tullutkana
Juomahan Manalan maljat,
300. Tuonen tuopit lakkimahan,
Juopuvat oluen juojat,
Kannun appajat katoovat.»

Sanoi Tuonelan emäntä:
»Oi on vanha Wäinämöinen,
Mitä sie tulit Manalle,
Kuta Tuonelan tuville
Ennen Tuonen tahtomatta,
Manan mailta kutsumatta?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

310. »Veistäessäni venoista,
Uutta purtta puuhatessa
Uuvuin kolmea sanaa
Peripäätä päätellessä,
Kokkoa kohottaessa;
Kun en noita saanutkanana,

Mailta ilmoilta tavannut,
Piti tulla Tuonelahan,
Lähteä Manan majoille
Saamahan sanoja noita,

320. Ongelmoita oppimahan.»

Tuopa Tuonelan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei Tuoni sanoja anna,
Mana mahtia jakele,
Etkä täältä pääsnekänä
Sinä ilmoisna ikänä
Kotihisi kulkemahan,
Maillesi matelemahan.»

Uuvutti unehen miehen,
330. Pani maata matkalaisen
Tuonen talja-vuotehelle;
Siinä mies makaelevi,
Uros unta ottelevi,
Mies makasi, vaate valvoi.

Oli akka Tuonelassa,
Akka vanha käykkäleuka,
Rauta-rihman kehreäjä,
Vaski-lankojen valaja,
Kehräsi sataisen nuotan,

340. Tuhantisen tuuritteli
Yönä yhtenä kesäisnä,
Yhellä vesi-kivellä.

Oli ukko Tuonelassa,
Se on ukko kolmisormi,
Rauta-verkkojen kutoja,
Vaski-nuotan valmistaja,
Se kutoi sataisen nuotan,
Tuhantisen tuikutteli
Samana kesäisnä yönä,

350. Samalla vesi-kivellä.

Tuonen poika koukkusormi,
Koukkusormi, rautanäppi,
Se veti sataisen nuotan
Poikki Tuonelan joesta,
Sekä poikki, jotta pitkin,

- Jotta vieläki vitahan,
 Jott' ei päästä Wäinämöisen,
 Selvitä Uvantolaisen
 Sinä ilmoisna ikänä,
 360. Kuuna kullan valkeana
 Tuolta Tuonelan koista,
 Manalan iki-majoista.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Joko lie tuhoni tullut,
 Hätä-päivä päälle pääsnyt
 Näillä Tuonelan tuvilla,
 Manalan majantehilla?»
 Pian muuksi muuttelihe,
 370. Ruton toiseksi rupesi,
 Meni mustana merehen,
 Sarana saraikkohon,
 Matoi rautaisna matona,
 Kulki kyisnä käärmehenä
 Poikki Tuonelan joesta,
 Läpi Tuonen verkkoloista.
 Tuonen poika koukkusormi,
 Koukkusormi, rautanäppi,
 Kävi aamulla varahin
 380. Verkkojansa katsomahan,
 Sa'an saapi taimenia,
 Tuhat emon alvehia,
 Eip' on saanut Wäinämöistä,
 382: 3. pieniä kaloja.

- Ukkoa Uvantolaista.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Tuonelasta tultuansa
 Sanovi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 »Elköhön hyvä Jumala,
 390. Elkühön sitä suetko,
 Itse-mennyttä Manalle,
 Tuonelahan tunkeinutta!
 Äijä on sinne saanehia,
 Vähä tuolta tullehia,
 Tuolta Tuonelan koista,
 Manalan iki-majoista.»
 Vielä tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui, noin lateli
 Nuorisolle nousevalle,
 400. Kansalle ylenevälle:
 »Elkätte imeisen lapset
 Sinä ilmoisna ikänä
 Tehkö syytä syyttömälle,
 Vikoa viattomalle,
 Pahoin palkka maksetahan
 Tuolla Tuonelan koissa:
 Sia on siellä syyllisillä,
 Vuotehet viallisilla,
 Alus kuumista kivistä,
 410. Palavoista paateroista,
 Peitto kyistä, käärmehistä,
 Tuonen toukista kuottu!»

Seitsemästoista Runo.

Wäinämöinen lähtee Antero Wipuselta sanoja saamaan ja herrättää Wipusen pitkästä unestansa maan alla 1—98. Wipunen mielee Wäinämöisen ja Wäinämöinen rupeaa häntä kovasti vatsassa vaivamaan 99—146. Wipunen luulee jo, minkä kohtauksen lienee huulutki, vatsaansa saaneen, kokee siitä monilla lu'uilla, loihduilla, manauksilla ja pelotuksilla vapaaksi päästä, mutta Wäinämöinen uhka'aa ei ennen lähtevänsä, kun saisi Wipuselta kaivatut veneentekosanansa 147—526. Wipunen laulaa ilmi kaiken tietonsa Wäinämöiselle, joka nyt lähtee vatsasta ylös, pala'aa vene-tehtaillensa ja päättää veneenvalmistustyönsä 527—628.

Vaka vanha Wäinämöinen

Kun ei saanut sanoja

Tuolta Tuonelan koista,

Manalan iki-majoista,

Ain' yhä ajattelevi,

Pitkin päätänsä pitävi,

Mistäpä sanoja saisi,

Loisi lempi-luottehia.

Paimen vastahan tulevi,

10. Hänpä tuon sanoiksi virkki:

»Saat tuolta sata sanaa,

Tuhat virren tutkelmusta

Suusta Antero Wipusen,

Vatsasta vara-väkevän;

Vaan se on sinne mentävätä,

Polku poimeteltavata,

Ei ole matkoa hyveä,

Ei aivan pahintakana:

Yks' on juoni juostaksesi

20. Naisten neulojen neniä,

Tuosta toinen käyäkseksi

Miehen miekan tutkamia,

Kolmas koikutellaksesi

Uron tapparan teriä.»

Vaka vanha Wäinämöinen

Toki mietti mennäksensä,

Painuvi sepän pajahan,

Sanovi sanalla tuolla:

»Ohoh seppo Ilmarinen,

30. Taos rautaiset talukset,

Tao rautarukkahiset,

Paita rautainen rakenna,

Laai rautainen korento,

Teräksinen tienaellos,

Pane syämmehen teräkset,

Veä päälle melto rauta,

Lähen saamahan sanoja,
 Ongelmoita ottamahan
 Vatsasta vara-väkevän,
 40. Suusta Antero Wipusen.»
 Se on seppo Ilmarinen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Viikon on Wipunen kuollut,
 Kauan Antero kaonnut
 Vipunsa virittämästä,
 Ahtamasta ansa-tiensä,
 Et sieltä sanoa saane,
 Et sanoa puoltakana.»

Vaka vanha Wäinämöinen
 50. Toki läksi, ei totellut,
 Astui päivän helkytteli
 Naisten neulojen neniä,
 Astui toisen torkutteli
 Miesten miekan tutkamia,
 Kolmannenki koikutteli
 Uron tapparan teriä.

Itse virsikäs Wipunen,
 Mies vanha vara-väkevä
 Tuo viruvi virsinensä,
 60. Luottehinensa lojuvi,
 Haapa kasvoi hartioilla,
 Koivu kulmilla yleni,
 Leppä leukaluun nenässä,
 Pajupehko parran päällä,
 Otsalla oravi-kuusi,
 Havu-honka hampahilla.

Jo tulevi Wäinämöinen,
 Vetä miekan, riitsi rauan
 Huotrasta huveksisesta,
 70. Vyöstä vennon-selkäisestä,
 Kaatoi haavan hartioilta,
 Koivut kulmilta kukisti,
 Leuoilta lepät leveät,
 Pajupehkot parran päältä,
 Otsalta oravi-kuuset,

Havu-hongat hampahilta.

Syösti rautaisen korenon
 Suuhun Antero Wipusen,
 Ikenihin irjuvihin,
 80. Leukoihin lotisevihhin,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Nouse pois inehmon orja
 Maan alla makoamasta,
 Viikon unta ottamasta!»

Tuop' on virsikäs Wipunen
 Heti herkesi unesta,
 Tunsi koskevan kovasti,
 Kipeästi kiusaisevan,
 Puri rautaisen korenon,
 90. Puri päältä mellon rauan,
 Ei tiennyt terästä purra,
 Ei syöä syäntä rauan.

Tuossa vanhan Wäinämöisen
 Suun ohella seistessänsä
 Jalka toinen torkahtavi,
 Vasen jalka vaapahtavi
 Suuhun Antero Wipusen,
 Leukaluulle luikahutti.

Heti virsikäs Wipunen
 100. Avoi suunsa suuremmaksi,
 Leukapielensä levitti,
 Nieli miehen miekkoinensa,
 Kulahutti kulkkuhunsa
 Tuon on vanhan Wäinämöisen.

Siinä virsikäs Wipunen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Jo olen jotaki syönyt,
 Syönyt uuhta, syönyt vuohta,
 Syönyt lehmeä mahoja,
 110. Syönyt karjua sikoa,
 En ole vielä mointa syönyt,
 En tämän palan makuista.»

Itse vanha Wäinämöinen
 Hän pä tuon sanoiksi virkki:
 »Jo taisi tuhoni tulla,

Hätä-päivä hämmenteä
Tämän Hiien hinkalossa,
Tämän Kalman karsinassa.»

Arvelee, ajattelevi,

120. Miten olla, kuin eleä;
Veitsi on vyöllä Wäinämöisen,
Pää visainen veitssensä,
Tuosta hän teki venosen,
Teki tieolla venosen,
Soutelevi, luitelevi
Suolen päästä suolen päähän,
Souteli joka solukan,
Joka supun suikerteli.

Vanha virsikäs Wipunen

130. Ei tuosta totella ollut,
Silloin vanha Wäinämöinen
Löihen itsensä sepoksi,
Rakentihe rautioksi,
Painoi paitansa pajaksi,
Hiat paian palkehiksi,
Turkkinsa tuhottimeksi,
Housut hormiksi rakenti,
Sukat hormin suulliseksi,
Polvensa alaisimeksi,
140. Vasaraksi kyynäspäänsä.

Takoa taputtelevi,
Lyöä lynnähyttelevi,
Takoi yön lepeämättä,
Päivän pouahuttamatta
Vatsassa vara-väkevän,
Mahti-pontisen povessa.

Silloin virsikäs Wipunen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Mi sinä lienet miehiäsi,

150. Ja kuka urohiasi,
Jo olen syönyt saan urosta,
Tuhonnut tuhannen miestä,
Enpä liene mointa syönyt,

Syet suuhuni tulevat,
Kekälehet kielelleni,
Rauan kuonat kulkkuhuni.»

»Lähe nyt kumma kulkemahan,

Maan paha pakenemahan,
Ennen kun emosi etsin,

160. Haen valta-vanhempasi!
Jos sanon minä emolle,
Virkan vierin vanhemmalle,
Enemp' on emolla työtä,
Vaiva suuri vanhemmalla,
Kun poika pahoin tekevi,
Lapsi ankein asuvi.»

»En nyt tuota tunnekana,

Enkä arvoa alusta,
Mist' olet Hiisi hingannunna,

170. Kusta turma tänne tullut
Puremahan, jäytämähän,
Syömähän, kaluamahan;
Oletko tauti luoja luoma,
Surma säättämä Jumalan,
Vain olet teko tekemä,
Toisen tuoma, toisen luoma,
Pantu tänne palkan eestä,
Rakettu rahan nenästä?»

»Ollet tauti luoja luoma,

180. Surma säättämä Jumalan,
Niinp' on luome luojahani,
Heitäime Jumalahani,
Ei herra hyveä heitä,
Luoja ei kaunista kaota.»

»Kun lienet teko tekemä,
Pulma toisen pungastama,

157—166. luovutussanat.

166: 2. pahasti; tylsty.

167—244. epätietoisien vikojen synty-
sanat.

179—184. turvasanat Jumalan taudissa.

185—238. nosto- eli panentataudin
(poiken-luoman) synty sanat.

186: 1. paha; turmio.

- Kyllä saan sukusi tietä,
Löyän synnyntä-siasi.»
»Tuolta ennen pulmat puuttui,
190. Tuolta taikeat tapahtui
Tietomisten tienohilta,
Laulumiesten laitumilta,
Konnien koti-sioilta,
Taikurien tanterilta,
Tuolta Kalman kankahilta,
Maasta manteren sisästä,
Miehen kuolleen koista,
Kaonnehen kartanosta,
Mullista muhajavista,
200. Maista liikuteltavista,
Somerilta pyöriviltä,
Hiekoilta heliseviltä,
Notkoilta noroperiltä,
Soilta sammalettomilta,
Hereistä hettehistä,
Läikkyvistä lähteistä,
Metsän Hiien hinkalosta,
Viien vuoren vinkalosta,
Vaaran vaskisen laelta,
210. Kuparisen kukkulalta,
Kuusista kuhisevista,
Hongista hohisevista,
Latvasta lahon petäjän,
Mätäpäistä mäntylöistä,
Revon rääyntä-sioilta,
Hirven hiihto-kankahilta,
Kontion kivi-kolosta,
Karhun louhi-kammiosta,
Pohjan pitkästä perästä,
220. Lapin maasta laukeasta,
Ahoilta vesattomilta,
Mailta kyntämättömiltä,
Suurilta sota-keoilta,
Miehen tappo-tanterilta,
Ruohoista rohisevista,
Hurmehista huurvista,
- Suurilta meren seliltä,
Ulapoilta aukeilta,
Meren mustista muista,
230. Tuhannen sylen syvästä,
Virroista vihisevistä,
Palavoista pyörtehistä,
Rutjan koskesta kovasta,
Ve'en vankan vääntehestä,
Takaisesta taivahasta,
Poutapilvien periltä,
Ahavan ajelo-teiltä,
Tuulen tuutima-sioilta.»
»Sieltäkö sinäki puuttui,
240. Sieltä taikea tapahuit
Syämmehen syyttömähän,
Vatsahan viattomahan,
Syömähän, kaluamahan,
Puremahan, louhtamahan?»
»Himmene nyt Hiien hurtta,
Raukea Manalan rakki,
Lähe pois kohusta konna,
Maan kamala maksoistani,
Syömästä syänkäpyä,
250. Pernoani pehkomasta,
Vatsoa vanuttamasta,
Keuhkoloita kiertämästä,
Napoa navertamasta,
Ohimoita ottamasta,
Selkäluita luistamasta,
Sivuja sivertämästä»
»Jos ei minussa miestä liene,
Niin panen parempiani
Tämän pulman purkajaksi,
260. Kauhean kaottajaksi.»
»Nostan maasta mannun eukot,
Pellosta peri-isännät,
Kaikki maasta miekkamiehet,

Hiekasta hevos-urohot
 Väekseni, voimakseni,
 Tuekseni, turvakseni
 Tässä työssä työlähässä,
 Tässä tuskassa kovassa.»

»Kun ei tuostana totelle,

270. Vääjänne väheäkänä,
 Nouse metsä miehinesi,
 Katajikko kansoinesi,
 Patäikkö perehenesi,
 Umpilampi lapsinesi,
 Sata miestä miekallista,
 Tuhat rauaista urosta
 Tätä Hiittä hieromahan,
 Juutasta rutistamahan!»

»Kun ei tuostana totelle,

280. Vääjänne väheäkänä,
 Nouse veestä veen emäntä,
 Sinilakki lainehista,
 Hienohelma hettehestä,
 Puhasmuotoinen muasta,
 Väeksi vähän urohon,
 Miehen pienen miehuueksi,
 Jott' ei minua syyttä syöä,
 Eikä tauitta tapeta!»

»Kun ei tuostana totelle,

290. Vääjänne väheäkänä,
 Kave eukko luonnon tytti,
 Kave kultainen korea,
 Jok' olet vanhin vaimoloita,
 Ensin emä itselöitä,
 Käy nyt tuskat tuntemahan,
 Hätäpäivät häätämähän,
 Tämä jakso jaksamahan,
 Puutunnainen purkamahan!»

»Ja kun ei sitä totelle,

300. Välttäne väheäkänä,
 Ukko taivahan napainen,
 Remu-pilven reunahinen,
 Tule tänne tarvittaissa,

Ajaite anottaessa,
 Työt kehnot kerittämähän,
 Rikkonaiset riisumahan,
 Miekalla tuli-terällä,
 Säilällä säkehisellä!»

»Lähe nyt kumma kulkemahan,

310. Maan paha pakenemahan,
 Ei täällä sinun sioa
 Siankana tarpehella,
 Muunne muuttaos majasi,
 Etemmä elo-siasi,
 Isäntäsi istumille,
 Emäntäsi astumille!»

»Sitte sinne tultuasi,
 Matkan päähän päästyäsi
 Tekiäsi tienohille,

320. Laittajasi laiturille,
 Laai tunnus tultuasi,
 Sala-merkki saatuasi,
 Jyskä kuin ukon jyrynen,
 Vätkä kuin tulen välähys,
 Potkaise pihalta portti,
 Laske lauta ikkunasta,
 Siitä siirräite sisähän,
 Lennä tupruna tupahan,
 Ota kiinni kinterestä,

330. Kaiimmasta kantapäästä,
 Isännät peri-sopesta,
 Emännät ovi-sopesta,
 Isännältä silmä kaiva,
 Emännältä pää murota,
 Sormet koukkuhun koverra,
 Väännä päätä väärällehen!»

»Jos siitä vähän tulisi,
 Lennä kukkona kujalle,
 Kanan lasna kartanolle,

309—396. kotiinpano-sanat.

317—346. kostosanat.

321: 2. merkki.

340. Rinnoin rikka-tunkiolle,
 Sorra soimelta hevoinen,
 Navetasta sarvi-nauta,
 Sarvet sontahan sovita,
 Häntä laske lattialle,
 Silmät käännä kellellehen,
 Niskat ruttohon rutaise!»
 »Oletko tauti tuulen tuoma,
 Tuulen tuoma, vuon ajama,
 Ahavaisen anteleva,
350. Vilun ilman viehättämä,
 Mene tuulen tietä myöten,
 Ahavan reki-ratoja
 Ilman puussa istumatta,
 Lepässä lepeämättä
 Vaaran vaskisen laelle,
 Kuparisen kukkulalle,
 Siellä tuulen tuutella,
 Ahavaisen akkiloia!»
 »Lienet tullut taivahalta,
360. Poutapilvien periltä,
 Nouse taasen taivahalle,
 Tuonne ilmoille ylene,
 Pilviin pirisevihin,
 Tähtiin tärisevihin,
 Tulena palelemahan,
 Säkehinä säikkymähän
 Auringon ajelemilla,
 Kuun kehyen kiertämillä!»
 »Lienet viono veen vetämä,
370. Meren aaltojen ajama,
 Niin viono vetehen mennös,
 Alle aaltojen ajaite,
 Muta-linnan liepehille,
 Vesi-harjun hartehille,
 Siellä aaltojen ajella,
 Ve'en synkän sylkytellä»
- »Lienet Kalman kankahalta,
 Iki-mennehen majoilta,
 Toki koitellos kotia,
380. Noille Kalman kartanoille,
 Multihin muhajavin,
 Maihin liikuteltavihin,
 Johon on kansa kaatununna,
 Väki vahva vääntynynnä!»
 »Kun liet tuhma tuolta tullut
 Metsän Hien hinkalosta,
 Petäjäisistä pesistä,
 Honkaisista huonehista,
 Niin sinne sinun manoaan
390. Metsän Hien hinkalohon,
 Honkaisihin huonehisiin,
 Petäjäisiin pesihin,
 Sini siellä ollaksesi,
 Kunnes lattiat lahovat,
 Seinähirret sienettyvät,
 Laki päältä laukeavi.»
 »Ja tuonne sinun manoaan,
 Tuonne kehoa kehoitan
 Ukko kontion kotihin,
400. Akka karhun kartanohon,
 Notkoille noroperille,
 Soille räykymättömille,
 Heiluvihin hettehisiin,
 Säilyvihin lähtehisiin,
 Lampihin kalattomihin,
 Aivan ahvenettomihin.»
 »Et siellä sioa saane,
 Niin tuonne sinun manoaan
 Pohjan pitkähän perähän,
410. Lapin maahan laukeahan,
 Ahoille vesattomille,
 Maille kyntämättömille,
 Kuss' ei kuuta, aurinkoa,
 Eikä päiveä iässä;

348: 3. virran.

358: 2. hoitaa; pidellä.

397—446. yhteisiä manaussanoja.

Siell' on onni ollaksesi,
 Lempi liehaelläksesi,
 Hirvet on puihin hirtettynä,
 Jalot peurat jaksettuna,
 Syöä miehen nälkähisen,
 420. Haukata halun-alaisen.»

»Ja tuonne sinun manooan,
 Tuonne käsken ja kehoitan
 Rutjan koskehen kovahan,
 Palavahan pyörtehesen,
 Johon puut päin putoovat,
 Perin vierivät petäjät,
 Tyvin syösten suuret hongat,
 Latvoin lakka-päät petäjät;
 Ui siellä paha pakana»

430. Kosken kuohuja kovia,
 Ve'et väljät väännättele,
 Ve'et ahtahat asuile!»

»Et siellä sioa saane,
 Niin tuonne sinun manooan
 Tuonen mustahan jokehen,
 Manalan iki purohon,
 Jost' et pääse päivinäsi,
 Selviä sinä ikänä,
 Kun en pääsne päästämähän,

440. Kerinne kerittämähän
 Yheksällä oinahalla,
 Yhen uuhen kantamalla,
 Yheksällä härkäsellä,
 Yhen lehmäsen vasoilla,
 Yheksän oron keralla,
 Yhen tamman varsasilla.»

»Josp' on kyytiä kysynet,
 Anonet ajo-hevoista,
 Kyllä mä sulle kyyin laitan,
 450. Ja annan ajo-hevoisen:
 Hiieß' on hyvä hevonen,

Puna-tukka tunturissa,
 Jonka turpa tulta tuiski,
 Nenä varsin valkeata,
 Kaikki on rautaiset kapiot,
 Teräksiset temmottimet,
 Ne jaksaa mäkehen mennä,
 Nousta notkon penkerehen
 Hyvällä hypittäjällä,

460. Ajajalla ankaralla.»
 »Kun ei siitä kyllin liene,
 Saaos Hien hiihtoneuvot,
 Lemmon leppäiset sivakat,
 Pahalaisen paksu sauva,
 Joilla hiihät Hien maita,
 Lemmon lehtoja samoat,
 Hilpotellen Hien maita,
 Pahan maita paipotellen,
 Kivi on tiellä poikkipuolin,

470. Se poikki porahtakohon,
 Hako tiellä pitkin puolin,
 Tuo kaheksi katketkohon,
 Uros tiellä pystyn puolin,
 Sep' on laitahan lähetä!»

»Lähe nyt liika liikkumahan,
 Mies paha pakenemahan
 Ennen päivän nousemista,
 Koi Jumalan koittamista,
 Auringon ylenemistä,

480. Kukon äänen kuulumista,
 Nyt on liian liike-aika,
 Ja pahan pakeno-aika,
 Kuutamainen kulkeasi,
 Valkea vaeltoasi!»

»Kun et vääjänne välehen,
 Eronne emotoin rakki,
 Saan minä kokolta kourat,
 Veren juojalta vekarat,

433—446. kiinnityssanat.

447—474. kyydin-anto-sanat.

475—484. liikutussanat.

485—494. pelotussanat.

- Linnulta lihan pitimet,
 490. Havukalta haarottimet,
 Joilla konnat kouristelen,
 Ilkeät iki asetan
 Pään pärisemättömäksi,
 Hengen huokumattomaksi.»
 »Luopui ennen luotu Lempu,
 Eksyipä emollinenki
 Tullessa Jumalan tunnin,
 Avun luoja auetessa;
 Etkö sie emotoin eksy,
 500. Luovu luonnotoin sikiä,
 Haihu koira haltiatoin,
 Erkane emotoin rakki
 Tämän tunnin tutkaimella,
 Tämän kuuhuen kululla!»
 Vaka vanha Väinämöinen
 Silloin tuon sanoiksi virkki:
 »Hyvä tääll' on ollakseni,
 Armas aikaellakseni,
 Maksat leiväksi pätevi,
 510. Marut maksan särpimeksi,
 Keuhkot käypi keitokseksi,
 Rasvat ruoiksi hyviksi.»
 »Asetan alaisimeni
 Syvemmin syän-lihoille,
 Painan paljani lujemmin
 Paikoille pahemmillenkoi,
 Ettet pääse päivinäsi,
 Selviä sinä ikänä,
 Kun en saa sanoja kuulla,
 520. Luo lempi-luottehia,
 Kuulla kyllältä sanoja,
 Tuhansia tutkelmoita,
 Ei sanat salahan joua,
 Eikä luottehet lovehen,
 Mahti ei joua maan rakohon,
 Vaikka mahtajat menevät.»
 Silloin virsikäs Wipunen,
 Tuo vanha vara-väkevä,
 Jonk' oli suussa suuri tieto,
 530. Mahti ponnetoin povessa,
 Aukaisi sanaisen arkun,
 Virsi-lippahan levitti,
 Lauoaksensa hyviä,
 Parahia pannaksensa,
 Noita syntyjä syviä,
 Ajan alku-luottehia,
 Joit' ei laula kaikki lapset,
 Ymmärrä yhet urohot
 Tällä inhalla iällä,
 540. Katovalla kannikalla.
 Lauloi synnyt syitä myöten,
 Luottehet lomiamyöten,
 Kuinka luojansa luvalla,
 Kaikkivallan vaatimalla
 Itsestensä ilma synty,
 Ilmasta vesi erosi,
 Veestä manner maatelihe,
 Manterelle kasvut kaikki.
 Lauloi kuun kuvoannasta,
 550. Auringon asetannasta,
 Ilman pielten pistännästä,
 Taivosen tähytännästä.
 Siinä virsikäs Wipunen
 Kyllä lauloi ja osasi,
 Ei ole kuultu, eikä nähty
 Sinä ilmoisna ikänä
 Parempata laulajata,
 Tarkempata taitajata;
 Suu se syyteli sanoja,
 560. Kieli laski lausehia,
 Kuin on sälkö sääriänsä,
 Ratsu jalkoja jaloja.

495—504. hätäsanat.

509: 3. kelpa'aa; käyttää.

510: 1. ihat; rasvat.

515: 2. väkivasarani.

530: 1. voima; kunto.

561: 3. varsa.

- Lauloi päivät pääksytysten,
 Yhytysten yöt saneli,
 Päätyi päivä kuulemahan,
 Kuu kulta tähyämähän,
 Aallot seisottui selällä,
 Lainehet lahen perällä,
 Puuttui virrat vieremästä,
 570. Rutjan koski kuohumasta,
 Vuotamasta Wuoksen koski,
 Joki Juortanin pysähtyi.
 Siitä vanha Wäinämöinen,
 Kun oli sanoja kuullut,
 Saanut kylliksi sanoja,
 Luonut lempi-luottehia,
 Rupeavi lähtemähän
 Suusta Antero Wipusen,
 Vatsasta vara-väkevän,
 580. Mahti-pontisen povesta.
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Oi sie Antero Wipunen,
 Ava suusi suuremmaksi,
 Leukapiesi levitä,
 Pääsisin mahasta maalle,
 Kotihini kulkemahan!»
 Siinä virsikäs Wipunen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Mont' olen syönyt, monta juonut,
 590. Tuhonnut tuhatlukuja,
 Moint' en vielä konsa syönyt,
 Kun söin vanhan Wäinämöisen,
 Hyvin laait tultuasi,
 Teet paremmin, kun paloat.»
 Siitä Antero Wipunen
 Irvisti ikeniänsä,

- Avoi suunsa suuremmaksi,
 Leukapielensä levitti,
 Itse vanha Wäinämöinen
 600. Läksi suusta suuritieon,
 Vatsasta vara-väkevän,
 Mahti-pontisen povesta,
 Luiskahtavi poies suusta,
 Kaapsahtavi kankahalle,
 Kuin on kultainen orava,
 Tahi näätä kultarinta.
 Läksi siitä astumahan,
 Tuli sepponsa pajahan,
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 610. »Joko sait sanoja kuulla,
 Luo lempi-luottehia,
 Miten laita lasketahan,
 Perilaita liitetähän,
 Kokkapuut kohennetahan?»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Jo nyt sain sa'an sanoja,
 Tuhansia tutkelmoita,
 Sain sanat salasta ilmi,
 620. Julki luottehet lovesta.»
 Niin meni venonsa luoksi,
 Tieokkaille tehtahille,
 Sai venonen valmihiksi,
 Laian liitto liitetyksi,
 Peripäähyt päätetyksi,
 Kokkapuut kohotetuksi,
 Veno syntyi veistävä, 101
 Laiva lastun ottamatta.

Kahdeksastoista Runo.

Wäinämöinen purjehtii uudella veneellänsä Pohjan neittä kosi-
maan 1—40. Ilmarisen sisar näkee ja puhuttelee häntä rannalta, saapi
tiedon hänen matkastansa ja rientää veljellensä ilmoittamaan, Pohjo-
lassa muinen ansaitun morsiamensa jo vaarassa olevan 41—266. Il-
marinen valmistaikse ja rientää hänki hevoisella rantaa myöten Poh-
jolaan 267—470. Pohjolan emäntä nähdessänsä kosioita tulevan
neuvoo tytärtänsä Wäinämöiselle menemään 471—634. Tytär itse
lupa'aa mennä sammon takojalle Ilmariselle, ja vasta'aa Wäinämöi-
selle, joka jo oli ennättänyt tupaan, ei huolivansa hänestä 635—706.

Vaka vanha Wäinämöinen
Arveli, ajattelihe
Mennä neittä kosjomahan,
Päätä kassa katsomahan
Pimeästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta,
Pohjan kuulua tytärtä,
Pohjan mointa morsianta.

Pani haahen haljakkahan,
10. Punaisehen pursi-puolen,
Kokat kullalla kuvasi,
Hopealla holvaeli;
Niin huomenna muutamana,
Aamulla ani varahin
Lykkäsi venon vesille,
Sata-lauan lainehille
Kuori-kiskoilta teloilta,
Mäntyisiltä järkälöiltä.

3: 3. pyytämään vaimoksensa.

Nosti päälle purjepuunsa,
20. Veti puuhun purjehia,
Veti purjehen punaisen,
Toisen purjehen sinisen,
Itse laivahan lasaikse,
Aluksehen asteleikse;
Läksi merta laskemahan,
Sinistä sirottamahan.
Siinä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja pakisi:
»Tule nyt purtehen Jumala,
30. Aluksehen armollinen,
Väeksi vähän urohon,
Miehen pienen miehuueksi
Noilla väljillä vesillä,
Lakeilla lainehilla!»
»Tuuttele tuuli purtta,
Aalto laivoa ajele

29—40. vesille-lähtö-sanat.

- Ilman sormin soutamatta,
 Ve'en kieron rikkomatta,
 Väljille meren selille,
 40. Ulapalle aukealle!»
 Annikki hyväniminen,
 Yön tytti, hämärän neiti,
 Pitkän puhtehen pitäjä,
 Aamun valvoja varainen,
 Joutui sotkut sotkemassa,
 Vaattehet viruttamassa
 Päässä portahan punaisen,
 Laajan laiturin laella
 Nenässä utuisen niemen,
 50. Päässä saaren terhenisen.
 Katselevi, kääntelevi
 Ympäri ihalat ilmat,
 Päänsä päälle taivahalle,
 Rannatse meriä myöten;
 Ylähällä päivä paistoi,
 Alahalla aallot välkkyi.
 Loip' on silmänsä selälle,
 Käänti päätä päivän alle
 Suitse Suomelan joesta,
 60. Pätse Wäinölän vesistä,
 Keksi mustasen merellä,
 Sinervöisen lainehilla.
 Sanan virkkoi, noin nimesi,
 Itse lausui ja pakisi:
 »Mi olet merellä musta,
 Ku sinervä lainehilla?
 Kun sa ollet hanhi-karja,
 Tahi armas alli-parvi,
 Niin sä lentohon lemaha
 70. Ylähäksi taivahalle!»
 »Kun ollet lohinen luoto,
 Tahi muu kalainen karja,
 Niin sä uimahan pulaha,
 Veäite ve'en sisähän!»

- »Olisit kivinen luoto,
 Tahikka vesi-hakonen,
 Aalto päällesi ajaisi,
 Vesi päälle vierähtäisi.»
 Vene vierivi lähemmä,
 80. Uusi pursi purjehti
 Nenätse utuisen niemen,
 Pätse saaren terhenisen.
 Annikki hyväniminen
 Jo tunsi venon tulevan,
 Sata-lauan laiehtivan,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Lienet veikkoni venonen,
 Elikkä isoni pursi,
 Niin koe kohin kotia,
 90. Käänny päin omille maille,
 Nenin näihin valkamoihin,
 Perin muille valkamaille;
 Lienet pursi vento vieras,
 Ulommaksi uiksennellos,
 Vastoin muita valkamoita,
 Perin näihin valkamoihin!»
 Ei ollut veno kotoinen,
 Eikä pursi vento vieras,
 Olipa pursi Wäinämöisen,
 100. Laiva laulajan ikuisen;
 Jo luoksi lähentelihe,
 Pakinoille painatteli,
 Sanan vieä, toisen tuoa,
 Kolmannen kovin puhua.
 Annikki hyväniminen,
 Yön tytti, hämärän neiti,
 Purrelta kyselemähän:
 »Kunne läksit Wäinämöinen,
 Suorihit suvannon sulho,
 110. Maan valio valmistihit?»
 Tuop' on vanha Wäinämöinen
 Puhelevi purrestansa:
 »Läksin lohta pyytämähän,
 Kuuoja kuettamahan

45: 2. pyykki; pesut.

52: 2. autiot; avarat.

Tuonen mustasta joesta,
Syvästä sara-ojasta.»

Annikki hyväniminen
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Elä tyhjiä valehil!

120. Tunnen mie kalanku'unki,
Toisinpa isoni ennen,
Toisin valta-vanhempani
Läksi lohta pyytämähän,
Taimenta tavottamahan:
Oli verkkoja venonen,
Laivan täysi laskimia,
Siinä nuotat, siinä nuorat,
Siinä tarpoimet sivulla,
Atraimet alla teljon,

130. Pitkät sauoimet perässä;
Kunne läksit Wäinämöinen,
Ulkosit Uvantolainen?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Läksin hanhien hakuhun,
Kirjasiipien kisan,
Kuolasuien korjelohon
Saksan salmilta syviltä,
Ulapoilta aukeilta.»

Annikki hyväniminen

140. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Tunnen mie toen puhujan,
Sekä keksin kielastajan;
Toisinpa isoni ennen,
Toisin valta-vanhempani
Läksi hanhien ajohon,
Punasuien puujelohon:
Jousi oli suuri jäntehessä,
Veteheessä kaari kaunis,
Koira musta kahlehisssa,

150. Kahle kaarehen siottu,
Rakki juoksi rannan teitä,
Pennut kiiteli kiviä;

Sano totta Wäinämöinen,
Kunne kuitenkin käkesit?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Entä jos minä menisin
Noihin suurihin sotihin,
Tasapäihin tappeloihin,
Joss' on verta säärivarsi,

160. Polven korkeus punaista.»

Aina Annikki sanovi,
Tinarinta riukuttavi:
»Tunnen mie soanki käynnin;
Kuin ennen isoni läksi
Noihin suurihin sotihin,
Tasapäihin tappeloihin,
Sata miest' oli soutamassa,
Tuhat ilman istumassa,
Nenin jousia nenässä,

170. Terin miekat teljopuilla;

Sano jo toet totiset,
Valehettomat vakaiset,
Kunne läksit Wäinämöinen,
Suorihit Suvantolainen?»

Silloin vanha Wäinämöinen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Tule tytti purteheni,
Neiton venoseheni,
Niin sanon toet totiset,

180. Valehettomat vakaiset.»

Annikki sanan sanovi,

Tinarinta riuvahutti:
»Tuuli sulle purtehesi,
Ahava venosehesi!
Käännän purtesi kumohon,
Alas keulan keikahutan,
Jos en saa tosia kuulla,
Kunne lähteä käkesit,
Kuulla tarkkoja tosia,

190. Valehia viimeisiä.»

Silloin vanha Wäinämöinen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

- »Toki ma sanon toetki,
 Jos vähän valehtelinki:
 Läksin neittä kosjomahan,
 Impeä anelemahan
 Pimeästä Pohjolasta,
 Summasta Sariolasta,
 Miehen syöjästä siasta,
200. Urohon upottajasta.»
 Annikki hyväniminen,
 Yön tytti, hämärän neito,
 Kun tunsi toet totiset,
 Valehettomat vakaiset,
 Heitti hunnut huuhtomatta,
 Vaattehet viruttamatta
 Laajan laiturin laelle,
 Päähän portahan punaisen,
 Käsin vaali vaattehensa,
210. Kourin helmansa kokosi,
 Siitä sai samoamahan,
 Heti joutui juoksemahan,
 Tulevi sepon kotihin,
 Itse astuvi pajahan.
 Tuo oli seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen,
 Takoi rautaista rahia,
 Hopeista huolitelli,
 Kynnärä kyventä päässä,
220. Syli syttä hartioilla.
 Astui Annikki ovelle,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Veli seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen!
 Taos mulle sukkulainen,
 Tao sormukset soreat,
 Kahet, kolmet korvakullat,
 Viidet, kuuat vyöllisvitjat,
 Niin sanon toet totiset,
230. Valehettomat vakaiset!»
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Kun sanot hyvät sanomat,
- Taon sulle sukkulaisen,
 Taon sormukset soreat,
 Taon ristin rinnoillesi,
 Päällispankasi parannan;
 Sanonet pahat sanomat,
 Rikki murren muinaisetki,
 Tungen päältäsi tulehen,
240. Alle ahjoni ajelen.»
 Annikki hyvänimikkö
 Hänpä tuon sanoiksi virkki:
 »Ohoh seppo Ilmarinen!
 Muistat sa mokomin naia,
 Jonka muinen kihlaelit,
 Varottelit vaimoksesi!»
 »Takoja yhä taputat,
 Ajan kaiken kalkuttelet,
 Kesän kengität hevoista,
250. Talven rautoja rakennat,
 Yön kohennat korjiasi,
 Päivän laait laatioita
 Kulkeaksesi kosihin,
 Päästäksesi Pohjolahan,
 Jo nyt vievät viekkahammat,
 Etevämmät ennättävät,
 Ottavat sinun omasi,
 Anastavat armahasi,
 Vuosin kaksin katsomasi,
260. Kolmin vuosin kosjomasi;
 Jo menevi Wäinämöinen
 Selässä meren sinisen,
 Kokan kultaisen kuvussa,
 Melan vaskisen varassa
 Pimeähän Pohjolahan,
 Summahan Sariolahan.»
 Tunkihe sepolle tuska,
 Rautiolla raskas tunti,
 Kirposi pihet piosta,
270. Vasara käestä vaipui.
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Annikki sisarueni!

- Taon sulle sukkulaisen,
Taon sormukset sopeat,
Kahet, kolmet korvaskullat,
Viiet, kuuat vyöllisvitjat,
Lämmitä kylä metinen,
Saustuta simainen sauna
Hienoisilla halkosilla,
280. Pienillä pirastehilla,
Laai pikkuisen poroa,
Lipeäistä liuvahuta,
Millä päätäni pesisin,
Varruttani valkoaisin
Sykysyisistä sysistä,
Taonnoista talvisista!»
- Annikki hyvänimikkö
Lämmitti saloa saunan
Puilla tuulen taittamilla,
290. Ukon ilman iskemillä,
Kivet koskesta kokosi,
Saattoi löilyn lyötäväksi,
Ve'et lemmen lähtehestä,
Heraisesta hettehestä,
Taittoi vastan varvikosta,
Lempi-vastasen lehosta,
Hauteli metisen vastan
Metisen kiven nenässä,
Laati piimäistä poroa,
300. Ytelmäistä saipuata,
Saipuata säihkyväistä,
Säihkyväistä, suihkuvaista
Sulhon pään pesettimiksi,
Vartalon valattimiksi.
- Itse seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Takoi neien tarpehia,
Päällispankoja paranti
Yhen kylän joutuessa,
310. Yhen saunan saapuessa;
- Ne työnti tytön kätehen,
Tyttyö tuon sanoiksi virkki:
»Jo nyt saunan saustuttelin,
Lämmitin kylän utuisen,
Hauoin vastat valmihiksi,
Lempi-vastat liehautin;
Kylve veikko kyllältäsi,
Vala vettä vallaltasi,
Pese pääsi pellaviksi,
320. Silmäsi lumi-siruiksi!»
- Siitä seppo Ilmarinen
Kävi itse kylpemähän,
Sekä kylpi kylläksensä,
Valelihe valkeaksi,
Pesi silmät sirkeäksi,
Silmäkulmat kukkeaksi,
Kaulansa kanan muniksi,
Koko varren valkeaksi;
Tuli saunasta tupahan,
330. Tuli tuntemattomana,
Kasvot vallan kaunihina,
Poskipäät punertavina.
- Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Annikki sisarueni!
Tuo nyt paita palttinainen,
Kanna vaattehet vakaiset,
Millä vartta valmistelen
Sulhoseksi suoritessa!»
- Annikki hyväniminen
340. Toip' on paian palttinaisen
Hipiälle hiettomälle,
Iholle alastomalle,
Siitä kaatiot kapoiset,
Nuo emosen ompelemat
Sivuille syettömille,
Luien tuntumattomille.
- Toi siitä sukat sulavat,
Emon impenä kutomat

278: 1. savustuta.

309: 2. saunan.

335: 3. liinainen; pellavainen.

- Säärille säsyttömille,
 350. Luuttomille pohkeille;
 Siitä kengät kelvolliset,
 Saksan saappahat parahat
 Päälle sukkien sulien,
 Emon neinnä neulomien;
 Haki haljakan sinisen,
 Alta maksan karvallisen
 Päälle paian palttinaisen,
 Tuon on aivan aivinaisen;
 Siihen sarka-kauhtanaisen,
 360. Veroiin neljin vieritetyn
 Päälle haljakan sinisen,
 Tuon on uuen uutukaisen;
 Tuhatnyplän uuen turkin,
 Saoin kaunoin kaunistetun
 Päälle sarka-kauhtanaisen,
 Tuon veralla vierittämän;
 Vielä vyön on vyöhyttälle,
 Kulta-kirjan kussakkaisen,
 Emon impenä kutoman,
 370. Kassa-päänä kaikuttaman;
 Siitä kirja-kintahaiset,
 Kulta-suiset sormikkahat,
 Lapin lapsien latomat,
 Kätösille kauniille;
 Siitä pystyisen kypärin
 Kultaisille kutrisille,
 Tuon isonsa ostamaisen,
 Sulhaismiesnä suorittaman.
 Siitä seppo Ilmarinen.
 380. Vaatettihe, valmistihe,
 Pukihe, somistelihe,
 Sanoi sitte orjallensa:
 »Valjasta nyt viljo varsa
 Kirjo-korjasen etehen
 Lähteäkseni ajohon,
 Mennäkseni Pohjolahan!»

349: 2. liattomille; puhtaille.

363: 1. nyplä s. o. nappi; knappi.

- Orja tuon sanoiksi virkki:
 »On meillä oroista kuusi,
 Kauran syöpeä hepoa;
 390. Minkä noista valjastaisin?»
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Sie ota paras oronen,
 Pistä varsa valjahisin,
 Ruskea re'en etehen,
 Pane kuusi kukkulaista,
 Seitsemän sini-otusta
 Vempelille viekumahan,
 Rahkehille raukumahan,
 Jotta kaunot katsahtaisi,
 400. Impyet ihasteleisi;
 Kanna tuohon karhun talja
 Päällä istuellakseni,
 Tuopa toinen turskan talja
 Kirjo-korjan kätteheksi!»
 Tuo orja alin-omainen,
 Rahan pantu palkkalainen
 Pisti varsan valjahisin,
 Ruskean re'en etehen,
 Pani kuusi kukkulaista,
 410. Seitsemän sini-otusta
 Vempelille viekumahan,
 Rahkehille raukumahan;
 Kantoi tuohon karhun taljan
 Istuaksensa isännän,
 Toip' on toisen turskan taljan
 Kirjo-korjan kätteheksi.
 Itse seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen
 Ukkoa rukoelevi,
 420. Pauannetta palvoavi:
 »Laske Ukko uutta lunta,
 Visko hienoa vitiä,
 Lunta korjan luikutella,
 Vitiä re'en yilata!»

403: 3. merielävän.

- Laskip' Ukko uutta lunta,
Viskoi hienoista vitiä,
Se katti kanervan varret,
Peitti maalta marjan varret.
Siitä seppo Ilmarinen
430. Istuikse teräs-rekehen,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Lähe nyt omi ohjilleni,
Jumala rekoseheni,
Onni ei taita ohjaksia,
Jumala ei riko rekeä!»
Otti ohjakset kätchen,
Siiman toisehen sivalti,
Heitti siimalla hevoista,
440. Itse tuon sanoiksi virkki:
»Lähe nyt laukki laskemahan,
Liina-harja liikkumahan!»
Ajavi hypittelevi
Meren bieta-harjuloita,
Simasalmien sivutse,
Leppäharjun hartioitse;
Ajoi rannat raksutellen,
Rannan hiekat belskytellen,
Somer silmille sirisi,
450. Meri parskui parmahille.
Ajoi päivän, ajoi toisen,
Kohta kolmannen ajavi,
Jo päivänä kolmantena
Yllättävi Wäinämöisen,
Sanan virkkoi, noin nimesi,
Itse lausui ja pakisi:
»Oi on vanha Wäinämöinen!
Tehkämme sula sovinto,
Jos on kiistoin kihlonemme,
460. Kiistoin käyemme kosissa,
Ei neittä väellä vieä,
Vastoin mieltä miehelähän!»

- Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Teen minä sulan sovinnon,
Ei neittä väellä vieä,
Vastoin mieltä miehelähän:
Sille neiti antaminen,
Kelle mielensä tekevi,
Pitämättä pitkän kaiken,
470. Vihan viikon kantamatta.»
Ajoivat e'lle siitä
Matkoansa kunipanenki,
Pursi juoksi, ranta roikki,
Oro juoksi, maa jämäsi.
Kului aikoa vähäisen,
Pirahteli pikkaraisen,
Jopa haukkui halli-koira,
Linnan lukki luskutteli
Pimeässä Pohjolassa,
480. Sangassa Sariolassa;
Hiisti ensin hiljemmältä,
Harviammalta murahti
Perän lyöen pientarehen,
Hännän maahan torkutellen.
Sanoi Pohjolan isäntä:
»Käyös tyttö katsomahan,
Mitä haukkui halli-koira,
Luppa-korva luikutteli!»
Tytti taiten vastaeli:
490. »En joua isäni kulta,
Suur' on läävä läänittävä,
Karja suuri katsottava,
Paasi paksu jauhettava,
Jauhot hienot seulottavat,
Paasi paksu, jauhot hienot,
Jauhaja vähäväkinen.»
Hiljan haukkui linnan hiisi,
Harvoin harmio mureksi,
Sanoi Pohjolan isäntä:
500. »Käyös akka katsomahan,

Mitä haukkuvi halikka,
Linnan loppa luikuttavi!»

Akka tuon sanoiksi virkki:

»En joua, käkeäkänä,
Pere on suuri syötettävä,
Murkinainen suorittava,
Leipä paksu leivottava,
Taikina taputettava,
Leipä paksu, jauhot pienet,

510. Leipoja vähäväkinen.»

Sanoi Pohjolan isäntä:

»Ainap' on akoilla kiire,
Aina työtä tyttärillä
Pankollaki paistuesssa,
Vuotehellaki venyissä;
Mene poika katsomahan!»

Poika tuon sanoiksi virkki:

»Min' en joua katsomahan,
Kirves on tylsä tahkottava,

520. Pölkkyy paksu leikattava,

Pino suuri pilkottava,
Halko hieno latjattava,
Pino suuri, halko hieno,
Pilkkoja vähäväkinen.»

Aina haukkui linnan hakki,

Linnan lukki luksutteli,

Peni julma juhmutteli,

Saaren vartio valitti

Perän peltohon sysäten,

530. Hännän kääten käppyrähän.

Sanoi Pohjolan isäntä:

»Ei halli valetta hauku,
Ikipuol' ei ilman virka,
Ei se honkihin horise.»

Kävi itse katsomahan,

Astuvi pihalta poikki

Pellolle perimmäiselle,

Taimmalle tanhualle.

501: 3. halea, hallava otus.

Katsoi koiran suuta myöten,
540. Nenä-vartta valvatteli

Tuulikunnahan kukutse,

Leppäharjun hartioitse;

Jo näki toen totisen,

Mitä haukkui halli-koira,

Maan valio vaikutteli,

Villa-häntä vieretteli;

Purjehti veno punainen

Selän puolen Lemmenlahta,

Kirjo-korja kiitelevi

550. Maa-puolen Simasaloa.

Itse Pohjolan isäntä

Pian pirttihiin menevi,

Alle kattojen ajaikse,

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Jo tulevi vierahia

Selällä meren sinisen,

Ajetahan kirjo-korjin

Tuon puolen Simasaloa,

Lasketahan laivoin suurin

560. Tämän puolen Lemmenlahta.»

Sanoi Pohjolan emäntä:

»Mistä arpa saatanehe

Tulevista vierahista?

Oi on pieni piikasen,

Pane pihlajat tulehen,

Puu valio valkeahan!

Kun on verta vuotanevi,

Niin silloin sota tulevi,

Kunp' on vettä vuotanevi,

570. Aina rauhassa elämme.»

Pohjan piika pikkainen,

Neiti nöyrä käskyläinen

Pisti pihlajat tulehen,

Puun valion valkeahan;

Eip' on verta vuoakana,

Eip' on verta, eikä vettä,

Läksi mettä vuotamahan,

Simoa sirettämähän.

Virkkoi Suovakko sopesta,
580. Akka vanha vaipan alta:

»Puu kun mettä vuotanevi,
Simoa sirettänevi,
Niin mi saapi vierahia,
Se on suuri sulhais-kansa.»

Siitä Pohjolan emäntä,
Pohjan akka, Pohjan tyttö
Pian pistihe pihalle,
Kaapsahtihe kartanolle
Luoen silmänsä selälle,

590. Kääten päätä päivän alle;
Näki tuolta tuon tulevan,
Uuen purren purjehtivan,
Sata-lauan laiehtivan
Selän puolen Lemmenlahta,
Haaksi paistoi haljakalle,
Punaiselle pursi-puoli,
Mies puhas perässä purren,
Melan vaskisen varassa;
Näki juoksevan orosen,

600. Vierevän reki-punaisen,
Kirjo-korjan kiiättävän
Maa-puolen Simasaloa,
Kuusin kultaisin käkösin
Vempelellä kukkumassa,
Seitsemän sini-otuksin
Rahkehella laulamassa,
Mies rehevä reen perässä,
Uros selvä ohjaksissa.

Sanoi Pohjolan emäntä,

610. Itse lausui, noin nimesi:
»Kummallenp' on mielit mennä,
Kun tulevat tahtomahan
Ikuiseksi ystäväksi,
Kainaloiseksi kanaksi?»

»Ken se haahella tulevi,
Laskevi veno-punaisin

Selän puolen Lemmenlahta,
Se on vanha Wäinämöinen,
Tuopi laivalla eloa,

620. Aluksella aartehia.»

»Ken se korjalla ajavi,
Kirjavalla kiiättävi
Maa-puolen Simasaloa,
Se on seppo Ilmarinen,
Tuopi tyhjeä valetta,
Korjan täyen luottehia.»

»Kunpa tullahan tupahan,
Tuop' on tuopilla simoa,
Kanna kaksi-korvaisella,

630. Työnnä tuoppi sen kätehen,
Kellen on mieli mennäksesi;
Anna Wäinölän ukolle,
Ku tuo haahella hyvyttä,
Aluksella aartehia!»

Tuop' on kaunis Pohjan tyttö
Tuo osasi noin sanoa:

»Oi on maammo kantajani,
Oi emo ylentäjäni!

En mene osan hyvyylle,

640. Enkä miehen mielevyylle,
Menenp' on otsan hyvyylle,
Varren kaiken kauneuulle,
Eikä neittä ennenkänä
Ei ole myötynä eloihin,
Neiti on ilman antaminen
Ilmariselle sepolle,
Ku on sampuen takonut,
Kirjo-kannen kalkutellut.»

Sanoi Pohjolan emäntä:

650. »Ohoh lasta lampahutta!
Menet seppo Ilmarille,
Vaahti-otsalle varaksi,
Sepon hurstin huuhtojaksi,
Sepon pään pesetimeksi.»

Tyttö tuohon vastoavi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Mene en Wäinölän ukolle,
Iki vanhalle varaksi,
Vaiva vanhasta tulisi,

660. Ikävä iällisestä.»

Silloin vanha Wäinämöinen
Oli eellä ennättäjä,
Ajoin purtensa punaisen,
Laski haahan haljakkaisen
Teloille teräksisille,
Vaskisille valkamöille,
Itse tungeikse tupahan,
Alle kattojen ajaikse,
Siinä lausui lattialta,

670. Oven suusta, alta orren,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Tuletko minulle neiti
Ikuseksi ystäväksi,
Polviseksi puolisoiksi,
Kainaloiseksi kanaksi?»

Tuopa kaunis Pohjan tyttö
Itse ennätti sanoa:

»Joko sie venosen veistin,

680. Joko laait laivan suuren
Kehrävarteni muruista,

Kalpimeni kappaleista?»

Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse lausui ja pakisi:

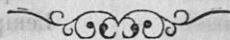
»Jo laain hyvänki laivan,
Veistin ankaran venosen,
Jok' on tuulessa tukeva,
Ja varava vasta-säällä
Halki aaltojen ajella,

690. Selät vetten seurustella,
Kuplina kohotteleikse,
Lumpehina luikahaikse
Poikki Pohjolan vesien,
Lakkipäien lainehien.»

Tuopa kaunis Pohjan tyttö
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»En kiitä meristä miestä,
Aallon laskia-urosta,
Tuuli vie merellä mielen,

700. Aivot särkevi ahava,
Enkä taia tullakana,
En tulla minä sinulle
Ikuseksi ystäväksi,
Kainaloiseksi kanaksi,
Sun sian levittäjäksi,
Pään-alaisen laskiaksi.»

Yhdeksästoista Runo.

Ilmarinen tulee Pohjolan tupaan, kysyy tyttärtä ja määrätään vaarallisille ansiotöille 1—52. Pohjan neiden neuvoilla saapi työt onnellisesti täytetyksi ja kyntää ensiksi käärmepellon, saapi toiseksensa Tuonen karhun ja Manalan suden, pyytää kolmanneksi hirveän suuren havin Tuonelan joesta 53—544. Pohjolan emäntä lupaa ja kihlaa tyttärensä Ilmariselle 545—498. Väinämöinen palaa pahoilla mielin Pohjolasta ja kieltää kenenkaan lähtemästä kilpakosiaksi toisen nuorempansa kanssa 499—518.

Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen
Itse tungeikse tupahan,
Kaivaikse katoksen alle.

- Tuotihin simoa tuoppi,
Mettä kannu kannettihiin
Seppo Ilmarin kätehen;
Seppo tuon sanoiksi virkki:
»En ennen sinä ikänä,
10. Kuuna kullan valkeana
Juone näitä juomisia,
Kun ma saan nähä omani,
Onko valmis valvattini,
Valmis valvateltavani.»

Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Vaiv' on suuri valvatissa,
Vaiva valvateltavassa,
Jalk' on kesken kenkimistä,

20. Toinen vieläki kesempi;
Äsken on valmis valvattisi,
Oikein otettavasi,
Kun sa kynnät kyisen pellon,
Käärmehisen käännättelet
Ilman auran astumatta,
Vaarnojen värisemättä,
Senpä Hiisi ennen kynti,
Lempo varsinki vakoili
Vaarnasilla vaskisilla,
30. Auralla tuli-terällä,
Oma poikani poloinen
Heitti kesken kyntämättä.»
Silloin seppo Ilmarinen
Meni neitonsa tupahan,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Yön tyttö, hämärän neito!

- Muistatko ajan mokoman,
 Kun kuvasin uuen sammon,
 Kirjo-kannen kalkuttelin,
 40. Sie vanhoit iki valasi
 Eessä julkisen Jumalan,
 Alla kasvon kaikkivallan
 Tullaksesi toivottelit
 Mulle miehelle hyvälle
 Ikuseksi ystäväksi,
 Kainaloiseksi kanaksi?
 Nyt ei äiti annakana,
 Työnnä mulle tyttöänsä
 Kyntämättä kyisen pellon,
 50. Käärme-hisen kääntämättä»
 Antoi morsian apua,
 Työnti neito neuvokkia:
 »Ohoh seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen!
 Aura kultainen kuvaa,
 Hopeinen huolittle!
 Sillä kynät kyisen pellon,
 Käärme-hisen käännättele!»
 Tuop' on seppo Ilmarinen
 60. Kullan ahjohon asetti,
 Hopeansa lietsimehen,
 Tuosta aurasen takovi;
 Takoi rautaiset talukset,
 Teräksiset säärystimet,
 Ne on päällensä pukevi,
 Säärillensä säätelevi,
 Rauta-paitahan paneikse,
 Teräs-vöihin vyöteleikse,
 Otti rauta-rukkasensa,
 70. Nouti kintahat kiviiset,
 Sai siitä tulisen ruunan,
 Valjasti hyvän hevoisen,
 Läksi pellon kynnättähän,
 Vainion vakoantahan.
 Näki päitä pyöriviä,
 Raivoja ratisevia,

- Sanovi sanalla tuolla:
 »Hoi mato Jumalan luoma,
 Kuka nosti nokkoasi,
 80. Kenpä käski ja kehoitti
 Päätä pystössä piteä,
 Kaulan vartta kankeata;
 Pois nyt tieltä poikellaite,
 Tungeite kulohon kurja,
 Alas kursohon kuoite,
 Hellauta heinikkohon!
 Josp' on tuolta pääsi nostat,
 Ukko pääsi särkenevi
 Nuolilla teräs-nenillä,
 90. Rakehilla rautaisilla.»
 Siitä kynti kyisen pellon,
 Vakoeli maan matoisen,
 Nosti kytä kynnökselle,
 Käärmehiä käännökselle,
 Sanoi tuolta tultuansa:
 »Jo nyt kynnin kyisen pellon,
 Vakoelin maan matoisen,
 Käärme-hisen käännättelein,
 Joko tyttö työnnetähän,
 100. Annetahan ainoiseni?»
 Tuop' on Pohjolan emäntä
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Äsken neiti annetahan,
 Tyttö täältä työnnetähän,
 Kun sa tuonet Tuonen karhun,
 Suistanet suen Manalan
 Tuolta Tuonelan salosta,
 Manalan majan periltä;
 Sata on saanut suistamahan,
 110. Tullut ei yhtänä takaisin.»
 Siitä seppo Ilmarinen
 Meni neitonsa tupahan,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Työ minulle määrättihin:
 78—90. käärmeen poistantosanat.

Suistoa suet Manalan,
Tuonen karhut tuoakseni
Tuolta Tuonelan salosta,
Manalan majan periltä.»

Antoi morsian apua,

120. Työnti neito neuvokkia:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
Takoja iän-ikuinen!
Teräksestä tehkös suitset,
Päitset rauasta rakenna
Yhellä vesikivellä,
Kolmen kosken kuohumilla,
Niillä tuonet Tuonen karhut,
Suistanet suet Manalan.»

Siitä seppo Ilmarinen,

130. Takoja iän-ikuinen
Teräksestä suitti suitset,
Päitset rauasta rakenti
Yhellä vesikivellä,
Kolmen kosken kuohumilla.

Kävi siitä suistamahan,
Itse noin sanoiksi virkki:

»Utu tyttö Terhenetär!
Seulo seulalla utua,
Terhenistä tepsuttele

140. Viljan vierimä-sioille,
Jott' ei kuule kulkevaksi,
Eik' on eestäni pakene!»

Sai sutosen suitsi-suuhun,
Karhun rauta-kahlehesen
Tuolta Tuonen kankahalta,
Sinisen salon sisästä,
Sanoi tuolta tultuansa:

»Anna akka tyttäresi,
Jo olen tuonut Tuonen karhun,

150. Suistanut suen Manalan!»

Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Äsken alli annetahan,
Sini-sotka suoritahan,

Kun saat suuren somu-hauin,
Liikkuvan kalan lihavan
Tuolta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta

Ilman nuotan nostamatta,

160. Käsi-verkon kääntämättä;
Sata on saanut pyytämähän,
Tullut ei yhtänä takaisin.»

Jopa tuskiksi tulevi,

Läylemmäksi lankeavi,

Meni neitonsa tupahan,

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Työ minulle määrättihin

Aina entistä parempi:

Saa'a suuri somu-hauki,

170. Liikkuva kala lihava

Tuonen mustasta joesta,

Manalan iki-purosta

Verkotoinna, nuotatoinna,

Ilman muutta pyy'yksettä.»

Antoi morsian apua,

Työnti neito neuvokkia:

»Ohoh seppo Ilmarinen,

Ellös olko milläskänä!

Taop' on tulinen kokko,

180. Vaaka-lintu valkeinen!

Sillä saanet suuren hauin,

Liikkuvan kalan lihavan

Tuonen mustasta joesta,

Manalan alantehesta.»

Se on seppo Ilmarinen,

Takoja iän-ikuinen

Takovi kokon tulisen,

Vaaka-linnun valkeisen,

Kourat rauasta kuvasi,

190. Teräksestä temmottimet,

Siiviksi venehen vieret,

Itse siiville yleni,

Selkähän siottelihe,

Kokon kynkkäluun nenille.

- Siitä neuvoi kokkoansa,
 Vaaka-lintua varoitti:
 »Kokkoseni lintuseni,
 Menes lennä, kunne käsken,
 Tuonen mustalle joelle,
 200. Manalan alantehelle,
 Iske suuri somu-hauki,
 Liikkuva kala lihava!»
 Tuo kokko komea lintu
 Lenteä lekuttelevi,
 Lenti hauin pyyântähän,
 Hirmu-hampahan hakuhun
 Tuonne Tuonelan joelle,
 Manalan alantehelle,
 Yksi siipi vettä viisti,
 210. Toinen taivasta tapasi,
 Kourat merta kuopaeli,
 Nokka luotoja lotasi,
 Siitä seppo Ilmarinen
 Lähtevi häroamahan
 Tuota Tuonelan jokea,
 Kokko luona vahtimahan.
 Veteinen veestä nousi,
 Koppoi kiinni Ilmarisen;
 Kokko niskahan kohahti,
 220. Veteisen päätä väänti,
 Polki päätä pohjemmaksi,
 Kohti mustia mutia.
 Jo tulevi Tuonen hauki,
 Ve'en koiran vengottavi,
 Ei ole hauki pienen pieni,
 Eikä hauki suuren suuri:
 Kieli kahta kirvesvartta,
 Hampahat haravan varren,
 Kita kolmen kosken verta,
 230. Selkä seitsemän venehen,
 Tahtoi seppoa tavata,
 Syöä seppo Ilmarisen.
 Tuli kokko kouotellen,
 Isketellen ilman lintu,
- Eik' ole kokko pienen pieni,
 Eikä aivan suuren suuri:
 Suu sen on satoa syltä,
 Kita kuusi koskellista,
 Kieli kuutta keihäsvartta,
 240. Kynnet viittä viikatetta;
 Keksi suuren somu-hauin,
 Liikkuvan kalan lihavan,
 Iskevi kaloa tuota,
 Vasten somuja sukasi.
 Silloin suuri somu-hauki,
 Liikkuja kala lihava
 Painavi kokon kynimen
 Alle selvien vesien,
 Niin kokko kohotteleikse,
 250. Ilmahan ylenteleikse,
 Nosti mustia muria
 Päälle selvien vesien.
 Liuteleikse, laateleikse,
 Toki toisesti kokevi,
 Yhen iski kynsiänsä
 Hauin hirmun hartioihin,
 Ve'en koiran koukku-luihin,
 Toisen iski kynsiänsä
 Vuorehen teräksisehen,
 260. Rautaisehen kalliohon,
 Kilpesty i kivistä kynsi,
 Kalpistihe kallioista,
 Jo hauki sukeltelihe,
 Ve'en venkale vetihe
 Kynsistä kokon kynimen,
 Vaaka-linnun varpahista,
 Jälet kynnen kylkiluilla,
 Halennehet hartioilla.
 Siitä kokko rauta-koura
 270. Kivastihe vielä kerran,
 Siivet välkkyi valkeana,
 Silmät selvänä tulena,
 Saip' on hauin kynsihinsä,
 Ve'en koiran kourihinsa,

- Nosti suuren somu-hauin,
 Ve'en venkalan veälti
 Alta aaltojen syvien
 Päälle selvien vesien.
 Niinp' on kokko rauta-koura
280. Kerrallansa kolmannella
 Toki saapi Tuonen hauin,
 Liikkuvan kalan lihavan
 Tuosta Tuonelan joesta,
 Manalan alantehesta,
 Ei vesi ve'elle tullut
 Hauin suuren suomuloista,
 Ilma ei ilmalle hajaisnut
 Kokon suuren höyhenistä.
 Siitä kokko rauta-koura
290. Kantoi suuren somu-hauin
 Oksalle omena-tammen,
 Pähän lakka-pään petäjän;
 Siinä maisteli makua,
 Viilti halki hauin vatsan,
 Riipoeli rintapäättä,
 Pään on varsin poikki pahkoi.
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Oi sinua kurja kokko,
 Mikä lienet lintujasi,
300. Ku ollet otuksiasi,
 Kun nyt maistelit makua,
 Viillit halki hauin vatsan,
 Kanssa riivoit rintapäättä,
 Pään on varsin poikki pahkoit!»
 Tuop' on kokko rauta-koura
 Siitä syäntyi lentämähän,
 Ylös ilmahan kohosi
 Pitkän pilven rannan päälle,
 Pilvet liikkui, taivot naukui,
310. Ilman kannet kallistihe,
 Katkesi Ukolta kaari,
 Kuulta sarviset sakarat.
 Siitä seppo Ilmarinen
 Itse kantoi pään kaloa
- Anopille antehiksi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Tuoss' onpi ikuinen tuoli
 Hyvän Pohjolan tupahan.»
 Siitä tuon sanoiksi virkki,
320. Itse lausui ja pakisi:
 »Jo nyt kynnin kyiset pellot,
 Vakoelin maat matoiset,
 Suistelin suet Manalan,
 Tuonen karhut kahlestutin,
 Sain on suuren somu-hauin,
 Liikkuvan kalan lihavan
 Tuosta Tuonelan joesta,
 Manalan alantehesta;
 Joko nyt neiti annetahan,
330. Tyttö täältä työnnetähän?»
 Sanoi Pohjolan emäntä:
 »Pahoinpa sinäki laait,
 Kun sa päättä poikki pahkoit,
 Laskit halki hauin vatsan,
 Vielä riivoit rinta-päättä,
 Kanssa maistelit makua.»
 Silloin seppo Ilmarinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Ei saalis viatta saa'a
340. Paikoilta paremmiltana,
 Saati Tuonelan joesta,
 Manalan alantehesta;
 Joko on valmis valvattini,
 Valmis valvateltavani?»
 Sanoi Pohjolan emäntä,
 Itse lausui ja nimesi:
 »Jo on valmis valvattisi,
 Valmis valvateltavasi,
 Annettava on alliseni,
350. Sorsaseni suorittava
 Ilmariselle sepolle
 Ikuseksi istujaksi,
 Polviseksi puolisoiksi,
 Kainaloiseksi kanaksi.»

- Olipa lapsi lattialla,
 Lauloi lapsi lattialta:
 »Jo tuli tuville näille,
 Liika lintu linnahamme,
 Lenti kokko koillisesta,
360. Halki taivahan havukka,
 Siipi iski ilman äärtä,
 Toinen lainetta lakasi,
 Pursto merta pyyhätteli,
 Päähyt taivoa tapasi;
 Katseleikse, käänteleikse,
 Liiteleikse, laateleikse,
 Liiti miesten linnan päälle,
 Nokalla kolistelevi;
 Miesten linna rauta-katto,
370. Ei siihen sisälle pääsnyt.»
 »Katseleikse, käänteleikse,
 Liiteleikse, laateleikse,
 Liiti naisten linnan päälle,
 Nokalla kolistelevi;
 Naisten linna vaski-katto,
 Ei siihen sisälle pääsnyt.»
 »Katseleikse, käänteleikse,
 Liiteleikse, laateleikse,
 Liiti neitten linnan päälle,
380. Nokalla kolistelevi;
 Neitten linna liina-katto,
 Jo siihen sisälle pääsi.»
 »Liiti linnan patsahalle,
 Siitä laskihe laelle,
 Liikahutti linnan lauan,
 Istui linnan ikkunalle,
 Seinälle selinä-sulka,
 Sata-sulka salvoimelle.»
 »Katselevi kassa-päitä,
390. Tukka-päitä tunnusteli,

357—498. Käden-isku-virsi.

387: 2. selinä s. o. ruohonpäinen; vihriä;
 kiuhtava.

- Neiti-parvesta parasta,
 Kassa-päistä kaunihinta,
 Heleintä helmi-päistä,
 Kukka-päistä kuuluisinta.»
 »Siitä kokko kouraisevi,
 Havu-lintu haivertavi,
 Iski parvesta parahan,
 Sorsajoukosta somimman,
 Heleimmän, hempeimmän,
400. Verevimmän, valkeimman,
 Senpä iski ilman lintu,
 Kynsi pitkä piirrällytti,
 Ku oli pysty pään piolta,
 Sekä varrelta valittu,
 Sulkasiltahan sulavin,
 Hienokaisin höyheniltä.»
 Siitä Pohjolan emäntä
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Mistä tiesit teltamoinen,
410. Kuulit kultainen omena
 Tämän neien kasvavaksi,
 Tukan liina liikkuvaksi,
 Huohtiko hopeat neien,
 Neien kullat sinne kuului,
 Sinne paistoi meidän päivät,
 Meidän kuuhuet kumotti?»
 Lausui lapsi lattialta,
 Vasta-kasvava karehti:
 »Siitä tiesi teltamoinen,
420. Onnen myyrä tien osasi
 Neien kuuluhun kotihin,
 Kaunihisen kartanohon:
 Hyvä oli isosta huuto
 Laivan suuren laskennalta,
 Emosta sitä parempi
 Leivän paksun paistannalta,
 Vehnäleivän leivonnalta,
 Vierahan ravitsennalta.»

423: 4. sanoma; maine.

- »Siitä tiesi teltamoinen,
430. Äkki outoinen älysi
Neien nuoren nousneheksi,
Impyen yllenneheksi,
Kun kävi pihatse kerran,
Astui altojen alatse
Varsin aamulla varahin,
Aivan aika huomenessa,
Noki nousi nuoraisesti,
Savu paksusti pakeni
Neien kuulusta koista,
440. Kasvavaisen kartanosta,
Neiti oli itse jauhamassa,
Kiven-puussa kiikkumassa,
Kiven-puu käkenä kukkui,
Laklana kiven lapatta,
Kiven siili sirkkusena,
Kivi helmenä heläsi.»
»Kävi siitä toisen kerran,
Astui pellon pientaretse,
Neiti oli matara-maalla,
450. Keikkui kelta-kankahilla,
Paineli puna-patoja,
Keitti kelta-kattiloita.»
»Kävi kerran kolmannenki
Neien akkunan alatse,
Kuuli neitosen kutovan,
Pirta käessä piukkoavan,
Sukkulainen suikahteli
Kuin kärppä kiven kolossa,
Pirkaeli pirran piit
460. Kuin on tikka puun kylässä,
Käärllauta käännähteli
Kuin orava oksa-puussa.»
Siitä Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kutti, kutti neitoseni!

- Enkö ja sanonut aina:
Elä kuusissa kukahu,
Elä laula laksoloissa,
Näytä kaulan kaarevuutta,
470. Käsivarren valkeutta,
Ripeyttä rinnan nuoren,
Muun on muo'on muhkeutta!»
»Kaiken syystä syyättelin,
Keikutin tämän kesosen,
Jop' on kerkeän keväimen,
Jopa toisen touko-aian:
Laatiomme piilo-pirtti,
Pienet piilo-ikkunaiset
Neien kangasta kutoa,
480. Neljin niisin niukutella,
Ettei kuule Suomen sulhot,
Suomen sulhot, maan kosiat.»
Lausui lapsi lattialta,
Kaksi-viikkoinen kajahu:
»Helppo on hepo salata,
Sorajouhi suojaella,
Paha on neitonen salata,
Hivus pitkä piilotella;
Laatisit kivisen linnan
490. Keskele meren seläistä,
Siellä piikoja piellä,
Kanojasi kasvatella,
Eip' on piile piiat siellä,
Eipä impyet ylene,
Ettei pääse suuret sulhot,
Suuret sulhot, maan kosiat,
Miehet pystyisin kypärin,
Heposet teräs-kapein.»
Itse vanha Wäinämöinen
500. Alla päin, pahoilla mielin
Kotihinsa kulkiessa
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi minua mies kuluista,
Kun en, tuota tuntenunna
- 437: 3. suoraan ylös.
444: 1. talvisorsana; allina.
473: 2. syksyä.

Naia nuorella iällä,
Etsiä elon ajalla!
Kaikkiansa se katuvi,
Joka nuorta naimistansa,
Lasna lapsen saamistansa,
510. Pienenä perehtimistä.»
Siinä kielti Wäinämöinen,

Kaksikymmenes Runo.

*Pohjolassa teurastetaan hirvein iso härkä häiksi 1—118. Pan-
naan olutta ja valmistetaan ruokia 119—516. Laitetaan sananviejät
väkeä häihin kutsumaan; Lemminkäinen yksin jätetään kutsumatta
517—614.*

Mitä nyt laulamme lajia,
Kuta virttä vieretämme?
Tuota laulamme lajia,
Tuota virttä vieretämme:
Noita Pohjolan pitoja,
Jumalisten juominkia.

Viikon häitä hankittihin,
Valmistettihin varoja
Noilla Pohjolan tuvilla,
10. Sariolan salvoksilla.

Mitä tuohon tuotettihin,
Ja kuta veätettihin —
Pohjan pitkihin pitoihin,
Suuren joukon juominkihin
Rahvahan ravitsemiksi,
Joukon suuren syöttämiksi?

Kasvoi härkä Karjalassa,
Sonni Suomessa lihosi,
Ei ollut suuri, eikä pieni,
20. Oli han oikea vasikka:
Hämeessä häntä häilyi,
Pää keikkui Kemi-joella,
Sata syltä sarvet pitkät,
Puolta toista turpa paksu,
Viikon kärppä kääntelihe

Yhen kytkyen sialla,
Päivän lenti pääskyläinen
Härän sarvien väliä,
Hätäisesti päähän pääsi
30. Keskenä levähtämättä,
Kuun juoksi kesä-orava
Häpähältä häntään päähän,
Eikä päähän pääsnytkänä,
Ensi-kuussa ennättänyt.

Sepä vallatoin vasikka,
Sonni suuri Suomalainen
Karjalasta kaimattihin
Pohjan pellon pientarelle,
Sata miestä sarviloista,
40. Tuhat turvasta piteli
Härkeä taluttaessa,
Pohjolahan tuotaessa.

Härkä käyä källeröitti
Sariolan salmen suussa,
Syöpi heinät hettehestä,
Selkä pilviä siveli,
Eikä ollut iskiätä,
Maan kamalan kaatajata
Pohjan poikien lu'ussa,
50. Koko suuressa su'ussa,

Nuorisossa nousevassa,
Eikä varsin vanhastossa.

Tulipa ukko ulkomainen,
Virokannas Karjalainen,
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Malta, malta härkä parka,
Kun tulen kurikan kanssa,
Kamahutan kangellani
Sun katala kallohosi,

60. Tok' et toisena kesänä
Kovin käännä kärkeäsi,
Tölläytä turpoasi
Tämän pellon pientarella,
Sariolan salmen suussa»

Läksi ukko iskemähän,
Virokannas koskemahan,
Palvoinen pitelemähän;
Härkä päätä häilytti,
Mustat silmänsä mulisti,

70. Ukko kuusehen kavahti,
Virokannas vitsikkohon,
Palvoinen pajun sekahan.

Etsittiin iskiätä,
Sonnin suuren sortajata
Kaunihiesta Karjalasta,
Suomen suurilta tiloilta,
Vienosta Wenäjän maasta,
Ruotsin maasta rohkeasta,
Lapin laajoilta periltä,

80. Turjan maasta mahtavasta,
Etsittiin Tuonelasta,
Manalasta maanki alta,
Etsittiin, eipä löytty,
Haettiin, ei havaittu.

Etsittiin iskiätä,
Katsottiin kaatajata
Selvältä meren selältä,
Lakeilta lainehilta.

Mies musta merestä nousi,

90. Uros umpi-lainehista

Aivan selvältä selältä,
Ulapalta aukealta,
Ei tuo ollut suurimpia,
Eikä aivan pienimpiä:
Alle maljan maata mahtui,
Alle seulan seisomahan.

Se oli ukko rauta-koura,
Rauan karva katsannolta,
Päässä paatinen kypärä,

100. Jaloissa kiviset kengät,
Veitsi kultainen käessä,
Varsi vasken kirjavainen.

Saip' on siitä iskiänsä,
Tapasipa tappajansa,
Suomen sonni sortajansa,
Maan kamala kaatajansa.

Heti kun näki eränsä,
Ruhtoi niskahan rutosti,
Sorti sonnin polvillensa,

110. Kytten maahan kyykähytti.

Saiko paljo saalihiksi?
Saanut ei paljo saalihiksi:
Sata saavia lihoa,
Sata syltä makkarata,
Verta seitsemän venettä,
Kuuta kuusi tynnyriä
Noihin Pohjolan pitoihin,
Sariolan syöminkihin.

Tupa oli tehty Pohjolassa,

120. Tupa laitto, pirtti suuri,
Sivulta yheksän syltä,
Päästä seitsentä leveä,
Kukko kun laessa lauloi,
Ei sen ääni maahan kuulu,
Penin haukunta perässä
Ei kuulu ovehen asti.

Tuop' on Pohjolan emäntä
Liikkui sillan liitoksella,

- Laahoi keski-lattialla,
 130. Arvelee, ajattelevi:
 »Mistäpä olutta saamme,
 Taarit taiten laittelemme
 Näille haille hankkimille,
 Pioille piettäville,
 En tieä tekoa taarin,
 Enkä syntyä olosen.»
 Olipa ukko uunin päällä,
 Lausui ukko uunin päältä:
 »Ohrasta oluen synty,
 140. Humalasta julki-juoman,
 Vaikk' ei tuo ve'tettä synny,
 Eikä tuimatta tuletta.»
 »Humala Remusen poika
 Piemä maahan pistettiin,
 Kyynä maahan kynnettiin,
 Viholaisna viskottiin
 Vierehen Kalevan kaivon,
 Osmon pellon penkerehen;
 Siitä nousi nuori taimi,
 150. Yleni vihanta virpi,
 Nousi puuhun pienoisehen,
 Kohen latvoa kohosi.»
 »Onnen ukko ohran kylvi
 Osmon uuen pellon päähän,
 Ohra kasvoi kaunihisti,
 Yleni ylen hyvästi
 Osmon uuen pellon päässä,
 Kaskessa pojan Kalevan.»
 »Oli aikoa vähäisen,
 160. Jo huuhui humala puusta,
 Ohra lausui pellon päästä,
 Vesi kaivosta Kalevan:
 »Milloin yhtehen yhymme,
 Konsa toinen toisihimme?
 Yksin on elo ikävä,
 Kahen, kolmen kaunoisampi.»

- »Osmotar oluen seppä,
 Kapo kaljojen tekia
 Otti ohrasen jyviä,
 170. Kuusi ohrasen jyveä,
 Seitsemän humalan päättä,
 Vettä kauhoa kaheksan,
 Niin pani pa'an tulelle,
 Laittoi keiton kiehumahan,
 Keitti ohraista olutta
 Kerkeän kesäisen päivän
 Nenässä utuisen niemen,
 Päässä saaren terhenisen
 Puisen uuen uurtchesen,
 180. Korvon koivuisen sisähän,
 »Sai oluen panneheksi,
 Ei saanut hapanneheksi;
 Arvelee, ajattelevi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Mitä tuohon tuotanehe,
 Ja kuta katsottanehe
 Oluella happaimeksi,
 Kaljalle kohottimeksi?»
 »Kalevatar kaunis neiti
 190. Se on sormilta soresä,
 Aina liukas liikunnolta,
 Aina kengältä kepeä,
 Liikkui sillan liitoksella,
 Keikkui keski-lattialla
 Yhtä toista toimitellen
 Kahen kattilan kesellä,
 Näki puikon lattialla,
 Poimi puikon lattialta.»
 »Katselevi, kääntelevi:
 200. »Mitä tuostaki tulisi
 Kavon kaunihin käsissä,
 Hyvän immen hyppysissä,
 Jos kannan Kavon kätehen,
 Hyvän immen hyppysihin?»

- »Kantoipa Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin,
Kapo kaksin kämmeninsä,
Hykertti käsin molemmin
Molempihin reisihinsä,
210. Syntyi valkea orava.»
»Noim se neuvoi poikoansa,
Oravaistansa opasti:
»»Oravainen kummun kulta,
Kummun kukka, maan ihana,
Juokse tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan:
Mieluisahan Metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan,
Nouse puuhun pienoisehen,
220. Taiten tarha-latvaisehen,
Jott' ei kokko kouraiseisi,
Eikä iskis' ilman lintu,
Tuo'os kuusesta käpyjä,
Petäjästä helpehiä,
Ne kanna Kavon kätehen,
Oluehen Osmottaren!»
»Osasi orava juosta,
Pöyhtöhäntä pyörähellä,
Pian juosta matkan pitkän,
230. Välehen välit samota,
Salon poikki, toisen pitkin,
Kolmannen vähän vitahan
Mieluisahan Metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan.»
»Näki kolme korpi-kuusta,
Neljä pienoista petäätä,
Nousi kuusehen norolla,
Petäjähän kankahalla,
Eikä kokko kouraisnunna,
240. Iskenynnä ilman lintu.»
»Katkoi kuusesta käpyjä,
Petäjästä päitä lehvän,
Kävyt kätki kynsihinsä,
Kääräisi käpälihinsä,
Ne kantoi Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin.»
»Kapo pisti kaljahansa,
Osmotar oluehensa.
Eip' ota olut hapata,
250. Juoma nuori noustaksensa.»
»Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekia
Ainakin ajattelevi:
»»Mitä tuohon tuotanehe
Oluelle happaimeksi,
Kaljalle kohottimeksi?»
»Kalevatar kaunis neiti,
Se on sormilta soorea,
Aina liukas liikunnolta,
260. Aina kengältä kepeä,
Liikkui sillan liitoksella,
Keikkui keski-lattialla
Yhtä toista toimitellen
Kahen kattilan kesellä,
Näki lastun lattialla,
Poimi lastun lattialta.»
»Katselevi, kääntelevi:
»»Mitä tuostaki tulisi
Kavon kaunihiin käsissä,
270. Hyvän immen hyppysissä,
Jos kannan Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin?»
»Kantoipa Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin,
Kapo kaksin kämmeninsä,
Hykertti käsin molemmin
Molempihin reisihinsä,
Syntyi näätä kulta-rinta.»
»Niin se neuvoi nääteänsä,
280. Orpo-lastansa opasti:
»»Näätäseni, lintuseni,
Rahan-karva kaunoiseni,
Mene tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan:

- Kontion kivi-kololle,
Metsän karhun kartanolle,
Jossa karhut tappelevat,
Kontiot kovin elävät,
Kourin hiihoa kokoa,
290. Käsini vaahtea valuta,
Se kannan Kavon kätehen,
Tuo olallen Osmottaren!»
»Jopa taisi näätä juosta,
Rinta kulta riehatella,
Pian juoksi matkan pitkän,
Välehen välit samosi,
Joeni poikki, toisen pitkin,
Kolmannen vähän vitahan
Kontion kivi-kololle,
300. Karhun louhi-kammiolle,
Siellä karhut tappelevat,
Kontiot kovin elävät
Rautaisella kalliolla,
Vuorella teräksisellä.»
»Valui vaahti karhun suusta,
Hiiha hirveän kiasta,
Käsini vaahtea valutti,
Kourin hiihoa kokosi,
Sen kantoi Kavon kätehen,
310. Hyvän immen hyppysihin.»
»Osmotar oluehensa,
Kapo kaatoi kaljahansa,
Ei ota olut hapata,
Mehu miesten puurakoia.»
»Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekiä
Ainakin ajattelevi:
»Mitä tuohon tuotanehe
Oluelle happaimeksi,
320. Kaljalle kohottimeksi?»
»Kalevatar kaunis neiti,
Tyttö sormilta sorea,
Aina liukas liikkunnolta,
Aina kengältä kepeä,
- Liikkui sillan liitoksella,
Keikkui keski-lattialla,
Yhtä toista toimitellen
Kahen kattilan välillä,
Näki maassa palkoheinän,
330. Poimi maasta palkoheinän.»
»Katselevi, kääntelevi:
»Mitä tuostaki tulisi
Kavon kaunihin käsissä,
Hyvän immen hyppysissä,
Jos kannan Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin?»»
»Kantoipa Kavon kätehen,
Hyvän immen hyppysihin,
Kapo kaksin kämmeninsä,
340. Hykertti käsini molemmin,
Molempiin reisihinsä,
Mehiläinen siitä syntyi.»
»Niin se neuvoi lintuansa,
Mehiläistänsä opasti:
»Mehiläinen lintu liukas,
Nurmen kukkien kuningas,
Lennä tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan:
Saarelle selälliselle,
350. Luo'olle merelliselle,
Siell' on neiti nukkununna,
Vyö vaski valahtanunna,
Sivulla simainen heinä,
Mesi-heinä helmassansa,
Tuo simoa siivessäsi,
Kanna mettä kaavussasi
Heleästä heinän päästä,
Kukan kultaisen kuvusta,
Se kannan Kavon kätehen,
360. Tuo olallen Osmottaren!»
»Mehiläinen lintu liukas
Jopa lenti, jotta joutui,
Pian lenti matkan pitkän,
Välehen välit lyhenti,

- Meren poikki, toisen pitkin,
Kolmannen vähän vitahan
Saarehen selällisehen,
Luotohon merellisehen,
Näki neien nukkunehen,
370. Tina-rinnan riutunehen
Nurmelle nimettömälle,
Mesi-pellon pientarelle,
Kupehella kulta-heinä,
Vyöllänsä hopea-heinä.»
»Kasti siipensä simahan,
Sulkansa mesisulahan
Helevässä heinän päässä,
Kukan kultaisen nenässä,
Sen kantoi Kavon kätehen,
380. Hyvän immen hyppysihin.»
»Osmotar oluehensa,
Kapo pisti kaljahansa,
Siit' otti olut hapata,
Siitä nousi nuori juoma
Puisen uuen uurteheassa,
Korvon koivuisen sisässä,
Kuohui korvien tasalle,
Ärjyi päällen äyrähien,
Tahtoi maahan tyyräellä,
390. Lattialle lasketella.»
»Oli aikoa vähäisen,
Pirahteli pikkaraisen,
Joutui juomahan urohot,
Lemminkäinen liiatenki,
Juopui Ahti, juopui Kauko,
Juopui veitikkä verevä
Oluelta Osmottaren,
Kaljalta Kalevattaren.»
»Osmotar oluen seppä,
400. Kapo kaljojen tekii
Hän tuossa sanoiksi virkki:
»Voi poloinen päiviäni,
Kun panin pahan oluen,
Tavattoman taarin laitoin,
Ulos korvosta kohosi,
Lattialle lainehtivi!»
»Punalintu puusta lauloi,
Rastas räystähän rajalta:
»Ei ole paha-oloinen,
410. On juoma hyvä-oloinen
Tynnyrihin tyhjettävä,
Kellarihin käytettävä,
Tynnyrissä tammisessa,
Vaski-vannetten sisässä.»
»Se oli oluen synty,
Kalevaisten kaljan alku,
Siitä sai hyvän nimensä,
Siitä kuulun kunniansa,
Kun oli hyvä-oloinen,
420. Hyvä juoma hurskahille,
Pani naiset nauru-suulle,
Miehet mielelle hyvälle,
Hurskahat iloitemahan,
Hullut huppeloitemahan.»
Siitä Pohjolan emäntä,
Kun kuuli oluen synnyn,
Koki vettä suuren korvon,
Uuen puisen puolellensa,
Siihen ohria oloksi,
430. Ja paljo humalan päitä;
Alkoi keitteä olutta,
Väki-vettä väännätellä
Uuen puisen uurteheassa,
Korvon koivuisen sisässä.
Kuut kiviä kuumettihin,
Kesät vettä keitettihin,
Salot puita poltettihin,
Kaivot vettä kannettihin,
Jo salot saristui puista,
440. Veet väheni lähtehistä
Olosia pantaessa,
Kaljoja kyhättäessä
-
- 439: 3. harveni.

Pohjan pitkiksi pioiksi,
Hyvän joukon juomingiksi.

Savu saarella palavi,
Tuli niemen tutkaimella,
Nousipa savu sakea,
Auer ilmahan ajoihe
Tuimilta tuli-sioilta,

450. Varavilta valkeilta,
Täytti puolen Pohjan maata,
Kaiken Karjalan sokisti.

Kansa kaikki katshtavi,
Katshtavi, kaivahtavi:

»Mistäpä savunen saapi,
Auer ilmahan ajaikse?
Pienikö soan savuksi,
Suuri paimosen paloksi.»

Tuop' on äiti Lemminkäisen

460. Aivan aamulla varahin
Läksi vettä lähteheltä,
Näkevi savun sakean
Pohjaisilla maailmoilla,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Nuo onpi soan savuja,
Varsin vaino-valkeita.»

Itse Ahti Saarelainen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Katseleikse, käänteileikse,

470. Arvelee, ajattelevi:

»Josp' on kaalan katsomahan,
Likeltä tähystämähän,
Mistä tuo savunen saapi,
Auer ilman täyttelevi,
Oisiko soan savuja,
Noita vaino-valkeita.»

Kaaloj Kauko katsomahan
Savun syntymä-sioa,
Ei ollut soan tulia,

480. Eikä vaino-valkeita,
Olipa olut-tulia,
Kaljan keitto-valkeita

Sariolan salmen suulla,
Niemen kaiskun kainalossa.

Siinä Kauko katselevi,
Silmä karsas Kaukon päässä,
Silmä karsas, toinen kiero,
Suu vähiten väärällänsä;
Virkki viimein katsellessa,

490. Poikki salmesta sanovi:

»Oi armas anoppiseni,
Pohjan ehtoisa emäntä!
Laitapa oluet oivat,
Keitä kaljat kelvolliset
Juotavaksi joukon suuren,
Lemminkäisen liitenki
Noissa häissänsä omissa
Kera nuoren tyttäresi!»

Sai olonen valmihiksi,

500. Mehu miesten juotavaksi,
Pantihin olut punainen,
Kalja kaunis käytettiin
Maan alle makoamahan
Kivisessä kellarissa,
Tammisessa tynnyrissä,
Tapin vaskisen takana.

Siitä Pohjolan emäntä
Laittoi keitot kiehumahan,
Kattilat kamuamahan,

510. Riehtilät remuamahan,
Leipoi siitä leivät suuret,
Suuret talkkunat taputti
Hyvän rahvahan varaksi,
Joukon suuren syötäväksi
Pohjan pitkissä pioissa,
Sariolan juomingissa.

Saipa leivät leivotuksi,
Talkkunat taputetuksi,
Kului aikoa vähäisen,

520. Pirahteli pikkaraisen,
Olut tykki tynnyrissä,
Kalja keikkui kellarissa

»Kun nyt juojani tulisi,
Lakkiani laittauisi,
Kunnollinen kukkujani,
Laaullinen laulajani.»

Etsittihin laulajata,
Laaullista laulajata,
Kunnollista kukkujata,

530. Kaunista karehtiata;
Lohi on tuotu laulajaksi,
Hauki künnon kukkujaksi,
Ei lohessa laulajata,
Hauissa karehtiata,
Lohen on leuat lonkallahan,
Hauin hampahat hajalla.

Etsittihin laulajata,
Laaullista laulajata,
Kunnollista kukkujata,

540. Kaunista karehtiata;
Lapsi on tuotu laulajaksi,
Poika künnon kukkujaksi,
Ei lapsessa laulajata,
Kuola-suussa kukkujata,
Lapsen kiel' on kimmeltynnä,
Kielen kanta kammeltunna.

Uhkasi olut punainen,
Noitueli nuori juoma
Nassakassa tammissessa,

550. Tapin vaskisen takana:
»Kun et laita laulajata,
Laaullista laulajata,
Kunnollista kukkujata,
Kaunista karehtiata,
Potkin poikki vanteheni,
Ulos pohjani porotan.»

Silloin Pohjolan emäntä
Pani kutsut kulkemahan,
Airuhut vaeltamahan,

560. Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ohoh piika pikkaraainen,
Orjani alinomainen!
Kutsu rahvasta kokohon,
Miesten joukko juominkihin,
Kutsu kurjat, kutsu köyhät,
Sokeatki, vaivaisetki,
Ramatki, rekirujotki,
Sokeat venehin soua,
Ramat ratsahin ajele,

570. Rujot rein remmätellös!»
»Kutsu kaikki Pohjan kansa,
Ja kaikki Kalevan kansa,
Kutsu vanha Wäinämöinen
Lailliseksi laulajaksi,
Elä kutsu Kaukomieltä,
Tuota Ahti Saarelaista!»

Tuop on piika pikkaraainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Miks' en kutsu Kaukomieltä,

580. Yhtä Ahti Saarelaista?»

Tuop' on Pohjolan emäntä
Sanan vastaten sanovi:
»Siks' et kutsu Kaukomieltä,
Tuota lieto Lemminkäistä,
Kun on kaikitse toraisa,
Aivan tarkka tappelia,
Tehnyt on häissäki häpeät,
Pitoloissa pillat suuret,
Nauranut pyhäiset piiat

590. Pyhäisissä vaattehissa.»

Tuop' on piika pikkaraainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mistä tieän Kaukomielen,
Iotta heitän kutsumatta,
En tunne Ahin kotia,
Kaukomielen kartanoa.»
Sanoi Pohjolan emäntä,
Itse lausui ja nimesi:

«Hyvin tunnet Kaukomielen,
600. Tuon on Ahti Saarelaisen,
Ahti saarella asuvi,
Veitikkä vesien luona,
Laajimman lahen sivulla,
Kaukoniemen kainalossa.»
Tuop' on piika pikkarainen,
Raataja rahan alainen

Kantoi kutsut kuusialle,
Keruhut kaheksialle,
Kutsui kaiken Pohjan kansan,
610. Ja kaiken Kalevan kansan,
Nuotki hoikat huonemiehet,
Kaita-kauhtanat kasakat,
Yks' on aino Ahti poika,
Senp' on heitti kutsumatta.

Yhdeskolmatta Runo.

Sulho ja sulhaiskansa vastaan otetaan Pohjolassa 1—226. Vieraat syötetään ja juotetaan yltäkylläisesti 227—252. Wainämöinen laulaa ja kättelee talonväkeä 253—438.

Tuop' on Pohjolan emäntä,
Sariolan vaimo vanha
Oli ulkona olia,
Askareillansa asuja,
Kuului suolta ruoskan roiske,
Rannalta re'en ratina,
Loi silmänsä luotehelle,
Käänti päätä päivän alle,
Arvelee, ajattelevi:

10. »Mi tämä väki väjyvi
Minun raukan rannoilleni,
Suurtako sotaväkeä?»

Kaaloι tuota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
Ei ollut sotaväkeä,
Oli suuri sulhaiskansa,
Vävy keskellä väkeä,
Hyvän rahvahan raossa.

- Itse Pohjolan emäntä,
20. Sariolan vaimo vanha,
Kun tunsι vävyn tulevan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Luulin tuulen tuulevaksi,
Pinon pystyn viereväksi,

Meren rannan roikkivaksi,
Someren karehtivaksi,
Kaaloι tuota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
Eipä tuuli tuullutkana,

30. Pino pysty vierrytkänä,
Meren ranta rauennunna,
Someret karehtinunna,
Vävyni väki tulevi,
Saoin kaksin käänteileikse.»

»Mistä mä vävyini tunnen,
Vävyini väen seasta?

Tuttu on vävy väestä,
Tuttu tuomi muista puista,
Tammi virpi-varpasista,

40. Kuuhut taivahan tähistä.»

»Vävy on mustalla orolla,
Niinkun syöväällä suella,
Kantavalla kaarnehella,
Lentävällä lievehellä,
Kuusi kulta-sirkkulaista
Vempelellä kukkumassa,
Seitsemän sini-otusta
Rahkehella laulamassa.»

Kuuluvi kumu kujasta,
 50. Aisan kalke kaivotieltä,
 Jo vävy pihalle saapi,
 Vävy'n kansa kartanolle,
 Vävy on keskellä väkeä,
 Hyvän rahvahan raossa,
 Ei ole varsin eellimmäisnä,
 Eikä aivan jälkimmäisnä.

»Pois pojat, ulos urohot,
 Pihalle pitimmät miehet
 Rinnuksia riistamahan,

60. Rahkehia raastamahan,
 Aisoja alentamahan,
 Tuomahan vävy tupahan!»

Juoksevi vävy'n oronen,
 Kirjo-korja kiiättävi
 Pitkin appelan pihoa,
 Sanoi Pohjolan emäntä:

»Oi sie orja palkkalainen,
 Kylän kaunoinen kasakka!
 Ottaos vävy'n oronen,

70. Lasketellos laukki-otsa
 Vaskisista valjahista,
 Tinaisista rinnuksista,
 Rahaisista rahkehista,
 Vesaisista vempelistä,
 Viekösi vävy'n oronen,
 Talutellos taitavasti
 Sulkkuisista suitsiloista,
 Päitsistä hopea-päistä
 Piehtaroille pehmeille,

80. Tasaiselle tanterelle,
 Vienolle viti-lumelle,
 Maalle maion karvaiselle!»

»Juottaos vävy'ni varsa
 Lähisestä lähtehestä,
 Joka seisovi sulana,
 Heraisena herhettävi
 Alla kullon kuusen juuren,
 Alla pensivän petäjän!»

»Apata vävy'ni varsa
 90. Koropasta kultaisesta,
 Vaskisesta vakkaisesta
 Pestyyn ohrin, lestyyn leivin,
 Keitetyyn kesäisin vehnin,
 Survotuun suvi-rukihin!»

»Vie siitä vävy'n oronen
 Soimelle sopimmaiselle,
 Ylimmäiselle sialle,
 Taimpahan tanhuahan,
 Sito'os vävy'n oronen

100. Kultaisista koltsasista
 Rautaisehen renkaisehen,
 Patvisehen patsaisehen;
 Pankosi vävy'n orolle
 Kappa kauron etehen,
 Toinen heinän helpehiä,
 Kolmas ruumenen muruja!»

»Sukios vävy'n oronen
 Mursun-luisella sualla,
 Jott' ei karva katkeaisi,

110. Sora-jouhi sorkahtaisi;
 Kattaos vävy'n oronen
 Loimella hopeisella,
 Kuomikolla kultaisella,
 Vanumalla vaskisella!»

»Kylän pojat kyyhkyläiset,
 Viekötte vävy tupahan,
 Hivuksin hatuttomana,
 Käen kintahattomana!»

»Vuotas katselen vävyä,
 120. Jos sopii vävy tupahan
 Ilman uksen ottamatta,
 Pihtipuolen purkamatta,
 Kamanan korottamatta,

90: 1. vakasta.

92: 3. selvin, joista kaunat ovat eroitetut.

100: 2. renkaista.

102: 1. visaisehen.

113: 1. kutomalla.

123: 1. ylipienan ovireiässä.

- Kynnyksen alentamatta,
 Soppi-seinän sortamatta,
 Multahirren muuttamatta!»
 »Ei mahu vävy tupahan,
 Hyvä lahja laipiohon
 Ilman uksen ottamatta,
130. Pihtipuolen purkamatta,
 Kamanan korottamatta,
 Kynnyksen alentamatta,
 Soppi-seinän sortamatta,
 Multahirren muuttamatta,
 Vävy on päätänsä pitempi,
 Korvallista korkeampi.»
 »Kamanat kohottukohot
 Lakin päästä laskematta,
 Kynnykset alentukohot
140. Kengän kannan koskematta,
 Pihtipuolet välttyköhöt,
 Ovet ilman auetkohot
 Tullessa vävyn tupahan,
 Astuessa aimo miehen!»
 »Kiitos kaunoisen Jumalan,
 Jo saapi vävy sisähän!
 Vuotas katsahan tupoa,
 Silmeän tuvan sisähän,
 Onko täällä pöyät pesty,
150. Lavitsat vesin valeltu,
 Siivottu sileät sillat,
 Lauta-lattiat la'aistul!»
 »Katselen tätä tupoa,
 Enkä tuota tunnekana,
 Mistä puist' on pirtti tehty,
 Mistä suoja tänne saatu,
 Kusta seinät seisotettu,
 Sekä lattiat laottu.»
 »Sivuseinä on siilin luista,
160. Periseinä peuran luista,
 Oviseinä osman luista,
 Kamana karitsan luista.»
 »Orret on omenapuista,
 Patsas puista patviloista,
 Luas-lauat lumpehista,
 Laki lahnän suomuksista.»
 »Rahi on rauasta rakettu,
 Lautsat Saksan laahkoloista,
 Pöytä kullan kirjoiteltu,
170. Silta silkillä silattu.»
 »Uuni vaskesta valettu,
 Pankko paasista hyvistä,
 Kiukoa meren kivistä,
 Karsina Kalevan puista.»
 Sulho tungeikse tupahan,
 Alle kattojen ajaiske,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Terve tänneki Jumala
 Alle kuulun kurkikirren,
180. Alle kaunihin katoksen!»
 Sanoi Pohjolan emäntä:
 »Terve terve tultuasi
 Tänne pienehen tupahan,
 Matalaisehen majahan,
 Honkaisehen huonehesen,
 Petäjäisehen pesähän!»
 »Ohoh orja piikaseneni,
 Kylän pantu palkkalainen!
 Tuopa tulta tuohen päässä,
190. Temmo tervaksen nenässä
 Katsellakseni vävyä,
 Nähäkseni sulhon silmät,
 Sinisetkö vai punaiset,
 Vaiko vaate-valkeuiset.»
 Orja piika pikkarainen,
 Kylän pantu palkkalainen

128: 3. s. o. katon alle; laipiot ovat katon kannatushirret.

159: 3. iiliskotin, neuliaisen (?).

161: 2. ahman (?).

165: 1. kiukoan vuorilaudat,

168: 3. palkeista.

Toip' on tulta tuohosessa,
Tempoi tulta tervaksessa.

»Tuli on tuohinen rämäkkä,

200. Savu musta tervaksinen,
Väryn silmät saastuttaisi,
Mustuttais' ihanan muo'on;
Tuopa tulta tuohuksella,
Vahasella valkeaista!»

Orja piika pikkarainen,
Kylän pantu palkkalainen
Toip' on tulta tuohuksella,
Vahasella valkeaista.

210. Valkea savu vahainen,
Tuli kirkas tuohuksinen,
Valotti vävyiltä silmät,
Kirkasti vävyiltä kasvot.

»Jo näen vävyäni silmät,
Ei siniset, ei punaiset,
Eikä vaate-valkeuiset,
Meren on vaahan valkeuiset,
Meren ruo'on ruskeuiset,
Meren kaislan kauneuiset.»

- »Kylän poiat kyyhkyläiset,
220. Viekäte tätä vävyä
Isommille istumille,
Ylimmäisille sioille,
Selin seineä sinistä,
Päin pöyteä punaista,
Kohin kutsu-vierahia,
Rinnoin rahvahan remua!»

Siitä Pohjolan emäntä
Syötti, juotti vierahia,
Syötti suin sulassa voissa,

230. Kourin kuore-kokkaroissa,
Noita kutsu-vierahia,
Vävyänsä liiatenki.

Olipa lohta luotasilla,

Sivulla sian lihoa

Kupit kukkuraisillansa,

Vait varpe-laitehilla

Syöä kutsu-vierahien,

Ja vävysen liiatenki.

Sanoi Pohjolan emäntä:

240. »Oi sie piika pikkarainen,
Tuop' on tuopilla olutta,
Kanna kaksi-korvaisella
Noille kutsu-vierahille,
Vävylleni liiatenki!»

Tuop' on piika pikkarainen,
Raataja rahan alainen
Antoi tuopin totta tehä,
Viisi-vantehen vikoä,
Huuhtoa humalan parrat,

250. Vaahan parrat valkoella
Noilta kutsu-vierahilta,
Ja vävyiltä liiatenki.

Mitä nyt olut osasi,
Virkki viisi-vantehinen,
Kun oli luona laulajansa,
Kunnollinen kukkujansa,
Olipa vanha Wänämöinen,
Virren ponsi polvuinen,
Laaullisna laulajana,

260. Parahana taitajana?

Ensin ottavi olutta,
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Olukkainen, juomukkainen,
Elä miestä jouten juota,
Laita miehet laulamahan,
Kulta-suut on kukkumahan!
Isännät imehtelevät,
Emännät ajattelevat:

236: 2. s. o. niin täynnä, että laitoja piti
jatkaa l. korottaa. Varpe on laidan ko-
rotus.

258: 2. perä; vahvus.

203: 3. kynttilällä.

204: 1. vaha-, vaksikynttilällä.

216: 3. vahdon.

Joko on laulut launnehet,
 270. Ilo-kielet kirvonnehet,
 Vai panin pahan oluen,
 Juoksuttelin juoman kehnon,
 Kun ei laula laulajamme,
 Hyreksi hyvät runomme,
 Kuku kulta-vierahamme,
 Iloitse ilo-käkemme.»

»Kukas tässä kukkunevi,
 Kenpä kielin laulanevi
 Näissä Pohjolan pioissa,
 280. Sariolan juomingissa,
 Eipä tässä lautsat laula,
 Kun ei lautsan istujaiset,
 Lattiat ei lausahtelee,
 Kun ei lattian käviät,
 Eikä ikkunat iloitse,
 Kun ei ikkunan isännät,
 Eikä pöykä pöyän ääret,
 Kun ei pöyän äärelliset,
 Ei ne reppänät remuile,
 290. Kun ei reppänän alaiset.»

Oli lapsi lattialla,
 Maito-parta pankon päässä,
 Lausui lapsi lattialta,
 Poika pankolta pakisi:
 »En ole iso iältä,
 Vahva varren kasvannolta,
 Vaan kuitenkin, kaikitenki,
 Jos ei muut lihavat laula,
 Miehet paksummat pajaha,
 300. Verävämmät vierettele,
 Niin mä laulan laiha poika,
 Poika kuiva kuikuttelen,
 Laulan laihoilta lihoilta,
 Kupehilta kuuttomilta
 Tämän iltamme iloksi,
 Päivän kuulun kunniaksi.»

304: 2. rasvattomilta; ibrattomilta.

Olipa ukko uunin päällä,
 Tuopa tuon sanoiksi virkki:
 »Ei ole lasten laululoista,

310. Kurjien kujerteloista,
 Valehia lasten laulut,
 Tyhjiä tytärten virret;
 Anna virsi viisahalle,
 Laulu lautsan istujalle!»

Silloin vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:

»Onko tässä nuorisossa,
 Koko suuressa su'ussa,
 Ken panisi käen kätehen,
 320. Ha'an toisehen hakahan,
 Ja saisi sanelemahan,
 Laikahtaisi laulamahan
 Päivän päätyvän iloksi,
 Illan kuulun kunniaksi?»

Sanoi ukko uunin päältä:

»Ei ole tässä ennen kuultu,
 Ei ole kuultu, eikä nähty
 Sinä ilmoisna ikänä
 Parempata laulajata,

330. Tarkempata taitajata,
 Kun mitä minä kujerrin,
 Lauleskelin lapsempana,
 Laulelin lahen vesillä,
 Kajahtelin kankahilla,
 Kukkuelin kuusikoilla,
 Sanelin salo-metsillä.»

»Ääni oli suuri ja sorea,
 Säveleni sangen kaunis,
 Se silloin jokena juoksi,

340. Vesi-virtana vilisi,
 Kulki kuin lyly lumella,
 Purje-laiva lainehilla;
 Vaan en nyt sanoa saata,
 Tuot' en tarkoin tunnekana,
 Mikä sorti suuren äänen,
 Äänen armahan alenti,

Ei se nyt jokena juokse,
Lainchina lailattele,
On kuin karhi kannostossa,
350. Hangella havu-petäjä,
Reki rannan hiekkasilla,
Vene kuivilla kivillä.»

Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kun ei toista tullekana
Kerallani laulamahan,
Yksin lähtenen runoilte,
Laikahtanen laulamahan,
Kun olen luotu laulajaksi,
360. Sattunut saneliaksi,
En kysy kylästä tietä,
Päättä virren vierahalta.»

Siitä vanha Wäinämöinen,
Virren ponsi polvuinen
Istuihen ilon teolle,
Laulu-työlle työntelihe,
Ilo-virret vieressänsä,
Saatavillansa sanaset.

Lauloi vanha Wäinämöinen,
370. Sekä lauloi, jotta taitoi,
Ei sanat sanoihin puutu,
Virret veisaten vähene,
Ennen kalliota kiviä,
Umpi-lammit lumpehia.

Siinä lauloi Wäinämöinen,
Pitkin iltoa iloitsi,
Naiset kaikki nauru-suulla,
Miehet mielellä hyvällä,
Kuuntelivat, kummeksiivat

380. Wäinämöisen väännätystä,
Kun oli kumma kuulianki,
Ihme ilmankin oliaan.

Sanoi vanha Wäinämöinen,
Virkki virtensä lopulla:
»Mitäpä minusta onpi
Laulajaksi, taitajaksi,

En minä mitänä saata,
En kuhunkana kykene;
Oisi luoja laulamassa,
390. Suin sulin sanelemassa,
Luoja laulun lauleleisi,
Lauleleisi, taitteleisi.»
»Laulaisi meret mesiksi,
Meren hiekat hernehiksi,
Meren mullat maltahiksi,
Suoloiksi meren someret,
Lehot laajat leipä-maiksi,
Aho-vieret vehnä-maiksi,
Mäet mämmi-kakkaroiksi,
400. Kalliota kanan muniksi.»

»Lauleleisi, taitteleisi,
Saneleisi, saattteleisi,
Laulaisi tähän talohon
Lälvät täysi lähtemiä,
Kujat täysi kukkapäitä,
Ahot maion antajia,
Sata sarven kantajata,
Tuhatta tuojoa utaren.»

»Lauleleisi, taitteleisi,
410. Saneleisi, saattteleisi
Isännille ilves-turkit,
Emännille verka-yiitat,
Tyttärille ummis-kengät,
Pojille punaiset paiat.»

»Annap' ainaki Jumala,
Toisteki totinen luoja,
Näin näissä elettäväksi,
Toiste toimieltavaksi
Näissä Pohjolan pioissa,

420. Sariolan juomingissa,
Oloset jokena juosta,
Me'et virtana vilata
Näissä Pohjolan tuvissa,
Sariolan salvoksissa,
Jotta päivin lauleltaisi,
Illoin tehtäisi iloa

Iällä tämän isännän,
Elin-ajalla emännän!»

»Pankohon Jumala palkan,
430. Luoja koston kostakohon,
Isännälle pöyän päähän,
Emännällen aittahansa,

Pojillen apaja-veelle,
Kangaspuihin tyttärille,
Jott' ei konsana katuisi,
Vuonna toisna voikahtaisi
Näitä pitkiä pitoja,
Suuren joukon juominkia!»

Kahdeskolmatta Runo.

Kahdeskolmatta Runo.

Morsianta valmistetaan lähtemään ja muistutetaan niin entisistä, kuin tulevista päivistänsä 1—124. Morsian tulee huolelle 125—184. Morsianta itketetään 185—382. Morsian itkee 383—448. Morsianta lohdutellaan 449—522.

- Kun oli kyllin häitä juotu,
 Pietty pitoja noita,
 Häitä Pohjolan tuvilla,
 Pitoja Pimentolassa,
 Sanoi Pohjolan emäntä
 Ilmariselle vävyllä:
 »Mit' istut iso-sukuinen,
 Maan valio valvattelet,
 Istutko ison hyvyttä,
 10. Vai emonko armautta,
 Vaiko pirtin valkeutta,
 Naima-kansan kauneutta?»
 »Et istu ison hyvyttä,
 Et emosen armautta,
 Etkä pirtin puhtautta,
 Naima-kansan kauneutta,
 Istut impesi hyvyttä,
 Neien nuoren armautta,
 Valvattisi valkeutta,
 20. Kassa-pääsi kauneutta.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 Vuotit viikon, vuota vielä,
 Ei ole valmis valvattisi,

- Suorinut iki-sopusi,
 Puol' on päätä palmikolla,
 Puoli palmikoitsematta.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 Vuotit viikon, vuota vielä,
 Ei ole valmis valvattisi,
 30. Suorinut iki-sopusi,
 Yks' on hiema hiemotettu,
 Toinen hiemoteltavana.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 Viikon vuotit, vuota vielä,
 Ei ole valmis valvattisi,
 Suorinut iki-sopusi,
 Vast' on jalka kengitetty,
 Toinen kengiteltävänä.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 40. Viikon vuotit, vuota vielä,
 Ei ole valmis valvattisi,
 Suorinut iki-sopusi,
 Käsi on toinen kinnastettu,
 Toinen kinnasteltavana.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 Viikon vuotit, et väsynyt,

- Valmis on nyt valvattisi,
Suoriunut sorsasesi.»
- »Mene jo myöten myöty neiti,
50. Kanssa kaupattu kananen!
Jo nyt on liittosi likellä,
Kovin läsnä lähtö-aika,
Kun on viejä vieressäsi,
Ottajaisesi ovilla,
Oro suitsia purevi,
Reki neittä vuottelevi.»
- »Oltua rakas rahoihin,
Käpäs kättä antamahan,
Kiivas kihlan ottelohon,
60. Sormuksen sovittelohon
Ole nyt rakas rekehen,
Kiivas kirjo-korjasehen,
Käpäs käymähän kylähän,
Sekä sievä lähtemähän!»
- »Etpä äijän nuori neiti
Kahen puolesi katsellut,
Yli pääsi ymmärrellyt,
Jos teit kautun kaupan,
Iän kaiken itkemisen,
70. Vuolet voikerrehtamisen,
Kun läksit isosi koista,
Siirryit syntymä-sioilta,
Luota ehtoisen emosi,
Kantajasi kartanoilta.»
- »Mi oli sinun eleä
Näillä taattosi tiloilla,
Kasvoit kukkana kujilla,
Aho-mailla mansikkana,
Nousit voille vuotehelta,
80. Maiolle makoamasta,
Venymästä vehnäisille,
Pettäjäisille pehusta,
Kun et voinut voita syöä,
Silpaisit sian-lihoa!»
- »Ei ollut huolta ollenkana,
Ajatusta aioinkana,
Annöit huolla honkasien,
Ajatella aiaksien,
Surra suolla suo-petäjän,
90. Kangas-koivun kankahalla,
Itse liehuit lehtyisenä,
Perhosena pyörähtelit,
Marjana emosi mailla,
Vaapukkana vainiolla.»
- »Lähet nyt talosta tästä,
Menet toiseen talohon,
Toiseen emon alahan,
Perehesen vierahasen,
Toisin siellä, toisin täällä,
100. Toisin toisessa talossa,
Toisin siellä torvet soivat,
Toisin ukset ulvaisevat,
Toisin vierevät veräjät,
Sanovat sarana-rauat.»
- »Et osaa ovissa käyä,
Veräjissä vieretellä
Talon tyttären tavalla,
Et tunne puhua tulta,
Etkä liettä lämmitteä»
110. Talon miehen mieltä myöten.»
- »Niinkö luulit neito nuori,
Niinkö tiesit, jotta luulit,
Luulit yöksi lähteväsi,
Päivällä paloavasi?
Etpä yöksi lähtenynnä,
Etkä yöksi, et kaheksi,
Jopa jou'uit viikommaksi,
Kuuksi päiväksi katosit,
läksi ison majoilta,
120. Elin-ajaksi emosi;
Askelt' on piha pitempi,
Kynnys hirttä korkeampi

82: 1. Pettäjäiset eli kirnun pettäjäiset s. o.
voi-jakajaiset kirnuessa; kirnujäiset.

109: 2. tulisia; uunia.

- Sinun toiste tullessasi,
Kerran kertaelllessasi.»
- Neito parka huokaeli,
Huokaeli, henkäeli,
Suru syämmelle panihe,
Vesi silmille vetihe,
Itse tuon sanoiksi saatti:
130. »Noinpa tiesin, noinpä luulin,
Noinpa arvelin ikäni,
Sanoin kaiken kasvin-aian:
Et sä neiti neiti olle
Oman vanhemman varassa,
Oman taaton tanterilla,
Vanhan maammosi majoilla;
Äskempä olisit neiti
Miehelähän mennessäsi,
Kun oisi jalka kynnyksellä,
140. Toinen korjassa kosian,
Oisit päättäsi pitempi,
Korvallista korkeampi.»
- »Tuota toivoin tuon ikäni,
Katsoin kaiken kasvin-aian,
Vuotin kun hyveä vuotta,
Katsoin kuin kesän tuloa;
Jo nyt on toivoni toeksi,
Lähtöni lähemmä saanut,
Jop' on jalka kynnyksellä,
150. Toinen korjassa kosian,
Enkä tuota tunnekana,
Mikä muutti multa mielen,
En lähe ilolla mielin,
Enkä riemulla eriä
Tästä kullasta koista,
Iän nuoren istumasta,
Näiltä kasvin-kartanoilta,
Ison saamilta eloilta;
Lähen hoikka huolissani,
160. Ikävissäni eriän,
Kuin syksyisen yön sylihin,
Keväisen kierän päälle,
- Jälen jäällä tuntumatta,
Jalan iskun iljangolla.»
- »Miten lieki mieli muien,
Mieli muien morsianten,
Tok' ei muut muretta tunne,
Kanna kaihoista syäntä,
Kuin kannan minä katala,
170. Kannan mustoa muretta,
Syäntä syen näköistä,
Huolta hiilen karvallista.»
- »Niin on mieli miekkoisien,
Autuaallisten ajatus,
Kuin keväinen päivän nousu,
Kevät-aamun aurinkoinen;
Mitenpä minunki mieli,
Minun synkeä sisuni?
On kuin laaka lammin ranta,
180. Kuin pimeä pilven ranta,
Kuin syksyinen yö pimeä,
Talvinen on päivä musta,
Viel' on mustempi sitäki,
Synkeämpi syksy-yötä.»
- Olipa akka askar-vaimo,
Talon ainoinen asuja,
Hämpä tuon sanoiksi virkki:
»Kutti, kutti neiti nuori!
Etkö muista, kuin sanelin,
190. Sanelin saoin ki kerroin:
Elä sulho'on ihastu,
Elä sulhon suu-malohon,
Luota silmän luontehesen,
Katso jalkoihin jaloihin!
Sulovasti suun pitävi,
Silmät luopi luopuisasti,
Vaikka Lempo leukaluissa,
Surma suussansa asuisi.»
- »Noinpa aina neittä neuvoini,
200. Orpanaistani opastin:

Kun tulevi suuret sulhot,
 Suuret sulhot, maan kosiat,
 Sinä vastahan sanele,
 Ja puhele puoleltasi,
 Sanele sanalla tuolla,
 Lausu tuolla lausehella:
 »Ei minusta ollekana,
 Ollekana, lienekänä
 Miniäksi vietävätä,

210. Orjaksi otettavata,
 Ei neiti minun näköinen
 Osaa orjana eleä,
 Muista ei mukihin mennä,
 Olla aina alla kynsin;
 Toinen kun sanan sanoisi,
 Minä kaksi vastoaisin,
 Kun tulisi tukkahani,
 Hairahtaisi hapsihini,
 Tukastani tuivertaisin,

220. Hapsistani haivertaisin.»»
 »Et sinä sitä totellut,
 Et kuullut minun sanaa,
 Käeten kävit tulehen,
 Tieten tervan keittehesen,
 Riensihit revon rekehen,
 Läksit karhun kantasille,
 Revon reessänsä veteä,
 Karhun kauas kannatella,
 Iki-orjaksi isännän,

230. Aika orjaksi anopin.»
 »Läksit kouluhun kotoa,
 Piinahan ison pihoilta,
 Kova on koulu käyäksesi,
 Piina pitkä ollaksesi,
 Siell' on ohjat ostettuna,
 Varustettu vanki-rauat
 Ei ketänä muuta vasten,
 Vasten on vaivaista sinua.»

»Kohta saat kokea koito,

240. Kokea kova-osainen

Apen luista leukaluuta,
 Anopin kivistä kieltä,
 Ky'yn kylmiä sanoja,
 Naon niskan nakkeloita.»

»Kuules neiti, kuin sanelen,
 Kuin sanelen, kuin puhelen!
 Olit kukkana kotona,
 Ilona ison pihoilla,
 Iso kutsui kuutamaksi,

250. Emo päivän paisteheksi,
 Veikkosi vesi-valoksi,
 Siskosi sini-veraksi;
 Menet toisehen talohon,
 Vierahan emän alahan,
 Ei vieras emosen verta,
 Vaimo toinen tuojan verta,
 Harvoin vieras siivoin sinkui,
 Harvoin oikein opetti,
 Appi haukkuvi havuiksi,

260. Anoppisi ahkioksi,
 Kyty kynnyks-portahiksi,
 Nato naisten pakoiksi.»
 »Äsken sie hyvä olisit,
 Äsken kerta kelpoaisit,
 Utuna ulos menisit,
 Savuna pihalle saisit,
 Lehtisenä lenteleisit,
 Kipunoina kiiättäisit.»

»Et ole lintu lentäjäksi,

270. Etkä lehti liehujaksi,
 Et kipuna kiitäjäksi,
 Savu saajaksi pihalle.»

»Voi neiti sisarueni!
 Jo nyt vaihoit, minkä vaihoit,
 Vaihoit armahan isosi
 Appehen ani paha'an,
 Vaihoit ehtosen emosi

261: 1. miehen veli.

262: 1. miehen sisar.

265: s. o. jos menisit u. u.

- Anoppihin ankarahan,
 Vaihoit viljon veljyesi
 280. Kyyttä-niskahan kytähyn,
 Vaihoit siskosi siveän
 Nalja-silmähän natohon,
 Vaihoit liina-vuotehesi
 Nokisiin nuotioihin,
 Vaihoit valkean vetesi
 Likaisihin lieteihin,
 Vaihoit hiekkarantasesi
 Mustihin mura-perihin,
 Vaihoit armahat ahosi
 290. Kanervikko-kankahisin,
 Vaihoit marjaiset mäkesi
 Kaski-kantoihin kovihin.»
 »Niinkö luulit neito nuori,
 Niinkö kasvava kananen:
 Huolet loppui, työt väheni
 Tämän illan istumilla;
 Maata sinne vietäväsi,
 Unille otettavasi?»
 »Eip' on maata vieäkänä,
 300. Unille otetakana,
 Vasta valvoa pitävi,
 Vasta huolta hoivatahan,
 Ajatusta annetahan,
 Pannahan pahoa mieltä.»
 »Kunis huiskit hunnutoinna,
 Sinis huiskit huoletoinna;
 Kunis liukui liinatoinna,
 Liukui liioitta suruitta;
 Äsken huntu huolta tuopi,
 310. Palttina pahoa mieltä,
 Liina liikoja suruja,
 Pellava perättömiä.»
 »Mikäs neitosen kotona!
 Niin neito ison kotona,
 Kun kunigas linnassansa,
 Yhtä miekkoa vajoa!

316: s. o. miekkaa ainoastansa ei ole.

- Toisin tuon miniä raukan,
 Niin miniä miehelässä,
 Kuin vanki Wenäheällä,
 320. Yhtä vahtia vajoa.»
 »Teki työtä työn ajalla,
 Väänti hartian väellä,
 Hipeä hien väessä,
 Otsa vaahan valkeassa;
 Kun tulevi toinen aika,
 Niin tulehen tuomitahan,
 Ajetahan ahjoksehen,
 Sen kätehen käsketähän.»
 »Piteä hänen pitäisi,
 330. Piteä piloisen piian
 Lohen mieli, kiiskin kieli,
 Lammin ahvenen ajatus,
 Suu sären, salakan vatsa,
 Meriteiren tieto saa'a.»
 »Eipä tieä yksikänä,
 Ymmärrä yheksänkänä
 Emon tuomista työistä,
 Vanhempansa vaalimista,
 Mistä syöjä syntynevi,
 340. Kaluaja kasvanevi,
 Lihan syöjä, luun puria,
 Tukan tuulelle jakaja,
 Hapsien hajottelia,
 Ahavalle anneksia.»
 »Itke, itke neiti nuori,
 Kun itket, hyvinkin itke,
 Itke kourin kyynelesi,
 Kahmaloin halu-vetesi,
 Pisaret ison pihoille,
 350. Lammit taaton latioille,
 Itke tulville tupanen,
 Silta-lauat lainehille!
 Kun et itke itkettäissä,
 Itket toiste tullessasi,
 Kun tulet ison kotihin,

330: 2. poloisen; raukan.

Kun löyät isosi vanhan
Saunahan savuttunehen,
Kuiva vasta kainalossa.»

Itke, itke neiti nuori,
360. Kun itket, hyvinkin itke!

Kun et itke itkettäissä,
Itket toiste tullessasi,
Kun tulet emon kotihin,
Kun löyät emosi vanhan
Läävähän läkähtynehen,
Kuollehen kupo sylihin.»

»Itke, itke neiti nuori,
Kun itket, hyvinkin itke!
Kun et itke itkettäissä,

370. Itket toiste tullessasi,
Kun tulet tähän kotihin,
Löyät veikkosi verevän
Kujahan kukistunehen,
Kartanolle kaatunehen.»

»Itke, itke neiti nuori,
Kun itket hyvinkin itke!
Kun et itke itkettäissä,
Itket toiste tullessasi,
Kun tulet tähän talohon,

380. Löyät siskosi siveän
Sotku-tielle sortunehen,
Vanha karttu kainalossa.»

Neito parka huokaeli,
Huokaeli, henkäeli,
Itse loihen itkemähän,
Vierähti vetistämähän.

Itki kourin kyöneleitä,
Kahmaloin halu-vesiä
Ison pestyille pihaille,

390. Lammit taaton lattialle,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja pakisi:

»Hoi sisaret sirkkuseni,

Entiset ikä-toverit,
Kaikki kasvin-kumppalini,
Kuulkottenpa kuin sanelen!
En nyt tuota tunnekana,

Mikä lienehe minulle
Iskennä tämän ikävän,

400. Tämän huolen hoivannunna,
Tämän kaihon kantanunna,
Murehen mukaellunna.»

»Toisin tiesin, toisin luulin,
Toisin toivotin ikäni,
Käkesin käkenä käyä,
Kukahella kukkuroilla
Näille päivin päästyäni,
Näille tuumin tultuani;
Enpä nyt käkenä käyne,

410. Kukahelle kukkuroilla,
Olen kun alli aallokossa,
Tavi laajalla lahella
Uiessa vilua vettä,
Vettä jäistä järkyttäissä.»

»Voi isoni, voi emoni,
Voi on valta-vanhempani!
Minnekä minua loitte,
Kunne kannoitte katalan,
Nämät itkut itkemähän,

420. Nämät kaihot kantamahan,
Nämät huolet huolimahan,
Ja surut sureksimahan!»

»Mahoit ennen maammo rukka,
Mahoit kaunis kantajani,
Armas maion antajani,
Ihana imettäjäni
Kapaloia kantosia,
Pestä pieniä kiviä,
Kun pesit tätä tytärtä,

430. Kapalojit kaunoistasi
Näille suurille suruille,
Apeille mielaloille!»

- »Moni muualla sanovi,
 Usea ajattelevi:
 Ei ole huolta hurnakolla,
 Ajatusta aioinkana!
 Elkätkö hyvät imeiset,
 Elkätkö sitä sanoko!
 Enemp' on minulla huolta,
 440. Kun on koskessa kiviä,
 Pajuja pahalla maalla,
 Kanervia kankahalla;
 Hepo ei jaksaisi veteä,
 Rauta-kisko kinkotella
 Ilman luokin lekkumatta,
 Vempelen värisemättä
 Noita hoikan huoliani,
 Mustia mureitani.»

- Lauloi lapsi lattialta,
 450. Kasvavainen karsinasta:
 »Mitä neien itkemistä,
 Suuresti sureksimista;
 Anna huolia hevoisen,
 Murehtia mustan ruunan,
 Rauta-suisen surkutella,
 Suuri-päisen päivitellä;
 Hevoisell' on pää parempi,
 Pää parempi, luu lujempi,
 Kaulan kaari kantavampi,
 460. Koko ruumis runsahampi!»

»Ei ole itettäviä,
 Suuresti surettavia;
 Ei sinua suolle vieä,
 Ojavarrellen oteta,
 Vievät vilja-mättähältä,
 Vievät vielä viljemmälle,
 Ottavat olut-tuvilta,
 Ottavat oluemmille.»

- »Kun katsot kupehellesi,
 470. Oikealle puolellesi,

451—522. Mielenhyvitys-virsi.

461: 3. itkettäviä.

- Onpa sulho suojassasi,
 Mies verevä vieressäsi,
 Hyvä mies, hyvä hevoinen,
 Talon kanta kaikenlainen,
 Pyyhyet pyräjämässä,
 Vempelellä vieremässä,
 Rastahat iloitsemassa,
 Rahkeilla laulamassa,
 Kuusi kullaista käkeä
 480. Länkilöillä lekkumassa,
 Seitsemän sini-otusta
 Reen kokalla kukkumassa.»
 »Ellös olko milläkänä,
 Emon tuoma tuollakana,
 Et panna pahenemahan,
 Pannahan paranemahan,
 Miehen kyntäjän kylelle,
 Vakoajan vaipan alle,
 Leivän saajan leuan alle,
 490. Kalan saajan kaimalohon,
 Hirven hiihtäjän hikehen,
 Karhun saajan saunasehen!»
 »Miehen sait mitä jaloimman,
 Urohia uhkeimman,
 Ei sen jouset jouten olle,
 Viinet vaarnoilla venyne,
 Koirat ei ne koissa maanne,
 Pennut pehkuilla levänne.»
 »Kolmasti tänä keväänä
 500. Aivan aika-huomenessa
 Nousi nuotio-tulelta,
 Havasi havusialta,
 Kolmasti tänä keväänä
 Kaste on silmille karisnut,
 Havut päänsä harjaellut,
 Varvat vartalon sukinut.»
 »Mies on joukon jou'uttaja,
 Uros karjan kasvattaja,
 Onpa tällä sulhollamme
 510. Korvet koivin kulkevia,

Särkät säärin juoksevia,
 Noro-pohjan noutavia,
 Sata on sarven kantajata,
 Tuhat tuojoa utaren,
 Aumoja joka aholla,

Purnuja joka purolla,
 Lepikköiset leipä-maina,
 Oja-vieret ohra-maina,
 Kari-vieret kaura-maina,
 520. Vesi-vieret vehnä-maina,
 Kaikki rauniot rahoina,
 Kivet pienet penninkinä.»

511: 1. maa-harjut.

Kolmaskolmaslaulu

Kolmaskolmatta Runo.

Morsianta opastetaan ja neuvotaan, kuinka hänen tulee miehelässä elellä 1—478. Vanha kulkuaikka kertoo elämän-vaiheensa tyttönä, miehelässä ja miehelästä erottuansa 479—850.

- Nyt on neiti neuvominen,
Morsian opastaminen;
Kenpä neien neuvojaksi,
Impyen opastajaksi?
Osmotar oleva vaimo,
Kalevatar kaunis impi,
Hänpä neittä neuvomahan,
Orpoa opastamahan,
Miten olla mielevänä,
10. Kuten kuuluna asua,
Mielevänä miehelässä,
Kuuluna anoppelassa.
Saneli sanoilla noilla,
Lausui noilla lausehilla:
»Morsian sisarueni,
Kapulehti lempyeni,
Kuules kuin minä sanelen,
Kielin toisen kertoelen!
Lähet jo kukka kulkemahan,
20. Mansikka matelemahan,
Veran nukka vieremähän,
Sametti samoamahan
Tästä kuulusta koista,
Kaunihistä kartanosta,

- Tulet toiseen talohon,
Perehesen vierahasen,
Toisin toisessa talossa,
Muiten muissa vierahissa,
Ajatellen astuminen,
30. Tuumitellen toimiminen,
Ei kuin taaton tanterella,
Oman maammon manterella:
Laksoloissa laulaminen,
Kujilla kukahtaminen.»
»Kun lähet talosta tästä,
Muista kaikki muut kalusi,
Ne kolme kotihin heitä:
Päivän päälliset unokset,
Emon armahat sanaset,
40. Joka kirkon pettäjäiset!»
»Kaikki muista muuttelosii,
Uni-konttisi unoha
Kotoisille tyttärille,
Koti-uunin korvaselle;
Laulu heitä lautsan päähän,
Ilo-virret ikkunoille,
Tyttyöys tyvelle vastan,
Huimuus hurstin hulpiloille,
Pankolle pahat tapasi,
50. Laiskuutesi lattialle,

- Tahikka kaasolle taritse,
 Työnnä kaason kainalohon,
 Kaason vieä vitsikkohon,
 Kantoa kanervikkohon!»
- »Tapa on uusi ottaminen,
 Entinen unohtaminen,
 Taatto-armo heittäminen,
 Appi-armo ottaminen,
 Alemma kumartaminen,
60. Hyvä lause lahjominen!»
- »Tapa on uusi ottaminen,
 Entinen unohtaminen,
 Maammo-armo heittäminen,
 Anopp'-armo ottaminen,
 Alemma kumartaminen,
 Hyvä lause lahjominen!»
- »Tapa on uusi ottaminen,
 Entinen unohtaminen,
 Veli-armo heittäminen,
70. Kyty-armo ottaminen,
 Alemma kumartaminen,
 Hyvä lause lahjominen.»
- »Tapa on uusi ottaminen,
 Entinen unohtaminen,
 Sisar-armo heittäminen,
 Nato-armo ottaminen,
 Alemma kumartaminen,
 Hyvä lause lahjominen!»
- »Ellöspä sinä ikänä,
80. Kuuna kullan valkeana
 Tavatoin talohon menkö,
 Miehetoin miehelähän!
 Tapoja talo kysyvi,
 Tapoja talo hyväki,
 Mies on mieltä koittelevi,
 Mies mieltä ani paraski;
 Äsken tarkka tarvitahan,
 Jos talo epätapainen,
 Ja vakainen vaaitahan,
90. Jos on mies epäpätöinen.»
- »Jos ukko susi supussa,
 Akka karhu karsinassa,
 Kyty kyinä kynnyksellä,
 Nato nauloina pihalla,
 Sama on arvo antaminen,
 Alemma kumartaminen,
 Kun ennen emosi luona,
 Oman taattosi tuvilla
 Taattoa kumartaminen,
100. Maammoasi arvominen!»
- »Piteä sinun pitävi
 Pää tarkka, tanea mieli,
 Aina ankara ajatus,
 Ymmärrys yhen tasainen,
 Iltaisella silmät virkut
 Valkeata vaalimahan,
 Aamuisella korvat tarkat
 Kukon ääntä kuulemahan!
 Konsa kukko kerran lauloi,
110. Viel' ei toista virkkanunna,
 Silloin nuorten nousu-aika,
 Vanhojen lepu'u-aika.»
- »Kun ei kukko laulakana,
 Ei äännä isännän lintu,
 Piä kuuta kukkonasi,
 Otavaista oppinasi,
 Käyös ulkona usein,
 Käyös kuuta katsomassa,
 Otavaista oppimassa,
120. Tähtiä tähyämässä!»
- »Konsa oikein otava,
 Sarvet suorahan suvehen,
 Pursto perin pohjaisehen,
 Silloin aikasi sinulla
 Nousta luota nuoren sulhon,
 Saa'a viereltä verevän,
 Saa'a tulta tuhkasista,
 Valkeata vakkasesta,
 Tuli puikkohon puhua
130. Lienosti levittämättä.»

»Kun ei tulta tuhkasissa,
Valkeata vakkasessa,
Kutkuttele kullaltasi,
Katkuttele kaunoltasi:

»Anna tulta armaiseni,
Valkeata marjaseni!»

»Saat sa piitä pikkaraisen,
Tauloa taki vähäisen,
Iske tuli tuikahuta,

140. Päre pihtihin viritä,
Lähe läävä läänimähän,
Raavahat ravitsemahan,
Ammovi anopin lehmä,
Hirnuvi apen hevoinen,
Ky'yn lehmä kytkäisevi,
Naukuvi naon vasikka
Heinän hienon heittäjäistä,
Apilan ojentajaista!»

»Käy kujaset kuurullasi,

150. Läävät länkämoisilläsi,
Syötä lehmät leyhkeästi,
Lammaskarja lauhkeasti,
Olet lehmille ojenna,
Juomat vaivaisten vasoille,
Varsoille valitut korret,
Karitsoille hienot heinät,
Eläkä sioille sinku,
Elä potki porsahia,
Kanna kaukalo sioille,

160. Purtilonsa porsahille!»

»Elä läävässä lepeä,
Lamo lammas-karsinassa;
Kun olet läävän lääninyssä,
Katsonunna karjan kaiken,
Jo jouvu takaisin tuolta,
Tule tuiskuna tupahan!
Siell' on lapsi itkemässä,
Pieni peitetten sisässä,

151: 3. leppyistästi.

162: 1. makaa; viru.

Eikä lausu lapsi rukka,

170. Saata kieletoin sanoa,
Onko vilu, taikka nälkä,
Tahi muu tapahtumainen,
Ennen kun tulevi tuttu,
Kuulevi emonsa äänen.»

»Vaan tupahan tullessasi
Tule neljänä tupahan:
Vesi-kappanen käessä,
Lehti-luuta kainalossa,
Tuli-tikku hampahissa,

180. Itse ollet neljäntenä!»

»Ala sillat siivoella,
Lauta-lattiat la'aista,
Visko vettä lattialle,
Elä visko lapsen päälle;
Nähnet lapsen lattialla,
Jos kohta kälynki lapsi,
Nosta lapsi lautaselle,
Pese silmät, pää silitä,
Anna leipeä kätehen,

190. Vuole voita leivän päälle,
Kun ei leipeä talossa,
Anna lastunen kätehen!»

»Kun saat pöytien pesohon
Viikon päästä viimeistäki,
Pese pöyät, laiat muista,
Jalkoja elä unoha,
Lautsaset vesin valele,
Seinät siivin siivoele,
Lautsat kaikki laitoinensa,

200. Seinät pitkin juomuinensa!»

»Mi on pöyällä pölyä,
Mi tomua ikkunoilla,
Nepä siivellä sipaise,
Vetäise vesi-tukolla,
Etteipä tomu tomaha,
Pöly kattohon pölähä!»

»Karista katosta karstat,

186: 3. miehen veljen vaimon.

- Noet nuoho kiukahasta,
Piä patsas muistossasi,
210. Eläkä orsia unoha,
Että tuntuisi tuvaksi,
Asunnoksi arvattaisi!»
»Kuules neiti, kuin sanelen,
Kuin sanelen, kuin puhelen!
Elä suihki sutsunatta,
Eläkä räämi rätsinättä,
Elä liiku liinaiSETta,
Elä kengättä kehaja,
Tuosta sulho suuttuneisi,
220. Mies nuori nuristuneisi!»
»Noita sie kovin varaja
Pihlajaisia pihalla!
Pyhät on pihlajat pihalla,
Pyhät oksat pihlajissa,
Pyhät lehvät oksasilla,
Marjaiset sitäi pyhemmät,
Joilla neittä neuvotahan,
Orpoa opetetahan
Nuoren miehen mieltä myöten,
230. Sulhosen syäntä myöten.»
»Piä herkät hiiren korvat,
Terävät jalat jäniksen,
Niska nuori notkuttele,
Kaula kaunis kaarruttele,
Kuni kasvava kataja,
Tahi tuore tuomen latva!»
»Valvoa sinun pitävi,
Aina valvoa, varoa,
Ettet pyri pyllyllesi,
240. Pankon päähän pitkällesi,
Etkä vaivu vaattehille,
Veteleite vuotehelle!»
»Kyty kynnöltä tulevi,
Appi aitojen panolta,
Urohosi ulko-töiltä,
Kaunosi kasen ajolta,

246: 2, 3. kasken hakkuusta.

- Vieminen vesi-ropehut,
Käsi-pyyhe kantaminen,
Alaha kumartaminen,
250. Mieli-lause lausuminen!»
»Anopp' aitasta tulevi,
Jauho-vakka kainalossa,
Juokse vastahan pihalle,
Alaha kumarteleite,
Pyyä vakka kainalosta,
Tuo tupahan vieäksesi!»
»Kun et arvata osanne,
Itsestäsi ymmärrellä,
Kulle työlle työntyminen,
260. Toimelle rupeaminen,
Niin taho akalta tietä:
»Oi armas anoppiseni,
Kuinka tässä työt tehä'an,
Askarehet arvatahan?»
»Akka varsin vastoavi,
Anoppi sanan sanovi:
»Noimpa tässä työt tehä'an,
Askarehet arvatahan:
Survotahan, jauhetaan,
270. Kiven puussa kiikutahan,
Vielä vettä kannetahan,
Taikinat alustetahan,
Halot tuoahan tupahan
Pätsin lämmitä panoksi,
Siitä leivät leivotahan,
Kakut paksut paistetahan,
Astiat virutetahan,
Hulikkaiset huuhotahan.»
»Kun kuulit akalta työsi,
280. Anopilta askarehet,
Ota kuivehet kiveltä,
Kiirehi kivi-tupahan,
Sitte sinne saatuasi,
Tultua kivi-tupahan
Elä kuku kulkullasi,
Kalju kaula-varrellasi,

- Kukkuos kiven kamulla,
Lapattaisen laulamalla;
Eläkä ähkeä isosti,
290. Kiven-puussa puhkaele,
Ettei appi arveleisi,
Anoppi ajatteleisi
Äissäsi ähkeävän,
Syämmissäsi sysivän!»
»Seulo jauhot siepottele,
Kanna kannella tupahan,
Leivo leivät leppeästi,
Vastoa ani visusti,
Jott' ei paikoin jauhot jäisi,
300. Toisin selkeät seekset!»
»Näet koryon kallellansa,
Ota korvonon olalle,
Vesi-kappa kainalohon,
Ala astua ve'lle,
Kanna korvo kaunihisti,
Kuleta korenon päässä,
Tule tuulena takaisin,
Astuos ahavan lailla,
Viikon veellä viipymättä,
310. Kaivolle katoamatta,
Ettei appi arveleisi,
Anoppi ajatteleisi
Kuvoasi katselevan,
Itseäs' ihastelevan,
Verevyyttäsi vetehen,
Kauneutta kaivosehen!»
»Menet pitkälle pinolle,
Halkosien suollantahan,
Elä halkoa hyleksi,
320. Ota halko haapainenki,
Heitä halko hiljallensa,
Kovasti kolajamatta,
Taikka appi arveleisi,
- Anoppi ajatteleisi
Vihoissasi viskelevän,
Kiukuissa kolistelevan!»
»Kun sa astut aittasehen,
Lähet jauhון nouantahan,
Elä aittahan asetu,
330. Viivy viikon aitta-tiellä,
Taikka appi arvelevi,
Anoppi ajattelevi
Jauhoja jakelevasi,
Antavan kylän akoille!»
»Lähet astian pesohon,
Hulikkojen huuhtelohon,
Pese kannut korvinensa,
Tuopit uurtehuisinensa,
Maljat huuho, muista laiat,
340. Lusikkaiset, muista varret!»
»Lusikat piä lu'ussa,
Astiasi arvelussa,
Ettei koirat kollottele,
Kasit noita kannattele,
Linnut liioin liikuttele,
Lapset laittele levälle;
Kyll' on lapsia kylässä,
Paljo päitä pienoisia,
Jotka kannut kanteleisi,
350. Lusikat levitteleisi!»
»Ilta-saunan saapuessa
Veet vetele, vastat kannu,
Hauo vastat valmihiksi
Saunahan savuttomahan
Ilman viikon viipymättä,
Saunahan katoamatta,
Taikka appi arveleisi,
Anoppi ajatteleisi
Saunan lauoilla lamovan,
360. Penkin päässä piehtaroiyan!»
»Kun tulet tupahan tuolta,
Käske appi kylpemähän:
»Oi on armas appiseni,

288: 1. lapatta on se sia, jossa käsikiven
varren pää pyörii.

- Jo on sauna joutununna,
Veet ye'tetty, vastat saatu,
Kaikki lautaset la'aistu,
Mene kylve kyllältäsi,
Valeleite vallaltasi,
Itse lienen löylyn lyöjä,
370. Alla lautojen asunen!»
»Kun tulevi kehruu-aika,
Kankahan kuonta-aika,
Käy elä kynsiä kylästä,
Oppia ojan takoa,
Tointa toisesta talosta,
Pirran piitä vierahaltal»
»Itse langat kehräele,
Omin hyppysin kutehet,
Langat laita lievempäiset,
380. Rihmat aina kierempäiset;
Keri kiinteä keränen,
Viipsinpuulle viskaele,
Suvakolle suorittele,
Kani siitä kangaspuille;
Iske pirta piukkeasti,
Nosta niiet notkeasti,
Kuo sarka-kauhtanaiset,
Hanki villaiset hamoset
Yhen villan kylkyestä,
390. Talvi-lampahan takuista,
Karvoista kevät-karitsan,
Kesä-uuhien untuvista!»
»Kuules siitä, kuin sanelen,
Vielä kerran kertoelen!
Keitä ohraiset oluet,
Makujuomat maltahiset
Yhen ohraisen jyvästä,
Puolen puun on poltakselta!»
»Kun sa ohria imellät,
400. Maustelet maltahia,
Elä koukulla kohenna,
Kärriksellä käännyttele,
Aina kourilla kohenna,
Kämменillä käännyttele,
Käypä saunassa usein,
Elä anna iun paheta,
Kissan istua ituja,
Kasin maata maltahia,
Eläkä sure susia,
410. Pelkeä metsän petoja
Saunahan samotessasi,
Kesken yötä käyessäsi!»
»Kun konsa tulevi vieras,
Ellös vierasta vihatko,
Ainapa hyvä talonen
Piti vierahan varoja,
Liikoja liha-muruja,
Kaunihia kakkaroita!»
»Käske vieras istumahan,
420. Lausuttele laaskavasti,
Syötä vierasta sanoilla,
Kunnes keitto kerkeävi!»
»Taas kun lähtevi talosta,
Jäähyväiset jättelevi,
Ellös viekö vierastasi,
Ulko-puolelle ovea,
Tuosta sulho suuttuneisi,
Kaunosi kamaltuneisil»
»Kun kerran halu tulevi
430. Käy itsesi kylässä,
Kysytellen käy kylässä,
Lausutellen vierahissa;
Sitte siellä ollessasi
Piä taitavat tarinat,
Elä sie kotia moiti,
Alenna anoppiasi!»
»Kysyvät kylän miniät,
Tabi muut kyläiset naiset:

420: 2. ystävällisesti; höylisti.

427, 428: ehkä suuttuisi; — kamaltuisi.

383: 1. kangastukki; loimikäärinpuu.

- »Antoiko anoppi voita,
440. Kuin ennen emo kotona?»
Ellös konsana sanoko:
»Ei anna anoppi voita!»
Sano aina annettavan,
Kapustalla kannettavan,
Jos kerran kesässä saanet,
Senki toisen talvellista!»
»Kuules vielä, kuin sanelen,
Kerran toisen kertoelen!
Kun menet talosta tästä,
450. Tulet toiseen talohon,
Emoa elä unoha,
Masentele maammoasi!
Emopa sinun elätti,
Imetti ihanat rinnat
Ihanasta itsestänsä,
Valkeasta varrestansa,
Monet yöt unetta vietti,
Monet atriati unohti
Tuuvitellessa sinua,
460. Vaaliessa pienoistansa.»
»Ken emon unohtanevi,
Maammonsansa masentanevi,
Elköhön Manalle menkö,
Hyvän tunnon Tuonelahan,
Manalassa on makso tuhma,
Kova kosto Tuonelassa
Emonsansa unohtajalle,
Maammonsansa masentajalle,
Tuonen tyttäret toruvat
470. Manan neiet riitelevät:
»Kuinka sie emon unohit,
Oman maammosi masensit,
Emo on nähnyt suuren vaivan,
Kantaja kovan kokenut
Sauna-maassa maatessansa,
Olkioloilla ollessansa,
Synnytellessä sinua,
Katalaista kantaessa!»
Olipa akka lattialla,
480. Akka vanha vaippa päällä,
Kylän kynnysten käviä,
Mieron teien tieteliä,
Hänpä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui ja lateli:
»Kukko lauloi kullallensa,
Kanan lapsi kaunollensa,
Varis lauloi vaahdo-kuulla,
Kevät-kuulla keikutteli;
Minun lauloa pitäisi,
490. Heiän olla laulamatta,
Heill' on kultansa kotona,
Aina luona armahansa,
Minä kullatoin, koitoin,
Ajan kaiken armahatoin.»
»Kuules sisko, kuin sanelen!
Kuin menetki miehelähän,
Elä noua miehen mieltä,
Kuin minä poloinen nouin,
Miehen mieltä, kiurun kieltä,
500. Suuren sulhoni syäntä!»
»Olin kukka ollessani,
Kasvaessani kanerva,
Vesa nuori noustessani,
Ympynen yletessäni,
Mesimarja mainittaissa,
Kulta kuiskuteltaessa,
Tavi taattoni pihoilla,
Lakla maammon lattioilla,
Vesilintu veikon luona,
510. Sirkkunen sisaren luona;
Kävin kukkana kujilla,
Vaapukkana vainioilla,
Hersuin hiekka-rantasilla,
Keikuin kukka-kunnabilla,
Laulelin jokaisen lakson,
Joka kummun kukkuelin,

- Lehot leikkiä pitelin,
Ahot ainoista iloa.»
- »Suu veti revon ritahan,
520. Kieli karpän lautasehen,
Mieli neien miehelähän,
Tapa toisehen talohon;
Niinpä neiti luotunaki,
Tytär tuuviteltunaki
Miniäksi miehelähän,
Orjaksi anoppelahan.»
- »Jou'uin marja muille maille,
Tuomi toisille vesille,
Jou'uin puola purtavaksi,
530. Mansikka manattavaksi,
Joka puu puri minua,
Joka leppä leikkaeli,
Joka koivu koiskaeli,
Joka haapa haukkaeli.»
- »Naitihin ma miehelähän,
Vietihin anoppelahan,
Sanottihi siell' olevan,
Neittä sinne naitaessa,
Kuusi kuusista tupoa,
540. Kaksin kerroin kammaria,
Aho-vieret aitta-maina,
Kuja-vieret kukka-maina,
Oja-vieret ohra-maina,
Kangas-vieret kaura-maina,
Purnut puitua eloa,
Toiset purnut puitavia,
Sata saatuja rahoja,
Sata toinen saatavia.»
- »Sainpa tuhma tulleheksi,
550. Kalkö kättä lyöneheksi,
Tupa oli kuuella tuella,
Seitsemällä seipähällä,
Ahot täynnä armotuutta,
Lehot täynnä lemmetyyttä,
- Kujat kurjan huoliani,
Metsät mieliä pahoja,
Purnut puitua vihoa,
Toiset purnut puimatointa,
Sata saatuja sanoja,
560. Sata toinen saatavia.»
- »En mä tuostana totellut,
Koin kuuluna asua,
Tuolla toivoin kunniata,
Tuolla lempeä tavoitin:
Tulen tuomalla tupahan,
Pään päretten poimennalla,
Pieksin otsani ovehen,
Pääni pihtipuolisehen,
Oven suuss' on ouot silmät,
570. Kaihat silmät karsinassa,
Kierot keski-lattialla,
Perässä peri vihaiset;
Tuli suusta tuikahuvi,
Kekälehet kielen alta,
Ilkeän isännän suusta,
Alta kielen armottoman.»
- »En mä tuostana totellut,
Koin kuitenkin eleä,
Olla aina alla armon,
580. Sekä nöyrä neuvottava;
Hyppäsin jänön jaloilla,
Kävin karpän kämmenillä,
Panin turkan myöhän maata,
Nousin vaivaisen varahin;
Saanut en kurja kunniata,
Leino lempeä tavannut,
Vaikka vuoret vierettäisin,
Kalliot kaha panisin.»
- »Suotta survoin suuret jauhot,
590. Kiusan karkeat karistin
Syöä ankaran anopin,
Tuli-kulkun kuiskaella

Päässä pitkän pinta-pöyän,
Kulta-laiasta kupista;
Itse söin miniä raukka,
Apoin jauhoja kiveltä,
Liesi-pankko pöytänäni,
Kapusta lusikkanani.»

»Usein minä utuinen

600. Miniänä miehelässä

Kannoin suolta sammalia,
Noita leivoin leiväkseni,
Vettä kaivosta kapalla,
Tuota ryyppin ryyppykseni,
Sini söin kaloja kalki,
Sini koito kuorehia,
Kuni notkuin nuotta-puilla,
Keikuin keskellä venettä,
En saanut sitä kaloa

610. Anoppini antamasta,

Joka päiväksi päteisi,
Kerraksensa kelpoaisi.»

»Kesät kontuja keräsin,

Talvet väännin taikon vartta,
Niinkun muinenki kasakka,
Eli orja palkkalainen;
Ainapa anoppelassa
Tuo minulle työnnettihin
Riihestä rivein riusa,

620. Saunasta jykein loukku,

Rannalta ravein karttu,
Suurin taikko tanhuasta,
Ei uskottu uupuvani,
Ei varattu vaipuvani,
Vaikka uupuivat urohott,
Vaipuivat hevoisen varsat.»

»Niin minä piloinen piika

Tein työtä työn ajalla,
Väännin hartion väellä;

630. Annas tulla toisen aian,

605: 4. kovaosainen.

619: 3. vartta; varsta.

Jo tulehen tuomittihin,
Sen kätehen käskettihin.»

»Suotta soimat nostettihin,

Kiusan kielet kannettihin
Päälle mun hyvän tapani,
Päälle kuulun kunniani,
Sanat päälleni satoivat,
Puhe'et putoelivat,
Kuin tuimat tuli-kipunat,

640. Tahi rautaiset rakehet.»

»En mä tuostana epäillyt,

Oisin eeskipäin elellyt
Akan ankaran apuna,
Tuli-kulkun kumppalina,
Vaan sepä paha panihe,
Sepä suurenti suruni,
Kun sulho sueksi muuttui,
Kauno karhuksi rupesi,
Kylin söi, selin makasi,

650. Selin työnsä toimitteli.»

»Tuota itkin itsekseni,

Ajattelin aitassani,
Muistin muita päiviäni,
Entistä eläntoani
Ison pitkällä pihoilla,
Emon kaunon kartanolla.»

»Sain tuosta sanelemahan,

Itse virkin vierettelin:

»Osasi minun emoni,

660. Osasi omenan saa'a,

Taisi taimen kasvatella,
Ei osannut istutella;
Istutti ihanan taimen
Ilkeille istumille,
Pani paikoille pahoille,
Koivun juurille koville
Iäksensä itkemähän,
Kuuksensa kujertamahan.»

»Oisipa minussa ollut

670. Paikoille paremmillenki,

Pitemmillenki pihoille,
 Laajemmille lattioille,
 Paremmanki varren västa,
 Verevämmän miehen verta;
 Puutuin tuohon pulluksehen,
 Tartuin tuohon talluksehen,
 Varikselt' on varren saanut,
 Korpilta nenän kopannut,
 Suunsa syövältä suelta,

680. Koko muo'on kontiolta.»

»Oisinpa mokoman saanut
 Mäellenki mentyäni,
 Saanut tieltä tervaskannon,
 Leppä-pöckelön lehosta,
 Pannut turvan turpehesta,
 Parran naavoista pahoista,
 Suun kivistä, pään savesta,
 Silmät kuumista sysistä,
 Koivun pahkat korviksensa,

690. Raian haarukan jaloiksi.»

»Senpä lauloin laitoissani,
 Huokaelin huolissani,
 Sattui kauno kuulemahan,
 Seinuksella seisomahan;
 Niin kun tuo tulevi tuolta,
 Astui aitan portahalle,
 Jo ma tuon tulosta tunsin,
 Astunnasta arvaelin,
 Tukka tuiski tuulettaki,

700. Hivus viskoi viimattaki,
 Ikenet oli irvellänsä,
 Silmät kiljan kaljallansa,
 Väätty pihlaja piossa,
 Käätty karttu kainalossa,
 Jolla lyöä lykkeävi,
 Kohti päätä kolkkoavi.»

»Annas siitä illan tulla,
 Kun meni makoamahan,
 Otti vitsan vierehensä,

680: 3. karhulta.

710. Nahka-ruoskan naulaltansa,
 Ei ketänä muuta vasten,
 Vasten vaivaista minua.»

»Meninpä minäki itse
 Illalla makoamahan,
 Sulhon vierehen venähyin,
 Laski sulho vierehensä,
 Antoi kyllin kyynäspäätä,
 Viljalta vihaista kättä,
 Paljo paksuja pajuja,

720. Mursun-luista ruoskan vartta.»

»Nousin kylmältä kyleltä,
 Viluiselta vuotehelta,
 Sulho suorihe jälestä,
 Ulos uksesta uhitti,
 Käsi käypi tukkahani,
 Haparoivi hapsihini,
 Tukat tuulelle jakeli,
 Ahavalle anneksivi.»

»Mikäs neuvoksi minulle,

730. Mikä neuvon antajaksi?
 Teräksestä kengät teetin,
 Paulat vaskesta panetin,
 Joilla seisoin seinävieret,
 Kuuntelin kujan perukset,
 Kunnes viihtyisi vihainen,
 Asettuisi ankarainen;
 Eikä viihy viimeinkänä,
 Ei asetu aioinkana.»

»Vilu viimeinki tulevi

740. Vihattuna vierressäni,
 Seinä-vieret seistessäni,
 Ollessa oven takana;
 Arvelin, ajattelimme:
 Ei minusta lienekänä
 Viikoista vihan pitoa,
 Kaukaista ylenkatsetta
 Tässä Lemmon leisiössä,
 Pirujen pesä-siassa.»

747: 3. joukossa; parvessa.

- »Heitin hempeät tupaset,
 750. Armahat asunmajani,
 Läksin viono vieremähän,
 Vierin soita, vierin maita,
 Vierin ventoja vesiä,
 Vierin veikon pellon päähän;
 Siinä kukkui kuivat kuuset,
 Lauloi lakka-päät petäjät,
 Kaikki vaakkuivat varikset,
 Harakat hakahtelivat:
 »Ei täällä sinun kotisi,
 760. Eikä synnyntä-siasi.»
 »En mä tuotana totellut,
 Vierin veikkoni piha'an,
 Jo mulle veräjät virkki,
 Kaikki vainiot valitti:
 »Mitäpä tulet kotihin,
 Kuta kurja kuulemahan?
 Jo ammoid isosi kuoli,
 Kaatui kaunis kantajasi,
 Veikko sull' on vento vieras,
 770. Veikon nainen kun Wenakko.»
 »En mä tuotana totellut,
 Menin mie toki tupahan,
 Annoin kättä kääkäselle,
 Kylmä kääkä kättä vasten.»
 »Tultua tupahan tuosta
 Oven suuhun seisotaime;
 Korea kotoinen nainen,
 Ei tule likistämähän,
 Käy ei kättä antamahan;
 780. Korea minä itseki,
 En mene likistämähän,
 Käy en kättä antamahan,
 Pistän kättä kiukahalle,
 Kivet kylmät kiukahassa,
 Käännän kättä hiilokselle,
 Hiilet kylmät hiiloksessa.»
 »Veikko lautsalla lamovi,
 Päässä pankon pöllöttävi,
 Syli syttä hartioilla,
 790. Vaaksa muulla vartalolla,
 Kyynärä kyventä päässä,
 Kortteli kovaa nokea.»
 »Kysyi veikko vierahalta,
 Tutkaeli tullehelta:
 »Mistä vieras veen takoa?»
 Minä vainen vastaelin:
 »Etkö tunne siskoasi,
 Entistä emosi lasta?
 Me yhen emosen lapset,
 800. Yhen linnun liekuttamat,
 Yhen hanhen hautelemat,
 Yhen pyyn pesästä saamat.»
 Tuosta veikko itkemähän,
 Silmät vettä vieremähän.»
 »Virkoiki veikko naisellensa,
 Kuiskaeli kullallensa:
 »Hanki syöä siskolleni!»
 Veikon nainen nalja-silmä
 Kantoi kaalia koasta,
 810. Jost' oli rakki rasvan syönyt,
 Koira suolan koitellunna,
 Musti murkinan pitännä.»
 »Virkkoi veikko naisellensa,
 Kuiskaeli kullallensa:
 »Tuo olutta vierahalle!»
 Veikon nainen nalja-silmä
 Toip' on vettä vierahalle,
 Ei sitänä siivon vettä,
 Sisaresten silmivettä,
 820. Kälysten käenpesintä.»
 »Vierin jälle veikon luota,
 Siirryin synnyntä-sialta,
 Jou'uin kurja kulkemahan,
 Sain kurja samoamahan,

773: 3. oven rivalle, kädensialle.

778: 3. hala'amaan; sepäämään.

800: 3. kiikuttamat.

Raukka rannat kiertämähän,
 Vaivainen vaeltamahan
 Aina ouoillen oville,
 Veräjille vierahille,
 Lapset raukan rannikolle,
 830. Vaivaiset kylän varahan.»
 »Moni nyt minulla onpi,
 Usea olettelevi
 Virkkaja vihaisen äänen,
 Äänen tuiman tuikuttaja,
 Ei ole minulla monta
 Sanan armon antajata,
 Suin sulin puheliata,

Kiukahalle käskiätä
 Satehesta saatuaani,
 840. Kylmästä kyhättyäni,
 Hallassa hamehen helmet,
 Turkin helmet tuppurissa.»
 »Enpä ennen nuorempana,
 En mä uskonut olisi,
 Jos oisi sata sanonut,
 Tuhat kieltä kertaellut,
 Näille juonin joutuvani,
 Näille päivin pääseväni,
 Jotk' on päivät päälle pääsnyt,
 850. Juonet joutunna kätehen.»

Neliäskolmatta Runo.

Sulhoa neuvotaan, kuinka hänen tulee morsianta oletella, ja kielletään pahasti pitelemästä 4—264. Vanha mieron ukko kertoo, mitenkä hän muinen sai naisensa mielistymään 265—296. Morsian muistelee vesi silmissä, että hänen nyt on armas syntymäkotinsa iäksi päiväksi jättäminen, ja tekee jäähyväisiä kaikille 297—462. Ilmarinen koppa'aa morsiamen rekeensä, lähtee matkaan ja tulee kolmannen piti-vän ehtoolla kotiinsa 465—528.

- Jo nyt on neiti neuvottuna,
Morsian opastettuna;
Vielä virkin veiolleni,
Sulholleni suin puhelen:
»Sulho viljon veikkoseni,
Vielä veikkoa parempi,
Emon lasta armahampi,
Ison lasta lauhkeampi,
Kuulesta ma kuin sanelen,
10. Kuin sanelen, kuin puhelen
Tästä liina-linnustasi,
Saamastasi kanasta!»
»Kiitä sulho onneasi,
Hyvän saaman saamastasi,
Kun kiität, hyvinki kiitä,
Hyvän sait, hyvän tapasit,
Hyvän luojasi lupasi,
Hyvän antoi armollinen!
Lue kiitokset isolle,

20. Emoselle viel' enemmän,
Ku tuuti tytön mokoman,
Niin mokoman morsiamen!»
»Puhas on neiti puolellasi,
Neiti kirkas kihloissasi,
Valkeainen vallassasi,
Soreainen suojassasi,
Tytär riski rinnallasi,
Vereväinen vieressäsi,
Tytär riski riihen puia,
30. Hempulainen heinän lyöjä,
Pulski poukkujen pesiä,
Varski vaate-alkasia,
Kensti rihman kehreäjä,
Karski kankahan kutoja.»
»Niin sen piukki pirran ääni,
Kuin käki mäellä kukkui,
Niin sen suihki sukkulainen,
Kuin on portimo pinossa,
Niin sen käämi käännähteli,

40. Kuin käpy oravan suussa,
Ei kylä sikein maannut,
Linnakunta uinaellut
Neien pirran pirkeheltä,
Sukkulan surinehelta.»

»Sulhokainen, nuorukainen,
Miehen kanta kaunokainen!

Tao viikate terävä,
Vaali vartehen hyvähän,
Veistele veräjän suussa,

50. Kannon päässä kalkuttele;
Kun tulevi päiväpaiste,
Viepä neiti nurmen päälle,
Näet kuin heinä herskääntävi,
Kova heinä korskahtavi,
Vihviläinen viuskahtavi,
Suolaheinä suiskahtavi,
Mätäs myötähän menevi,
Vesan kanta katkeavi!»

»Kun tulevi toinen päivä,

60. Hanki suora sukkulainen,
Pirran päällinen pätevä,
Käärinlauta laaullinen,
Vuoli sukseset soreat,
Hanki kaikki kangasneuvot,
Laita neiti kangaspuille,
Pirran päällinen piohon,
Äsken pirta piukkoavi,
Kangaspuut kamahtelevi,
Kuuluvi kylähän kalske,

70. Pirran pirske loitommalle,
Akat tuosta arvelevat,
Kysyvät kyläiset naiset:
»Kuka kangasta kutovi?»
Sinun vastata sopivi:
»Oma kultani kutovi,
Herttaseni helskyttävi;
Laskiko lapoja kangas,

Päästi pirta pütämiä?»»

»Ei laske lapoja kangas,

80. Päästä ei pirta pütämiä:
On kuin Kuuttaren kutoma,
Päivättären kehreämä,
Otavattaren osaama,
Tähtetären täyttelemä.»»

»Sulhokainen, nuorukainen,
Miehen kanta kaunokainen!

Kun nyt lähet kulkemahan,
Saat tästä ajelemahan
Kera nuoren neitosesi,

90. Kanssa kaunihin kanasi,
Ellös vainen varpuistasi,
Tätä liina-linnuistasi,
Ellös vieruhun ve'elkö,
Aian kolkkihin ajelko,
Kaa'atelko kannon päähän,
Kivilöihin kiskotelko!
Ei ennen ison koissa,
Emon kaunon kartanoilla
Neittä vieruihin ve'elty,

100. Aian kolkkihin ajeltu,
Kaa'ateltu kannon päähän,
Kivilöihin kiskotelt.»

»Sulhokainen nuorukainen,
Miehen kanta kaunokainen!

Ellös viekö neioistasi,
Kuletelko kullaistasi
Nurkkihin nuhajamahan,
Soppihin sohajamahan!
Ei neiti ison kotona,

110. Emon entisen tuvilla
Eip' on nurkissa nuhannut,
Ei sohannut soppiloissa,
Aina istui ikkunoissa,
Keikkui keski-lattioilla,
Illat taattonsa ilona,
Aamut äitin armahana.»

»Ellös vainen sulho rukka,

Ellös sie tätä kanaista
 Viekö vehka-huhmarelle,
 120. Panko parkin survontahan,
 Olki-leivän leivontahan,
 Petäjäisen pieksäntähän!
 Ei neittä ison kotona,
 Emon kaunon kartanossa
 Viety vehka-huhmarelle,
 Pantu parkin survontahan,
 Olki-leivän leivontahan,
 Petäjäisen pieksäntähän.»

»Vieös sä tätä kanoa,
 130. Vieös vilja-mättähälle,
 Ruis-purnun purkajaksi,
 Ohra-purnun ottajaksi,
 Leivän paksun paistajaksi,
 Oluen osoajaksi,
 Vehnä-leivän leipojaksi,
 Taikinan taputtajaksi!»

»Sulho viljon veljyeni,
 Ellös sie tätä kanoa,
 Ellös meiän hanhoistamme

140. Ikävillä itketekkö!
 Tulisiko tuhma tunti,
 Saisi neiollen ikävä,
 Pistä puuru puikkoloihin,
 Tahi valkko valjahisin,
 Tuo neittä ison kotihin,
 Emon tuttavan tuville!»

»Ellös sie tätä kanaista,
 Ellös liina-linnuistamme
 Oletelko orjanasi,

150. Palkan piikana pielkö,
 Elä kiellä kellarista,
 Eläkä aitasta epeä!
 Ei neittä ison kotona,
 Emon kaunon kartanossa
 Oleteltu orjan arvon,

Palkan piikana pieltä,
 Ei kielletty kellarista,
 Eikä aitasta evätty;
 Aina viilti vehnäisiä,

160. Katseli kanan munia,
 Maitotiinun tienohilla,
 Olutpuolikon povella,
 Aamut aittoja avellen,
 Illat luitia lukiten.»

»Sulhokainen nuorukainen,
 Miehen kanta kaunokainen!
 Kun neittä hyvin pitelet,
 Niin hyväksi tunnetahan,
 Kun tulet apen kotihin,

170. Luoksi ainoan anopin,
 Itseäsi syötetähän,
 Syötetähän, juotetahan,
 Hevoisesi riisutahan,
 Tallihin talutetahan,
 Syötetähän, juotetahan,
 Kauravakka kannetahan.»

»Ellös vainen neioistamme,
 Tätä liina-linnuistamme
 Sanoko su'uttomaksi,

180. Laatiko lajittomaksi!
 Onpa tällä neiollamme
 Suku suuri, laji laaja,
 Kappa ois kylveä papuja,
 Jyvä kullenki tulisi,
 Kappa panna pellavaista,
 Kuitu kullenki tulisi.»

»Ellös vainen sulho rukka
 Neioista pahoin pielkö,
 Opastelko orjan ruoskin,

190. Nahka-ruoskin nau'utelko,
 Vitsoin viisin vingutelko,
 Vajan päässä vangutelko!
 Eipä neittä ennenkänä,
 Ei ennen ison kotona
 Opasteltu orjan ruoskin,

- Nahka-ruoskin nau'uteltu,
 Vitsoin viisin vinguteltu,
 Vajan päässä vanguteltu.»
 »Seiso seinänä e'essä,
200. Pysy pihtipuolisena,
 Elä anna anopin lyöä,
 Eläkä apen torua,
 Elä vierahan vihata,
 Talon toisen soimaella;
 Pere käski pieksämähän,
 Muu väki mukittamahan,
 Et hän raahi raukaistasi,
 Etkä henno hertaistasi,
 Vuosin kolmin kuultuasi,
210. Ainoisin aneltuasi!»
 »Neuvo sulho neitoasi,
 Opetä omenoasi,
 Neuvo neittä vuotehella,
 Opetä oven takana,
 Vuosikausi kummassaki,
 Yksi vuosi suu-sanalla,
 Toinen silmän iskennällä,
 Kolmas on jalan polulla!»
 »Kun ei sitte siitä huoli,
220. Eikä tuostana totelle,
 Ota ruoko ruo'ostosta,
 Karvakorte kankahalta,
 Sillä neuvo neitoasi,
 Neuvo neittä neljäs vuosi,
 Korahuta korttella
 Saran syrjällä syseä,
 Viel' elä siimalla sivalla,
 Neittä raipalla rapoal»
 »Vaen jos sitte siit' ei huoli,
230. Viel' ei tuostana totelle,
 Veä vitsa viiakosta,
 Koivu korpi-notkelmosta,
 Tuopa turkin helman alla,
 Talon toisen tietämättä,
 Sitä näytä neiollesi,
- Hepäise, elä sivalla!»
 »Kun ei vielä siitä huoli,
 Ota tuostana totella,
 Neuvo neittä vitsasella,
240. Koivun oksalla opasta,
 Neuvo nelisnurkkaisessa,
 Sano sammalhuonehessa,
 Elä nurmella nukita,
 Pieksä pellon pientarella,
 Kuuluksi kumu kylähän,
 Tora toisehen talohon,
 Naisen itku naapurihin,
 Metsähän iso meteli!»
 »Aina hauo härtioita,
250. Pehmitä perälihoja,
 Elä silmiä sivele,
 Eläkä korvia koseta,
 Kuppi kulmalle tulisi,
 Sinimarja silmän päälle,
 Tuostapa kyty kysyisi,
 Tuosta appi arveleisi,
 Kylän kyntäjät näkisi,
 Nauraisi kyläiset naiset:
 »»Onko tuo soassa ollut,
260. Talununna tappelossa,
 Vai onko suen repimä,
 Metsän karhun kaapaisema,
 Vai susiko sulhasena,
 Karhu kanssa kumppalina?»»
 Olipa ukko uunin päällä,
 Mieron-kierto kiukahalla,
 Lausui ukko uunin päältä,
 Mieron-kierto kiukahalta:
 »Ellös vainen sulho rukka
270. Nouatelko naisen mieltä,
 Naisen mieltä, kiurun kieltä,

236: 1. häritä; heritä.

252: 3. kosketa.

253: 1. kuhmu; kyhmy.

266: 1. maailman kulkia.

- Kuin minä poloinen poika!
 Lihat ostin, leivät ostin,
 Voit ostin, oluet ostin,
 Kalat ostin kaikenlaiset,
 Särpimet monen sukuiset,
 Oluet omilta mailta,
 Vehnät mailta vierahilta.»
 »En sillä hyveä saanut,
280. Enkä siistiä tavannut,
 Nainen kun tuli tupahan,
 Tuli kuin tukan repiä
 Muotoansa mullistellen,
 Silmiänsä väännitellen;
 Aina äyhki ähmissänsä,
 Vihoissansa virkkaeli,
 Kutsui kuppelo-peräksi,
 Haukkui halko-hakkuriksi.»
 »Jopa muistin uuen mutkan,
290. Toki toisen tien osasin:
 Kun kolotin koivun oksan,
 Jo likisti linnuksensa,
 Kun karsin katajan latvan,
 Jo kumarsi kullaksensa,
 Kun vielä panin pajuilla,
 Jo kapusi kaulahani.»
 Neito parka huokaiseikse,
 Huokaiseikse, henkäiseikse,
 Itse itkulle hyräytyi,
300. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Lässäp' on nyt muien lähtö,
 Liki saanut muien liitto,
 Minun lähtöni lähemmä,
 Minun liittoni likemmä,
 Vaikk' on läyli lähteäki,
 Erotu tukala tunti
 Tästä kuulusta kylästä,
 Kaunihista kartanosta,
 Jossa kasvoin kaunihisti,
310. Ylenin ylen ehosti,
 Kaiken kasvanto-ikäni,
 Lapsi-puolen polveani.»
 »Enkä tuota ennen luullut,
 Enkä uskonut ikänä,
 En mä luullut luopuvani,
 Uskonut eroavani
 Tämän linnan liepeheltä,
 Tämän harjun hartiolta;
 Jo nyt luulen, jotta luovun,
320. Jopa uskon ja eroan,
 Ero- on tuopit tyhjettynä,
 Ero- juotuna oluet,
 Kohta korjat käännettynä
 Päin ulos, perin tupahan,
 Lappein ison latohon,
 Kalten karja-huonehesen.»
 »Millä nyt erotessani,
 Lähtiessäni katala,
 Millä maksan maammon maion,
330. Sekä taattoni hyvyyen,
 Millä veikon armauen,
 Mielisiivot siskoseni?»
 »Kiitän mä iso sinua
 Entisistäni eloista,
 Murkinoista muinaisista,
 Parahimmista paloista.»
 »Kiitän mä emo sinua
 Nuorna tuuviteltuasi,
 Pienoisna pielyäsi,
340. Rinnoin ruokkieltuasi.»
 »Y vielä kiitän veikkoseni,
 Veikkoseni, siskoseni,
 Kostelen koko perehen,
 Kaikki kasvin-kumppalini,
 Joien joukossa elelin,
 Kasvoin kanssa kasvin-aian.»
 »Ellös nyt hyvä isoni,
 Ellös ehtoinen emoni,
 Tahii muu sukuni suuri,

350. Heimokuntani heleä,
Tuosta huolelle ruvetko,
Saako suurelle surulle,
Jos menenki muille maille,
Kulkenen johon kuhunki!
Paistanevi luojan päivä,
Kuu luojan kumottanevi,
Tähet taivon välkkynevi,
Otavat ojentunevi
Ilmassa etempänäki,
360. Maailmassa muuallaki,
Ei yksin ison pihoilla,
Näillä kasvin-kartanoilla.»
»Lähen nyt tästä kuin lähenki,
Tästä kullasta koista,
Ison saamasta salista,
Äitin kesti-kellarista;
Heitän suoni, heitän maani,
Heitän heinikko-pihani,
Heitän valkeat veteni,
370. Heitän hiekka-rantaseni
Kylpeä kylän akoille,
Pasikoia paimenille.»
»Heitän suot sorehtioille,
Maat heitän maleksioille,
Lepiköt lepeäjille,
Kanervikot kaahlajille,
Aita-vieret astujille,
Kujavarret kulkioille,
Pihat pitkin juoksioille,
380. Seinä-vieret seisojille,
Silta-lauat siivojille,
Lattiat lakaisioille,
Pellot heitän peuran juosta,
Salot ilveksen samota,
Ahot hanhien asua,
Lehot lintujen levätä.»
»Lähen tästä kuin lähenki
Toisen lähtiän keralla,
Sykysyisen yön sylihin,
390. Keväisen kierän päälle,
Jott' ei jälki jäällä tunnu,
Jalan isku iljangolla,
Hangella hamosen toimi,
Helman hiepsintä lumella.»
»Sitte toiste tultuani,
Kotihini käytyäni
Eipä äiti ääntä kuulle,
Iso ei itkua tajunne,
Jos ma kulmilla kujerran,
400. Pää-laella laulattelen,
Jo on nousnut nuori nurmi,
Kasvanut kataja-pehko
Iholle imettäjäni,
Kasvopäille kantajani.»
»Minun toiste tullessani
Näille pitkille pihoille
Muut ei tuntene minua,
Kun ne kaksi kappaletta:
Alimmainen aian vitsa,
410. Perimmäinen pellon seiväs,
Nuo on piennä pistämäni,
Neitona vitsastamani.»
»Emoni mahova lehmä,
Minun nuorna juottamani,
Vasikkana vaalimani
Ammoa rikottelevi
Pitkillä piha-rikoilla,
Talvisilla tanterilla,
Tuo minua tuntenevi
420. Kotoiseksi tyttäreksi.»
»Isoni iki-oronen,
Minun piennä syöttämäni,
Neitona apattamani
Hirnuu rikottelevi
Pitkillä piha-rikoilla,
Talvisilla tanterilla,
Tuntenevi tuo minua

Kotoiseksi tyttäreksi.»

»Veikkoni ikuinen koira,

430. Minun lasna syöttämäni,
Neitona opastamani
Haukkua rikottelevi
Pitkillä piha-rikoilla,
Talvisilla tanterilla,
Tuo minua tuntenevi
Kotoiseksi tyttäreksi.»

»Muut ne ei minua tunne

Kotihini tultuani,

Vaikk' on vanhat valkameni,

440. Entiset elo-siani,
Sioillansa siika-salmet,
Asemillansa apajat.»

»Jää nyt pirtti teryheksi,

Pirtti lauta-kattonesi,

Hyvä on toiste tullakseni,

Kaunis kaaputellakseni!»

»Jää nyt sintsi terveheksi,

Sintsi lauta-siltanesi,

Hyvä on toiste tullakseni,

450. Kaunis kaaputellakseni!»

»Jääpä piha terveheksi,

Piha pihlajaisinesi,

Hyvä on toiste tullakseni,

Kaunis kaaputellakseni!»

»Jätän kaikki terveheksi,

Maat ja metsät marjoinensa,

Kuja-vieret kukkinensa,

Kankahat kanervinensa,

Järvet saoin saarinensa,

460. Syvät salmet siikoinensa,
Hyvät kummut kuusinensa,
Korpinothkot koivuinen!»

Silloin seppo Ilmarinen

Koppoi neien korjahansa,

Iski virkkua yitsalla,

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Jää hyvästi järven rannat,

Järven rannat, pellon penkat,
Kaikki mäntyset mäellä,

470. Puut pitkät petäjäkössä,
Tuomikko tuvan takana,
Katajikko kaivotiellä,
Kaikki maassa marjan varret,
Marjan varret, heinän korret,
Pajupehкот, kuusen juuret,
Lepän lehyt, koivun kuoret!»

Siinä seppo Ilmarinen

Läksi Pohjolan pihoilta;

Jäivät lapset laulamahan,

480. Lapset lauloi, jotta lausui:

»Lenti tänne musta lintu,

Läpi korven koikutteli,

Suostutteli meiltä sorsan,

Maanitteli meiltä marjan,

Otti tuo omenan meiltä,

Vietteli ve'en kalasen,

Petti pienillä rahoilla,

Hopeilla houkutteli;

Ken nyt vie ve'elle meitä,

490. Ken joelle juohattavi?

Saapi saavit seistäksensä,

Kolataksensa korennot,

Olla sillat siivomatta,

Lattiat lakaisematta,

Pinttyä pikarin laiat,

Tuopin korvat tummentua!»

Itse seppo Ilmarinen

Nuoren neitonsa keralla

Ajoa kahuttelevi

500. Noita Pohjan rannikoita

Simasalmien sivutse,

Hietaharjun hartioitse,

Somer soitti, hiekka helkki,

Reki vieri, tie vilisi,

Rahe rautainen ramasi,

Jalas koivuinen kolasi,

Kapla patvinen pasasi,

Vemmel tuominen tutasi,
Vinkui vitsaiset säverkot,

510. Vapoi vaski-renkahaiset
Juostessa hyvän hevoisen,
Hyvän laukin laukatessa.

Ajoi päivän, tuosta toisen,
Ajoi kohta kolmannenki,
Käsi ohjassa orosen,
Toinen neien kainalossa,
Jalka laialla rekosen,

509: 3. vedätit; aisan vitsat.

Jalka toinen viltin alla.

Virkku juoksi, matka joutui,
520. Päivä vieri, tie lyheni,
Päivänäpä kolmantena
Aletessa aurinkoisen
Jo sepon koti näkyvi,
Tuvat ilman tuulottavi,
Noki nousi nuoraisena,
Savu paksuna pakeni,
Tuprusi savu tuvasta,
Ylös pilvihin kohosi.

Viideskolmatta Runo.

Sulho, morsian ja saattoväki vastaan otetaan Ilmarisen kodissa 4—582. Joukko syötetään ja juotetaan yltäkylläisesti; Wäinämöinen laulaa ja kättelee isäntää, emäntää, puhemiestä, kaasoa ja muuta häd-kansaa 585—672. Kotimatalla häistä palatessansa särkyy Wäinämöiseltä reki, jonka korjaa ja ajaa kotiinsa 675—738.

- Jopa viikon vuoteltihin,
Vuoteltihin, katseltihin
Neion nuotehet tulevan
Seppo Ilmarin kotihin;
Silmät vanhoilta valuvi
Ikkunoissa istuessa,
Polvet nuorilta nojuvi
Veräjillä vuottaessa,
Lasten jalkoja paleli
10. Seinuksilla seisossa,
Kului kengät kesk'-iältä
Rantasilla raittaessa.
Niin huomenna muutamana,
Päivänä moniahana
Kumu kuuluvi salolta,
Reen kapina kankahalta.
Lokka luopuisa emäntä,
Kalevatar kaunis vaimo,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
20. »Se on poikani rekonen,
Jo tulevi Pohjolasta

Nuoren neitonsa keralla.»

»Lähes nyt kohti näitä maita,
Kohin näitä kartanoita,
Ison saamille tuville,
Vanhemman varustamille!»

- Se on seppo Ilmarinen
Jo kohta kotihin saapi
Ison saamille pihoille,
30. Vanhemman varustamille,
Pyyhyet vihertelevät
Vesaisilla vempelillä,
Käkyet kukahtelevat
Korjan kirjavan kokalla,
Oravat samoelevat,
Päällä aisan vaahterisen.

- Lokka luopuisa emäntä,
Kalevatar vaimo kaunis
Tuossa tuon sanoiksi virkki,
40. Itse lausui, noin nimesi:
»Kylä vuotti uutta kuuta,

- Nuoret päivän nousentoa,
 Lapset maata mänsikkaista,
 Vesi terväistä venettä;
 Mie en kuuta puolinkana,
 Päiveä mokominkana,
 Minä vuotin veioani,
 Veioani, minjoani,
 Katsoin aamun, katsoin illan,
 50. En tiennyt mihin katosi,
 Tokko pientä kasvatteli,
 Vaiko laihoa lihoitti,
 Kun ei tullut kuitenkana,
 Vaikka varsinki lupasi
 Tulla jälen tuntuessa,
 Saa'a jälen jäähtymättä.»
 »Aina katsoin aamusilla,
 Päivät päässäni pitelin;
 Kun ei vieri veion saani,
 60. Ei kolaja veion korjaili,
 Näille pienille pihaille,
 Kapeille kartanoille,
 Oisko olkinen oronen,
 Reki kaksi-kaplahinen,
 Senki saaniksi sanoisin,
 Korjaksi korotteleisin,
 Jos se veioni vetäisi,
 Toisi kaunoni kotihin.»
 »Niinpä toivoin tuon ikäni,
 70. Katsoin kaiken päiväkauen,
 Pääni katsoin kallellehen,
 Sykeröni syrjällehen,
 Silmät suorat suikulaksi,
 Toivoin veioni tulevan,
 Näille pienille pihaille,
 Kapeille kartanoille;
 Jo tuo viimeinki tulevi,
 Toki kerran kerkiävi,

- Vierellä verevä muoto,
 80. Puna-poski puolellansa.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 Lasketapa laukki-otsa,
 Vietätä hyvä hevoinen
 Entisille heimillensä,
 Taannoisille kauroillensa;
 Laai meille terveyttä,
 Laai meille, laai muille,
 Laai kaikelle kylälle!»
 »Tehtyäsi tervehyiset
 90. Sanele tarinojasi,
 Matkasitko mainehitta,
 Kävit tiesi tervehenä,
 Kun läksit anopin luoksi,
 Apen ainoan kotihin,
 Saitko neien, voitit vullan,
 Sorritko sotiveräjän,
 Levititkö neien linnan,
 Pirotitko pystyn seinän,
 Astuitko anopin sillan,
 100. Istuitko isännän lautsan?»
 »Jo tuon näen kyselemättä,
 Arvoan anelematta,
 Kävipä tiensä tervehenä,
 Matkansa imantehena,
 Toip' on hanhen, voitti vullan,
 Sortipa sotiveräjän,
 Langettipa lauta-linnan,
 Levitteli lehmus-seinän
 Käyessä anopin luona,
 110. Apen ainoan koissa;
 Onp' on sotka suojassansa,
 Kana kainaloisessansa,
 Puhas neiti puolellansa,
 Valkeainen valloissansa.»
 »Kenpä toi tämän valehen,
 Ken pani pahan sanoman,
 Sulhon tyhjin tulleheksi,
 Oron jouten juosneheksi?»

Eipä sulho tyhjin tullut,
 120. Ei oronen jouten juosnut,
 On mitä oron veteä,
 Liinaharjan liikutella,
 Hiessäpä hyvä hevoinen,
 Vaahessa valittu varsa
 Tuvun tänne tuotuansa,
 Verevän ve'ettyänsä.»

»Nouse nyt korjasta korea,
 Hyvä lahja laitiosta,
 Nouse ilman nostamatta,
 130. Ylene ylentämättä,
 Jos on nuori nostajasi,
 Ylpeä ylentäjäsi!»

»Korjasta kohottuasi,
 Reen perästä päästyäsi
 Astu tietä temminkäistä,
 Maata maksan karvallista,
 Sikojen silittämäistä,
 Porsahien polkemaista,
 Lampahan latsottamaista,

140. Hevon harjan hieromaista!»
 »Astu hanhen askelilla,
 Taputa tavin jaloilla
 Näitä pestyjä pihoja,
 Tasaisia tanteria,
 Apen saamia pihoja,
 Anopin asettamia,
 Veljen veisto-penkeriä,
 Sisaren sini-ketoja;
 Pole jalka portahalle,

150. Siirrä sintsin siltaselle,
 Astu sintsiä simaista,
 Siitä siirräite sisähän,
 Alle kuulun kurkihirren,
 Alle kaunihiin katoksen!»

»Jo täällä tämänki talven,

125: 1. kananpojan.

135: 3. koreata; siivottua.

150: 2: porstuan.

Jopa mennehen kesosen
 Silta soitti sorsan-luinen
 Sillallista seisajaista,
 Laki kultainen kumisi

160. Laen alla astujaista,
 Ikkunat iloittelihe
 Ikkunaisen istujaista.»

»Jo täällä tämänki talven,
 Jopa mennehen kesosen
 Kääkäset käkertelihe
 Sormus-kättä sulkiaista,
 Kynnykset kykertelihe
 Hieno-helman hempujaista,
 Ovet aina aukieli

170. Ovellista aukojaista.»

»Jo täällä tämänki talven,
 Jopa mennehen kesosen
 Perin pirtti pyörähteli
 Pirtillistä pyyhkiäistä,
 Sintsinen sioittelihe
 Sintsillistä siivojaista,
 Vajaset vasertelihe
 Vajallista vastakättä.»

»Jo täällä tämänki talven,

180. Jopa mennehen kesosen
 Piha piilten kääntelihe
 Lastun pitkän poimiaista,
 Aittaset alentelihe
 Aitallista astujaista,
 Orret notkui, parret painui
 Nuoren vaimon vaattehia.»

»Jo täällä tämänki talven,
 Jopa mennehen kesosen
 Kujaset kukertelihe

190. Kujallista kulkiaista,
 Lääväset lähentelihe
 Läävällistä lääniäistä,
 Tanhuaiset taantelihe
 Tanhuallista tavia.»

»Jo täällä tämänki päivän,

- Jopa päivän eilisenki
 Aioin ammoi aika-lehmä
 Aamu-vihkon antajaista,
 Hevoisyarsa hirnakoitsi
 200. Heinä-viikon heittäjäistä,
 Kaikerti kevät-karitsa
 Palasen parantajaista.»
 »Jo täällä tämänki päivän,
 Jopa päivän eilisenki
 Vanhat istui ikkunoissa,
 Lapset raittoi rantasilla,
 Naiset seisoi seinuksilla,
 Pojat porstuan ovilla
 Nuoren vaimon varronnassa,
 210. Morsiamen vuotannassa.»
 »Terve nyt piha täysinesi,
 Ulkoinen urohinesi,
 Terve vaja täysinesi,
 Vaja vierahaisinesi,
 Terve sintsi täysinesi,
 Tuohi-katto kansoinesi,
 Terve pirtti täysinesi,
 Sata-lauta lapsinesi,
 Terve kuu, terve kuningas,
 220. Terve nuori nuoe-kansa!
 Ei ole tässä ennen ollut,
 Eipä ennen, eikä eilen
 Tämän joukon juoleutta,
 Tämän kansan kauneutta.»
 »Sulho viljon veljyeni,
 Pura pois punaiset paikat,
 Sivalluta silkki-verhot,
 Näytä tuota näästäistäsi,
 Viisin vuosin käytyäsi,
 230. Kaheksin katseltuasi!»
 »Tokko toit, kenen käkesit,
 Käkesit käkösen tuoa

- Maalta valkean valita,
 Vesiltä verevän saa'a?»
 »Jo tuon näen kyselemättä,
 Arvoan anelematta,
 Toit käkösen tullessasi,
 Sini-sotkan suojassasi,
 Vihannimman virven latvan
 240. Vihannasta virviköstä,
 Tuorehimman tuomen lehvän
 Tuorehesta tuomikosta.»
 Olipa lapsi lattialla,
 Lausui lapsi lattialta:
 »Voi veikko mitä vetelet,
 Tervaskannon kauneutta,
 Terva-puolikon pituutta,
 Kerinkannan korkeutta!»
 »Kutti, kutti sulho rukkä,
 250. Tuota toivolit ikäsi,
 Sanoit saavasi sataisen,
 Tuovasi tuhannen neien;
 Jo saitki hyvän sataisen,
 Tuon tuhannen tuppeloisen,
 Sait kuin suolta suovariksen,
 Aialta ajoharakan,
 Pellolta pelotus-linnun,
 Mustan linnun mullokselta!»
 »Mitä lie ikänsä tehnyt,
 260. Kuta mennehen kesosen,
 Kun ei kinnasta kutonut,
 Saanut sukkoa su'unkil
 Tyhjänä tuli tupahan,
 Annitoinna appelahan,
 Hiiret kopsassa kopasi,
 Hörppä-korvat lippahassa.»
 Lokka luopuisa emäntä,
 Kalevatar vaimo kaunis

245—266. Morsianta herjataan, kun ei vielä
 ole jakanut tuomislahjoja.

248: 1. kerinpuun: jalan.

265: 2. rasiassa.

223: 3. muhkeutta; pulskeutta.

226: 4. huivit; pääverhot.

- Kuuli kummaisen tarinan,
 270. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Mitä lausuit lapsi kurja,
 Kuta kunnotoin latelit!
 Muista kummat kuulukohon,
 Häväistykset häälyköhön,
 Eipä tästä neitosesta,
 Ei tämän talon väestä!»
 »Jo sanoi pahan sanasen,
 Sanan kehnon kertaelit
 Suusta yötisen vasikan,
 280. Päästä pennun päiväkunnan;
 Hyvän on sulho neien saanut,
 Tuonut maalta maan parahan,
 On kuin puola puolikypsi,
 Kuin on mansikka mäellä,
 Tahi kuin käkönen puussa,
 Pieni lintu pihlajassa,
 Koivussa korea sulka,
 Valorinta vaahteressa.»
 »Oisi ei saanut Saksastana,
 290. Tavannut Wiron takoa
 Tämän neitosen soreutta,
 Tämän allin armautta,
 Tämän kasvon kauneutta,
 Tämän mu'on muhkeutta,
 Käsivarren valkeutta,
 Kaulan hoikan kaarevuutta.»
 »Eikä neiti tyhjin tullut,
 Oli turkit tuotavana,
 Vaipat vasta saatavana,
 300. Ja verat ve'ettävänä.»
 »Paljo on tällä neitosella
 Oman värttinän väkeä,
 Oman kehrän kiertämätä,
 Oman hyppisen hyveä,
 Vaattehia valkehia,
 Talvi-sotkun suorimia,
 Kevät-päivän valkomia,
 Kesä-kuien kuivamia,
 Hyvät hurstit huilahukset,
 310. Pään-alaiset pällähykset,
 Sivallukset silkkihuivit,
 Vilahukset villavaipat.»
 »Hyvä mutso, kaunis mutso,
 Mutso valkean verevä,
 Hyvinpä koissa kuuluit,
 Tyttönä ison koissa,
 Hyvin kuulu kuun ikäsi
 Miniänä miehelessä!»
 »Elä huolelle rupea,
 320. Elä huoli huolehtia,
 Ei sinua suolle viety,
 Oja-varrelle otettu,
 Viety on vilja-mättähältä,
 Viety vielä viljemmälle,
 Otettu olut-tuvilta,
 Oluemmille otettu!»
 »Hyvä neito, kaunis mutso,
 Tuotapa kysyn sinulta:
 Näitkö tänne tullessasi
 330. Kekoja kerä-periä,
 Näsäpäitä närttehiä,
 Ne kaikki tämän talosen,
 Tämän sulhon kyntämiä,
 Kyntämiä, kylvämiä.»
 »Neitokainen, nuorukainen,
 Tuota nyt sanon sinulle:
 Kun tunsit talohon tulla,
 Niin tunne talossa olla,
 Hyvä tääll' on mutson olla,
 340. Kaunis kasvoa miniän,
 Piossasi piimä-pytty,
 Voi-vainen vallassasi!»
 »Hyvä täss' on neien olla,
 Kaunis kasvoa kanasen,
 Täss' on laajat saunan lauat,

331: 2. pitkiä elorakennuksia.

339: 4. nuoren vaimon.

Ja leveät pirtin lautsat,
Isännät isosi verrat,
Emännät emosi verrat,
Pojat onpi veikon verrat,
350. Tyttäret sisaren verrat.»

»Kun sinun himo tulevi,
Noita mielesi tekevi
Ison saamia kaloja,
Veljen pyitä pyytämiä,
Niin elä kysy ky'yltä,
Eläkä ano apelta,
Kysy suurin sulholtasi,
Toimittele tuojaltasi!
Ei ole sitä metsässä

360. Jalan neljän juoksiata,
Eikä ilman lintusia,
Kahen siiven siukovia,
Ei vielä ve'essäkänä
Kala-parvea parasta,
Kuta sinun ei saaja saane,
Saaja saane, tuoja tuone.»

»Hyvä tässä on neien olla,
Kaunis kasvoa kanasen,
Ei ole kiirettä kivellet,
370. Eikä huolta huhmarelle,
Vesi tässä vehnät jauhoi,
Koski kuohutti rukihit,
Aalto astiat pesevi,
Meren vaahhti valkaisevi.»

»Ohoh kullaista kyläistä,
Maan parasta paikaistani!
Nurmet alla, pellot päällä,
Keskellä kylä välillä,
Kylän alla armas ranta,

380. Rannassa rakas vetonen,
Se söpivi sorsan uia,
Vesilinnun vieretellä.»

Siitä joukko juotettiin,
Syötettiin, juotettiin
Liiolla liha-muruilla,

Kaunihilla kakkaroidella,
Oluilla ohraisilla,
Viertehillä vehnäisillä.»

Olipa kystä kyllin syöä,
390. Kyllin syöä, kyllin juoa,
Punaisissa purtiloissa,
Kaunoissa kaukaloissa,
Pirotella piirahia,
Murotella voi-muruja,
Sirotella siikasias,
Lohkosta lohi-kaloja
Veitsellä hopeisella,
Kuraksella kultaisella.

Olut juoksi ostamaton,
400. Mesi markoin maksamaton,
Oluoinen orren päästä,
Sima vaarnojen sisästä,
Olut huulten huuhtimeksi,
Mesi mielten kääntimeksi.

Kukapa tuossa kukkujaksi,
Lailliseksi laulajaksi?
Vaka vanha Wäinämöinen,
Laulaja iän-ikuinen

Itse laululle rupesi,
410. Töille virtten työntelihe,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:

»Veli-kullat veitoseni,
Suulliset sanalliseni,
Kielelliset kumppalini,
Kuulkottenpa kuin sanelen!
Harvoin on hanhet suutasusten,
Sisarukset silmätysten,
Harvoin veikot vieretysten,

420. Emon lapset laiatusten
Näillä raukoilla rajoilla,
Poloisilla Pohjan mailla.»

393: 2. leipomaisia.

398: 1. puukolla; (kahvelilla?).

»Niin joko laululle lähemme,
Töille virtten työnteimme?
Laulanta runoilla töitä,
Kukunta kevät-käellä,
Painanta Sinettärillä,
Kuonta Kankahattarilla.»

- »Laulavat Lapinki lapset,
430. Heinä-kengät heittelevät
Hirven harvoilta lihoilta,
Peuran pienen pallehilta;
Niin miks' en minäki laula,
Miks' ei laula meiän lapset
Ruoalta rukihiselta,
Suulta suurukselliselta?»

- »Laulavat Lapinki lapset,
Heläjävät heinä-kengät
Vesi maljan juotuansa,
440. Petäjäisen purtuansa;
Niin miks' en minäki laula,
Miks' ei laula meiän lapset
Juomilta jyvällisiltä,
Oluilta ohraisilta?»

- »Laulavat Lapinki lapset,
Heläjävät heinä-kengät
Nokisilta nuotioilta,
Hiilisiltä hiertimiltä;
Niin miks' en minäki laula,
450. Miks' ei laula meiän lapset
Alta kuulun kurkihirren,
Alta kaunihiin katoksen?»

- »Hyväpä tässä on miesten olla,
Armas naistenki asua
Olut-puolikon povella,
Mesi-tiinun tienohilla,
Sivullamme siika-salmet,
Luonamme lohi-apajat,
Joist' ei syöen syömät puutu,
460. Juoen juomiset vähene.»

447: 2. tukkivalkeilla metsässä.

453—672. Kiitosvirsi.

»Hyväpä tässä on miesten olla,
Armas naistenki elellä,
Ei tässä surulla syöä,
Ei eletä huolen kanssa,
Tässä syöähän surutta,
Eletähän huoletoinna
Iällä tämän isännän,
Elin-ajalla emännän.»

- »Kumman tässä ensin kiitan,
470. Isännänkö vai emännän?
Ainap' entiset urohot
Ensin kiittivät isännän,
Ku on suolta suojan saanut,
Koin korvesta kokenut,
Tyvin tuonut tyyskät männyt,
Latvoin lansatut petäjät,
Pannut paikalle hyvälle,
Asettanut ankaralle
Suuriksi suku-tuviksi,

480. Kaunihiksi kartanoiksi,
Salvannut salosta seinät,
Hirret hirmulta mäeltä,
Ruotehet romeikolta,
Malat marja-kankahalta,
Tuohet tuomi-vaaran päältä,
Sammalet sulilta soilta.»

- »Tupa on tehty tesmällensä,
Suoja pantu paikallensa,
Sata oli miestä salvaimella,
490. Tuhat oli tuvan katolla

Tehessä tätä tupoa,
Laaittaissa lattiaita.»

»Jopa vaan tämän isännän
Saaessa tätä tupoa
Mont' on tukka tuulta nähnyt,
Hivus säätä hirveätä,
Usein hyvän isännän

475: 3. paksut; vahvat.

476: 2. oksattomat (?).

487: 4. kaikki hyvästi; järestykseseen.

- Jäänyt on kinnasta kivelle,
Hattua havun selälle,
500. Suohon sukkoa vajonnut.»
»Usein hyvä isäntä
Aivan aika-huomenessa,
Ennen muien nousematta,
Kyläkunnan kuulematta
Nousnut on nuotio-tulelta,
Havannut havu-majoilta,
Havu päänsä harjaellut,
Kaste pesnyt sirkut silmät.»
»Siitäpä hyvä isäntä
510. Saapi tuttua tupahan,
Lautsan täyen laulajoina,
Ikkunnat iloitsioita,
Silta-lauat lausujoina,
Karsinat karehtioita,
Seinä-vieret seisojia,
Aitovieret astujia,
Pihat pitkin kulkioita,
Maat ristin matelioita.»
»Isännän esinnä kiitin,
520. Siitä ehtoisen emännän
Ruokien rakentamasta,
Pitkän pöyän täyttämästä.»
»Hänpä leipoi leivät paksut,
Suuret talkkunat taputti
Käpeillä kämmenillä,
Kyperillä kymmenillä,
Nosti leivät leppeästi,
Syötti vierahat välehen
Liioilla sian-lihoilla,
530. Koho-kuori-kokkaroilla,
Terät vieri veitsistämme,
Päät putosi puukoistamme
Lohen päitä lohkoessa,
Hauin päitä halkoessa.»
»Usein hyvä emäntä,

- Tuo tarkka taloinen vaimo
Kuullut on kukotta nousta,
Kanan lapsetta karata
Näitä häitä hankittaissa,
540. Teoksia tehtäessä,
Hiivoja rakettaessa,
Olosia pantaessa.»
»Hyvin on hyvä emäntä,
Tuo tarkka taloinen vaimo
Osannut oluet panna,
Makujuoman juoksutella
Iuista imeltyneistä,
Makeista maltahista,
Joit' ei puulla puuhaellut,
550. Korennolla koukkaellut,
Vaampa kourilla kohenti,
Käsivarsin käännytteli
Saunassa savuttomassa,
La'aistuilla lautehilla.»
Eipä tuo hyvä emäntä,
Tuo tarkka taloinen vaimo
Laske iskulle ituja,
Päästä maalle maltahia,
Käypi saunassa usein
560. Syän-yöllä yksinänsä,
Ei huoli susia surra,
Pelätä metsän petoja.»
»Jopa nyt emännän kiitin,
Vuotas kiitän patvaskani!
Ken on pantu patvaskaksi,
Ken otettu oppahaksi?
Kylän paras patvaskana,
Kylän onni oppahana.»
»Onpa meidän patvaskalla
570. Päällä haahen haljakkainen,
Se on kaita kainalosta,
Soma suolien kohasta.»

564: 3. puhemieheni.

570: 2. laivan s. o. ostettu, ulkomaan.

526: 1. sormilla.

- »Onpa meiän patvaskalla,
Onpa kauhtana kapoinen,
Helmat hietoa vetävi,
Taka-puolet tanteria.»
- »Vähän paitoa näkyvi,
Pikkaraisen pilkottavi,
On kuin Kuuttaren kutoma,
580. Tina-rinnan riukuttama.»
- »Onpa meiän patvaskalla
Vyöllä ussakka utuinen,
Päivän tyttären kutoma,
Kirjo-kynnen kirjoittama
Ajalla tulettomalla,
Tulen tietämättömällä.»
- »Onpa meiän patvaskalla
Silkkiset sukat jalassa,
Silkkiset sukan sitehet,
590. Säteriset sääri-nauhat,
Jotk' on kullalla kuottu,
Hopealla huoliteltu.»
- »Onpa meiän patvaskalla
Saksan kengät kelvolliset,
Kuni joutsenet joella,
Vesiteiret vieremillä,
Tahi hanhuet havulla,
Muutto-linnut murrikolla.»
- »Onpa meiän patvaskalla
600. Kutrit kullan suortuvaiset,
Parta kullan palmikkoinen,
Päässä pystyinen kypäri,
Puhki pilvien puhuja,
Läpi metsän läiküttäjä,
Jot' ei saatane sataisin,
Tuotane tuhansin markoin.»
- »Jo nyt kiitin patvaskani,
Vuotas kiitän saajanaisen!
Mist' on saatu saajanainen,
610. Kust' otettu onnellinen?»
- »Tuolt' on saatu saajanainen,
Tuolt' otettu onnellinen
Takoja Tanikan linnan,
Uuen linnan ulko-puolta.»
- »Eipä vielä sieltäkänä;
Ei perän pereäkänä;
Tuolt' on saatu saajanainen,
Tuolt' otettu onnellinen
Vienan päälliltä yesiltä,
620. Ulapoilta aikeilta.»
- »Eipä vielä sieltäkänä,
Ei perän pereäkänä,
Kasvoi maalla mansi-marja,
Puna-puola kankahalla,
Pellolla heleä heinä,
Kukka kultainen aholla,
Siit' on saatu saajanainen,
Siit' otettu onnellinen.»
- »Saajanaisen suu somainen,
630. Kuni Suomen sukkulainen,
Saajanaisen sirkut silmät,
Kuni tähet taivahalla,
Saajanaisen kuulut kulmat,
Kuni kuu meren-ylinen.»
- »Onpa meiän saajanaisen
Kaula kullan kiehkuroissa,
Pää kullan vipalehissa,
Käet kullan käärilöissä,
Sormet kullan sormuksissa,
640. Korvat kullan helmilöissä,
Kulmat kullan solmuloissa,
Silmäripset simsukoissa.»
- »Luulin kuun kumottavaksi,
Kun kumotti kulta-solki,
Luulin päivän paistavaksi,
Kun sen paistoi paian kaulus,
Luulin laivan läikkyväksi,
Kun sen läikkyi lakki päässä.»
- »Jopa kiitin saajanaisen,
650. Annas katson kaiken kansan,

Onko kansa kaunihina,
Väki vanha vänkeänä,
Sekä nuoris somana,
Koko joukko juoleana!»

- »Jopa katsoin kaiken kansan,
Ehkä tiesin ennollaki;
Eip' ole tässä ennen ollut,
Eikä varsin vasta liene
Tämän joukon juoleutta,
660. Tämän kansan kauneutta,
Väen vanhan vänkeyttä,
Väen nuorison somuutta;
Kaikk' on kansa haljakassa,
Kuni metsä huutehessa,
Alta on kuin aamurusko,
Päältä on kuin päivän koite.»

- »Huokeat oli hopeat,
Löyhät kullat kutsuloilla,
Rahataskut tanterilla,
670. Rahakukkarot kujilla
Näillä kutsu-vierahilla
Kutsuloille kunniaksi.»
Vaka vanha Wäinämöinen,
Virren ponsi polvuinen
Siitä siirti he rekehen,
Lähtevi kohin kotia;
Laulelevi virsissänsä,
Laulelevi, taitelevi,
Lauloi virren, lauloi toisen,
680. Virrelläpä kolmannella
Kilahti jalas kivehen,
Tarttui kapla kannon päähän,
Rikkoi he reki runolta,
Jalas taittui laulajalta,
Kapla poikki päukahutti,
Laiat irti loskahutti.

Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse virkkoi, noin nimesi:

- »Onko tässä nuorisossa,
690. Kansassa kasuavassa,
Vaiko tässä vanhalassa,
Väessä vähenevässä,
Kenpä Tuonelle kävisi,
Lähtisi Manan majoille,
Toisi Tuonelta orasen,
Vääntiän Manan väeltä
Reki uusi laatiani,
Korjanen kohentoani?»
Sekä nuoremmat sanovi,
700. Jotta vanhat vastoavi:
»Ei ole tässä nuorisossa,
Eikä varsin vanhastossa,
Koko suuressa su'ussa
Niin urosta urheata,
Jotta Tuonelle menisi,
Lähtisi Manan majoille,
Toisi Tuonelta orasen,
Vääntiän Manan majoilta
Reki uusi laatiasi,
710. Korjanen kohentoasi.»
Silloin vanha Wäinämöinen,
Laulaja iän-ikuinen
Läksi toiste Tuonelahan,
Matkasi Manan majoille,
Toi orasen Tuonelasta,
Vääntiän Manan majoilta.
Siitä vanha Wäinämöinen
Laulavi salon sinisen:
Salohon tasaisen tamminen,
720. Sekä pihlajan päteän,
Ne kohenti korjaksensa,
Painalti jalaksiksensa,
Niistä katsoi kaplaksia,
Sekä väänti vempeleitä,

664: 2, 3. puut kuurassa, härmässä.

668: 3. vierahilla.

682: 2. reentolppa, joka koria kannattaa.

723: 3. kaplapuita.

Sai korjan kohennetuksi,
 Re'en uuen laaituksi,
 Pisti varsan valjahisin,
 Ruskean re'en etehen,
 Itse istuihe rekehen,
 730. Laskettihe laitiohon;
 Vitsattaki virkku juoksi,

Helmin lyömättä hevoinen
 Entisille appehille,
 Taannoisille suuruksille,
 Saattoi vanhan Wäinämöisen,
 Laulajan iän-ikuisen
 Oman uksen aukomille,
 Oman kynnyksen etehen.

Kundeskolmatta Runo.

Lemminkäinen pahoillaan siitä, kun oli häihin kutsumatta jätetty, päättää kuitenkin lähteä Pohjolaan, huolimatta äitinsä kiellosta ja niistä monista surmista, jotka äiti sanoi häntä matkalla kohtaavan 1—382. Lähtee matkalle ja pääsee tiedoillansa onnellisesti läpi kaikista surmapaikoista 383—776.

Ahti oli saarella asuva,
Kaukoniemen kainalossa,
Oli pellon kynännässä,
Vainion vakoannassa,
Korvalta ylen korea,
Kovin tarkka kuulennalta.

Kuulevi jumun kylältä,
Järyn järvien takoa,
Jalan iskun iljeneltä,
10. Reen kapinan kankahalta;
Juohtui juoni mielehensä,
Tuuma aivohon osasi:
Häitä Pohjola pitävi,
Sala-joukko juominkia.

Murti suuta, väänti päätä,
Murti mustoa haventa,
Veret vierähti pahaksi
Poloisilta poskipäiltä;
Heti heitti kynöksensä,
20. Vaon keski-vainiolle,

Nousi maasta ratsahille,
Lähtevi kohin kotia
Luoksi armahan emonsa,
Tykö valta-vanhempansa.

Sanoi tuonne saatuaansa,
Toimitteli tultuaansa:
»Oi emoni, vaimo vanha,
Pane ruoka ruttoisesti
Syöä miehen nälkähisen,
30. Haukata halun-alaisen;
Lämmitä samassa sauna,
Pian pirtti riu'uttele,
Missä mies puhasteleikse,
Sueiksen urosten sulho!»

Tuop' on äiti Lemminkäisen
Pani ruoan ruttoisesti
Syöä miehen nälkähisen,
Haukata halun-alaisen
Yhen kylyn joutuessa,
40. Yhen saunan saapuessa.

Siitä lieto Lemminkäinen
Otti ruokoa rutosti,

9: 3. liukkaalta jäältä.
12: 1. ajatus.

32: 3. jouduta.

Meni saunahan samassa,
Kävi kylpy-huonehesen;
Siellä peiponen peseikse,
Pulmonen puhasteleikse,
Päänsä pellavas-pioksi,
Kaulanvarren valkeaksi.

Tuli saunasta tupahan,

50. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Oi emoni, vaimo vanha,
Astu aittahan mäelle,
Tuo sieltä somat sopani,
Kanna vaattehet vakaiset,
Jotka päälleni pukisin,
Varustaisin varrelleni!»

Emo ennätti kysyä,

Vaimo vanha tutkaella:

»Kunne lähet poikueni,

60. Lähetkö ilveksen ajohon,

Vaiko hirven hiihantähän,

Vai oravan ammuttahan?»

Virkkoi lieto Lemminkäinen,

Sanoi kaunis Kaukomieli:

»Oi emoni kantajani,

Lähe en ilveksen ajohon,

Enkä hirven hiihantähän,

En oravan ammuttahan;

Lähen Pohjolan pitoihin.

70. Sala-joukon juominkihin;

Tuo mulle somat sopani,

Vakaiset vaatteheni,

Häissä häilyteltäväni,

Pioissa pieltäväni!»

Emo kielti poikoansa,

Nainen miestänsä epäsi,

Epäsi kavetta kaksi,

Kielti kolme Luonnotarta
Lähtemästä Lemminkäistä

80. Hyvän Pohjolan pitoihin.

Noin sanoi emo pojalle,

Lausui vanhin lapsellensa:

»Ellös menkö poikueni,

Poikueni, Kaukueni

Noihin Pohjolan pitoihin,

Suuren joukon juominkihin;

Ei sua kutsuttu sinne,

Ei tarkoin tahotakana!»

Tuop' on lieto Lemminkäinen

90. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Kurjat kutsuen menevi,

Hyvä ilman hyppeleikse;

Tuoss' on kutsut kuun ikuiset,

Airuhut alin-omaiset

Miekassa tuli-terässä,

Säilässä säkenevässä.»

Tuop' on äiti Lemminkäisen

Yhä kielteä käkesi:

»Ellös vainen poikueni

100. Menkö Pohjolan pitoihin!

Monet on kummat matkallasi,

Isot tielläsi imehet,

Kolme surmoa kovinta,

Kolme miehen kuolemata.»

Virkkoi lieto Lemminkäinen,

Sanoi kaunis Kaukomieli:

»Ain' on surmia akoilla,

Kaikin paikoin kuolemia,

Ei uros hätäille noita,

110. Ei varsin varannekana;

Vaan kuitenkin, kaikitenki,

Sano korvin kuullakseni,

Mi on surma ensimmäinen,

Ensimmäinen, viimeinenki?»

Virkkoi äiti Lemminkäisen,

45: 2. pieni lintu; vilukieli.

46: 1. pieni lintu; tienrikkoja.

53: 3. kauniit.

61: 3. hiihtämiseksi sanotaan suksilla käymistä.

102: 3. ilmeet.

- Vaimo vanha vastaeli:
 »Sanon surmat syytä myöten,
 Enkä miehen mieltä myöten,
 Sanon surman ensimmäisen,
 120. Se on surma ensi surma:
 Menet matkoa vähäisen,
 Pääset tietä päiväyksen,
 Tulevi joki tulinen
 Poikki puolin vastahasi,
 Joessa tulinen koski,
 Koskessa tulinen luoto,
 Luo'olla tulinen korko,
 Korolla tulinen kokko:
 Yöt se hammasta hiovi,
 130. Päivät kynttä kitkuttavi
 Tulialle vierahalle,
 Saavalle käkeävälle.»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Se on surma naisen surma,
 Ei ole kuolema urohon;
 Kyllä mä siihen keino keksin,
 Arvoan hyvän asian:
 Laulan leppäisen hevoisen,
 140. Laulan leppäisen urohon
 Sivutseni siirtymähän,
 Eestäni vaeltamahan;
 Itse sorsana sukellan,
 Allina alenteleime,
 Kouritse kokon kynimen,
 Vaakalinnun yarpahitse;
 Oi emoni kantajani,
 Sano surma keskimmäinen!»
 Sanoi äiti Lemminkäisen:
 150. »Se on surma toinen surma:
 Menet matkoa vähäisen,

- Toki toisen päiväyksen,
 Tulevi tulinen kuoppa,
 Se on poikkipuolin tietä,
 Itähän iäti pitkä,
 Luotehesen loppumatoin,
 Täynnä kuumia kiviä,
 Palavia paateroita;
 Sinne on satoja saanut,
 160. Tuhansia tukkueltu,
 Sa'an miestä miekallista,
 Tuhat rautaista oritta.»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Ei ole siinä miehen surma,
 Eikä kuolema urohon;
 Kyllä mä siihen mutkan muistan,
 Mutkan muistan, keino keksin:
 Laulan ma lumesta miehen,
 170. Uron hangesta hotaisen,
 Sen tungen tulen väkehen,
 Vaivaelen valkeahan
 Kylpiäksi kuuman saunan
 Vastan vaskisen keralla;
 Itse siirrämme sivutse,
 Tungeime tulen lävitse;
 Ettei partana palane,
 Hivuskutri kurvettune;
 Oi emoni kantajani,
 180. Sano surma jälkimmäinen!»
 Sanoi äiti Lemminkäisen:
 »Se on surma kolmas surma:
 Menet vieläki vähäisen,
 Pääset siitä päiväyksen
 Pohjolan veräjän suulle,
 Ahtahimpahan alahan,
 Susi päälle suimistaikse,
 Karhu toisna kaimistaikse
 Suulla Pohjolan veräjän,
 178: 2. kähertyne; kärvettyne.
 188: 3. tekee seuraa.

122: 3. päivän matkan

137: 4. tien; neuvon.

143: 3. uin veden alatse.

146: 1. ison kotkan.

190. Kapeimmassa kujassa;
 Syönyt on sa'an ki miestä,
 Tuhonnut tuhat urosta,
 Niin miks' ei sinua söisi,
 Tuhoaisi turvatointa?»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Uuhi uunna syötäköhön,
 Rieskana revittäköhön,
 Vaan ei mies pahempikana,
200. Uros untelompikana!
 Minua on vyötty miehen vyöllä,
 Pantu miehen palkimella,
 Solmittu uron solilla,
 Jott' en vielä jouakana
 Suuhun Untamon susien,
 Kitahan kiro-kavetten.»
 »Muistan ma suelle mutkan,
 Keksin keinon karhullenki:
 Suet laulan suitsi suuhun,
210. Karhut rautakahlehisin,
 Tahi rutjon ruumeniksi,
 Seulaisen sepalehiksi;
 Sillä siitä selvitäime,
 Pääsen matkani perille.»
 Sanoi äiti Lemminkäisen:
 »Et vielä perille pääsnyt;
 Ne oli sinne mennessäsi,
 Matkalla isot imehet,
 Kolme kummoa kovoa,
220. Kolme miehen kuolemata;
 Viel' on sinne saatuasi,
 Paikalla pahimmat kummat:
 Kulet tietä pikkaraisen,
 Tulet Pohjolan pihalle,
 Aita on rautainen rakettu,
 Terästarha teeksennelty
- Maasta asti taivosehen,
 Taivosesta maahan asti,
 Keihäillä seivästetty,
230. Maan maoilla aiastettu,
 Käärmeillä vitsastettu,
 Sisiliskoilla sieltä,
 Heitty hännät häilymähän,
 Pää-kurikat kuilumahan,
 Pää-kehät kähjäjämhän,
 Päät ulos, sisähän hännät.»
 »Maass' on toisia matoja,
 Rata kytä käärmeiä
 Ylös kielin kiehumassa,
240. Alas hännin häilymässä;
 Yks on muita kauheampi
 Eessä portin poikki-puolin,
 Pitelämpi pirtin hirttä,
 Paksumpi kuja-patsasta,
 Ylös kielin kiehumassa,
 Suin ylös suhahtamassa,
 Ei ketänä muuta vasten,
 Vasten vaivaista sinua.»
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
250. Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Seki on surma lapsen surma,
 Ei ole kuolema urohon;
 Tunnen ma tulen lumoa,
 Valkeaisen vaivutella,
 Ja tunnen maot manata,
 Käärmehyiset käännytellä;
 Äsken päänä eilisenä
 Kynnin maata kynn-alaista,
 Käännin maata käärmehistä
260. Aivan paljahan kätösini;
 Kyyt pitelin kynsissäni,
 Käsissäni käärmehyiset,
 Tapoin kytä kymmenkunnan,
 Sa'an mustia matoja,
- 257: 2. päivänä.

198: 1. verekseltä; uutiselta.

200: 2. uneliaampi; huonompi.

221: 4. tultuasi.

- Viel' on kynnet kyyn veressä,
Käet käärmehen talissa;
Sill' en taia tullakana,
Viel' en varsin jouakana
Maon suuren suu-palaksi,
270. Käärmehen käsi-alaksi;
Itse konnat kouristelen,
Ilkeät iki puserran,
Kyyt on laulan laiemmalle,
Maot muutan tien mukahan,
Astun Pohjolan pihalta,
Tungeime tuvan sisähän.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Ellös vainen poikueni
Menkö Pohjolan tupahan,
280. Sariolan salvoksiin!
Siell' on miehet miekka vyöllä,
Urohot sota-aseissa,
Humalassa hullut miehet,
Pahat paljo juotuansa,
Laulavat sinun poloisen
Miekkahan tuliterähän;
Jo on laulettu paremmat,
Jalommatki jaksettuna.»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
290. Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Jo olen ennenkin elellyt
Noilla Pohjolan tuvilla,
Ei minua laula Lappi,
Eikä tunge Turjalainen;
Itse laulan Lappalaisen,
Sekä tungen Turjalaisen,
Laulan halki hartionsa,
Puhki leukansa puhelen,
Paian kauluksen kaheksi,
300. Rikki rintalastasensa.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Ohoh poikani poloinen,
Vielä muistat muinaistasi,
Kerskut ennen käynnistäsi:
- Jo olet ennenkin elellyt
Noilla Pohjolan tuvilla,
Uinut kaikki umpilammit,
Koiran-kieliset kokenut,
Käynyt koskia kolisten,
310. Myötävирtoja vilisten,
Tuonen kosket tunnustellut,
Mitannut Manalan virrat;
Siell' oisit tänäki päänä
Ilman äitittä pahatta.»
»Muistapa mitä sanelen:
Tulet Pohjolan tuville,
Mäki on täynnä seipähiä,
Piha täynnä pylvähiä,
Ne on täynnä miehen päitä;
320. Yks' on seiväs päätöin seiväs,
Senpä seipähän nenähän
Sinun pääsi leikatahan.»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Hurja noita huolinevi,
Epäkelpo keksinevi
Viittä, kuutta vainovuotta,
Seitsentä sotakeseä,
Ei noita uro totelle,
330. Vääjänne väheäkänä;
Tuo mulle sotisopani,
Vanhat vaino-vaatteheni,
Itse käyn isoni miekan,
Katson kalvan taattoseni,
Viikon on vilussa ollut,
Kauan kaihossa siassa,
Itkenyt ikänsä siellä,
Kantajata kaipaellut!»
Sai siitä sotisopansa,
340. Vanhat vaino-vaattehensa,
Isonsa ikuisen miekan,
Tuon taaton sotatoverin;
Senpä siltahan sysäsi,
Terin työnti lattiahan,

- Miekkanen käessä kääntyi,
Kuni tuore tuomen latva,
Tahi kasvava kataja;
Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Tuskin on Pohjolan tuvissa,
350. Sariolan salvoksissa
Tämän miekan miettiäistä,
Tämän kalvan katsojaista.»
Jousen seinältä sivalti,
Kaaren vahvan vaarnaselta,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Sen mä mieheksi sanoisin,
Urohoksi arveleisin,
Joka jouseni vetäisi,
360. Kiveräni kiinnittäisi
Noilla Pohjolan tuvilla,
Sariolan salvoksilla.»
Siitä lieto Lemminkäinen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Suorihe sotisopihin,
Puki vaino-vaattehisiin,
Itse lausui orjallensa,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi on osto-orjaseni,
370. Rahan saatu raatajani!
Jouvuta sota-oriini,
Valjastele vainovarsa
Lähteäkseni pitoihin,
Lemmon joukon juominkihin!»
Orja nöyrä, neuvottava,
Pian pistihe pihalle,
Työnti varsan valjahisin,
Puikkoihin tulipunaisen,
Sanoi tuolta tultuansa:
380. »Jo olen tehnyt tehtäväni,
Suorittanut tuon orosi,
Varsan viljon valjastanut.»
Siitä lieto Lemminkäisen
Luku lähteä tulevi,
- Käsi käski, toinen kielti,
Sormet suoniset pakotti;
Toki läksi, kuin käkesi,
Varsin läksi, ei varannut.
Emo neuvoi poikoansa,
390. Vanhin lastansa varoitti
Oven suusta, orren alta,
Kattilan katasioilta:
»Poikueni ainueni,
Lapseni vakauteni!
Jos sa jou'ut juominkihin,
Tapahut mihin tahansa,
Juopa puoli tuoppiasi,
Keskimaihin maljasesi,
Anna toisen toinen puoli,
400. Pahemman pahempi puoli,
Mato maljassa venyvi,
Toukka tuopin pohjukassa!»
Vielä neuvoi poikoansa,
Varsin lastansa vakusti
Perimmäisen pellon päästä,
Veräjältä viimeiseltä:
»Jos sa jou'ut juominkihin,
Tapahut mihin tahansa,
Istu puolella sioa,
410. Astu puoli-askelella,
Anna toisen toinen puoli,
Pahemman pahempi puoli,
Niin sinusta mies tulevi,
Uros selvä selkiävi
Läpi käymähän keräjät,
Jutut julki polkemahan,
Urhoisessa väessä,
Miehisessä joukkiossa!»
Siitä läksi Lemminkäinen
420. Istuen oron re'essä;
Iski virkkua vitsalla,
Heitti helmi-ruoskasella;

Läksi virkku vieremähän,
Hevoinen helettämähän.

Ajoi aikoa vähäisen,
Hyvän hetken hetkutteli,
Näki tiellä teirikarjan,
Teiret lentohon lehahti,
Lintukarja kapsahutti

430. Eestä juoksevan hevosen.

Jäi hitusen höyheniä,
Tielle teiren sulkasia,
Ne kokosi Lemminkäinen,
Tapaeli taskuhunsa,
Ei tieä mikä tulisi,
Tapahtuisi taipaleella,
Kaikki on tarpehen talossa,
Hyväksi hätävarana.

Ajoi eellehen vähäisen,

440. Kulki tietä pikkuruisen,
Jo hepo hörösteleikse,
Luppakorva luonteileikse.

Se on lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli
Kuorustihe korjastansa,
Kaarastihe katsomahan,
Niin on kuin sanoi emonsa,
Oma vanhempi vakasi:
Aivin on joki tulinen

450. Poikitse hevon e'essä,
Joess' on tulinen koski,
Koskessa tulinen luoto,
Luo'olla tulinen korko,
Korolla tulinen kokko,
Sillä kulkku tulta kuohui,
Suu valeli valkeata,
Höyhenet tulena tuiski,
Säkeninä säihkäeli.

Kaukon kaukoa näkevi,

460. Loitompata Lemminkäisen:

»Minnepä menevi Kauko,
Kunne läksit Lemmin poika?»

Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Läksin Pohjolan pitoihin,
Salajoukon juominkihin;
Välty syrjähän vähäisen,
Poikellaite tieltä poies,
Laske eelle matkamiestä,

470. Lemminkäistä liiatenki,
Sivutsesi siirtymähän,
Vieretse vaeltamahan!»
Kokko saatteli sanoa,
Tulikulku kuiskahella:
»Lasken eelle matkamiehen,
Lemminkäisen liiatenki,
Suun kautta samoamahan,
Kautta kulkun kulkemahan;
Siitä sulle tie menevi

480. Mennä tuosta tuon hyväksi
Noihin pitkiin pitoihin,
Iän kaiken istumihin.»

Mitä huoli Lemminkäinen;
Ei tuossa kovin hätäillyt,
Tapasip' on taskuhunsa,
Löihe kukkaroisehensa,
Otti teiren sulkasia,
Hieroa hitustelevi
Kahen kämmenen välissä,

490. Sormen kymmenen sovussa;
Siitä syntyi teirikarja,
Koko parvi koppeloita,
Syöksi ne kokolle suuhun,
Antoi appajan kitahan,
Kulkkuhun kokon tulisen,
Ikenihin iskulinnun;
Sillä siitä selvittihe,
Pääsi päivän ensimmäisen.

- Iski virkkua vitsalla,
 500. Helähytti helmisellä;
 Läks' oronen oikomahan,
 Hepo helkehyttämähän.
 Ajoi matkoa palasen,
 Piirrätteli pikkuruisen,
 Jo oronen ou'ostuvi,
 Hevoinen hörähtelevi.
 Kohottihe korjastansa,
 Kaahistihe katsomahan,
 Niin on kuin sanoi emonsa,
 510. Oma vanhempi vakitti:
 On eessä tulinen kuoppa,
 Se on poikkipuolin tietä,
 Itähän iäti pitkä,
 Luotehesen loppumatoin,
 Täynnä kuumoa kiveä,
 Palavata paateroa.
 Mitä huoli Lemminkäinen;
 Ukkoa rukolevi:
 »Oi Ukko ylijumala,
 520. Tahi taatto taivahinen!
 Nosta lonka luotehelta,
 Toinen lännestä lähetä,
 Kolmas istuta iästä,
 Kohottele koillisesta,
 Syrjin yhtehen syseä,
 Lomatusten loukahuta,
 Sa'a lunta sauvan varsi,
 Kiehittle keihäsvarsi
 Noille kuumille kiville,
 530. Palaville paateroille!»
 Tuo Ukko ylijumala,
 Taatto vanha taivahinen
 Nosti longan luotehelta,
 Toisen lännestä lähetti,
 Iätti iästä pilven,
 Kohotteli koilta ilman,
 Nepä yhtehen yhytti,
 Lomakkohon loukahutti;
 Satoi lunta sauvan varren,
 540. Kiehitteli keihäsvarren
 Noille kuumille kiville,
 Palaville paateroille,
 Tulipa luminen lampi,
 Hyinen järvi muo'ostihe.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Lauloi tuohon jäisen sillan
 Poikitse lumisen lammin,
 Äyrähästä äyrähäsen;
 Sillä sen rovin vaelti,
 550. Pääsi toisen päiväyksen.
 Laski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmisvyöllä;
 Sai virkku vilettämähän,
 Hepo hötkelyttämähän.
 Virkku juoksi virstan, toisen,
 Maan paras palan pakeni,
 Siitä seisautui äkisti,
 Ei pakene paikaltansa.
 Itse lieto Lemminkäinen
 560. Kavahtihe katsomahan:
 On susi veräjän suulla,
 Karhu vastassa kujalla,
 Suulla Pohjolan veräjän,
 Päässä pitkien kujien.
 Silloin lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli
 Tavoitteli taskuhunsa,
 Kulki kukkaroischensa,
 Otti uuhon villasia,
 570. Hieroa utustelevi
 Kahen kämmenen kesessä,
 Sormen kymmenen sovussa.
 Puhui kerran kämmenelle,
 Uuhet juoksuhun uhahti,
 Koko lauma lampahia,

549: 3. rovin; vaarapaikan.

569: 2. emälampaan.

571: 3. keskessä; välissä.

- Karitsoita aika karja;
 Suet sinne ryömäsihe,
 Karhut kanssa kaimasihe,
 Itse lieto Lemminkäinen
580. Ajoin eelle matkoansa.
 Kulki tietä pikkaraisen,
 Tuli Pohjolan pihalle;
 Aita oli rautainen rakettu,
 Teräksinen tarha tehty,
 Sata syltä maa-emähän,
 Tuhat syltä taivosehen,
 Keihäillä seivästetty,
 Maan maoilla aiastettu,
 Käärmeillä kiinnitetty,
590. Sisiliskoilla sieltä,
 Heitty hännät häilymähän,
 Pää-kurikat kuilumahan,
 Pääät vankat vapajamahan,
 Pääät ulos, sisähän hännät.
- Se on lieto Lemminkäinen
 Jo tuossa ajattelevi:
 »Niin on kuin sanoi emoni,
 Kantajani kaikeroitti:
 On tuossa mokoma aita
600. Pantu maasta taivosehen;
 Alahatse kyy matavi,
 Alemmaksi aita pantu,
 Ylähätse lintu lenti,
 Ylemmäksi aita pantu.»
- Tok' ei tuossa Lemminkäinen
 Huoliaut kovin hätäillä,
 Veti veitsen huotrastansa,
 Tupeustansa tuiman rauan,
 Sillä aitoa sivalti,
610. Katkoi aiakset kahaksi,
 Aian rautaisen avasi,
 Käänti tarhan käärmeisen
 Vieltä vitsasväliltä,
 Seitsemältä seipähältä;
 Itse eellehen ajavi,

- Portin Pohjolan etehen.
 Käärme tiellä käänteileikse
 Eessä portin poikkipuolin,
 Pitelämpi pirtin hirttä,
620. Paksumpi patsasta portin,
 Sata silmeä maolla,
 Tuhat kieltä käärmeellä,
 Silmät seulan suuruhiset,
 Kielet pitkät keihovartta,
 Hampahat haravan varren,
 Selkä seitsemän venettä.
- Siinä lieto Lemminkäinen
 Ei tohi käsiksi käyä
 Satasilmälle maolle,¹
630. Tuhatkieli-käärmeelle.
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Mato musta maan-alainen,
 Toukka Tuonen karvallinen,
 Kulkia kulon-alainen,
 Lehen Lemmon juurehinen,
 Läpi mättähän meniä,
 Puun juuren pujottelia!
 Kuka sun kulosta nosti,
640. Heinän juuresta herätti
 Maan päälle matelemahan,
 Tielle teukkalehtamahan?
 Kuka nosti nokkoasi,
 Kuka käski, ken kehoitti
 Päätä pystössä piteä,
 Kaulan vartta kankeata,
 Isosiko, vai emosi,
 Vaiko vanhin veljiäsi,
 Vai nuorin sisariasi,
650. Vaiko muu sukusi suuri?»
 »Sule nyt suusi, peitä pääsi,
 Kätkä kieleksi käpeä,
 Sykerräite sykkyrähän,

- Käperräite käppyrähän,
 Anna tietä, puolen tietä
 Sivu mennä matkamiehen,
 Tahi siirry tieltä poies,
 Kule kurja kursikkohon,
 Kaaloa kanervikkohon,
 660. Sala'aite sammalehen,
 Veäite villa-kuontalona,
 Haavan halkona kuleksi!
 Tunge pääsi turpehesen,
 Mätä mättähän sisähän,
 Turpehessa sun tupasi,
 Alla mättähän majasi;
 Jospa tuolta pääsi nostat,
 Ukko pääsi särkenevi
 Neuloilla teräs-nenillä,
 670. Rakehilla rautaisilla»
 Senpä lausui Lemminkäinen;
 Ei sitä mato toteltut,
 Ain' yhä kähäelevi,
 Ylös kielin kiehahtavi,
 Suin ylös suhahtelevi
 Pään varalle Lemminkäisen.
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Muisti vanhoja sanoja,
 Ennen eukon neuvomia,
 680. Äitinsä opettamia;
 Sanoi lieto Lemminkäinen,
 Virkki kaunis Kaukomieli:
 »Kun et tuostana totelle,
 Etkä vääjänne vähällä,
 Vielä turvut tuskihisi,
 Paisut pakkopäivihisi,
 Halkeat paha kaheksi,
 Konna kolmeksi muruksi,
 Kun ma etsinen emosi,
 690. Haen valta-vanhempasi;
 Tieän sykkä synnyntäsi,

Maan kamala kasvantasi:
 Syöjätär sinun emosi,
 Veteinen vanhempasi.»

- »Sylki Syöjätär vesille,
 Laski kuolan lainehille,
 Tuota tuuli tuitteli,
 Ve'en henki heilutteli,
 Tuu'itteli vuotta kuusi,
 700. Senki seitsemän keseä
 Selvällä meren selällä,
 Lapovilla lainehilla;
 Vesi sen pitkäksi venytti,
 Päivä paistoi pehmeäksi,
 Ve'en tyrsky maalle työnti,
 Aalto rannallen ajeli.»
 »Kulki kolme Luonnotarta
 Rannalla meren rapean,
 Meren pauhun partahalla;
 710. Ne tuon rannalla näkivät,
 Sanoivat sanalla tuolla:
 »Mipä tuostaki tulisi,
 Kunpa Luoja hengen loisi,
 Tuolle silmät siunoaisi?»»
 »Päättyi Luoja kuulemassa,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Pahasta paha tulisi,
 Konna konnan oksennosta,
 Jos ma tuolle hengen loisin,
 720. Silmät päähän siunoaisin.»»
 »Saipa Hiisi kuulemahan,
 Mies häjy tähyämähän,
 Itse luojaaksi rupesi;
 Antoi Hiisi hengen tuolle
 Konnan ilkeän kinalle,
 Syöjättären sylkemälle;
 Siitä kääntyi käärmeheksi,
 Muuttui mustaksi maoksi.»

695—758. Käärmeen synty.

702: 1. korkeilla.

708: 3. kiivaan; tuiman.

»Mist' on tuolle henki saatu?

730. Henki Hien hiiloksesta;

Mist' on syyetty syäntä?

Syöjättäreltä syäntä;

Mist' on aivot ankelaisen?

Virran vankan vaaluvista;

Mistä tunto turmiolla?

Kuohusta tulisen kosken;

Mist' on pää pahalle pantu?

Pää pahan pavun jyvistä.»

»Mist' on siihen silmät luotu?

740. Lemmon liinan siemenistä;

Mist' on korvat konnan päässä?

Lemmon koivun lehtosista;

Mist' on suuta suunnitettu?

Suu solesta Syöjättären;

Mist' on kieli kehnon suussa?

Keitolaisen keihä'ästä;

Mist' on hampahat häjyllä?

Okahista Tuonen ohran;

Mist' on ilkeän ikenet?

750. Ikenistä Kalman immen.»

731: 3. lykätty; sysätty.

733: 4. ilkeän; pahan.

734: 3. vahdosta.

»Mist' on selkä seisotettu?

Hien hiili-seipähästä;

Mistä häntä häälättynä?

Pahalaisen palmikosta;

Mistä suolet solmittuna?

Suolet surman vyöllisestä.»

»Siin' oli sinun sukusi,

Siinä kutu kunniasi;

Mato musta maan-alainen,

760. Toukka Tuonen karvallinen,

Maan karva, kanervan karva,

Kaiken ilman kaaren karva!

Lähe nyt tieltä matkamiehen,

Eestä kulkian urohon;

Anna mennä matkamiehen,

Lemminkäisen leyhytellä

Noihin Pohjolan pitoihin,

Hyvän synnyn syöminkihin!»

Jo mato kuvattelihe,

770. Satasilmä siirtelihe,

Kääntelihe käärme paksu,

Muuttelihe tien mukahan,

Antoi mennä matkamiehen,

Lemminkäisen leyhytellä

Noihin Pohjolan pitoihin,

Salajoukon juominkihin.

Seitsemäskolmatta Runo.

Lemminkäinen tulee Pohjolaan ja käytteleikse monella tavalla ylimielisesti 1—204. Pohjolan isäntä suuttuu, ja kun ei voita Lemminkäistä loihutaidoissa, vaatii häntä miekkasille 205—282. Miekka-silla ollessa lyöpi Lemminkäinen Pohjolan isännältä pään poikki, jota kostaaksensa Pohjolan emäntä keräilee sotaväkeä häntä vastaan 285—420.

- Jo nyt Kaukoni kuletin,
 Saatoin Ahti Saarelaisen
 Monen surman suun ohitse,
 Kalman kielen kantimetre
 Noille Pohjolan pihaille,
 Salakansan kartanoille;
 Nyt onpi saneltavana,
 Kielin kertoeltavana,
 Miten lieto Lemminkäinen,
 10. Tuo on kaunis Kaukomieli
 Tuli Pohjolan tupihin,
 Sariolan salvoksihin,
 Ilman kutsutta pitoihin,
 Airuhitta juominkihin.
 Tuop' on lieto Lemminkäinen,
 Poika veitikkä verevä,
 Heti kun tuli tupahan,
 Astui keskilattialle,
 Silta liekkui lehmukseenin,
 20. Tupa kuusinen kumahti.
 Sanoi lieto Lemminkäinen:
 Itse virkki noin nimesi:
 »Terve tänne tultuani,

- Terve tervehtäjälle!
 Kuules Pohjolan isäntä,
 Oisiko talossa tässä
 Ohria orosen purra,
 Olutta urohon juoa?»
 Itse Pohjolan isäntä
 30. Istui pitkän pöyän päässä,
 Tuop' on tuolta vastoavi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Ollevi talossa tässä
 Tannerta orosen olla;
 Eikä kielletä sinua,
 Jos olet siivolla tuvassa,
 Oven suussa seisomasta,
 Oven suussa, orren alla,
 Kahen kattilan välissä,
 40. Kolmen koukun koskevillä.»
 Siinä lieto Lemminkäinen
 Murti mustoa haventa,
 Kattilaisen karvallista,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Lempo tänne lähteköhön
 Oven suuhun seisomahan,

- Nokianne nuohomahan,
 Karstoja karistamahan!
 Eip' ennen minun isoni,
 50. Eikä valta-vanhempani
 Seisonut sialla sillä,
 Oven suussa, orren alla;
 Olipa sioa silloin,
 Tanhua orihin olla,
 Tupa pesty miesten tulla,
 Sopet luoa cormikasta,
 Vaarnat miesten vanttuhia,
 Seinät miekkoja laella;
 Miksip' ei ole minulle,
 60. Kuin ennen minun isolle?»
 Siitä siirtihen ylemmä,
 Pyörähtihe pöyän päähän,
 Istuihe rahin nenähän,
 Petäjäisen penkin päähän;
 Rahi vastahan rasahti,
 Petäjäinen penkki notkui.
 Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Enpäs liene lempi-vieras,
 Kun ei tuotane olutta
 70. Tulevalle vierahalle.»
 Ilpotar hyvä emäntä
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Ohoh poika Lemminkäisen,
 Mi sinusta vierahasta!
 Tulit pääni polkemahan,
 Aivoni alentamahan;
 Ohrina oluet meillä,
 Makujuomat maltahina,
 Leipomatta vehnä-leivät,
 80. Liha-keitot keittämättä;
 Oisit yötä ennen tullut,
 Taikka päiveä jälestä.»
 Sinä lieto Lemminkäinen
 Murti suuta, väänti päätä,
 Murti mustoa haventa,
 Itse tuon sanoiksi virkki:

- »Jop' on täällä syömät syöty,
 Häät juotu, piot pietty,
 Oluet osin jaeltu,
 90. Me'et miehin mittaeltu,
 Kannut kannettu kokohon,
 Tuopit roukkoihin rovittu.»
 »Oi sie Pohjolan emäntä,
 Pimentolan pitkä-hammas!
 Piit häät häjyn tavalla,
 Kutsut koiran kunnialla,
 Leipoeit leivät suuret,
 Panit ohraiset oluet,
 Laitoit kutsut kuusianne,
 100. Anojat yheksiänne;
 Kutsuit kurjat, kutsuit köyhät,
 Kutsuit ruojat, kutsuit roistot,
 Kaikki hoikat huonemiehet,
 Kaita-kauhtanat kasakat,
 Muun on kutsuit kaiken kansan,
 Minun heitit kutsumatta.»
 »Mintähen tämä minulle
 Omistani ohristani?
 Muut ne kantoi kauhasilla,
 110. Muut ne tiiskinä tiputti,
 Minä määrin mätkäelin,
 Puolikkoisin putkaelin
 Omiani ohriani,
 Kylvämiäni jyviä.»
 »En nyt liene Lemminkäinen,
 En vieras hyvän niminen,
 Kun ei tuotane olutta,
 Pantane pata tulelle,
 Keittoa pa'an sisähän,
 120. Leiviskä sian lihoa,
 Syöäkseni, juoakseni
 Päähän matkan päästyäni.»

104: 3. päivämiehet.

110: 3. itarasti; säästellen; tiiski s. o. hoh-
din; pihti.

Ilpotar hyvä emäntä
Hänpä tuon sanoiksi virkki:

»Ohoh piika pikkarainen,
Orjani alinomainen,
Pane keittoa patahan,
Tuo olutta vierahalle!»

Tyttö pieni, tyhjä lapsi,

130. Pahin astian pesiä,
Lusikkojen luutustaja,
Kapustojen kaapustaja,
Pani keittoa patahan,
Luut lihoista, päät kaloista,
Vanhat naatit naurihista,
Kuoret leivistä kovista,
Toi siitä olutta tuopin,
Kannun kaljoa pahinta
Juoa lieto Lemminkäisen,

140. Appoa halun alaisen,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Tokko lie sinussa miestä,
Juojoa tämän oluen,
Tämän kannun kaatajata?»
Lemminkäinen lieto poika
Katsoi tuosta tuoppihinsa,
Toukka on tuopin pohjukassa,
Käärmehiä keski-mailla,
Äärillä maot mateli,

150. Sisiliskot liuahteli.
Sanoi lieto Lemminkäinen,
Kauahutti Kaukomieli:
»Tuopin tuoijat Tuonelahan,
Kannun kantajat Mänelä,
Ennen kuun ylenemistä,
Tämän päivän päätymistä!»
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Oh sinä olut katala!
Jo nyt jou'uit joutavihin,

160. Jou'uit joutavan jälille;

132: 1. kauhojen.

140: 1. syödä.

Olut suuhun juotanehe,
Ruhkat maahan luotanehe
Sormella nimettömällä,
Vasemmalla peukalolla.»

Tapasip' on taskuhunsa,
Kulki kukkaroisehensa,
Otti ongen taskustansa,
Väkärauan väskystänsä,
Tuonp' on tunki tuoppihinsa,

170. Alkoi onkia olutta,
Maot puuttui onkehensa,
Väkähänsä kyyt vihaiset,
Sa'an nosti sammakoita,
Tuhhat mustia matoja,
Loi ne maahan maan hyviksi,
Kaikki laski lattialle;
Veti veitsensä terävän,
Tuon on tuiman tuppirauan,
Sillä silpoi päät maoilta,

180. Katkoi kaulat käärmeiltä,
Joi oluen onneksensa,
Me'en mustan mieliksensä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»En mä liene lempi-vieras,
Kun ei tuotane olutta,
Parempata juotavata,
Varavammalla käellä,
Suuremmalla astialla,
Tahi ei oinasta isetä,
190. Suurta sonnia tapeta,
Härkeä tupahan tuoja,
Sorkka-säärtä huonehesen.»

Itse Pohjolan isäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mitä sie tulitki tänne,
Ken sinua koolle kutsui?»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:

162: 1. rikat.

172: 1. okahasensa.

- »Korea kutsuttu vieras,
200. Koreampi kutsumatoin;
Kuules poika Pohjolaisen,
Itse Pohjolan isäntä,
Anna ostoa olutta,
Juomoa rahan-alaista!»
Tuopa Pohjolan isäntä
Tuosta suuttui ja syäntyi,
Kovin suuttui ja vihastui,
Lauloi lammin lattialle
Lemminkäisellen etehen,
210. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tuoss' on joki juoaksesi,
Lampi laikutellaksesi.»
Mitä huoli Lemminkäinen;
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»En ole vaimojen vasikka,
Enkä härkä hännällinen
Juomahan jokivesiä,
Lampivettä lakkimahan.»
Itse loihe loitsimahan,
220. Laikahtihe laulamahan,
Lauloi sonnin lattialle,
Härän suuren kultasarven,
Sepä lammin laikkaeli,
Joi jokosen onneksensa.
Pohjolainen pitkä poika
Suen suustansa sukesi,
Senpä lauloi lattialle
Surmaksi lihavan sonnin.
Lemminkäinen lieto poika
230. Lauloi valkean jäniksen
Lattialle hyppimähän
Sen sutosen suun e'essä.
Pohjolainen pitkä poika
Lauloi koiran koukkuleuan
Tuon jäniksen tappamahan,
Kierosilmän kiskomahan.
Lemminkäinen lieto poika
Lauloi orrellen oravan,
Orsilla kapahumahan,
240. Koiran tuota haukkumahan.
Pohjolainen pitkä poika
Lauloi nää'än kultarinnan,
Näätä näppäsi oravan
Orren päässä istumasta.
Lemminkäinen lieto poika
Lauloi ruskean reposen,
Se söi nää'än kultarinnan,
Karvan kaunihin kaotti.
Pohjolainen pitkä poika
250. Kanan suustansa sukesi
Sillalla sipomahan
Tuon reposen suun e'essä.
Lemminkäinen lieto poika
Haukan suustansa sukesi,
Kieleltä käpeä-kynnen,
Sepä kiskalti kanasen.
Sanoi Pohjolan isäntä,
Itse lausui, noin nimesi:
»Ei tässä piot paranne,
260. Kun ei vierahat vähenne;
Talo työlle, vieras tielle,
Hyvistäki juomingista!
Lähe tästä Hiien heitto
Luota kaiken ihmis-kansan,
Kotihisi konna koita,
Paha maahasi pakene!»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Ei miestä manaten saa'a,
270. Ei miestä pahempatana
Sialtansa siirtymähän,
Paikalta pakenemahan.»
Silloin Pohjolan isäntä
Miekan seinältä sivalti,
Tempasi tuliteränsä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi sie Ahti Saarelainen,
Tahi kaunis Kaukomieli!

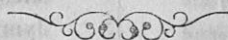
- Mitelläkämme miekkojamme,
 280. Katselkämme kalpojamme,
 Minunko parempi miekka,
 Vainko Ahti Saarelainen!»
 Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Mitä minun on miekastani,
 Kun on luissa lohkiellut,
 Pää-kasuissa katkiellut!
 Vaan kuitenkin, kaikitenki,
 Kun ei nuo piot paranne,
 Mitelläkämme, katselkämme,
290. Kumman miekka mieluhumpi!
 Eip' ennen minun isoni
 Miekka-mittoja varannut,
 Pojastako polvi muuttui,
 Lapsesta laji väheni?»
 Otti miekan, riisui rauan,
 Tempasi tuliteräisen
 Huotrasta huveksisesta,
 Vyöstä vennon selkäisestä;
 Mittelivät, katselivat
300. Noien miekkojen pituutta,
 Olipa pikkuista pitempi
 Miekka Pohjolan isännän,
 Yhtä kynnen mustukaista,
 Puolta sormuen niveltä.
 Sanoi Ahti Saarelainen,
 Virkkoi kaunis Kaukomieli:
 »Sinunpa pitempi miekka,
 Sinun eellä iskeminen.»
 Siitä Pohjolan isäntä
310. Sivalteli, sieppaeli,
 Tavoitteli, ei tavannut,
 Lemminkäistä päälakehen,
 Kerran ortehen osasi,
 Kamanahan kapsahutti,
 Orsi poikki otskahutti,
 Kamana kaheksi lenti.
- Sanoi Ahti Saarelainen,
 Virkkoi kaunis Kaukomieli:
 »Min teki pahoja orret,
 320. Kamana tihua työtä,
 Jotta orsia osoitat,
 Kamanata kapsuttelet?»
 »Kuule poika Pohjolaisen,
 Itse Pohjolan isäntä!
 Tukela tora tuvassa,
 Seikat akkojen seassa,
 Tuvan uuen turmelemme,
 Lattiat verin panemme:
 Käykämme ulos pihalle,
330. Ulos pelloille torahan,
 Tanterelle tappelohon,
 Pihalla veret paremmat,
 Kaunihimmat kartanolla,
 Luontevaisemmat lumella!»
 Mentihin ulos pihalle,
 Tavattihi lehmän talja,
 Levitettiin pihalle,
 Senp' on päällä seistäksensä.
 Sanoi Ahti Saarelainen:
340. »Kuulesta sa Pohjan poika!
 Sinunpa pitempi miekka,
 Sinun kalpa kauheampi,
 Ehkä tuon on tarvinnetki,
 Ennenkun ero tulevi,
 Tahi kaula katkeavi;
 Iske päältä Pohjan poika!»
 Iski päältä Pohjan poika,
 Iski kerran, iski toisen,
 Kohta kolmasti rapasi,
350. Eipä oikein osoita,
 Lipaise lihoakana,
 Ota ei orvas-kettuana.
 Sanoi Ahti Saarelainen,
 Virkkoi kaunis Kaukomieli:
 »Annapas minäki koitan,
 Jo se on vuoroni minunki!»

- Tuopa Pohjolan isäntä
 Ei tuosta totella ollut;
 Yhä iski, ei epäillyt,
 360. Tarkoitteli, ei tavannut.
 Tulta tuiski tuima rauta,
 Terä varsin valkeata
 Käessä lieto Lemminkäisen,
 Läksi loiste loitommaksi,
 Vasten kauloa valahti
 Tuon on pojan Pohjolaisen.
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Ohoh Pohjolan isäntä!
 Niinp' on kaulasi katalan,
 370. Kuni koite ruskeana.»
 Tuopa poika Pohjolaisen,
 Itse Pohjolan isäntä
 Sinne siirti silmiänsä
 Päin kauloa omtoa;
 Tuop' on lieto Lemminkäinen
 Siinä lyöä silpahutti,
 Iski miestä miekallansa,
 Kavahutti kalvallansa.
 Löip' on kerran luimahutti,
 380. Laski pään on päältä olka,
 Kallon kaulalta sivalti,
 Vei kun naatin naurihista,
 Tahikka tähkän olesta,
 Evän kaikesta kalasta;
 Päähyt pyörähti pihalle,
 Miehen kallo kartanolle,
 Kuni nuolen noutaessa
 Puusta koppelo putosi.

380: 4, 5. olkapäältä.

- Sata oli seivästä mäellä,
 390. Tuhat pystössä pihalla,
 Saoin päitä seipähiissä,
 Yks' on seiväs ilman päättä;
 Tuop' on lieto Lemminkäinen
 Otti pään pojan pätöisen,
 Kantoi kallon kartanolta
 Senki seipähän nenähän.
 Siitä Ahti Saarelainen,
 Tuo on kaunis Kaukomieli
 Tupahan palattuansa
 400. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Tuo vettä vihaimen piika,
 Käsiäni pestäkseni
 Veristä pahan isännän,
 Häjyn miehen hurmehista!»
 Pohjan akka syännyksenti,
 Syännyksenti, suutuksenti,
 Lauloi miestä miekallista,
 Asehellista urosta,
 Sata miestä miekallista,
 410. Tuhat kalvan kantajata,
 Pään varalle Lemminkäisen,
 Kaukomielen kaulan päälle.
 Jo aika tosin tulevi,
 Päivä liitolle lipuvi,
 Toki käypi tuskemmaksi,
 Läylemmäksi lankeavi
 Asuskella Ahti poian,
 Lemminkäisen leyhytellä
 Noissa Pohjolan pioissa,
 420. Salajoukon juomingissa.

406: 1. alkoi syäntyä, vihastua.

Kahdeksaskolmatta Runo.

Lemminkäinen pakenee kiiruusti Pohjolasta, tulee kotiin ja tiedustelee äitiltänsä, kunne lähtisi piilemään Pohjolan väkeä, jonka sanoin pian koko joukolla tulevan sotaan häntä yksinäistä miestä vasten 1—164. Äiti nuhtelee häntä Pohjolaan lähtemästänsä, ehdottelee ensin yhtiä ja toistaki vaarallista piilopaikkaa ja neuvoa viimein lähtemään monen meren takaiselle saarelle, jossa myös isänsä ennen suurina sotavuosina oli rauhassa elellyt 165—294.

Jo nyt Ahti Saarelainen,
Itse lieto Lemminkäinen
Pistäiksen on piilemähän,
Painaikse pakenemahan
Pimeästä Pohjolasta,
Sangasta Saran talosta.

Läksi tuiskuna tuvasta,
Savuna pihalle saapi
Pakohon pahoja töitä,
10. Pillojansa piilemähän.

Niin pihalle tultuansa
Katseleikse, käänteleikse,
Etsi entistä oritta,
Näe ei entistä oroa,
Näki paaen pellon päässä,
Pajupehkon pientarella.

Mikäs neuvoksi tulevi,
Mikä neuvon antajaksi,
Ettei pää pahoin menisi,
20. Tukka turhi'in tulisi,
Hivus hieno lankeaisi

Näillä Pohjolan pihoilla?

Jo kumu kylästä kuului,
Tomu toisista taloista,
Välkytys kylän väliltä,
Silmän isku ikkunoilta.

Tuossa lieto Lemminkäisen,
Tuon on Ahti Saarelaisen
Täytyi toisiksi ruveta,

30. Piti muiksi muutellaita:

Kokkona ylös kohosi,
Tahtoi nousta taivahalle,
Päivä poltti poskipäitä,
Kuu hut kulmia valaisi.

Siinä lieto Lemminkäinen
Ukkoa rukoelevi:

»Oi Ukko hyvä Jumala,
Mies on tarkka taivahinen,
Jymy-pilvien pitäjä,

40. Hattarojen hallitsia!

Laaipa utuinen ilma,
Luoppa pilvi pikkarainen,

Jonka suojassa menisin,
Kotihini koitteleisin
Luoksi ehtoisen emoni,
Tykö valta-vanhempani!»

- Lenteä leluttelevi,
Katsoi kerran jälkehensä,
Keksi harmoon havukan;
50. Sen silmät paloi tulena,
Kuni pojan Pohjolaisen,
Pohjan entisen isännän.

Sanoi harmoa havukka:
»Ohoh Ahti veikkoseni,
Muistatko muinaista sotoa,
Tasapäätä tappeloa?»

Sanoi Ahti Saarelainen,
Virkkoi kaunis Kaukomieli:
»Havukkani, lintuseni!

60. Käännäite kohin kotia,
Sano tuonne tultuasi
Pimeähän Pohjolahan:
»Kova on kokko kourin saa'a,
Kynälintu kynsin syöä.»

Jo kohta kotihin joutui
Luoksi ehtoisen emonsa
Suulla surkean-näöllä,
Syämmellä synkeällä.

Emo vastahan tulevi

70. Kulkiessansa kujoa,
Aitoviertä astuessa;
Ennätti emo kysyä:
»Poikueni nuorempani,
Lapseni vakavampani!
Mit olet pahoilla mielin
Pohjolasta tullessasi,
Onko sarkoin vaarrettuna
Noissa Pohjolan pioissa?

Jos on sarkoin vaarrettuna,

80. Saat sinä paremman sarkan,

Taattosi soasta saaman,
Tavoittaman tappelosta.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Oi emoni kantajani!
Ken mun sarkoin vaarteleisi,
Itse vaartaisin isännät,
Vaartaisin sata urosta,
Tuhat miestä tunnustaisin.»

- Sanoi äiti Lemminkäisen:
90. »Mit' olet pahoilla mielin,
Oletko voitettu orihin,
Herjattu hevoisen varsoin?
Jos olet voitettu orihin,
Ostaos ori parempi
Ison saamalla eloilla,
Vanhemman varustamilla!»

- Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Oi emoni kantajani!
Ken mun herjaisi hevoisin,
100. Eli varsoin voitteleisi,
Itse herjaisin isännät,
Voittaisin oron ajajat,
Miehet vankat varsoinensa,
Urohot orihinensa.»

- Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Mit' olet pahoilla mielin,
Kuta synkein syämmin
Pohjolasta tultuasi,
Oletko naisin naurettuna,

110. Eli piiin pilkattuna?
Jos olet naisin naurettuna,
Eli piiin pilkattuna,
Toiset toiste pilkataan,
Naiset vasta nauretahan.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Oi emoni kantajani!
Ken mun naisin naurattaisi,
Eli piiin pilkkoaisi,
Itse nauraisin isännät,

120. Kaikki piiat pilkkoaisin,

Nauraisin sataki naista,
Tuhat muuta morsianta.»

Sanoi äiti Lemminkäisen:

»Mi sinulla poikueni?

On sulle satunen saanut
Pohjolassa käyessäsi,
Vainko liioin syötyäsi,
Syötyäsi, juotuasi
Olet öisillä sioilla

130. Nähnyt outoja unia?»

Silloin lieto Lemminkäinen

Sai tuossa sanoneheksi:

»Akat noita arvelkohot

Öisiä unen näköjä!

Muistan yölliset uneni,

Sen paremmin päivälliset;

Oi emoni, vanha vaimo!

Sääli säkkihin evästä,

Pane jauhot palttinahan,

140. Suolat riepuhun sovita,

Pois tuli pojalle lähtö,

Matka maasta ottaminen,

Tästä kullasta koista,

Kaunihista kartanosta;

Miehet miekkoja hiovat,

Kärestävät keihäitä.»

Emo ennätti kysyä,

Vaivan nähnyt vaaitella:

»Miksi miekkoja hiovat,

150. Kärestävät keihäitä?»

Virkkoi lieto Lemminkäinen,

Sanoi kaunis Kaukomieli:

»Siksi miekkoja hiovat,

Kärestävät keihäitä,

Mun poloisen pään varalle,

Vasten kauloa katalan;

Tuli työ, tapahtui seikka,

Noilla Pohjolan pihoilla:

Tapoin pojan Pohjolaisen,

160. Itsen Pohjolan isännän,

Nousi Pohjola sotahan,

Takaturma tappelohon

Vasten vaivaista minua,

Yksinäisen ympärille.»

Emo tuon sanoiksi virkki,

Lausui vanhin lapsellensa:

»Jo sanoin minä sinulle,

Jo vainen varoittelinki,

Yhä kielteä käkesin

170. Lähtemästä Pohjolahan;

Mahoit olla oikeassa,

Eleä emon tuvilla,

Oman vanhemman varassa,

Kantajasi kartanossa,

Ei oisi sotoa saanut,

Tapahtunut tappeloa.»

»Kunne nyt poikani poloinen,

Kunne kannettu katala

Lähet pillan piilentähän,

180. Työn pahan pakenentahan,

Ettei pää pahoin menisi,

Kaula kaunis katkeaisi,

Tukka turhiin tulisi,

Hivus hieno lankeaisi?»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»En tieä sitä sioa,

Kunne painuisin pakohon,

Piltojani piilemähän;

Oi emoni kantajani,

190. Kunne käsket piilemähän?»

Sanoi äiti Lemminkäisen,

Itse lausui, noin nimesi:

»En mä tieä, kunne käsken,

Kunne käsken ja kehoitan;

Menet männyksi mäelle,

Katajaksi kankahalle,

Tuho sielläki tulevi,

Kova onni kohtoavi:

Usein mäkinen mänty

200. Pärepuiksi leikatahan,

Usein kataja kangas-
Seipähiksi karsitahan.»

»Nouset koivuksi norolle,
Tahikka lehtohon lepäksi,
Tuho sielläki tulisi,
Kova onni kohti saisi:
Usein noroinen koivu
Pinopuiksi pilkotahan,
Usein lepikkö-lehto

210. Hakatahan halmeheksi.»

»Menet marjaksi mäelle,
Puolukaksi kankahalle,
Näille maille mansikoiksi,
Mustikoiksi muille maille,
Tuho sielläki tulisi,
Kova onni kohtoisii:
Noppisivat nuoret neiet,
Tinarinnat riipisivät.»

»Menet hauiksi merehen,

220. Siiaaksi silajokehen,

Tuho sielläki tulisi,
Kova loppu loukahtaisi:
Mies nuori, noentolainen,
Veisi verkkonsa vesille,
Nuoret nuotalla vetäisi,
Vanhat saisi verkollansa.»

»Menet metsähän sueksi,
Korpimaille kontioksi,
Tuho sielläki tulisi,

230. Kova onni kohtoisii:

Mies nuori, noen näköinen,
Kärestäisi keihä'änsä
Surmataksensa sutokset,
Metsän karhut kaataksensa.»

Silloin lieto Lemminkäinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Itse tieän ilkeimmät,
Paikat arvoan pahimmat,

Kussa surma suin pitäisi,

240. Kova loppu loukahtaisi;

Oi emo elättäjäni,
Maammo maion antajani!
Kunne käsket piilemähän,
Kunne käsket ja kehoitat?
Aivan on surma suun o'essä,
Paha päivä parran päällä,
Yksi päivä miehen päätä,
Tuskin täyteen sitänä.»

Silloin äiti Lemminkäisen

250. Itse virkki, noin nimesi:

»Sanon ma hyvänki paikan,
Ani armahan nimitän,
Missä piillä pillomuksen,
Paeta pahan alaisen;
Muistan maata pikkuruisen,
Tieän paikkaa palasen,
Syömätointä, lyömätointä,
Miekan miehen käymätointä;
Sie vanno valat ikuiset,

260. Valehettomat vakaiset,

Kuunna kymmennä kesänä
Ei sotia käyäkse
Hopeankana halulla,
Tahi kullan tarpehella.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»Vannon mie valat vakaiset,
En kesänä ensimmäisnä,
Tok' en vielä toisnakana
Saa'a suurihin sotihin,

270. Noihin miekan melskehisiin;

Viel' on haavat hartioissa,
Syvät reiät ryntähissä
Entisistäkin iloista,
Mennehistä melskehistä
Suurilla sotamäillä,
Miesten tappotanterilla.»

Silloin äiti Lemminkäisen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Otapä isosi pursi,

280. Lähe tuonne piilemähän

Ylitse meren yheksän,

Meri puolen kymmenettä,

Saarehen selällisehen,

Luotohon merellisehen;

Siell' ennen isosi piili,

Sekä piili, jotta säilyi

Suurina sotakesinä,

Vainovuosina kovina,

Hyvä oli siellä ollaksensa,

290. Armas aikaellaksensa;

Siellä piile vuosi, toinen,

Käy kotihin kolmannella,

Tutuille ison tuville,

Vanhempasi valkamoille!»

Yhdeksäskolmatta Runo.

Lemminkäinen lähtee meren poikki purjehtimaan ja tulee onnellisesti saarelle 1—78. Elelee saarella liika rohkeasti tyttären ja muun naisväen kanssa, josta miehet suutuksissansa päättävät surmata hänen 79—290. Lemminkäinen lähtee kerkkiämiseen pakoon ja jättää saaren sekä impien että itsensä suureksi suruksi 291—402. Merellä särkee iso myrsky Lemminkäisen laivan, hän itse pääsee uimalla maalle, saa uuden veneen ja laskee sillä kotirannoille 403—452. Näkee entiset tupansa poltetuksi ja koko paikan autioksi, josta alkaa itkeä ja valitella, varsinki kun pelkää jo äitinsä surmatuksi 453—514. Äiti kuitenkin elää ja asuu uudella paikalla korven sisässä, josta Lemminkäinen suureksi iloksensa löytää hänen 515—546. Äiti kertoo, miten Pohjolan väki oli tullut ja pannut tuvat tuhaksi; Lemminkäinen lupa'aa uudet, vielä paremmat tuvat tehdä, kuin myöski kostaa Pohjolan vaivoistansa, ja kertoo äitillensä hauskastä elämästensä pilloaikana saarella 547—602.

Lemminkäinen lieto poika,

Itse kaunis Kauomieli

Saapi säkkihin evästä,

Kesävoita vakkahansa,

Vuoksensa voita syöä,

Toiseksi sian lihoa;

Siitä läksi piilemähän,

Sekä läksi, jotta joutui,

Sanan virkkoi, noin nimesi:

10. »Jo lähenki, jo pakenen

Koko kolmeksi kesäksi,

Viitiseksi vuotoseksi,

Heitän maat matojen syöä,

Lehot ilvesten levätä,

Pellot peuran piehtaroia,

Ahot hanhien asua.»

»Hyvästi, hyvä emoni!

Kun tulevi Pohjan kansa,

Pimentolan pitkä joukko

20. Päättäni kyselemähän,

Sanopa samonneheksi,

Minun täältä menneheksi

Saman kasken kaattuani,

Joka jo on leikattuna!»

Vetäsi venon vesille,
Laski laivan lainehille
Teräksisiltä teloilta,
Vaskisilta valkamoilta,
Veti puuhun purjehia,

30. Vaattehia varpapuuhun;

Itse istuvi perähän,
Laaittihe laskemahan
Kokan koivuisen nojahan,
Melan vartevan varahan.

Sanan virkkoi, noin nimesi,
Itse lausui ja pakisi:

»Puhu tuuli purjehesen,
Ahava aja alusta,
Anna juosta puisen purren,

40. Mennä mäntyisen venehen

Saarelle sanattomalle,
Niemelle nimettömälle!»

Tuuli tuutti venoista,
Meren tyrsky työnnytteli
Selviä selän vesiä,
Ulapoita aukeita;
Tuutteli kuuta kaksi,
Kuun on kohta kolmannenki.

Tuossa istui niemen neiet

50. Rannalla meren sinisen,

Katselevat, kääntelevät,
Silmät päin sinistä merta,
Kenpä vuotti veljeänsä,
Toivoi taattonsa tulevan,
Sepä vasta varsin vuotti,
Joka vuotti sulhoansa.

Kaukoa näkyvi Kauko,
Kaukon laiva loitompata,
On kuin pieni pilven lonka

60. Veen ja taivahan välillä.

Niemen neiet arvelevat,
Saaren impyät sanovat:

»Mipä tuo merellä outo,
Kupa kumma lainehilla?
Kun ollet omainen laiva,
Saaren pursi purjeniekka,
Niin kohin kotia käänny,
Vasten saaren valkamoita,
Saisimme sanomat kuulla,

70. Viestit mailta vierahilta,

Rauhassako ranta-kansat,
Vainko vainossa elävät!»

Tuuli purjetta punovi,
Aalto laivoa ajeli,
Pian lieto Lemminkäinen

Luotti purren luotoselle,
Laski laivan saaren päähän,
Saaren niemyen nenähän.

Sanoi tuonne saatuaansa,

80. Tutkaeli tultuaansa:

»Onko saarella sioa,
Maata saaren manterella
Veteä venettä maalle,
Purttu kuivalle kumota?»

Saaren impyät sanovat,
Niemen neiet vastoavat:

»Onpa saarella sioa,
Maata saaren manterella
Veteä venettä maalle,

90. Purttu kuivalle kumota:

Tääll' on valkammat varavat,
Rannat täynnänsä teloja,
Jos saisit saoin venehin,
Tulisit tuhansin pursin.»

Siitä lieto Lemminkäinen
Veälti venehen maalle,
Purren puisille teloilte,
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Onko saarella tiloa,

100. Maata saaren manterella
Piillä miehen pienekkäisen,
Paeta vähä-väkisen

Suurista sota-jymyistä,
Terän miekan melskehistä?»

Saaren impyät sanovat,
Niemen neiet vastoavat:

»Onpa saarella tiloa,
Maata saaren manterella
Piillä miehen pienekkäisen,

110. Paeta vähä-väkisen:
Liit meill' on linnat täällä,
Kalhot kartanot asua,
Jos saisi sa'an urosta,
Tulisi tuhannen miestä»

Siitä lieto Lemminkäinen
Sanan virkki, noin nimesi:

»Onko saarella tiloa,
Maata saaren manterella,
Pieni kolkka koivikkoo,

120. Ja murunen muuta maata
Minun kaski kaatakseni,
Hyvä huuhta raatakseni?»

Saaren impyät sanovat,
Niemen neiet vastoavat:

»Ei ole saarella tiloa,
Maata saaren manterella
Yhtä selkäsi sioa,
Maata karpion aloa

Sinun kaski kaataksesi,

130. Hyvä huuhta raataksesi:
Saaren maat saroin jaettu,
Pellot pirstoin mittaeltu,
Aholoista arpa lyöty,
Nurmista keräjät käyty»

Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Kysyi kaunis Kaukomieli:

»Onko saarella sioa,
Maata saaren manterella

Minun laulut laulellani,

140. Pitkät virret vieretellä,

112: 1. suuret (?); julkiset; komeat.

Sanat suussani sulavat,
Ikenilläni itävät?»

Saaren impyät sanovat,
Niemen neiet vastoavat:

»Onpa saarella sioa,
Maata saaren manterella
Sinun laulut laulellasi,
Hyvät virret vieretellä,
Lehot leikki lyökäsesi,

150. Tanner tanhuellaksesi.»

Siitä lieto Lemminkäinen
Jopa loihe laulamahan,
Lauloi pihlajat pihoille,
Tammets keski-tanhuille,
Tammelle tasaiset oksat,
Joka oksallen omenan,
Omenalle kultapyörän,
Kultapyörälle käkösen:
Kun käki kukahtelevi,

160. Kultra suusta kuohahtavi,
Vaski leuoilta valuvi,
Hopea hohahtelewi
Kultaiselle kunnahalle,
Hopeiselle mäelle.

Vielä lauloi Lemminkäinen,
Vielä lauloi ja saneli,
Lauloi hiekat helmiloiksi,
Kivet kaikki kiiltäviksi,
Puut kaikki pumertaviksi,

170. Kukats kullats karvaisiksi.

Siitä lauloi Lemminkäinen,
Lauloi kaivons kartanolle,
Kultakannen kaivons päälle,
Kultakapan kannen päälle,
Josta veikots vettä juovat,
Siskots silmiä pesevät.

Lauloi lammit tanterelle,
Lampihin siniset sorsats,
Kulmat kultra, pää hopea,

180. Kaikki varpahats vasestä.

Imehtivät immet saaren,
Niemen neiet kummeksivat
Lemminkäisen laulantoa,
Urohon osoantoa.

Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Laulaisin hyväntä vireen,
Kaunihinki kaikuttaisin,
Kun oisin katoksen alla,

190. Päässä pitkän pintapöyän;
Kun ei täytyne tupoa,
Lainattane lattiata,
Jo puran sanat salolle;
Kaa'an virret viiakkohon.»

Saaren impyet sanovat,
Niemen neiet arvelevat:
»On meillä tupia tulla,
Kalhot kartanot asua,
Vieä virstesi vilusta,

200. »Sanat saa'a ulkoisesta.»

Siitä lieto Lemminkäinen
Heti tultua tupahan
Lauloi tuopit tuonnempata
Päähän pitkän pintapöyän,
Tuopit täyteen olutta,
Kannut kaunihit simoa,
Vait varpe-laitehille,
Kupit kukkura-kuvulle;
Olipa olutta tuopit,

210. Mettä kannut kannettuna,
Voita pantuna varalle,
Ja siihen sian lihoa
Syöä lieto Lemminkäisen,
Kaukomielen mielitellä.

Kovin on korea Kauko,
Eipä syömähän rupea
Veitsetä hopea-päättä,
Kuraksetta kultaisetta.

Sai veitsen hopea-päisen,

220. Lauloi kultaisen kuraksen,

Siitä syöpi kylleksensä,
Joi olutta onneksensa.

Siitä lieto Lemminkäinen
Käveli kyliä myöten
Saaren impien ilossa,
Kassapäien kauneussa;
Kunne päin on päätä kääntä,
Siinä suuta suihkatahan,
Kunne kättänsä ojenti,

230. Siinä kättä käpsätähän.

Kävi öillä öitsimässä,
Pimeillä pilkkoisilla;
Ei ollut sitä kyleä,
Kuss' ei kymmenen taloa,
Eik' ollut sitä taloa,
Kuss' ei kymmenen tytärtä,
Eikäpä sitä tytärtä,
Ei sitä emosen lasta,
Kunk' ei vierehen venynyt,

240. Käsivartta vaivutellut.

Tuhat tunki morsianta,
Sa'an leskiä lepäsi,
Kaht' ei ollut kymmenessä,
Kolmea koko sa'assa
Piikoa pitämätöntä,
Leskeä lepäämätöntä.

Niinpä lieto Lemminkäinen
Eleä nutustelevi
Koko kolmisen kesa

250. Saaren suurissa kylissä,
Ihastutti saaren immet,
Kaikki lesketki lepytti;
Jäi yksi lepyttämättä,
Yksi vanha impi rukka,
Se on päässä pitkän niemen,
Kymmenennessä kylässä.

Jo oli matka mielessänsä
Lähteä omille maille,
Tuli vanha impi rukka,

260. Itse noin sanoiksi virkki:

»Kauko rukka, miesi kaunis,
Kun et muistane minua,
Annan täältä mennessäsi
Juosta purtesi kivehen.»

Ei kuullut kukotta nousta,
Kanan lapsetta karata,
Senki impyen ilohon,
Naisen raukan naurantahan.

Niin päivänä muutamana,
270. Ilтана moniahana

Laati liiton noustaksensa,
Ennen kuuta, kukkoaki.

Nousi ennen liittoansa,
Ennen ehto-aikoansa,
Läksi kohta kulkemahan,
Kylitse vaeltamahan
Senki impyen ilohon,
Naisen raukan naurantahan.

Yöllä yksin käyessänsä,
280. Kulkiessansa kylitse
Tuonne niemen pitkän päähän,
Kymmenentehen kylähän,
Ei nähnyt sitä taloa,
Kuss' ei kolmea kotoa,
Ei nähnyt sitä kotoa,
Kuss' ei kolmea urosta,
Ei nähnyt sitä urosta,
Ku ei miekkoa hionut,
Tapparata tahkaellut

290. Pään varalle Lemminkäisen.
Silloin lieto Lemminkäinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi päiväyinen päivä nousi,
Armas aurinko kohosi
Mun pojan poloisen päälle,
Päälle kaulani katalan!
Lempoko yhen urohon
Sovissansa suojelevi,

Vaipoissansa varjelevi,
300. Kaavuissansa kaitselevi
Päälle saaessa satojen,
Tuhansien tunkieksi!»

Jäi neiet sylämättä,
Sylityt haloamatta,
Jo vieri veneteloille,
Luoksi purtensa poloinen:
Purs' on poltetu poroksi,
Kypeniksi kyyätelty.

Jo tunsu tuhon tulevan,
310. Hätäpäivän päälle saavan;
Alkoi veisteä venettä,
Uutta purtta puuhaella.

Puita puuttui purren seppä,
Lautoja venon tekiä;
Saapi puuta pikkuruisen,
Lautoa ani vähäisen,
Viisi värttinän murua,
Kuusi tainnan taittumoa.

Siitä veistävi venosen,
320. Uuen purren puuhoavi;
Teki tieolla venettä,
Tietoisilla tehtahilla,
Iski kerran, läksi laita,
Iski toisen, syntyi toinen,
Iski kerran kolmannenki,
Siitä sai koko venonen.

Jo työnti venon vesille,
Laski laivan lainehille,
Sanan virkki, noin nimesi,

330. Itse lausui ja pakisi:
»Kupliksi veno vesille,
Lumpehiksi lainehille!
Kokko kolme sulkoasi,
Kokko kolme, kaarne kaksi
Varaksi vähän venehen,
Pahan purren parraspuuksi!»

Astaiksen aluksehensa,
 Vierähti venon perähän,
 Alla päin, pahoilla mielin,
 340. Kaiken kallella kypärin,
 Kun ei saanut öitä olla,
 Eikä päiviä elellä
 Saaren impien iloissa,
 Kassapäien karkeloissa.

Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Pois tuli pojalle lähtö,
 Matkansa majoilta näiltä,
 Näistä impien iloista,
 350. Kaunokaisten karkeloista;
 Vaan toki lähettyäni,
 Minun täältä mentyäni
 Eipä impyet iloinne,
 Kassapäät ei kasketelle
 Näillä tuhmilla tuvilla,
 Kataloilla kartanoilla.»

Jopa itki saaren immet,
 Niemen neiet vaikeroitsi:
 »Mitä läksit Lemminkäinen,
 360. Urkenit urosten sulho,
 Läksitkö piikojen pyhyttä,
 Vainko vaimojen vähyttä?»

Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Lähe en piikojen pyhyttä,
 Enkä vaimojen vähyttä:
 Saisin jos sataki naista,
 Tuhat piikoa piellä;
 Sitä läksin Lemminkäinen,
 370. Urkenin urosten sulho,
 Kun tuli kova ikävä,
 Ikävä omia maita,
 Oman maani mansikoita,
 Oman vaaran vaapukoita,

Oman niemen neitosia,
 Oman kartanon kanoja.»
 Siitä lieto Lemminkäinen
 Laski laivansa ulomma;
 Tuli tuuli, tuon puhalti,

380. Tuli aalto, tuon ajeli
 Selälle meren sinisen,
 Ulapalle aukealle;
 Jäivät raukat rannikolle,
 Vienoiset vesikivelle,
 Saaren immet itkemähän,
 Kultaiset kujertamahan.

Sini itki saaren immet,
 Niemen neiet voikerrehti,
 Kunnes purjepuu näkyvi,
 390. Rautahankki haimentavi;
 Ei he itke purjepuuta,
 Rautahankkia haloa,
 Itki purjepuun alaista,
 Hankkinuoran haltiata.

Itse itki Lemminkäinen,
 Sini itki ja sureksi,
 Kunnes saaren maat näkyvi,
 Saaren harjut haimentavi;
 Ei hän itke saaren maita,
 400. Saaren harjuja haloa,
 Itki saaren impyitä,
 Noita harjun hanhosia.

Siitä lieto Lemminkäinen
 Laskevi sinistä merta,
 Laski päivän, laski toisen,
 Päivälläpä kolmannella
 Nousi, tuuli tuulemahan,
 Ilman ranta riehkumahan,
 Suuri tuuli luotehinen,
 410. Kova tuuli koillistuuli,
 Otti laian, otti toisen,
 Vikelti koko venehen.

390: 1. rautarenkaallinen.

412: 1. väänsi kumoon.

360: 1. menit pois; erosit.

- Siitä lieto Lemminkäinen
 Kääntihe käsin vetehen,
 Läksi sormin soutamahan,
 Jaloilla meloamahan.
 Uituansa yön ja päivän,
 Melkein melattuansa
 Näki pilven pikkuruisen,
 420. Pilven longan luotehessa,
 Sepä maaksi muuttelihe,
 Niemeksi panettelihe.
 Nousi niemelle talohon,
 Löyti emännän leipomassa,
 Tyttäret taputtamassa:
 »Oi on ehtoinen emäntä,
 Kunpa nälkäni näkisit,
 Asiani arvoaisit,
 Juosten aittahan menisit,
 430. Tuiskuna oluttupahan,
 Toisit tuoppisen olutta,
 Sirusen sian lihoa,
 Sen panisit paistumahan,
 Vuolaisisit voita päälle
 Syöä miehen nupunehen,
 Juoa uinehen urohon;
 Jo olen uinut yöt ja päivät
 Meren aavan aaltoloita,
 Joka tuuli turvanani,
 440. Meren aallot armonani.»
 Tuopa ehtoinen emäntä
 Meni aittahan mäelle,
 Vuoli voita aittasesta,
 Sirusen sian lihoa,
 Sen panevi paistumahan
 Syöä miehen nälkähisen,
 Tuopi tuopilla olutta
 Juoa uinehen urohon;
 Antoi siitä uuen purren,
 450. Varsin valmihin venehen
-
- 432: 1. palasen; viipaleen.

Mennä miehen muille maille,
 Kulkea kotiperille.

- Siitä lieto Lemminkäinen,
 Päästyä kotiperille,
 Tunsi maat on, tunsi rannat,
 Sekä saaret, jotta salmet,
 Tunsi vanhat valkamansa,
 Entiset elosiansa;
 Mäet tunsi mäntyinensä,
 460. Kummut kaikki kuusinensa,
 Ei tunne tuvan aloa,
 Seinän seisonta-sioa;
 Jo tuossa tuvan siällä
 Nuori tuomikko tohisi,
 Männikkö tupamäellä,
 Katajikko kaivotiellä.
 Virkkoi lieto Lemminkäinen,
 Sanoi kaunis Kaukomieli:
 »Tuoss' on lehto, jossa liikuin,
 470. Kivet tuossa, joilla kiukuin,
 Tuossa nurmet nukkerioimat,
 Pientarehet piehtaroimat,
 Mikä vei tutut tupani,
 Kuka kaunihit katokset?
 Tupa on poltettu poroksi,
 Tuuli tuhkat korjannunna.»
 Loihe siitä itkemähän,
 Itki päivän, itki toisen;
 Ei hän itkenyt tupoa,
 480. Eikä aittoja halannut,
 Itki tuttua tuvassa,
 Aitallista armastansa.
 Linnun lentävän näkevi,
 Kokko-linnun liitelevän,
 Sai tuolta kyselemähän:
 »Oi sie kokko lintuseni,
 Etkö saattaisi sanoa,
 Miss' on entinen emoni,
 Missä kaunis kantajani,
 490. Ihana imettäjäni?»

- Ei kokko mitänä muista,
Eikä tunne tuhma lintu,
Kokko tiesi kuolleheksi,
Ja kaarne kaonneheksi,
Miekalla menetetyksi,
Tapetuksi tapparalla.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Ohoh kaunis kantajani,
500. Ihana imettäjäni!
Jo olet kuollut kantajani,
Mennyt ehtoinen emoni,
Liha mullaksi lahonnut,
Kuuset päälle kasvanehet,
Katajaiset kantapäihin,
Pajut sormien nenähän.»
»Kostohon minäki koito,
Kostoksi kovaosainen
Mittaelin miekkoani,
510. Kannoin kaunista asetta
Noilla Pohjolan piholla,
Pimentolan pientarilla
Surmaksi oman sukuni,
Kateheksi kantajani.»
Katseleikse, käänteileikse,
Näki jälkeä hitusen,
Ruohossa rutistunutta,
Kanervassa katkennutta;
Läksi tietä tietämähän,
520. Ojelvoista oppimahan;
Tiehyt metsähän vetävi,
Ojelvoinen ottelevi.
Vieri siitä virstan, toisen,
Pakeni palasen maata
Salon synkimmän sisähän,
Korven kolkan kainalohon;
Näkevi salaisen saunan,
Piilopirtin pikkaraisen
Kahen kallion lomassa,
530. Kolmen kuusen kulman alla,
Siellä ehtoisen emonsa,
Tuon on valta-vanhempansa.
Siinä lieto Lemminkäinen
Ihastui iki hyväksi;
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Ohoh äiti armahani,
Oi emo elättäjäni!
Viel' olet emo elossa,
540. Vanhempani valvehella,
Kun jo luulin kuolleheksi,
Kaiketi kaonneheksi,
Miekalla menetetyksi,
Keihä'ällä keksityksi,
Itkin pois ihanat silmät,
Kasvon kaunihiin kaotin.»
Sanoi äiti Lemminkäisen:
»Viel' olen toki elossa,
Vaikkapa piti paeta,
550. Pistäitäni piiloisalle
Tänne synkkähän salohon,
Korven kolkon kainalohon;
Suori Pohjola sotoa,
Taka-joukko tappeloa,
Vasten vaivaista sinua,
Ja kohti kovaosaista,
Poltti huonehet poroksi,
Kaikki kaatoi kartanomme.»
Sanoi lieto Lemminkäinen:
560. »Oi emoni kantajani,
Ellös olko milläkänä,
Milläkänä, tuollakana!
Tuvat uuet tehtänehe,
Paremmat osattanehe,
Pohjola soittanehe,
Lemmon kansa kaattanehe.»
Siitä äiti Lemminkäisen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Viikon viivyt poikueni,
570. Kauan Kaukoni elelit
Noilla mailla vierahilla,
Aina ouoilla ovilla,
Niemellä nimettömällä,
Saarella sanattomalla.»

Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Hyvä oli siellä ollakseni,
Lempi liehaellakseni,
Puut siellä punalle paistoi,
580. Puut punalle, maat sinelle,
Hopealle hongan oksat,
Kullalle kukat kanervan;
Siell' oli mäet simaiset,
Kalliot kananmunaiset,
Mettä vuoti kuivat kuuset,
Maitoa mahot petäjät,

Aian nurkat voita lypsi,
Seipähät valoi olutta.»

»Hyvä oli siellä ollakseni,
590. Armas aikaellakseni;
Siitä oli paha elämä,
Siitä outo ollakseni,
Pelkäsivät piikojansa,
Luulivat lutuksiansa,
Noita kehnnon kellukoita,
Paholaisen pallukoita
Pahasti piteleväni,
Ylimäärin öitsiväni:
Minä piilin piikasia,
600. Varoin vaimon tyttäriä,
Kuin susi sikoja piili,
Havukat kylän kanoja.»

598: 2. öillä etsiskeleväni.

Kolmekymmenes Runo.

Lemminkäinen lähtee entisen sotatoverinsa, Tieran, kanssa Pohjolaa sotimaan 1—122. Pohjolan emäntä laittaa koban pakkasen vastaan, joka jättää heidän laivansa mereen, ja olisi vähällä kylmänyt itse laivan urootkin, ellei Lemminkäinen olisi saanut häntä tehokkailla lu'illa ja manauksilla luopumaan 125—316. Lemminkäinen toverinensa astuu jättä myöten rannalle, kiertää kauan surkeassa tilassa korpia, kunnes viimein pääsee kotitiloillensa 317—500.

Ahti poika, aino poika,
Lieto poika Lemminkäinen
Aamulla ani varahin,
Aivah aika huomenessa
Astuihen alusmajoille,
Läksi laivavalkamoille.

Siinä itki puinen pursi,
Hanka rauta haikeroitsi:
»Mi mihusta laatimasta,

10. Kurjasta kuvoamasta:

Ei Ahti sotia soua
Kutunna kymmennä kesänä
Hopeankana halulla,
Kullankana tarpehella.»

Se on lieto Lemminkäinen
Iski purtta vanttuhulla,
Kirjasuulla kintahalla,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Elä huoli hongan pinta,

20. Varpe-laitainen valita;

Vielä saat sotia käyä,
Tappeloita tallustella;
Lienet täynnä soutajia
Päivän huomenen perästä.»

Astui emonsa luoksi,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Et nyt itkene emoni,
Valittane vanhempani,
Jos metten johon kuhunki,

30. Suorime sota-tiloille;

Juotui juoni mieleheni,
Tuuma aivohon osasi
Kaatakseni Pohjan kansa,
Kostoakseni katalat.»

Elmo estellä käkesi,
Varoittell vaimo vanha:
»Ellös menkö poikaseni
Noihin Pohjolan sotihin!
Siellä sturmasi tulevi,

40. Kuolemasi kohtoavi.»

Mitä huoli Lemminkäinen,
 Toki mietti mennäksensä,
 Lähteäksensä lupasi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Mistä saisin miehen toisen,
 Sekä miehen, jotta miekan
 Ahille soan avuksi,
 Liioin voivalle lisäksi?»

- »Onpa Tiera tieossani,
 50. Kuura kuulemaisissani,
 Siitä saanen miehen toisen,
 Sekä miehen, jotta miekan
 Ahille soan avuksi,
 Liioin voivalle lisäksi.»

Kulkevi kylitse tuonne,
 Teitse Tieran kartanohon,
 Sanoi sinne saatuansa,
 Toimitteli tultuansa:

- »Tieraseni, tiettyseni,
 60. Armaiseni, ainoiseni!
 Tokko muistat muinaistamme,
 Entistä elämättämtte,
 Kun ennen kaiken kävimme
 Suurilla sotatiloilla;
 Ei ollut sitä kyleä,
 Kuss' ei kymmenen taloa,
 Ei ollut sitä taloa,
 Kuss' ei kymmenen urosta,
 Ei ollut sitä urosta,

70. Eikä miestä melkeätä,
 Kuta emme kaatanehet,
 Ja kaiken kapistanehet.»
 Iso päätyi ikkunassa
 Keihäsvartta vuolemassa,
 Emo aitan kynnyksellä
 Kirnua kolistamassa,
 Veljekset veräjän suussa
 Laitioita laatimassa,

Sisarekset sillan päässä

80. Vaippoja vanuttamassa.

Virkkoi iso ikkunasta,
 Emo aitan kynnykseltä,
 Veljekset veräjän suusta,
 Sisarekset sillan päästä:
 »Ei Tiera sotahan joua,
 Tieran tuura tappelohon;
 Tiera on tehnyt kuulun katupan,
 Iki-kaupan iskenynnä,
 Vast' on nainut naisen nūoren,

90. Ottanut oman emännän,
 Viel' on nannit näppimättä,
 Rinnat riuhuttamatta.»

Tiera päätyi kiukahalla,
 Kuura uunin korvasella;
 Jalan kenki kiukahalla,
 Toisen pankon partahalla,
 Veräjällä vyöteleikse,
 Ulkona kävysteleikse;
 Tempoi Tiera keihä'änsä,

100. Ei ole keiho suuren suuri,
 Eikä keiho pienen pieni,
 Keiho keskikertahinen:
 Heponen sulalla seisoi,
 Varsa vaapui lappealla,
 Susi ulvoi suoverolla,
 Karhu karjui naulan tiessä.

Sylkytteli keihoansa,
 Sylkytteli, nyrskytteli,
 Sylen syöksi keihäsvartta

110. Peltohon saviperähän,
 Nurmehen nukattomahan,
 Maahan mättähättömähän.

Työnti Tiera keihä'änsä
 Ahin keihojen keselle,

86: 2. s. o. keihäs.

92: 2. vaivuttamatta; väsyttämättä.

104: 2. kiikkui.

105: 3. varren ja terän liittopaikassa.

Sekä läksi, jotta joutui
Ahille soan avuksi.

- Siitä Ahti Saarelainen
Lykkäsi venon vesille,
Kuni kyyn kulon alaisen,
120. Eli käärmehen elävän,
Läksi luoen luotehesen
Tuolle Pohjolan merelle.
Silloin Pohjolan emäntä
Pakkasen pahan lähetti
Tuolle Pohjolan merelle,
Ulapalle aukealle,
Itse tuon sanoiksi virkki,
Sikä käski, jotta lausui:
»Pakko poika pienokainen,
130. Oma kaunis kasvattini!
Lähe tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehoitan,
Kylmä veitikän venonen,
Pursi lieto Lemminkäisen
Selyälle meren selälle,
Ulapalle aukealle!
Kylmä itseki isäntä,
Jää'ä veitikkä vesille,
Jott' ei pääse päivinänsä,
140. Selviä sinä ikänä,
Kun en pääsne päästämähän,
Kerinne kehittämähän!»
Pakkanen pahan sukuinen,
Ja poika pahan tapainen
Läksi merta kylmämähän,
Aaltoja asettamahan;
Jopa tuonne mennessänsä,
Maata matkaellessansa
Puut puri lehettömäksi,
150. Heinät helpehettömäksi.
Sitte sinne saatuansa
Meren Pohjan partahalle,

Äärettömän äyrähälle
Heti yönä ensimmäisnä
Lahet kylmi, lammit kylmi,
Meren rannat rapsutteli,
Viel' ei merta kylmänynnä,
Aaltoja asettanunna;
Pieni on peiponen selällä,

160. Västäräkki lainehilla,
Senki on kynnet kylmämättä,
Pää pieni palelematta.
Äsken tuosta toisna yönä
Jopa suureksi sukeutui,
Heittihe hävyttömäksi,
Kovin kasvoi kauheaksi;
Kylmi silloin täyen kylmän,
Väki pakkasen paleli,
Kylmi jäätä kyynäsvarren,
170. Satoi lunta sauvanvarren,
Kylmi veitikän venehen,
Ahin laivan lainehille.
Aikoi kylmeä Ahinki,
Jääteä jalon urohon;
Jopa kynsiä kyseli,
Anoi alta varpahia;
Siitä suuttui Lemminkäinen,
Siitä suuttui ja pahastui,
Tunki Pakkasen tulehen,
180. Työnti rauta-rauniohon.
Käsin Pakkasen piteli,
Kovan ilman kouristeli.
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Pakkanen, Puhurin poika,
Talven poika kyyelmöinen,
Elä kylmä kynsiäni,
Vaai varpahuksiani,
Eläkä koske korviani,
190. Elä pääätäni palele!»
»Kyll' on sulla kylmämistä,
Paljoki palelemista

- Ilman ihmisen ihotta,
Emon tuoman ruumihihta;
Kylmä soita, kylmä maita,
Kylmä kylmiä kiviä,
Palele vesipāju,
Pane haavan pahkuroita,
Koivun kuoria kolota,
200. Närehiä näykkäele,
Elä ihmisen ihoa,
Karvoja kavon tekemän!»
»Kun et tuosta kyllin saane,
Kylmä muita kummempia,
Kylmä kuumia kiviä,
Palavoita paateroita,
Rautaisia kallioita,
Vuoria teräksisiä,
Wuoksen koskea kovoa,
210. Imatrata ilkeätä,
Kurimuksen kulkun suuta,
Kinahmia kauheata»
»Joko nyt sanon sukusi,
Kuuluttelen kunniasi?
Tieänpä sinun sukusi,
Tieän kaiken kasyntasi:
Pakkanen pajuilla syntyi,
Kova ilma koivikolla
Pohjolan koan perässä,
220. Pimentolan pirtin päässä
Iki-turmasta isosta,
Emosta epattomasta.»
»Kukas Pakkasen imetti,
Kovan ilman kostutteli,
Kun oli maammo maiotoinna,
Emonen utaretoinna?»
»Kyyhyt Pakkasen imetti,
Kyy imetti, käärme syötti
Nännillä nenättömillä,
230. Utarella uuttomalla;
Pohjaistuuli tuutteli,
Vilu ilma viihytteli
Pahoilla pajupuroilla,
Hereillä hettehillä.»
»Sai poika pahan tapainen,
Tuli turmion alainen,
Ei ollut nimeä vielä
Pojalla epäpöällä;
Pantihin nimi pahalle,
240. Pantihinpa Pakkaseksi.»
»Siitä aioilla ajeli,
Risukoissa ripsutteli,
Kesät heilui hetteihissä,
Suurimmilla suon selillä,
Talvet mäiski männikoissa,
Pelmusi petäjäkoissa,
Kolkkaeli koivikoissa,
Lepikoissa leyhkaeli,
Kylmi puita ja pehuja,
250. Tasoitteli tanteria,
Puri puut lehattömäksi,
Kanervat kukittomaksi,
Pilvat hongista piristi,
Laski lastut mäntylöistä»
»Joko nyt suureksi sukesit,
Ylenit ylen ehoksi,
Aioit kylmeä minua,
Kohotella korviani,
Alta jalkoja anella,
260. Päältä kynsiä kysellä?»
»Etp' on kylmäne minua,
Et pahoin palellekana:
Tulen tungen sukkahani,
Kekälehet kenkähäni,

230: 2. uuttomalla; nesteettömällä.

232: 3. levotteli.

238: 2. keltvottomalla.

253: 1. kuoren palaset.

211: 1. veden nayan.

222: 2. keltvottamasta.

- Hienot hiilet helmoihini,
Panun alle paulojeni,
Pakkasen palelematta,
Kovan ilman koskematta.»
»Tuonne ma sinun manon
270. Pohjan pitkähän perähän;
Sitte sinne tultuasi,
Kotihisi käytyäsi
Kylmä kattilat tulelle,
Hiilet uunin lietoselle,
Käet naisen taikinahan,
Poika neitosen povehen,
Utarihin uuden maito,
Vatsahan hevoisen varsala
»Et sinä sitä totelle;
280. Niin tuonne sinun manon
Hiien hiilien sekahan,
Lemmon liesi-kiukahille;
Siellä tungeite tulehen,
Asetu alaisimelle
Sepän panna paljallansa,
Vasaralla valkkaella,
Panna paljalla lujasti,
Vasaralla vaikeasti.»
»Et totelle tuotakana,
290. Vääjänne väheäkänä,
Vielä muistan muunkin paikan,
Arvoan yhen aluen:
Vjen suusi suven siahän,
Kielesi kesän kotihin,
Jost' et pääse päivinäsi,
Selviä sinä ikänä,
Kun en tulle päästämähän,
Ja käyne kerittämähän.»
Pakkanen Puhurin poika
300. Jo tunsu tuhon tulevan,
Alkoi armoa anella,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tehkämme sula sovinto
Toinen ei toistansa viata
- Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullon valkeana.»
»Jos mun kuulet kylmäväksi,
Toiste tuhmin liikkuvaksi,
Niin tunge tulisiahän,
310. Vaivuttele valkeahan,
Sepän hiilien sekahan,
Alle ahjon Ilmarisen,
Tabi vie suvehen suuni,
Kieleni kesän kotihin,
Etten pääse päivinäni,
Selviä sinä ikänä!»
Siitä lieto Lemminkäinen
Jätti laivan jäätehesen,
Sotapurren puutoksehen,
320. Itse eellehen menevi;
Tiera tuossa toisna miesnä
Väänti veitikän jälessä.
Tallasi tasaista jäätä,
Sileätä siuotteli;
Astui päivän, tuosta toisen,
Päivänäpä kolmantena
Jo näkyvi Nälkäniemi,
Kylä kurja kuumottavi.
Astui alle niemen linnan,
330. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Onko linnassa lihoa,
Ja kalaista kartanossa
Urohille uupuneille,
Miehille väsynehille?»
Ollut ei linnassa lihoa,
Ei kalaista kartanossa,
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Tuli polta tuhma linna,
340. Vesi viekühön mokoman!»
Itse eistyi etemmä,
Ylös korpehen kohosi
Matkoille majattomille,
Teille tietämättömille.

- Siitä lieto Lemminkäinen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Keritsi kiveltä villat,
Katkoi karvat kalliolta,
Suoritteli sukkasiksi,
350. Kiirehteli kintahiksi
Vilun suurihin sioihin,
Pakkasen palelemihin.
Läksi tietä tietämähän,
Ojelvoista oppimahan;
Tiehyt metsähän vetävi,
Ojelvoinen ottelevi.
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Ohoh Tiera veikkoseni!
360. Jo nyt jou'uimme johonki,
Kuuksi päiväksi kululle,
Ilman rannallen iäksi.»
Tiera tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Kostohonpa koito raukat,
Kostohon kovaosaiset
Saimme suurehen sotahan,
Pimeähän Pohjolahan
Oman hengen heitteheksi,
370. Itemme iki menoksi
Näillä paikoilla pahoilla,
Teillä tietämättömillä.»
»Emme tuota tunnekana,
Emme tunne, emme tieä,
Mikä tie vetävi meiät,
Kuka juoni juohattavi
Kuolemahan korven päähän,
Kaatumahan kankahalle,
Korppien kotisioille,
380. Variksien vainioille.»
»Siinä korpit siirtelevät,
Linnut liiat kantelevat,
Saavat lintuset lihoa,
Varikset varia verta,

- Korpit noukan kostuketta
Meiän raukan raaoistamme,
Luumme luovat rauniolle,
Kantavat kivikarille.»
»Ei tieä emo poloinen,
390. Eikä kantaja katala,
Missä liikkuvi lihansa,
Vierevi oma verensä,
Onko suuressa soassa,
Tasapäässä tappelossa,
Vaiko suurella selällä,
Lakehilla lainehilla,
Vai käypi käpymäkeä,
Vaelsi varvikko-salaa.»
»Ei emo mitänä tieä
400. Poloisesta poiastansa,
Emo tiesi kuolleheksi,
Kantaja kaonneheksi;
Noinpa itkevi emoni,
Valittavi vanhempani:
»»Tuoll' on poikani poloisen,
Tuolla vaivaisen varani
Tuonen toukojen panossa,
Kalman maien karhinnassa;
Saapi nyt minun pojalta,
410. Minun laiton lapseltani,
Saapi jouset jouten olla,
Jalot kaaret kuivaella,
Lintuset hyvin lihota,
Pyyt lehossa pyrhistellä,
Kontiot kovin elellä,
Peurat pellon piehtaroia.»»
Virkkoi lieto Lemminkäinen,
Sanoi kaunis Kaukomieli:
»Niin on, niin, emo poloinen,
420. Niinpä kantaja katala!
Kasvatit kanoja parven,
Koko joukon joutsenia,

Tuli tuuli, niin hajotti,
Tuli Lempo, niin levitti,
Yhet sinne, toiset tänne,
Jonne kunne kolmannetki.»

»Kyllä muistan muinaisenki,
Arvoan ajan paremman,
Kun kulimme kukkasina,

430. Marjoina omilla mailla;
Moni katsoi muotohomme,
Vartehemme valkotteli,
Ei kun nyt tätä nykyä,
Tällä inhalla iällä:
Yks' on tuuli tuttujamme,
Päivä ennen nähtyjämme,
Senki pilvet peittelevät,
Satchet salaelevät.»

»Vaan en huoli huolimahan,

440. Suuresti sureksimahan,
Jos immet hyvin eläisi,
Kassapäiset kalkettaisi,
Naiset kaikki naurusuulla,
Mesimielin morsiamet,
Ikävissä itkemättä,
Huolihin häviämättä.»

»Viel' ei meitä noiat noiu,
Noiat noiu, näe näkiät
Näille teille kuolevaksi,

450. Matkoille masenevaksi,
Nuorena nukahtavaksi,
Verevänä viereväksi.»

»Minkä noiat noitunevat,
Kunka nähnevät näkiät,
Kotihinsa koitukohon,
Majahansa maatukohon;
Noitukohot itsiänsä,
Laulakohot lapsiansa,
Sukuansa surmatkohot,

460. Heimoansa herjatkohot!»

»Ei ennen minun isoni,

447—480. Varaussanat.

Eikä valta-vanhempani
Nouatellut noian mieltä,
Lahjoitellut Lappalaista.

Noin sanoi minun isoni,
Noin sanon minä itseki:

Varjele vakainen luoja,
Kaitse kaunoinen Jumala,
Auta armo-kourallasi,

470. Väkevällä vallallasi
Miesten mieli-juohtehesta,
Akkojen ajatuksista,
Pakinoista partasuien,
Pakinoist' on parratointen!
Ole ainaisna apuna,
Vakaisena vartiana,
Ettei poika pois tulisi,
Emon tuoma erkaneisi
Luojan luomalta laulta,

480. Jumalan sukeamalta!»

Siitä lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli
Laati huolista hevoiset,
Murehista mustat ruunat,
Päitset päivistä paboista,
Satulat sala-vihoista;
Hyppäsi hyvän selälle,
Hyvän laukin lautasille,
Ajoa ramuttelevi

490. Tieran tuttavan keralla,
Ajoin rannat raskutellen,
Hiekka-rannat herskytellen
Luoksi ehtoisen emonsa,
Tykö valta-vanhempansa.

Siihen Kaukoni kaotan
Virrestäni viikommaksi,
Tieran tielle toimittelen
Kotihinsa kulkemahan,
Itse virren vierähtän,

500. Panen toiselle tolalle.

473: 1. puheista; sanoista.

Yhdesneljättä Runo.

Untamo nostaa sodan veljeinsä Kalervoa vasten, kaataa Kalervon joukkonensa, ettei jätä kun yksi raskas vaimonpuoli koko suusta jühille; vaimon viepi kanssansa, ja sille syntyy Untamolassa poika Kullervo 4—82. Kullervo jo kätlyessä miettii kostoa Untamolle, ja Untamo kokee monella tavalla surmata häntä; ei saa henkeä pois 83—202. Suuremmaksi kasvettuaan turmelee Kullervo kaikki työnsä ja Untamo tuskissansa myöpi hänen Ilmariselle orjaksi 203—374.

Kasvatti emo kanoja,
Suuren joukon joutsenia,
Kanat aialle asetti,
Joutsenet joelle saattoi;
Tuli kokko, niin kohotti,
Tuli haukka, niin hajotti,
Siipi-lintu, niin sirotti,
Yhen kantoi Karjalahan,
Toisen vei Wenäjän maalle,
10. Kolmannen kotihin heitti.

Minkä vei Wenäehelle,
Siitä kasvoi kaupanmiesi,
Minkä kantoi Karjalahan,
Siitä se Kalervo kasvoi;
Kunkapa kotihin heitti,
Se sikesi Untamoinen
Ison päiviksi pahoiksi,
Emon mieli-murtehiksi.

Untamoinen verkot laski
20. Kalervon kalavetehen;
Kalervoinen verkot katsoi,

Kalat konttiin kokosi;
Untamo utala miesi
Sepä suuttui ja vihastui,
Teki soan sormistansa,
Kämmenpäistänsä keräjät,
Toran nosti totkusilta,
Artin ahven-maimasilta.

Torelivat, tappelivat,
30. Eikä voita toinen toista;
Minkä toistansa tokasi,
Sen sai itse vastahansa.

Jopa tuosta toisen kerran,
Kahen, kolmen päivän päästä
Kalervoinen kauran kylvi
Untamon tuvan ta'aksi.

Untamolan uljas uuhi
Söi Kalervon kaura-kylvön;

23: 2. uhkea; ripsas.

27: 3. kalan rääsivistä.

28: 1. riidan; 2. kutu-ahvenista.

Kalervoisen kärtsä koira
40. Repi uuden Untamolta.

Untamo uhittelevi
Kalervolle veljellensä,
Surmata su'un Kalervon,
Lyöä suuret, lyöä pienet,
Koko kansan kollahella,
Tuvat polttoa poroksi.

Laittoi miehet miekka vyölle,
Urohot ase kätehen,
Pojat pienet piikki vyölle,

50. Kaunot kassara olalle;
Läksi suurehen sotahan
Vasten veljeä omoa.

Kalervoisen kaunis minjä
Istui ikkunan lähellä,
Katsoi ulos ikkunasta,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Onko tuo savu sakea,
Vai onpi pimeä pilvi
Noien peltojen perillä,

60. Kujan uuden ulkopäässä?»

Ei ollut ume umakka,
Eikäpä savu sakea,
Ne oli Untamon urohot,
Tulla suorivat sotahan.

Tuli Untamon urohot,
Saivat miehet miekka vyöllä,
Kaatoivat Kalervon joukon,
Su'un suuren surmasivat,
Talon polttivat poroksi,

70. Tasoittivat tantereksi.

Jäi yksi Kalervon impi
Kera vatsan vaivaloisen,
Senpä Untamon urohot
Veivät kanssansa kotihin

Pirtin pienen pyyhkiäksi,
Lattian lakaisiaksi.

Oli aikoa vähäisen,
Syntyi pieni poikalapsi
Emollen osattomalle;

80. Miksi tuo nimitetähän?
Emo kutsui Kullervoksi,
Untamo sotijaloksi.

Pantihinpa poika pieni,
Orpo lapsi laitettiin
Tuutuhun tutajamahan,
Kätkeyhen liekkumahan.

Liekkui lapsi kätkeyessä,
Lapsi liekkui, tukka löyhki,
Liekkui päivän, liekkui toisen;

90. Jopa kohta kolmantena
Kun tuo poika potkaisihe,
Potkaisihe, ponnistihe,
Katkaisi kapalovyönsä,
Pääsi päälle peittehensä,
Särki liekun lehmuksisen,
Kaikki riepunsa revitti.

Nähtihin hyvä tulevan,
Keksittiin kelpoavan;
Untamola vuottelevi

100. Tätä tästä kasvavaksi,
Mielttyväksi, miestyväksi,
Oikein urostuvaksi,
Saavaksi sataisen orjan,
Tuhantisen turpuvaksi.

Kasvoi kuuta kaksi, kolme,
Jopa kuuna kolmantena
Poika polven korkeuisna
Alkoi itse arvaella:

»Kunpa saisin suuremmaksi,

110. Vahvistuisin varreltani,
Kostaisin isoni kohlut,
Maksaisin emoni mahlat.»

39: 2. äkeä; vihainen.

50: 2. vesakirves.

61: 3. sumu; usva.

111: 3. lyömät.

112: 3. s. o. veret.

Saipa kuulla Untamoinen,
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Tästä saa sukuni surma,
Tästä kasvavi Kalervo.»

Urohot ajattelevat,
Akat kaikki arvelevat,
Minne poika pantanehe,

120. Kunne surma saattanehe.

Pannahanpa puolikkohon,
Työnnetähän tynnyrihin,
Siitä vieähän vetehen,
Lasketahan lainehesen.

Käyähänpä katsomahan
Kahen, kolmen yön perästä,
Joko on hukkunut vetehen,
Kuollut poika puolikkohon.

Ei ole hukkunut vetehen,

130. Kuollut poika puolikkohon,
Poika oli pääsnyt puolikosta,
Istui aaltojen selässä,
Vapa vaskinen käessä,
Siima silkinen perässä,
Onkivi meren kaloja,
Merivettä mittoavi:

Melkein meressä vettä,
Kun on kaksi kauhallista,
Oisko oikein mitata,

140. Osa kolmatta tulisi.

Untamo ajattelevi:

»Mihin poika pantanehe,
Kunne tuo tuhottanehe,
Kusta surma saatanehe?»

Käski orjansa kerätä
Koivuja kovia puita,
Honkia sata-havuja,
Tiettäviä tervaksia
Yhen pojan polttimeksi,

150. Kullervon kaottimeksi.

Koottihin, keräeltihin
Koivuja kovia puita,

Honkia sata-havuja,
Tiettäviä tervaksia,
Tuohia tuhat rekeä,
Sata syltä saarnipuita;
Tuli puihin tuiskattihi,
Roviohon roiskattihi,
Siihen poika paiskattihi,

160. Keskelle tulen palavan.

Paloi päivän, tuosta toisen,
Paloi päivän kolmannenki,
Käytihi katsastamahan:
Poik' oli porossa polvin,
Kypenissä kyynäsvarsin,
Hiilikoukkunen käessä,
Millä tulta kiihottavi,
Hiiliä kokoelevi

Katomatta karvankana,

170. Kutrisen kähertymättä.

Untamo äitteleikse:

»Mihin poika pantanehe,
Kunne tuo tuhottanehe,
Surma tuolle saatanehe?»
Poika puuhun hirtetähän,
Tammehen ripustetahan.

Kului yötä kaksi, kolme,
Saman verran päiviäki,
Untamo ajattelevi:

180. »Aik' on käyä katsomahan,
Joko Kullervo katosi,
Kuoli poika hirsipuuhun.»

Laittoi orjan katsomahan,
Orja toi saman takaisin:

»Ei ole Kullervo kaonnut,
Kuollut poika hirsipuuhun;
Poika puuta kirjoittavi,
Pieni piikkonen käessä,
Koko puu kuvia täynnä,

190. Täynnä tammi kirjoitusta,

171: 2. lausui vihassa.

188: 2. puikko.

Siinä miehet, siinä miekat,
Siinä keihä'ät sivulla.»

Mitäs autti Untamoisen
Tuon pojan katalan kanssa;
Kuinka surmat suoritteli,
Kuinka kuolemat sukesi,
Poika ei puutu surman suuhun,
Eikä kuole kuitenkana.

Piti viimeinki väsyä

200. Suorimasta surmiansa,
Kasvatella Kullervoinen,
Orja poikana omaa.

Sanoi Untamo sanansa,
Itse virkki, noin nimesi:
»Kun elänet kaunihisti,
Aina siivolla asunet,
Saat olla talossa tässä,
Orjan töitä toimitella,
Palkka pannahan jälestä,

210. Ansiosta arvatahan,
Vyöhyt vyöllesi korea,
Tahi korvalle kolahus.»

Kun oli Kullervo kohonnut,
Saanut vartta vaaksan verran,
Tuopa työlle työnnetähän,
Raaolle rakennetahan
Lapsen pienen katsontahan,
Sormipienen souantahan:
»Katso lasta kaunihisti,

220. Syötä lasta, syö itseki,
Rievut virrassa viruta,
Pese pienet vaattehuiset!»

Katsoi lasta päivän, kaksi,
Käen katkoi, silmän kaivoi,
Siitä kohta kolmannella
Lapsen tauilla tapatti,
Rievut viskoi virran vieä,
Kätkyen tulella poltti.

Untamo ajattelevi:

230. »Ei tämä tähän sopiva
Lapsen pienen katsontahan,
Sormipienen souantahan;
En tieä, kuhun panisin,
Kulle työlle työnteleisin,
Panenko kasken kaa'antahan?»
Pani kasken kaa'antahan.

Kullervo Kalervon poika,
Tuossa tuon sanoiksi virkki:

»Äsken lienen mies minäki,

240. Kun saan kirvehen käthen,
Paljo katsoa parempi,
Entistäni armahampi,
Lienen mies viien veroinen,
Uros kuuen kummallinen.»

Meni seppolan pajahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Oi on seppo veikkoseni,

Taos mulle tapparainen,
Tao kirves miestä myöten,

250. Rauta raatajan mukahan!
Lähen kasken kaa'antahan,
Solkikoivun sorrantahan.»

Seppä tarpehen takovi,
Kirvehen kerittelevi;
Saip' on kirves miestä myöten,
Rauta raatajan mukahan.

Kullervo Kalervon poika
Hioi siitä kirvehensä,
Päivän kirvestä hiovi,

260. Illan vartta valmistavi.

Suorihe kasken ajohon
Korkealle korpi-maalle,
Parahasen parsikkohon,
Hirveähän hirsikköhön.

Iski puuta kirvehellä,
Tempasi tasaterällä;

Kerralla hyvätki hirret,
Pahat puolella menevi.

- Vihoin kaatoi viisi puuta,
270. Kaiketi kaheksan puuta,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Lempo tuota raatakohon;
Hiisi hirret kaatakohon!»

- Kavahutti kannon päähän,
Niin huhuta heiahutti,
Vihellytti, viuahutti,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sini kaski kaatukahan,

280. Koivu solki sortukahan,
Kuni ääni kuulunevi,
Kuni vierrevi vihellys!»

»Elköhön vesa venykö,
Elköhön koretko korsi
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana
Kaskessa Kalervon poian,
Otoksessa oivan miehen!»

- »Ottaisiko maa orahan,
290. Nousisiko nuori laiho,
Sekä korsi korteuksi,
Jotta varsi varteuksi,
Elköhön tereä tehkö,
Varsi päätä valmistako!»

Untamoinen mies utala
Kävi tuota katsomahan
Kaskea Kalervon poian,
Ajamoia uuen orjan:
Ei kaski kaselle tunnu,

300. Ajamaksi nuoren miehen.

Untamo ajattelevi:
»Ei tämä tähän sopiva:
Hyvän hirsikön pilasi,
Kaatoi parsikon parahan;
En tieä, kuhun panisin,
Kulle työlle työnteleisin,

Panenko aitojen panohon?»
Pani aitojen panohon.

- Kullervo Kalervon poika
310. Jopa aitoa panevi,
Kohastansa kokkahongat
Aiaksiksi asettelevi,
Kokonansa korpikuuset
Seipähiksi pistelevi,
Veti vitsakset lujahan
Pisimmistä pihlajista,
Pani aian umpinaisen,
Veräjättömän kyhäsi,
Siitä tuon sanoiksi virkki,

320. Itse lausui, noin nimesi:
»Ku ei lintuna kohonne,
Kahen siiven siuotelle,
Elköhön ylitse pääskö
Aiasta Kalervon poian!»

Untamo osaelevi
Tulla tuota katsomahan
Aitoa Kalervon poian,
Sota-orjan sortamoa.

- Näki aian aukottoman,
330. Raottoman, reiättömän,
Jok' oli pantu maa-emästä,
Ylös pilviin osattu.

Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei tämä tähän sopiva:
Pani aian aukottoman,
Veräjättömän kyhäsi,
Tuon on nosti taivosehen,
Ylös pilviin kohotti,
En tuosta ylitse pääse,

340. Enkä reiästä sisälle;
En tieä, mihin panisin,
Kulle työlle työnteleisin,
Panenko puimahan rukihit?»
Pani puimahan rukihit.

Kullervo Kalervon poika
Jo oli puimassa rukihit:
Pui rukihit ruumeniksi,
Olet kaunaksi kaotti.

- Tulipa isäntä tuohon,
350. Kävi itse katsomahan
Puintoa Kalervon poian,
Kullervoisen kolkintoa:
Rukihit on ruumenina,
Olet kaunoina kahisi.

Untamo äitteleikse:
»Ei ole tästä raatajasta,
Kulle työlle työntänenki,
Työnsä tuhmin turmelevi;
Joko vien Wenäehelle,

360. Tahi kaupin Karjalahan
Ilmariselle sepolle,
Sepon paljan painajaksi?»

Möi siitä Kalervon poian,
Pani kaupan Karjalahan
Ilmariselle sepolle,
Takojalle taitavalle.

Minpä seppo tuosta antoi?
Äiän seppo tuosta antoi:
Kaksi kattila-rania,

370. Kolme koukun puoliskoa,
Viisi viikate-kulua,
Kuusi kuokan kuolioa
Miehestä mitättömästä,
Orjasta epäpäästä.

Kahdesneljättä Runo.

Ilmarisen emäntä panee Kullervon paimeneen ja leipoo ilkoisillansa kiven hünelle eväskakkuun 1—52. Emäntä laskee karjan tavallisten karjan ja otson lukujen lukemisella laitumelle 53—548.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön poika,
Hivus keltainen korea,
Kengän kauto kaunokainen
Jo kohta sepon koissa
Kysyi työtä iltaisella
Isännältä iltaiseksi,
Emännältä aamuiseksi:
»Työt tässä nimettäköhön,

10. Nimi työlle pantakohon,
Kulle työlle työntyminen,
Raaolle rakentuminen!»

Seppo Ilmarin emäntä
Tuopa tuossa arvelevi,
Kulle työlle uusi orja,
Raaolle rahan-alainen;
Pani orjan paimeneksi,
Karjan suuren kaitsiaksi.
Tuopa ilkoinen emäntä,

20. Sepän akka irvihammas
Leipoi leivän paimenelle,
Kakun paksun paistelevi,
Kauran alle, vehnän päälle,
Keskelle kiven kutovi.

Kakun voiti voi-heralla,
Kuoren rasvalla rakenti,
Pani orjalle osaksi,
Palaseksi paimenelle;
Itse orjoa opasti,

30. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Ellös tätä ennen syökö
Karjan mentyä metsälle!»

Siitä Ilmarin emäntä
Laittoi karjan laitumelle,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Lasken lehmäni leholle,
Maion antajat aholle,
Hata-sarvet haavikolle,

40. Kourusarvet koivikolle;
Työnnän kuuta ottamahan,
Talia tavottamahan
Ahomailta aukeilta,
Leveiltä lehtomailta,
Korkeilta koivikoilta,
Mataloilta haavikoilta,

25: 2. voiteli.

37—542. Karjan luku.

39: 1. haja-sarvet.

41: 2. rasvaa; talia.

19: 2. kujeellinen; leikillinen.

Kultaisilta kuusikoilta,
 Hopeisilta saloilta.»

»Katso kaunoinen Jumala,

50. Varjele vakainen luoja,
 Varjele vahingon tieltä,
 Kaitse kaikista pahoista,
 Ettei tuskihin tulisi,
 Häpeihin hämmentyisi!»

»Kuin katsoit katollisessa,
 Alla varjon vartioitsit,
 Niin katso katottomassa,
 Vaali vartiattomassa,
 Jotta karja kaunistuisi,

60. Eistyi emännän vilja
 Hyvän-suovan mieltä myöten,
 Pahan-suovan paitsi mieltä!»

»Kun lie kurjat paimeneni,
 Ylen kainut karjapiiat,
 Paju pannos paimeneksi,
 Leppä lehmän katsojaksi,
 Pihlaja piteliäksi,
 Tuomi tuojaksi kotihin
 Emännäisen etsimättä,

70. Muun väen murehtimatta!»

»Kun ei paju paimentane,
 Pihlaja hyvin pielle,
 Leppä ei lehmiä ajane,
 Tuomi ei kotihin tuone,
 Niin pane parempiasi,
 Työnnä luonnon tyttäriä
 Minun viljan viitsiäksi,
 Katsojaksi karjan kaiken!

Paljo on piikoja sinulla,
 80. Saoin käskyn kuulioita,
 Eläjiä ilman alla,
 Luonnottaria hyviä.»

»Suvetar valio vaimo,
 Etelätär luonnon eukko,

Hongatar hyvä emäntä,
 Katajatar kaunis neiti,
 Pihlajatar piika pieni,
 Tuometar tytär Tapion,
 Mielikki metsän miniä,
 90. Tellervo Tapion neiti!
 Katso'ote karjoani,
 Viitsiöte viljoani
 Kesä kaikki kaunihisti,
 Lehen aika leppeästi,
 Lehen puussa liehuessa,
 Ruohon maassa roikatessa!»

»Suvetar valio vaimo,
 Etelätär luonnon eukko,
 Heitä hienot helmuksesi,

100. Esiliinasi levitä
 Karjalleni katteheksi,
 Pienilleni peitteheksi
 Vihoi tuulen tuulematta,
 Vihoi saamatta satehen!»

»Kaitse karjani pahoista,
 Varjele vahingon teiltä,
 Noista soista soiluista,
 Lähtehistä läilyivistä,
 Heiluvista hettehistä,

110. Pyöreistä pyötiköistä,
 Ettei tuskihin tulisi,
 Häpeihin hämmentyisi,
 Sorkka suohon sorkkaltaisi,
 Hettehesen herkältäisi
 Ylitse Jumalan tunnin,
 Päitse aivon autuahan!»

»Tuo'os torvi tuonnempata,
 Tuolta taivahan navalta,
 Mesi-torvi taivosesta,

120. Sima-torvi maa-emästä!
 Puhu tuohon torvehesi,
 Kumahutä kuuluhusi,

99: 3. hameesi.

110: 2. syvistä kuopista.

Puhu kummut kukkahaksi,
Kangasvieret kaunihiksi,
Ahovieret armahaksi,
Lehtovieret leppeäksi,
Suovieret sulaksi meeksi,
Hetevieret vierteheksi!»

»Siitä syötä karjoani,

130. Raavahiani ravitse,
Syöttele metisin syömin,
Juottele metisin juomin!
Syötä kullaista kuloa,
Hopeistä heinän päätä
Heraisista hettehistä,
Läikkyivistä lähtehistä,
Koskilta kohisevilta,
Jokiloilta juoksevilta,
Kultaisilta kunnahilta,

140. Hopeisilta ahoilta!»

»Kaivo kultainen kuvoo kalle

Kahen puolen karjan maata,
Josta karja vettä joisi,
Simoa siretteleisi
Utarihin uhkuvihin,
Nisihin pakottavihin,
Saisi suonet soutamahan,
Maitojoet juoksemahan,

150. Maitopurot purkemahan,
Maitokosket kuohumahan,
Puhumahan maitoputket,
Maitohormit huokumahan,
Joka aika antamahan,
Joka vuoro vuotamahan
Ylitse vihanki suovan,
Pahan-suovan sörmilöitse,
Maion saamatta Manalle,
Katehesen karjan annin!»

»Paljo on niitä ja pahoja,

160. Kut maion Manalle vievät,
Katehesen karjan annin,
Lehmän tuoman toisialle;
Vähä on niitä ja hyviä,
Kut maion Manalta saavat,
Piimänsä kylän piolta,
Tuorehensa toisialta.»

»Ei ennen minun emoni

Kysynyt kylästä mieltä,
Tointa toisesta talosta;

170. Sai se maitonsa Manalta,
Piimänsä piteliältä,
Tuorehensa toisialta;
Antoi tulla tuonnempata,
Ehtiä etempätäki,
Tulla maion Tuonelasta,
Manalasta, maankin alta,
Tulla yöllä yksinänsä,
Pimeällä piilokkali

Kuulematta kunnottoman,

180. Kelvottoman keksimättä,
Vihan suovan sortamatta,
Katehen kaehitimatta.»

»Noin sanoi minun emoni,

Noin sanon minä itseki:
Minne viipyi lehmän vilja,
Kunne maitoni katosi;
Onko viety vierahalle,
Kytketty kylän pihoiille,
Mieron porttojen povehen,

190. Katehien kainalohon,
Vai on puihin puuttununna, *pastora*
Metsihin menehtynynnä, *poivunna*
Levennynnä lehtomaille,
Kaonnunna kankahille?»

»Ei maito Manalle joua,
Lehmän vilja vierahalle,
Mieron porttojen povehen,
Katehien kainalohon, *afundomman*
Eikä puihin puuttumahan,

123: 3. kukoistaviksi.

141—228. Maito sanat.

160: 1. jotka.

200. Metsihin menehtymähän,
Lehtoihin levenemähän,
Kaatumahan kankahalle;
Maito koissa tarvitahan,
Ajan kaiken kaivatahan,
Koissa vuottavi emäntä,
Katajainen rainta käessä.»

»Suvetar valio vaimo, *aitualla*
Etelätär luonnon eukko!
Käy nyt syötä Syötikkini,

210. Sekä juota Juotikkini,
Herustele Hermikkiä,
Tuorustele Tuorikkia, *suppikkeen*
Anna maito Mairikille,
Omenalle uuet piimät
Heleistä heinän päistä,
Kauniista kastikoista, *kätköstä*
Mairehista maa-emistä,
Metisistä mättähistä,
Nurmelta mesi-nukalta,

220. Maalta marjan vartiselta,
Kanervan kukattarilta,
Heinän helpehettarilta,
Pilven piimä-tyttarilta,
Taivahan navattarilta,
Tuoa maitoiset maruet,
Aina uhkuvat utaret
Lypseä lyhyen vaimon,
Pienen piian piukutella!»

»Nouse neitonen norosta,

230. Hienohelma hettehestä,
Neiti lämmin lähtehestä,
Puhas-muotoinen muasta!
Ota vettä lähtehestä,
Jolla kastat karjoani,
Jotta karja kaunistuisi,
Eistyisi emännän vilja
Ennen käymistä emännän,

206: 2. lypsin-astia; kiulu.

216: 2. kaste heinistä.

Katsomista karjapiian,
Emännän epäpätöisen,

240. Ylen kainun karjapiian.»

»Mielikki metsän emäntä,
Lave-kämmen karjan eukko!
Työnnä pisin piikojasi, *kangasta*
Paras palkkalaisiasi
Viitsimähän viljoani,
Katsomahan karjoani
Tänä suurena suvena,
Luojan lämminnä kesänä,
Jumalan suitsemana,

250. Antamana armollisen!»

+ »Tellervo Tapion neiti,
Metsän tyttö tylleröinen, *koiv*
Utupaita, hienohelma,
Hivus-keltainen korea,
Jok' olet karjan kaitselia,
Viitsiä emännän viljan
Mieluisassa Metsolassa,
Tarkassa Tapiolassa,
Kaitse karja kaunisti,

260. Viitsi vilja virkeästi!»

»Kaitse kaunoisin kätösin,
Somin sormin suorittele,
Sui ilveksen iholle,
Kampoa kalan evälle,
Karvalle meren kapehen,
Metsän uuhen untuvalle!
Illan tullen, yön pimeten,
Hämärien hämmetessä
Saata karjani kotihin,

270. Etehen hyvän emännän,
Hete heiluva selällä,
Maito-lampi lautasilla!»

»Päivän mennessä majoille,
Iltalinnun laulellessa

265: 3. elävän; eläimen.

273—314. Karjan kotiin saatanto-sa-
nat.

Itse virki viljalleni,
Sano sarvi-juonelleni:

»Kotihinne kourusarvet,
Maion antajat majalle!
Koissa on hyvä ollaksenne,

280. Maa imara maataksenne,
Korpi on kolkko käyäkseenne,
Ranta raikutellaksenne;
Kotihinne tullaksenne
Vaimot valkean tekevät
Nurmelle mesi-nukalle,
Maalle marjan-vartiselle.»

»Nyyrikki Tapion poika,
Siniviitta viian poika!

Tyvin pistä pitkät kuuset,

290. Latvoin lakkapäät petäjät
Sillaksi likasioille,
Paikaksi pahoille maille,
Suo-sulihin, maa-sulihin,
Lätäkköihin läilyvihiin!
Anna käyä käyräsarven,
Haarasorkan sorkutella,
Joutua joka savulle
Viatoinna, vilpitoinnä,
Ilman suohon sortumatta,

300. Likahan litistymättä!»

»Kun ei karja tuosta huoli,
Yöksi ei kulkene kotihin,
Pihlajatar piika pieni,
Katajatar kaunis neiti,
Leikkaa lehosta koivu,
Ota vitsa viiakosta,
Käyös piiska pihlajainen,
Katajainen karjan ruoska
Takoja Tapion linnan,

310. Tuolta puolen Tuomivaaran,
Aja karja kartanolle,
Saunan lämmitä-panolle,

Kotihin kotoinen karja,
Metsän karja Metsolahan!»

»Otsonen metsän omena,
Mesikämmen käyretyinen!
Tehkämme sulat sovinnot,
Rajarauhat rapsakamme
läksemme, ilmaksemme,

320. Polveksemme, päiviksemme,
Ettet sorra sorkkasäärtä,
Kaa'a maion kantajata
Tänä suurena suvena,
Luojan lämminnä kesänä.»

»Kun sa kuulet kellon äänen,
Tahi torven toivotoksen,
Lyöte maata mättähälle,
Nurmelle nukahtamahan,
Tunge korvasi kulohon,

330. Paina pääsi mättähäsen,
Tahi korpehen kokeos,
Saaos sammal-huonehesen,
Mene toisille mälle,
Muille kummuille kuvahu,
Jottei kuulu karjan kello,
Eikä paimenen pakina!»

»Otsoseni, ainoiseni,
Mesikämmen kaunoiseni!
En sua kiellä kiertämästä,

340. Enkä käymästä epeä,
Kiellän kielen koskemasta,
Suun ruman rupeamasta,
Hampahin hajottamasta,
Kämmenin käpyämästä.»

»Käyös kaarten karjamaita,
Piiltien piimä-kankahia,
Kierten kellojen remua,
Ääntä paimenen paeten!
Konsa on karja kankahalla,

350. Sinä suolle soiverraite;

Kun karja solahti suolle,
 Silloin korpehen kokeos,
 Karjan käyessä mäkeä
 Astu sie mäen alatse,
 Karjan käyessä alatse
 Mene sie mäkeä myöten,
 Astuessansa aholle
 Sinä viere viiakkoa,
 Viiakkoa vierressänsä

360. Sinä astuos ahoa!

Kule kullaisna käkenä,
 Hopeisna kyyhkyläisnä,
kuu dig Siirry siikana sivutse,
 Veteleite veen kalana,
 Viere villa-kuontalona,
 Kule pellavas-kupona,
 Kätke kynnet karvoihisi,
 Hampahat ikenihisi,
 Jott ei karja kammastuisi,

+ 370. Pieni vilja pillastuisi!»

»Anna rauha raavahille,
 Sorkkasäärille sovinto,
 Käyä karjan kaunihisti,
 Soreasti sorkutella,
 Poikki soista, poikki maista,
 Halki korven kankahista,
 Ettet koske konsakana,
 Rupea rumanakana!»

»Muista muinainen valasi

380. Tuolla Tuonelan joella,
 Kynsi-koskella kovalla,
 Luojan polvien e'essä:
 Lupa sulle annettihin
 Kolme kertoa kesässä
 Käyä kellon kuuluvilla,
 Tiukujen tirinä-mailla,
 Vaan eipä sitä suattu,
 Eikä annettu lupoa

Ruveta rumille töille,

390. Häpeähän hämmentyä.»

»Jos sulle viha tulisi,
 Hampahat halutteleisi,
 Visko viitahan vihasi,
 Honkihin pahat halusi!
 Hakkoo lahoa puuta,
 Kaa'a koivun pöckelöitä,
 Vääntelevesi hakoja,
 Määhki marja-mättähiä!»

»Kun tulevi ruoan tarvis,

400. Syöä mielesi tekevi,
 Syö'ös sieniä metsästä,
 Murra muurahais-kekoja,
 Juuria punaisen putken,
 Metsolan mesipaloja,
 Ilman ruoka-ruohoittani,
 Minun henki-heinittäni!»

»Metsolan metinen amme

Hapata hihittelevi
 Kultaisella kunnahalla,

410. Hopeisella mäellä;
 Siin' on syöä syölähänki,
 Juoa miehen juolahanki,
 Eikä syöen syömät puutu,
 Juoen juomiset vähene.»

»Niin teemme iki-sovinnot,
 Iki-rauhat ratkoamme
 Eleäksemme ehosti,
 Kesän kaiken kaunihisti,
 Maat on meillä yhtehiset,

420. Evähät erinomaiset.»

»Vaan jos tahtonet tapella,
 Eleä soan tavalla,
 Tapelkamme talvikauet,
 Lumi-ajat luskailkammel
 Suven tullen, suon sulaen,
 Lätäkköjen lämmitessä

411: 4. ruokahimoisen.

412: 3. paljo juovan.

370: 3. säikähtyisi; pelästyisi.

- Ellös tänne tulkokana
 Karjan kullan kuuluville!»
 »Josp' on tullet näille maille,
 430. Sattunet saloille näille,
 Täällä aina ammutahan;
 Kun ei ampujat kotona,
 On meillä osaavat vaimot,
 Emännät alinomaiset,
 Jotka tiesi turmelevi,
 Matkasi pahoin panevi,
 Ettet koske konsakana,
 Rupea rumanakana
 Ylitse tahon Jumalan,
 440. Päitse auvon autuahan.»
 »Oi Ukko ylijumala!
 Kun kuulet toen tulevan,
 Muuta muiksi lehmäseni,
 Kamahuta karjaseni,
 Kiviksi minun omani,
 Kantoloiksi kaunoiseni,
 Kumman maata kulkiessa,
 Vantturan vaeltaessa.»
 »Kun ma otsona olisin,
 450. Mesikämmennä kävisin,
 En mä noissa noin asuisi
 Aina akkojen jaloissa;
 Onpa maata muuallaki,
 Tarhoa taempanaki
 Juosta miehen joutilahan,
 Virattoman viiletellä,
 Käyä halki kämmenpääsi,
 Poikki pohkea-lihasi,
 Sinisen salon sisässä,
 460. Korven kuulun kainalossa.»
 »Käpy- on kangas käyäkseksi,
 Hiekka helkytelläkseksi,
 Tie on tehty mennäkseksi,
 Meren ranta juostakseksi

- Pohjan pitkähän perähän,
 Lapin maahan laakeahan;
 Siell' on onni ollaksesi,
 Armas aikaellaksesi,
 Käyä kengättä kesällä,
 470. Sykysyllä syylingittä
 Suurimmilla suon selillä,
 Leveillä liettehillä.»
 »Kun et tuonne mennekänä,
 Etkä oikein osanne,
 Ota juoni juostakseksi,
 Polku poimetellaksesi
 Tuonne Tuonelan salolle,
 Tahi Kalman kankahalle!
 Siell' on suohut sorkutella,
 480. Kanervikko ^{vasta}kaalaella,
 Siellä Kirjos, siellä Karjos,
 Siellä muita ^{signo}mullukoita
 Rautaisissa rahkeissa,
 Kymmenissä kytkyissä;
 Siellä laihatki lihovat,
 Lihaviksi luutki saavat.»
 »Lepy lehto, kostu korpi,
 Lempeä salo sininen,
 Anna rauha raavahille,
 490. Sorkka-säärille sovinto
 Tänä suurena suvena,
 Herran hellennä kesänä!»
 »Kuippana metsän kuningas,
 Metsän hippa halliparta,
 Korjaale koiriasi,
 Raivaele rakkiasi!
 Pistä sieni sieramehen,
 Toisehen omena-marja,
 Jott' ei henki haisahtelee,
 500. Tuuhahtelee karjan tuuhku!
 Silmät silkillä sitele,
 Korvat kääri käärehellä,

472: 2. kuivaneilla rannoilla l. muilla vesipaikoilla.

Jott' ei kuule kulkevia,
Ei näe käveleviä!»

»Kun ei tuosta kyllin liene,
Ei vielä kovin varone,
Kiellä poies poikoasi,
Epeä äpärettäsi;
Saattele saloilta näiltä,

510. Näiltä rannoilta rapoa,
Kapeilta karjan mailta,
Leveiltä liepehiltä!
Kätke koirasi kolohon,
Rakkisi rapoa kiinni
Kultaisihin kytkyihin,
Hihnoin hopeisiin,
Jott' ei pilloa pitäisi,
Häpehiä hämmäntäisi!»

- »Kun ei tuosta kyllin liene,
520. Ei vielä sitä varone.
Ukko kultainen kuningas,
Hopeinen hallitsia,
Kuule kultaiset sanani,
Armahaiset lauseheni!
Paina panta pihlajainen
Ympäri nenän nykerän,
Kun ei pihlaja pitäne,

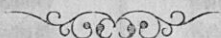
Niin sä vaskesta valata,
Jos ei vaski vahva liene,

530. Panta rautainen rakennal!
Vaan jos rauan ratkaisnehe,
Vielä mennehe vioille,
Syökse kultainen korento
Leukaluusta leukaluuhun,
Päät on päättele lujasti,
Kotkoa kovasti kiinni,
Ett' ei liiku liiat leuat,
Harvat hampahat hajoa,
Kun ei rauoin ratkottane,

- 540 Teräksillä temmottane,
Veitsillä veristettäne,
Kirvehellä kiskottane!»

Siitä Ilmarin emäntä,
Tuo takojan tarkka vaimo
Lehmät läävästä lähetti,
Laski karjan laitumelle,
Pani paimenen perähän,
Orjan lehmien ajohon.

-
- 536: 1. kotkaamiseksi sanotaan läpi
löydyn naulan kären taivuttamista ja
puuhun kiinnittämistä.

Kolmasneljättä Runo.

Kullervo paimenessa ollen ottaa iltapuolella leivän laukustansa, alkaa leikata ja turmelee veitsensä pahanpäiväiseksi, joka kättyi häntä sen kovemmin sydämmelle, kun veitsi oli ainoa suultansa jätynyt muistokalu 1—98. Miettii kosta emännälle, ajaa karjan suohon, kokoa lauman susia ja karhuja, jotka illalla ajaa kotiin 99—184. Emäntä hypsyle mennessä revitään ja surmataan pedoilta 185—296.

Kullervo Kalervon poika

Otti konttiin evästä,
Ajoin lehmät suota myöten,
Itse kangasta kapusi,
Sanan virkki vierressänsä,
Kertoeli käyessänsä:

»Voi minä poloinen poika,
Voi poika polon alainen!
Jo minä johonki jou'uin,

10. Jou'uin joutavan jälille,
Härän hännän paimeneksi,
Vasikkojen vaaliaksi,
Joka suon on sotkiaksi,
Maan pahan mateliaksi.»

Istui maahan mättähälle,
Päättyi päivän rinteeseen,
Siinä virkki virsissänsä,
Lauluissansa noin lateli:

»Paistapa Jumalan päivä,
20. Herran kehrä hellittele
Sepon karjan kaitsialle,
Poloiselle paimenelle,

Elä Ilmarin tuville,
Emännällen ensinkänä!
Emäntä hyvin elävi,
Vehnäisiä viiltelevi,
Piiosia pistelevi,
Voita päälle vuolaisevi;
Paimen parka kuivan leivän,

30. Kuivan kuoren kurskuttavi,
Kauraisen kavertelevi,
Lemettisen leikkoavi,
Olkisen ojentelevi,
Petäjäisen peiputtavi,
Veen lipillä luikkoavi
Märän mättähän nenästä.»

»Mene päivä, viere vehnä,
Alene Jumalan aika!
Kule päivä kuusikolle,
40. Viere vehnä vitsikolle,
Karkoa katajikolle,
Lennä leppien tasalle,

32: 1. kauna- eli tähkäsekaisen (kaura)
leivän.

Päästä paimenta kotihin
Voivatia vuoleman,
Rieskoa repäisemähän,
Kakkaroita kaivamahan!»

Silloin Ilmarin emäntä,
Paimenen pajattaessa,
Kullervoisen kukkuessa,

50. Jo oli vuollut voivatinsa,
Itse rieskansa reväisnyt,
Kakkaransa kaivaellut;
Keittänyt vetisen vellin,
Kylmän kaalin Kullervolle,
Jost' oli rakki rasvan syönyt,
Musti murkinan pitänyt,
Merkki syönyt mielin määrin,
Halli haukannut halunsa.

Lintunen lehosta lauloi,

60. Pieni lintu pensahasta:

»Jo oisi aika orjan syöä,
Isottoman illastella.»

Kullervo Kalervon poika
Katsoi pitkän päivän päälle,
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Jo nyt on aika atrioja,
Aika ruoalle ruveta,
Evähiä etsiskellä.»

Ajoi lehmänsä levolle,

70. Karjan maata kankahalle,
Itse istui mättähälle,
»Vihannalle turpehelle,
Laski laukkunsa selästä,
Otti leivän laukustansa,
Katselevi, kääntelevi,
Tuosta tuon sanoiksi virkki:
»Moni on kakku päältä kaunis,
Kuorelta kovin sileä,
Vaan on silkkoa sisässä,
80. Akanoita alla kuoren.»

Veti veitsensä tupesta
Leivän leikkaellaksensa,
Veitsi vierähti kivehen,
Kasahutti kalliohon;
Terä vieri veitsosesta,
Katkesi kuraksuesta.

Kullervo Kalervon poika
Katselevi veitsyttänsä,
Itse päätyi itkemähän,

90. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Yks' oli veitsi veikkoutta,
Yksi rauta rakkautta,
Isän saamaa eloa,
Vanhemman varustamata,
Senki katkaisin kivehen,
Karahutin kalliohon,
Leipähän pahan emännän,
Pahan vaimon paistamahan.»

»Millä nyt maksan naisen nau-
run,

100. Naisen naurun, püän pilkan,
Akan ilkeän evähät,
Pahan porton paistannaiset?»

Varis vaakkui varvikosta,
Varis vaakkui, korppi koikkui:

»Oi on kurja kullansolki,
Ainoa Kalervon poika!
Mit' olet mielellä pahalla,
Syämmellä synkeällä?»

Ota vitso viiakosta,

110. Koivu korven notkelmasta,
Aja suolle sontareiet,
Lehmät liejuhun levitä,
Puolen suurille susille,
Toisen korven kontioille!»

»Kaikoa suet kokohon,
Karhut kaikki katrahasen;
Suet pistä Pienikiksi,

113: 1. s. o. puoliksi.

116: 3. laumain; yhteen joukkoon.

45: 1. vasta paistettua ohraista leipää.

- Karhut Kyytäksi kyhäise,
Aja karjana kotihin,
120. Kirjavana kartanolle!
Sillä maksat naisen naurun,
Pahan vaimon parjaukset.
Kullervo Kalervon poika
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Malta, malta Hien huora!
Jos itken isoni veistä,
Vielä itkenet itseki,
Itket lypsy-lehmiäsi.»
Otti vitsan viiakosta,
130. Katajaisen karjan ruoskan,
Sorti suohon lehmäkarjan,
Härät murtohon murenti,
Puoliksi susien syöä,
Puolen korven kontioille;
Suet lausui lehmäsiksi,
Karhut karjaksi rakenti,
Minkä pisti Pienikiksi,
Kunka Kyytäksi kyhäisi.
Lonkui päivä lounahasen,
140. Kiertyi keski-illoillensa,
Kulki kuusikon tasalle,
Lenti lehmäslypsykselle;
Tuó pahainen paimen raiska,
Kullervo Kalervon poika
Ajoi kontiot kotihin,
Susi-karjan kartanolle,
Vielä neuvoi karhujansa,
Susillensa suin puheli:
»Repäise emännän reisi,
150. Pure puoli pohkeata,
Kun tulevi katsomahan,
Lyykistäikse lypsämähän!»
Teki luikun lehmän luista,
Härän sarvesta helinän,
Torven Tuomikin jalasta,

132: 2. korpeen kaatuneet puut.

- Pillin Kirjon kinterestä;
Lujahutti luikullansa,
Toitahutti torvellansa,
Kolmasti kotimäellä,
160. Kuuesti kujoisten suussa.
Tuop' on Ilmarin emäntä,
Sepón akka, selvä nainen, *ardently*
Viikon maiotta viruvi,
Kesä-voitta kellettävi;
Kuuli suolta soittamisen,
Kajahuksen kankahalta,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Ole kiitetty Jumala!
170. Torvi soipi, karja saapi;
Mist' on orja sarven saanut,
Torven raataja tavannut,
Kun tuo soitellen tulevi,
Toitatellen torvettavi,
Puhki korvani puhuvi,
Läpi pääni läylentävi?»
+ Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Suolt' on orja sarven saanut,
180. Tuonut torven liettehestä;
Jo nyt on karjasi kujalla,
Lehmät lääväpellon päässä,
Saaospa savun panohon,
Käyös lehmät lypsämähän!»
Sepä Ilmarin emäntä
Käski muorin lypsämähän:
»Käypä muori lypsämähän,
Raavahat rakentamahan,
Enpä itse ennättäisi
190. Taikinan alustehelta!»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:

183: karjan yösiöillä pidetään tulta sääskien (hyttisien) tähden, jotka varaavat savua.

»Ainapa hyvät emännät,
Taitavat taloiset vaimot
Itse ennen lehmät lypsi,
Itse raavahat rakenti.»

Siitä Ilmarin emäntä
Sai itse savupanolle,
Tuosta lypsylle tulevi;

200. Katsoi kerran karjoansa,
Silmäeli siivatoita,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Karja on kaunihin näköinen,
Siivatat sileä-karvat,
Kaikki ilveksen iholla,
Metsän uuhun untuvalla,
Tuntuvilla tummelilla,
Nännillä näpähyvillä.»

- Lyhmistihe lypsämähän,
210. Heittihe heruttamahan;
Veti kerran, tuosta toisen,
Kohta kolmatta yritti,
Susi päälle suimastaikse,
Karhu päälle kuopaiseikse;
Susi suun revittelevi,
Karhu kiskoi kinttusuonet,
Puri puolen pohkeata,
Katkoi kannan sääriluusta.

- Kullervo Kalervon poika
220. Sillä kosti piian pilkan,
Piian pilkan, naisen naurun,
Pahan vaimon palkan maksoi.
Ilmarin iso emäntä
Itse loihe itkemähän,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Pahoin teit sä paimo parka,
Ajoit kontiot kotihin,
Suet suurille pihaille.»

- Kullervo Kalervon poika,
230. Tuopa tuohon vastaeli:

201: 2. eläimiä; elukoita.

»Pahoin tein mä paimen parka,
Et hyvin emäntä parka:
Leivoit sie kivisen leivän,
Kakun paistoit kallioisen;
Vein veitseni kivehen,
Karahutin kalliohon,
Ainoan isoni veitsen,
Sukukuntani kuraksen.»

- Sanoi Ilmarin emäntä:
240. »Oi sie paimo, armas paimo!
Myöstytäpä miettehesi,
Perin lausu lausehesi,
Päästä suen suutehista,
Karhun kynnestä kavista!
Mie sun paioilla parannan,
Kaatioilla kaunistelen,
Syötän voilla, vehnäisillä,
Juotan rieska-maitosilla;
Vuoën syötän raatamatta,
250. Toisen työlle työntämättä.»
»Kun et jou'u päästämähän,
Käy pian kerittämähän,
Kohta kaaun kuoliaksi,
Muutun mullan muotoiseksi.»
Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kun on kuollet, kuolkosipa,
Kaotkosi, kun kaonnet!
Sia on maassa mennehillä,
260. Kalmassa kaonnehilla,
Maata mahtavaisimmanki,
Leveimmänki levätä.»

- Sanoi Ilmarin emäntä:
»Oi Ukko yli-jumala!
Jou'uttele jousi suuri,
Katso kaaresi parahin,
Pane vaskinen vasama,
Tuon tulisen jousen päälle,
Työnnytä tulinen nuoli,
270. Ammu vaskinen vasama,

Ammu kautta kainaloien,
Halki hartio-lihojen,
Kaa'a tuo Kalervon poika,
Ammu kurja kuoliaksi,
Nuolella teräsnenällä,
Vasamalla vaskisella!»

Kullervo Kalervon poika
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Oi Ukko yli-jumala!

280. Elä sie minua ammu;
Ammu Ilmarin emäntä,
Kaota katala nainen
Siirtymättänsä sialta,

Kulkematta kunnekanal»

Siitä Ilmarin emäntä,
Tuo tarkan takojan nainen
Vieri kohta kuoliaksi,
Kaatui kattila-noeksi
Oman pirttinsä pihalle,

290. Kapeille kartanoille.

Se oli meno nuoren naisen,
Kanssa kaunihin emännän,
Jot oli viikon valvateltu,
Vuosin kuusin kuulusteltu
Ilmarin iki-iloksi,
Sepon kuulun kunniaksi.

Neljäsneljättä Runo.

Kullervo pötkii pakoon Ilmarisesta, kätvelee surullisena korvessa ja saapi vüdan eukolta tietää, isän, äitin, veljen ja sisaren hänellä vielä elossa olevan 1—128. Löytää heidät vüdan eukon neuvokkia myöten Lapin rajalta 129—188. Äiti kertoo, mitenkä oli luullut Kullervon jo aikaa kadonneeksi ja myös, kuinka vanhempi tyttärensä oli marjatiellä hävinnyt 189—246.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka ään lapsi,
Hivus keltainen korea,
Kengän kauto kaunokainen
Itse läksi astumahan
Luota seppo Ilmarisen,
Ennenkun isäntä saisi
Naisen kuolon korvihinsa,
Painuisi pahoille mielin,
10. Tapahtuisi tappelohon.

Läksi soitellen seposta,
Ilon lyöen ilman mailta,
Kullervoiten kankahalla,
Patakoitellen palolla,
Suo sorahti, maa järähti,
Kangas vastahan kajahti
Kullervaisen soitantoa,
Ilkeän ilon pitoa.

Kuului se sepon pajahan;
20. Seppo seisottui pajassa,
Sai kujalle kuulemahan,
Kartanolle katsomahan,

Mikä soitanta salolla,
Kullervointa kankahalla.

Jo näki toet totiset,
Valehettomat vakaiset,
Näki naisen nukkunehen,
Kaunoisensa kaatunehen,
Kaatunehen kartanolle,

30. Kellistynehen keolle.

Siihen seppo seisottihe
Syämmellä synkeällä,
Puuttui yöksi itkemähän,
Viikoksi vetistämähän,
Mieli ei tervoa parempi,
Syän ei syttä valkeampi.

Itse Kullervo käveli,
Astui eelle jonne kunne,
Päivän korpia kovia,

40. Hüen hirs-kankahia;
Illan tullen, yön pimetén
Päättyi maahan mättähälle.

Siinä istuvi isotoin,
Armotoin ajattelevi:

- »Mikä lie minunki luonut,
Kuka kurjaisen kuvannut
Kuuksi päiväksi kululle,
läkseni ilman alle!»
- »Kotihinsa muut menevät,
50. Majoillensa matkoavat;
Mull' on korvessa kotini,
Kankahalla kartanoni,
Tuulessa tuli-siani,
Satehessa saunan löyly.»
- »Ellöspä hyvä Jumala,
Elkösi sinä ikänä
Luoko lasta luonnotointa,
Eikä aivan armotointa,
Isotointa alle ilman,
60. Emotointa ensinkänä,
Niin kun loit minun Jumala,
Minun kurjaisen kuvasit,
Loit kuin lокkien sekahan,
Karille meren kajavan!
Päivä pääskyille tulevi,
Varpusille valkenevi,
Ilo ilman lintusille,
Ei minulle milloinkana,
Tule ei päivä polvenansa,
70. Ei ilo sinä ikänä.»
- »En tieä tekiätäni,
Enkä tunne tuojoani,
Liekö telkkä tielle tehnyt,
Sorsa suolle suorittanut,
Tavi rannalle takonut,
Koskelo kiven kolohon.»
- »Piennä jäin minä isosta,
Matalana maammostani,
Iso kuoli, äiti kuoli,
80. Kuoli muu sukuni suuri;
- Jätti mulle jäiset kengät,
Sukat uhkuiset unohti;
Jätti jäisille jälille,
Pyöriville portahille,
Joka suohon sortumahan,
Likahan litistymähän.»
- »Vaen en nyt iällä tällä,
En mä vielä jouakana
Soille sotku-portahiksi,
90. Silloiksi lika-sioille;
Enkä sinnes suohon sorru,
Kunnes kannan kahta kättä,
Viittä sormea viritän,
Kynttä kymmentä ylennän.»
- Jopa juohtui mielehensä,
Puuttui aivohon ajatus,
Käyä Untamon kylähän,
Kostoa isonsa kohlut,
Ison kohlut, maammon mahlat,
100. Itsensä pahoin piännät.
- Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Vuota, vuota Untamoinen,
Maltapa sukuni surma!
Kun tulen minä sotahan,
Tokko saan tuvat tuhaksi,
Kartanot kekälehiksi.»
- Tuli akka vastahansa,
Siniviitta viian eukko;
Hänpä tuon sanoiksi virkki,
110. Itse lausui, noin nimesi:
»Kunne läksit Kullervoinen,
Kaaloat Kalervon poika?»
- Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Juohtui mielehen minulle,
Puuttui aivohon ajatus,
Mennä tuonne toisialle,
Käyä Untamon kylähän,
Kostoa sukuni surma,
120. Ison kohlut, maammon mahlat,

64: 3. lokin; kalakaian.

75, 76: tavi ja koskelo ovat erilaisia sorsia.

Polttoa tuvat tuhaksi,
Kypeniksi kyyätellä.»

Akka tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Ei ole surmattu sukusi,
Viel' ei kaatunut Kalervo,
On sulla iso elossa,
Maammo mailla tervehenä.»

»Oi on armas akkaseni!

130. Sano armas akkaseni,
Missäpä minun isoni,
Kussa kaunis kantajani?»

»Tuollapa sinun isosi,
Tuolla kaunis kantajasi
Lapin laajalla rajalla,
Kalalammin laitehella.»

»Oi on armas akkaseni!
Sano armas akkaseni,
Mitenkä mä sinne pääsnen,

140. Kuten kulkea osannen?»
»Hyvä on sinne päästäksesi,
Ouonkin osataksesi,

Korven kolkka käyäkseen,
Joen ranta juostaksesi;
Astut päivän, tuosta toisen,
Astut kohta kolmannenki,
Kulet kohti luotehesen,
Vaara vastahan tulevi,
Sie astu alatse vaaran,

150. Käy vaaran vasenta puolta;
Tuostapa joki tulevi
Oikealle puolellesi,
Käy sitä joen sivua,
Kolmen kosken kuohumitse;
Tulet niemen tutkamehen,
Pääyt päähän pitkän kaiskun,
Tupa on niemen tutkamessa,
Kalasauna kaiskun päässä,
Siinäpä iso elävi,

160. Siinä kaunis kantajasi,

Siinäpä sisaresiki,
Kaksi kaunista tytärtä.»

Kullervo Kalervon poika
Läksi tuosta astumahan;
Astui päivän, tuosta toisen,
Astui kohta kolmannenki,
Kulki kohti luotehesen;
Tuli vaara vastahansa,
Hän astui alaisin puolin

170. Vaaran lievettä vasenta;
Joutuvi joelle tuosta,
Astuvi joen sivua,
Jokivarrutta vasenta,
Kulki kolmen kosken kautta;
Tuli niemen tutkamehen,
Päätyi päähän pitkän niemen,
Tupa oli niemen tutkamessa,
Kalasauna kaiskun päässä.

Meni hän tupahan tuosta;

180. Eipä tunneta tuvassa:
»Mistä vieras veen takoa,
Kusta kulkiain kotoisin?»

»Etkö tunne poikoasi,
Tunne et lastasi omoa,
Jonka Untamon urohot
Veivät kanssansa kotihin
Ison vaaksan varrellisna,
Emon väärtinän pituisna?»

Emo ennätti sanoa,

190. Vaimo vanha lausuella:
»Ohoh poikani poloinen,
Ohoh kurja kullansolkil!
Ettäpä elävin silmin
Näitä maita matkaelet,
Kun jo itkin kuolleheksi,
Jo kauan kaonneheksi.»

»Kaks' oli poikoa minulla,
Kaksi kaunista tytärtä,
Niist' oli osattomalta

200. Kaksi vanhinta kaonnut,

Poika suurehen sotahan,
 Tyttö tietämättömihin;
 Poikani tuli takaisin,
 Eipä tyttö tullekana.»

Kullervo Kalervon poika

Itse ennätti kysyä:

»Kunne tyttösi katosi,
 Minne sai sisarueni?»

Emo tuon sanoiksi virkki,

210. Itse lausui, noin nimesi:

»Tuonne tyttöni katosi,
 Tuonne sai sisaruesi:

Läksi marjahan metsälle,

Alle vaaran vaapukkahan,

Sinnepä kana katosi,

Lintu kuoli liian surman,

Surmahan sanattomahan,

Nimen tietämättömähän.»

»Kenen tyttöä ikävä?

220. Kenen muun kun ei emonsa,

Emon etso eellimmäisnä,

Emon etso, emon kaiho;

Läksinpä emo poloinen

Etsimähän tyttöäni,

Juoksin korvet kontiona,

Salot saukkona samosin;

Etsin päivän, tuosta toisen,

Etsin kohta kolmannenki,

Päivän kolmannen perästä,

230. Viikon päästä viimeistäki

Nousin suurelle mäelle,

Korkealle kukkulalle,

Huusin tuosta tyttöäni,

Kaonnutta kaihoelin:

»Missä olet tyttöseni,

Tule jo tyttöni kotihin!«

»Noimpa huusin tyttöäni,

Kaonnutta kaipaelin;

Vaarat vastahan saneli,

240. Kankahat kajahtelivat:

»Elä huuu tyttöäsi,

Elä huuu, hoilaele!

Ei se saa sinä ikänä,

Ei paloa polvenansa

Emon entisen tiloille,

Taaton vanhan valkamaille.»»

Viidesneljättä Runo.

Kullervo kokee vanhempainsa luona töitä toimitella, mutta kun hänestä ei ollut niihin apua, panee isä hänen veronvienti-malkaan 1—68. Verot vietyänsä tapa'aa pahuumatkalla tuntemattoman, marjatieltä eksyneen, sisarensa, jonka houkuttelee ja viettelee 69—188. Jälestä päin ilmi saatua, keitä olivat, juoksee sisar jokeen, Kullervo kiirehtii kotiin, kertoo kauhean sisarensa-turmellus-tapauksen äitille ja arvelee sitte itseki tehdä lopun päiväistänsä 189—344. Äiti kieltää hänen surmaamasta itseänsä ja kehoittaa jossa kussa pilossa mielen levottomuuttansa viihdyttämään, samassa läikähtää Kullervon pühän ennen kaikkea muuta käydä Untamo kostamassa 345—372.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
Sai tuosta elelemähän
Alla varjon vanhempien;
Ei saanut älymähän,
Miehen mieltä ottamahan,
Kun oli kaltoin kasvateltu,
Tuhmin lasna tuuiteltu
Luona kalton kasvattajan,

10. Tuon on tuhman tuuttajan.

Poika työlle työnteleikse,
Raaolle rakenteleikse,
Kaalasi kalastamahan,
Nuotan suuren souantahan;
Itse tuossa noin sanovi,
Airo käessä arvelevi:
»Veänpö väen mukahan,
Souan tarmoni takoa,

Vai veän asun mukahan,
20. Souan tarpehen takoa?»

Perimies perältä lausui,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Jos veät väen mukahan,
Souat tarmosi takoa,
Et vetäne purtta poikki,
Etkä hankoja hajalle.»

Kullervo Kalervon poika
Veälti väen mukahan,
Souti tarmonsä takoa,

30. Souti poikki puiset hangat,
Katajaiset kaaret katkoi,
Venon haapaisen hajotti.

Sai Kalervo katsomahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei sinusta soutajaksi,
Souti poikki puiset hangat,

- Katajaiset kaaret katkoit,
Koko haapion hajotit;
Mene nuotan tarvontahan,
40. Lienet tarpoja parempi!»
Kullervo Kalervon poika
Meni nuotan tarvontahan,
Itse tuossa tarpoimelta
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tarvonko olan takoa,
Panen miehuuen nojassa,
Vai panen asun mukahan,
Tarvon tarpehen takoa?»
Vetäjä sanansa virkki:
50. »Mi on siitä tarpojasta,
Ku ei tarvo olan takoa,
Pane miehuuen nojassa?»
Kullervo Kalervon poika
Tarpaisi olan takoa,
Pani miehuuen nojassa,
Ve'en velliiksi seotti,
Tarpoi nuotan tappuroiksi,
Kalat liivaksi litsotti.
Sai Kalervo katsomahan,
60. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei sinusta tarpojaksi,
Tarvoit nuotan tappuroiksi,
Ruumeniksi pullot rouhit,
Selykset paloin paloitit;
Lähe viemähän vetoja,
Maarahoja maksamahan!
Lienet matkassa parempi,
Taipaleella taitavampi.»
Kullervo Kalervon poika,
70. Sinisukka äion lapsi,
Hivus keltainen korea,
Kengän kauto kaunokainen
Läksi viemähän vetoja,
Maajyviä maksamahan.

- Vietyä vetoperänsä,
Maajyväset maksettua
Rekehensä reutoaikse,
Kohennaikse korjahansa;
Alkoi kulkea kotihin,
80. Matkata omille maille.
Ajoa järyttelevi,
Matkoansa mittelevi
Noilla Wäinön kankahilla,
Ammoin raatuilla ahoilla.
Neiti vastahan tulevi,
Hivus kulta hiihtelevi
Noilla Wäinön kankahilla,
Ammoin raatuilla ahoilla.
Kullervo Kalervon poika
90. Jo tuossa piättelevi,
Alkoi neittä haastatella,
Haastatella, houkutella:
»Nouse neito korjahani,
Taaksi maata taljoillen!»
Neiti suksilta sanovi,
Hiihtimiltä hiiioavi:
»Surma sulle korjahasi,
Tauti taaksi taljoilles!»
Kullervo Kalervon poika,
100. Sinisukka äion lapsi
Iski virkkua vitsalla,
Helähytti helmivyöllä,
Virkku juoksi, matka joutui,
Tie vieri, reki rasasi;
Ajoa järyttelevi,
Matkoansa mittelevi
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukealla.
Neiti vastahan tulevi,
110. Kautokenkä kaaloavi
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukealla.
Kullervo Kalervon poika
Hevoista piättelevi,

- Suutansa sovittelevi,
 Sanojansa säätelevi:
 »Tule korjahan korea,
 Maan valio matkoihini!»
 Neiti vastahan sanovi,
 120. Kautokenkä kalkuttavi:
 »Tuoni sulle korjahasi,
 Manalainen matkoihisi!»
 Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka äiön lapsi
 Iski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmivyöllä,
 Virkku juoksi, matka joutui,
 Reki vieri, tie lyheni;
 Ajavi karettelevi,
 130. Matkoansa mittelevi
 Noilla Pohjan kankahilla,
 Lapin laajoilla rajoilla.
 Neiti vastahan tulevi,
 Tinarinta riioavi
 Noilla Pohjan kankahilla,
 Lapin laajoilla rajoilla.
 Kullervo Kalervon poika
 Hevoistansa hillitsevi,
 Suutansa sovittelevi,
 140. Sanojansa säätelevi:
 »Käy neito rekoseheni,
 Armas alle vilttieni
 Syömähän omeniani,
 Puremahan päähkeniä!»
 Neiti vastahan sanovi,
 Tinarinta riuskuttavi:
 »Sylen keho kelkkahasi,
 Retkale rekosehesi;
 Vilu on olla viltin alla,
 150. Kolkko korjassa eleä.»
 Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka äiön lapsi
 Koppoi neion korjahansa,
 Reualti rekosehensa,
 Asetteli taljoillensa,
 Alle viltin vieretteli.
 »Neiti tuossa noin sanovi,
 Tinarinta riitelevi:
 »Päästä pois minua tästä,
 160. Laske lasta vallallensa,
 Kunnotointa kuulemasta,
 Pahalaista palvomasta,
 Tahi potkin pohjan puhki,
 Levittelen liistehesi,
 Korjasi pilastehiksi,
 Rämäksi re'en retukan.»
 Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka äiön lapsi
 Aukaisi rahaisen arkun,
 170. Kimahutti kirja-kannen,
 Näytteli hopeitansa,
 Verkaliuskoja levitti,
 Kultasuita sukkasia,
 Voitänsä hopeapäitä.
 Verat veivät neien mielen,
 Raha muutti morsiamen,
 Hopea hukuttelevi,
 Kulta kuihauttelevi.
 Kullervo Kalervon poika,
 180. Sinisukka äiön lapsi
 Tuossa neittä mairotteli,
 Kuihutteli, kutkutteli,
 Käsi orosen ohjaksissa,
 Toinen neitosen nisoissa.
 Siinä neitosen kisasi,
 Tinarinnan riu'utteli
 Alla vaipan vaskikirjan,
 Päällä taljon taplikkaisen.
 Jo antoi Jumala aamun,
 190. Toi Jumala toisen päivän,
 Niin neiti sanoiksi virkki,
 Kysytteli, lausutteli:

»Mist' olet sinä sukuisin
Kusta rohkea rotuisin?
Lienet suurtaki sukua,
Isoa isän aloa.»

Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»En ole sukua suurta,

200. Enkä suurta, enkä pientä,
Olen kerran keskimmäistä,
Kalervon katala poika,
Tuhma poika tuiretuinen,
Lapsi kehjo keiretyinen;
Vaan sano oma sukusi,
Oma rohkea rotusi,
Jos olet sukua suurta,
Isoa isän aloa.»

Neiti varsin vastoavi,

210. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»En ole sukua suurta,
Enkä suurta, enkä pientä,
Olen kerran keskimmäistä,
Kalervon katala tyttö,
Tyhjä tyttö tuiretuinen,
Lapsi kehjo keiretyinen.»

»Ennen lasna ollessani
Emon ehtoisen eloilla,
Läksin marjahan metsälle,

220. Alle vaaran vaapukkahan;
Poimin maalta mansikoita,
Alta vaaran vaapukoita,
Poimin päivän, yön lepäsin,
Poimin päivän, poimin toisen,
Päivälläpä kolmannella
En tiennyt kotihin tietä;
Tiehyt metsähän veteli,
Ura saatteli salolle.»

»Siinä istuin, jotta itkin,

230. Itkin päivän, jotta toisen,
Päivänäpä kolmantena
Nousin suurelle mäelle,

Korkealle kukkulalle,
Tuossa huusin, hoilaelin,
Salot vastahan saneli,
Kankahat kajahtelivat:

»Elä huuu hullu tyttö,
Elä mieletöin melua,
Ei se kuulu kumminkana,

240. Ei kuulu kotihin huuto!»

»Päivän päästä kolmen, neljän,
Viien, kuuen viimeistäki
Kohennihin kuolemahan,
Heitihin katoamahan;
Enkä kuollut kuitenkana,
En mä kalkinen kaonnut.»

»Oisin kuollut kurja raukka,
Oisin katkennut katala,
Äsken tuosta toisna vuonna,

250. Kohta kolmanna kesänä,
Oisin heinäna helynnyt,
Kukostellut kukka-päänä,
Maassa marjana hyvänä,
Punaisena puolukkana
Nämät kummat kuulematta,
Haikeat havaitsematta.»

Sai toki sanoneheksi,
Kerran kertoelleheksi;
Hetä repsahti re'estä,

260. Siitä juoksihe jokehen,
Kosken kuohu'un kovahan,
Palavahan pyörtehesen;
Siihen surmansa sukesi,
Kuolemansa kohtaeli,
Löyti turvan Tuonelassa,
Armon aaltojen seassa.

Kullervo Kalervon poika
Pyyhältäihe korjastansa,
Alkoi itkeä isosti,

270. Valitella vaikeasti:

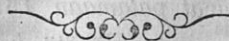
»Voi poloinen päiväni,
Voipa kurja kummiani,

- Kun pi'in sisarueni,
 Turmelin emoni tuoman!
 Voi isoni, voi emoni,
 Voi on valta vanhempani,
 Minnekä minua loitte,
 Kunne kannoitte katalan!
 Parempi olisin ollut
280. Syntymättä, kasvamatta,
 Ilmahan sikeämättä,
 Maalle tälle täytymättä;
 Eikä surma suorin tehnyt,
 Tauti oikein osannut,
 Kun ei tappanut minua,
 Kaottanut kaksi-öisnä.»
 Veitsin länkensä levitti,
 Rauoin rahnoi rahkehensa;
 Hyppäsi hyvän selälle,
290. Hyvän laukin lautasilta,
 Ajavi palasen maata,
 Pikkaraisen piirrältävi,
 Päättyvi ison pihoille,
 Oman taaton tanterelle.
 Emo päättyvi pihalle:
 »Oi emoni kantajani!
 Kun oisit emo kuluni
 Synnyteläissä minua
 Pannut saunahan savua,
300. Löyönyt saunan salpa päälle,
 Tukahuttanut savuhun,
 Kaottanut kaksi-öisnä,
 Vienyt hurstilla vetehen,
 Upotellut uutimella,
 Luonut tuutusen tulehen,
 Liekun lietehen sysännyt!
 »Oisiko kylä kysynyt:
 »Missä tuutunen tuvasta,
 Mitä sauna salpa päällä?»»
310. Sinä oisit vastannunna:
 »Tuutusen tulesta poltin,
 Liekun liesi-valkeassa;
- Saunassa tein ituja,
 Maustelin maltahia.»»
 Emo ennätti kysyä,
 Vanhempansa tutkaella:
 »Mi sinulla poikaseni,
 Mikä kumma kuulumassa?
 On kuin Tuonelta tulisit,
320. Manalalta matkoaisit.»
 Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Jo nyt on kummat kuulununna,
 Turmiot tapahtununna,
 Kun pi'in oman sisaren,
 Turmelin emoni tuoman.»
 »Tulin viennästä vetojen,
 Maarahojen maksannasta,
 Päättyi neito vastahani,
330. Mie tuota kisauttelin;
 Se oli sisarueni,
 Se oman emoni lapsi.»
 »Se jo surmansa sukesi,
 Kuolemansa kohtaeli
 Kosken kuohu'un kovahan,
 Palavahan pyörtehesen;
 Itse en nyt tieäkänä,
 Arvoa, älyäkänä,
 Kunne surmani sukean,
340. Kunne kurja kuoletaimme:
 Suuhun ulvovan sutosen,
 Karhun kiljuvan kitahan,
 Vainko vatsahan valahan,
 Meren hauin hampahisin?»
 Emo tuon sanoiksi virkki:
 »Ellös menkö poikaseni
 Suuhun ulvovan sutosen,
 Karhun kiljuvan kitahan,
 Eläkä vatsahan valahan,
350. Hauin hirmun hampahisin!
 Onpa suurta Suomen nientä,
 Sankoa Savon rajoa

Piillä miehen pillojansa,
Hävetä pahoja töitä,
Piillä vuotta viisi, kuusi,
Ynnähän yheksän vuotta,
Kunnes aika armon tuopi,
Vuoet huolen huojentavi.»

- Kullervo Kalervon poika,
360. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Enkä lähe piilemähän,
En paha pakenemahan;

Lähen surman suun esille,
Kalman kartanon oville,
Suurille sota-sioille,
Miesten tappo-tanterille:
Viel' on Unto oikeana,
Mies katala kaatamatta,
Kostamatta taaton kohlut,
370. Maammon mahlat maksamatta,
Muistamatta muutki vaivat,
Itseni hyvin piännät.»

Kuudesneljättä Runo.

Kullervo valmisteleikse sotaan ja jättelee hyvästi kotolaisiansa, joista ei muut, kun äiti yksinänsä, sanoneet huolivansa hänestä, kunne läh-tisi, kuolisiko, jäisikö henkiin 1—154. Tulee Untamolaan, kaataa kaikki maahan ja pistää tuvat palamaan 155—250. Pala'aa kotiin, löytää talon autiona, eikä muuta elävää koko paikalla, kun vanhan, mustan koiran, jonka kanssa lähtee itsellensä syödä metsästä ampu-maan 251—296. Joutuu metsämatkallansa sille paikalle, kussa oli sisarensa houkutellut, ja lopettaa tuntonsa vaivoissa miekalla päivänsä 297—560.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
Siitä suorikse sotahan,
Vaino-tielle valmistaise;
Hioi hetken miekkoansa,
Toisen keihoa teroitti.

Emo tuon sanoiksi virkki:
»Ellös poikani poloinen
Saako suurehen sotahan,
10. Menkö miekan melskehesen!
Ken suotta sotahan saapi,
Tahallansa tappelohon,
Se soassa surmatahan,
Tapetahan tappelossa,
Miekkoihin menetähän,
Kalpoihiinsa kaaetahan.»

»Lähet vuohella sotahan,
Kaurihilla tappelohon,
Pian vuohi voitetaan,

20. Kauris kaatahan likahan,
Tulet koiralla kotihin,
Sammakolla saat piha'an.»

Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»En mä silloin suohon sorru,
Enkä kaau kankahalle,
Korppien kotisioille,
Variksien vainiolle,
Kun sorrun sota-tiloille,

30. Vaivun vaino-tanterille;
Somap' on sotahan kuolla,
Kaunis miekan kalskehesen,
Sorea sotainen tauti,
Äkin poika pois tulevi,
Potematta pois menevi,
Laihtumatta lankeavi.»

Tuon emo sanoiksi virkki:
»Kun sinä sotahan kuolet,

Mitä jääpi taatollesi

40. Vanhan päivänsä varaksi?»

Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Kuolkohon kuja-rikoille,
Kaatukohon kartanolle!»

»Mitä jääpi maammollesi
Vanhan päivänsä varaksi?»

»Kuolkohon kupo sylihin,
Läävähän läkähtyköhön!»

»Mitä jääpi veikollesi

50. Päivän vastaisen varaksi?»

»Metsähän menettyköhön,
Vainiolle vaipukohon!»

»Mitä jääpi siskollesi
Päivän vastaisen varaksi?»

»Kaivotielle kaatukohon,
Sotkutielle sortukohon!»

Kullervo Kalervon poika
Kohta lähtevi koista,
Sanovi sanan isolle:

60. »Hyvästi hyvä isoni!

Itketkö sinä minua,
Koskas kuulet kuolleheksi,
Kansasta kaonneheksi,
Sortuneheksi su'usta?»

Tuon isä sanoiksi virkki:

»En minä sinua itke,
Jospa kuulen kuolleheksi;
Poika toinen tehtänehe,
Poika paljoa parempi,

70. Äieä älykkähämpi.»

Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Enkä itke mie sinua,
Kuulisinko kuolleheksi;

Saan minä mokoman taaton,
Suun savesta, pään kivistä,
Silmät suolta karpaloista,
Parran kuivista kuloista,

Jalat raian haarukasta,

80. Muun lihan lahosta puusta.»

Virkkoi siitä veikollensa:

»Jää hyvästi veikkosenil
Itketkö sinä minua,
Koskas kuulet kuolleheksi,
Kansasta kaonneheksi,
Sortuneheksi su'usta?»

Veikko tuon sanoiksi virkki:

»En itke minä sinua,
Josko kuulen kuolleheksi;

90. Veli toinen saatanehe,
Veli paljoa parempi,
Kahta mointa kaunihimpi.»

Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Enkä itke mie sinua,
Kuulisinko kuolleheksi;
Saan minä mokoman veljen,
Pään kivistä, suun savesta,
Silmät suolta karpaloista,

100. Hiukset kuivista kuloista,

Jalat raian haarukasta,
Muun lihan lahosta puusta.»

Sanoi siitä siskollensa:

»Hyvästi sisarueni!
Itketkö sinä minua,
Koskas kuulet kuolleheksi,
Kansasta kaonneheksi,
Sortuneheksi su'usta?»

Noin sisar sanoiksi virkki:

110. »En itke minä sinua,
Josko kuulen kuolleheksi;
Veli toinen saatanehe,
Veli paljoa parempi,
Äieä älykkähämpi.»

Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Enkä itke mie sinua,
Kuulisinko kuolleheksi;

Saan minä mokoman siskon,
120. Pään kivistä, suun savesta,
Silmät suolta karpaloista,
Hiukset kuivista kuloista,
Korvat lammin lumpehista,
Varren vaahteren vesasta.»

Sanoi siitä äitillensä:

»Äitiseni, armaiseni,

Minun kaunis kantajani,

Kultainen kulettajani!

Itketkö sinä minua,

130. Koskas kuulet kuolleheksi,
Kansasta kaonneheksi,
Sortuneheksi su'usta?»

Tuon emo sanoiksi virkki,

Itse lausui, noin nimesi:

»Et älyä äitin mieltä,

Arvoa emon syäntä;

Itkenpä minä sinua,

Kun sun kuulen kuolleheksi,

Väestä vähenneheksi,

140. Sortuneheksi su'usta;

Itken tulville tupamme,

Siltalauat lainehille,

Kujat kaikki kuurullani,

Läävät länkämöisilläni;

Lumet itken iljeniksi,

Iljenet suliksi maiksi,

Sulat maat vihottaviksi,

Vihottavat viereviksi.»

»Mit' en itkeä ilenne,

150. Kut' en voine voivotella,

Itkeä inehmisissä,

Itken saunassa saloa,

Yliset kulasvesille,

Saunan lauat lainehille.»

148: vihertävät juokseviksi. Itken niin kauan, että lumet sillä aikaa sulavat, ruoho kasvaa ja ruohoon tulee joet kyyneleistäni.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka äiön lapsi
Läksi soitellen sotahan,
Ilotellen tappelohon;
Soitti suolla, soitti maalla,

160. Kajahutti kankahalla,
Rojahutti ruohokossa,
Kulahutteli kulossa.

Vieri viestinen jälestä,

Sai sanoma korvihinsa:

»Jo iso kotona kuoli,

Vaipui valta-vanhempasi;

Käypäs tuota katsomahan,

Kuten kuollut hauatahan!»

Kullervo Kalervon poika,

170. Hänpä varsin vastaeli:

»Kun lie kuollut, kuolkahansa;

On meillä kotona ruuna,

Millä maahan vietäkähän,

Kalmahan katettakahan!»

Soitti suolla mennessänsä,

Patakoitteli palolla;

Vieri viestinen jälestä,

Sai sanoma korvihinsa:

»Jo veli kotona kuoli,

180. Vaipui lapsi vanhempasi;

Käypäs tuota katsomahan,

Kuten kuollut hauatahan!»

Kullervo Kalervon poika,

Hänpä varsin vastaeli:

»Kun lie kuollut, kuolkahansa;

On siellä ori kotona,

Millä maahan vietäkähän,

Kalmahan katettakahan!»

Soitti suolla käyesssänsä,

190. Kullervoitsi kuusikossa;

Vieri viestinen jälestä,

Sai sanoma korvihinsa:

»Jo sisar kotona kuoli,

Vaipui lapsi vanhempasi;

Käypäs tuota katsomahan,
Kuten kuollut hauatahan!»

Kullervo Kalervon poika,
Hänpä varsin vastaeli:

»Kun lie kuollut, kuolkahansa;

200. On meillä kotona tamma,
Millä maahan vietäkähän,
Kalmahan katettakahan!»

Kulaten kulossa astui,
Heläellen heinikossa;

Vieri viestinen jälestä,

Sai sanoma korvihinsa:

»Kuoli ehtoinen emosi,

Kaatui maire maammuesi;

Käypäs tuota katsomahan,

210. Miten mikro hautoavil!»

Kullervo Kalervon poika

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Voi minä poloinen poika,

Kun kuoli emo minulta,

Uupui uutimen tekiä,

Vaipui vaipan kirjoittaja,

Pitkän piustan kehreäjä,

Väki-värttinän vetäjä;

Enk' ollut luona luopuessa,

220. Läsä hengen lähtiessä.

Lie kuollut kovin viluhun,

Vainko leivän puuttehesen!»

»Kuollut koissa pestäköhön

Saksan saipua-vesillä,

Silkkihin sieltäköhön,

Palttinoihin pantakohon,

Siitä maahan vietäköhön,

Kalmahan katettakohon,

Itkuvirsin vietäköhön,

230. Laulaen lasettakohon;

En vielä kotihin joua,

Viel' on Unto kostamatta,

Mies katala kaatamatta,
Ilkeä hävittämättä.»

Meni soitellen sotahan,

Ilon lyöen Untolahan,

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Oi Ukko ylijumala!

Jos nyt mulle miekan saisit,

240. Sekä kalvan kaunihimman,

Joka joukolle pitäisi,

Saattaisi satalu'ulle.»

Saip' on miekan mielehisen,

Kalvan kaikkien parahan,

Jolla kaatoi kaiken kansan,

Joukon Untamon hävitti;

Tuvat poltteli poroksi,

Kypeniksi kyyätteli,

Kivet jätti kiukahista,

250. Pitkän pihlajan pihoista.

Kullervo Kalervon poika

Jo tuosta kotihin kääntyi

Ison entisen tuville,

Vanhempansa vainioille;

Tupa on tyhjä tultuansa,

Autio avattuansa,

Ei tulla likistämähän,

Käyä kättä antamahan.

Antoi kättä hiilokselle,

260. Hiilet kylmät hiiloksessa;

Tuosta tunsu tultuansa,

Ei ole emo elossa.

Pisti kättä kiukahalle,

Kivet kylmät kiukahassa;

Tuosta tunsu tultuansa,

Ei ole iso elossa.

Loi on silmät sillan päälle,

Silta kaikki siivomatta;

Tuosta tunsu tultuansa,

270. Ei ole sisar elossa.

Vieri valkama-vesille,

Ei venettä valkamassa;

Tuosta tunki tultuansa,
Ei ole veli elossa.

Loihe siitä itkemähän,
Itki päivän, itki toisen,
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Oi on ehtoinen emoni,
Mitäs mulle tänne heitit

280 Eläessä tällä maalla?»

»Et kuulle emo minua,
Jos ma silmillä siherrän,
Eli kulmilla kujerran,
Pääläella lausuelen!»

Emo hauasta havasi,
Alta mullan muistuttavi:

»Jäi hän multa Musti koirra
Käyäkseksi metsämaille;
Ota koirasi keralle,

290. Mene tuonne metsämaille,
Ylös korpehen kohoa
Metsän tyttöjen tyköhön,
Sinipiikojen pihalle,
Havulinna liepehille
Evähiä etsimähän,
Antia anelemahan!»

Kullervo Kalervon poika
Otti koiransa keralle,
Läksi tietä telkkimähän,

300. Korpehen kohoamahan;
Kävi matkoa vähäisen,
Astui tietä pikkaraisen,
Tuli tuolle saarekselle,
Tuolle paikalle tapahtui,
Kuss' oli piian pillannunna,
Turmellut emonsa tuoman.

Siin' itki ihana nurmi,
Aho armahin valitti,
Nuoret heinät hellitteli,

310. Kuikutti kukat kanervan
Tuota piian pillamusta,
Emon tuoman turmellusta,

Eikä nousnut nuori heinä,
Kasvanut kanervan kukka,
Ylennyt sialla sillä,
Tuolla paikalla pahalla,
Kuss' oli piian pillannunna,
Emon tuoman turmellunna.

Kullervo Kalervon poika

320. Tempasi terävän miekan,
Katselevi, kääntelevi,
Kyselevi, tietelevi;
Kysyi mieltä miekaltansa,
Tokko tuon tekisi mieli
Syöä syyllistä lihoa,
Viallista verta juoa.

Miekka mieltä miehen mielen,
Arvasi uron pakinan,
Vastasi sanalla tuolla:

330. »Miks' en söisi mielelläni,
Söisi syyllistä lihoa,
Viallista verta joisi,
Syön lihoa syyttömänki,
Juon verta viattomanki.»

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka ään lapsi
Pään on peltohon sysäsi,
Perän painoi kankahasen,
Kären käänti rintahansa,

340. Itse iskihe kärelle,
Siihen surmansa sukesi,
Kuolemansa kohtaeli.

Se oli surma nuoren miehen,
Kuolo Kullervo-urohon,
Loppu ainakin urosta,
Kuolema kova-osaista.

Silloin vanha Wänämöinen,
Kunpa kuuli kuolleheksi,
Kullervon kaonneheksi,

350. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Elkotte etinen kansa
Lasta kaltoin kasvatelko

Luona tuhman tuittajan,
 Vierahan väsytteliän!
 Lapsi kaltoin kasvattama,
 Poika tuhmin tuittama

Ei tule älymähän,
 Miehen mieltä ottamahan,
 Vaikka vanhaksi eläisi,
 360. Varreltansa vahvistuisi.»

Seitsemäsneljättä Runo.

Ilmarinen itkee kauan kuollutta naistansa, takoo sitte kullasta ja hopeasta uuden naisen itsellensä, jonka suurella työllä ja vaivalla saapi henkeä vailla valmiiksi 1—162. Lepää yön kultaisen morsiamensa vieressä ja tuntee aamulla havattuansa sen kylan kovin kylmäksi, jolla oli maannut kuvaa vasten 163—196. Hylkää kultaisen morsiamensa Wäinämöiselle, joka ei kuitenkaan huoli sitä, vaan käskee Ilmarisen sen muiksi tarpeiksi takomaan, eli semmoisena, kun oli, muille maille viemään kullan haluajille kosioille 197—250.

Se on seppo Ilmarinen
Naista itki illat kaiket,
Yöt itki unettomana,
Päivät einehettömänä,
Aamut aikaisin valitti,
Huomeniset huokaeli,
Kun oli kuollut nuori nainen,
Kaunis kalmahan katettu;
Eipä kääntynyt käessä
10. Vaskinen vasaran varsi,
Kuulunut pajasta kalke,
Yhen kuuhuen kululla.

Sanoi seppo Ilmarinen:
»En tieä poloinen poika,
Miten olla, kuin eleä;
Istun yön eli makoan,
Äiä on yötä, tunti tuhma,
Vaivoja matala mahti.»

»Ikävät on iltaseni,
20. Apeat on aamuseni,

Äsken yöllä äitelämpi,
Havatessa haikeampi;
Ei ole iltoja ikävä,
Ei apea aamujani,
Mure muita aikojani:
Ihanaistani ikävä,
Apeainen armastani,
Mure musta-kulmaistani.»

»Jo vainen iällä tällä

30. Usein minun utuisen
Keskiöisissä unissa
Koura tyhjeä kokevi,
Käsi vaalivi valetta
Kupehelta kummaltaki.»

Seppo naisetta elävi,
Puolisotta vanhenevi;
Itki kuuta kaksi, kolme,
Niinpä kuulla neljännellä,
Poiimi kultia mereltä

40. Hopeita lainehilta;
Keräsi kekosen puita,
Kolmekymmentä rekoista,
Puunsa poltti hiililöiksi,
Hiilet ahjohon ajeli.
Otti noita kultiansa,
Valitsi hopeitansa
Sykysyisen uuden verran,
Verran talvisen jäniksen,
Työnti kullat kumentohon,
50. Ajoi ahjohon hopeat,
Pani orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan.
Orjat lietsoi löyhytteli,
Palkkalaiset painatteli
Kintahattomin kätösän,
Hatuttoman hartioisen;
Itse seppo Ilmarinen
Ahjoa kohentelevi,
Pyyti kullaista kuvaista,
60. Hopeista morsianta.
Ei orjat hyvästi lietso,
Eikä paina palkkalaiset,
Se on seppo Ilmarinen
Itse löihe lietsomahan;
Lietsahutti kerran, kaksi,
Niin kerralla kolmannella
Katsoi ahjonsa alusta,
Lietsehensä liepehiä,
Mitä ahjosta ajaikse,
70. Tungeikse tulisiasta.
Uuhi ahjosta ajaikse,
Lähetäikse lietsehestä,
Karva kulta, toinen vaski,
Kolmas on hopea karva;
Muut tuota ihastelevi,
Ei ihastu Ilmarinen.
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Se susi sinuista toivoi!
80. Hopeista puolisoa.»
Siitä seppo Ilmarinen
Uuden työntävi tulehen,
Liitti kultia lisäksi,
Hopeita täytteheksi,
Pani orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan.
Orjat lietsoi löyhytteli,
Palkkalaiset painatteli
Kintahattomin kätösän,
90. Hatuttoman hartioisen;
Itse seppo Ilmarinen
Ahjoa kohentelevi,
Pyyti kullaista kuvaa,
Hopeaista morsianta.
Ei orjat hyvästi lietso,
Eikä paina palkkalaiset,
Se on seppo Ilmarinen
Itse löihe lietsomahan;
Lietsahutti kerran, kaksi,
100. Niin kerralla kolmannella
Katsoi ahjonsa alusta,
Lietsehensä liepehiä,
Mitä ahjosta ajaikse,
Lähetäikse lietsehestä.
Varsa ahjosta ajaikse,
Lähetäikse lietsehestä,
Harja kulta, pää hopea,
Kaikki vaskesta kaviot;
Muut tuota hyvin ihastui,
110. Ei ihastu Ilmarinen.
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Se susi sinuista toivoi!
Toivon kullaista sopua,
Hopeista puolisoa.»
Siitä seppo Ilmarinen
Varsan työntävi tulehen,
Liitti kultia lisäksi,
Hopeita täytteheksi,

Pani orjat lietsomahan,
120. Palkkalaiset painamahan.

Orjat lietsoi löyhytteli,
Palkkalaiset painatteli
Kintahattomin kätösin,
Hatuttoman hartioisen;
Itse seppo Ilmarinen
Ahjoa kohentelevi,
Pyyti kullaista kuvoa,
Hopeista morsianta.

Ei orjat hyvästi lietso,
130. Eikä paina palkkalaiset,
Se on seppo Ilmarinen
Itse loihe lietsomahan;
Lietsahutti kerran, kaksi,
Niin kerralla kolmannella
Katsoi ahjonsa alusta,
Lietsehensä liepehiä,
Mitä ahjosta ajaikse,
Lähetäikse lietshestä.

Neiti ahjosta ajaikse,
140. Kulta-letti lietshestä,
Pää hopea, kassa kulta,
Varsi kaikki kaunokainen;
Muut tuota pahoin pelästyi,
Ei pelästy Ilmarinen.

Siitä seppo Ilmarinen
Takoi kullaista kuvoa,
Takoi yön levähtämättä,
Päivän pouahuttamatta;
Jalat laati neitoselle,

150. Jalat laati, käet kuvasi,
Eipä jalka nousekana,
Käännny käet syleilemähän.

Takoi korvat neiollensa,
Eipä korvat kuulekana;
Niin sovitti suun soeraan,
Suun soeraan, sirkut silmät,

Saanut ei sanoa suuhun,
Eikä silmähän suloa.

Sanoi seppo Ilmarinen:
160. »Oisi tuo soera neito,
Kun oisi sanallisena,
Mielellisnä, kielellisnä.»

Saattoi siitä neitosensa
Utusehen uutimehen,
Pehmeille pää-aloille,
Sulkkuisille vuotehille.

Siitä seppo Ilmarinen
Lämmitti kylän utuisen,
Laati saunan saipuaisen,

170. Vastat varpaiset varusti,
Vettä kolme korvollista,
Jolla peiponen peseikse,
Pulmunen puhasteleikse
Noista kullan kuonasista.

Kylpi seppo kyllitellen,
Valelihe vallotellen,
Neien vierehen venähti
Utusehen uutimehen,
Teltahan teräksisehen,

180. Rankisehen rautaisehen.

Siinä seppo Ilmarinen
Heti yönä ensimmäisnä
Kyllä peitettä kysyvi,
Vaippoja varustelevi,
Kahet, kolmet karhuntaljat,
Viidet, kuuat villavaipat
Maata kera puolisonsa,
Tuon on kultaisen kuvansa.

Se oli kylki kyllä lämmin,
190. Ku oli vasten vaippojansa,
Ku oli nuorta neittä vasten,
Vasten kullaista kuvoa,
Se oli kylki kylmimässä,
Oli hyyksi hyytymässä,

148: 2. pidähtämättä.

156: 3. soera; kauniit.

171: 3. saavillista.

180: 1. telta; vaatteesta tehty huonehus.

Meren jääksi jäätymässä,
Kiveksi kovoamassa.

Sanoi seppo Ilmarinen:
»Ei tämä hyvä minulle;
Vienen neien Wäinölähän

200. Wäinämöiselle varaksi,
Polviseksi puoliseksi,
Kainaloiseksi kanaksi.»

Viepi neien Wäinölähän;
Sitte sinne tultuansa
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi sie vanha Wäinämöinen,
Tuossa on sinulle tyttö,
Neiti kaunis katsannolta,
Eik' ole suuri suun piolta,

210. Kovin leuoilta leveä.»

Vaka vanha Wäinämöinen
Katsahti kuvoa tuota,
Luopi silmät kullan päälle,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Miksi toit minulle tuota,
Tuota kullan kummitusta?»

Sanoi seppo Ilmarinen:
»Miksi muuksi, kun hyväksi:
Polviseksi puoliseksi,

220. Kainaloiseksi kanaksi.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Oi on seppo veikkoseni!
Tunge neitosi tulehen,
Tao kaikiksi kaluiksi,
Tabi vie Wenäehelle,

Saata Saksahan kuvasi
Rikkahien riian naia,
Suurien soan kosia;
Ei sovi minun su'ulle,

230. Ei minullen itselleni
Naista kullaista kosia,
Hopeista huolitella.»

Siitä kielti Wäinämöinen,
Epäsi suvannon sulho,
Kielti kansan kasvavaisen,
Epäsi yleneväisen
Kullalle kumartamasta,
Hopealle horjumasta;
Sanovi sanalla tuolla,

240. Lausui tuolla lausehella:

»Elkätte pojat poloiset,
Vasta kasvavat urohot,
Ollette elonkeraiset,
Elikkä elottomatki,
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana
Naista kullaista kosiko,
Hopeista huolitelko!

Kylmän kulta kuumottavi,

250. Vilun huotavi hopea.»

227: 2. riidellen.

228: 2. sotien.

232: 2. pyytää; haluta.

234: suvannoksi sanotaan tyyntä eli hil-
jaista vettä virtapaikkojen välillä.

243: 2. voivat; rikkahat.

Kahdeksasneljättä Runo.

Ilmarinen lähtee Pohjolaan entisen naisensa nuorempaa sisarta kosimaan, saapi siellä pahoja herjasanoja vastaukseksi, suuttuu siitä, ryöstää tyttären ja lähtee kotiin päin 1—124. Matkallaki herja'aa neiti Ilmarista ja pahoittaa hänen mielensä siksi, että Ilmarinen viimein sydämyksissään laulaa hänen lokiksi 125—286. Tulee siitä kotiin ja kertoo Väinämöiselle Pohjolan huolettomasta elämästä sammon varassa, kuin myöski, miten kosimatkinsa oli käynyt 287—528.

- Tuop' on seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen
 Heitti kultaisen kuvansa,
 Hopeisen neitosensa;
 Pisti varsan valjahisin,
 Ruskean re'en etehen,
 Itse istuvi rekehen,
 Kohennaikse korjahansa,
 Lähteäksensä lupasi,
 10. Sekä mietti mennäksensä
 Pyytämähän Pohjolasta
 Toista Pohjolan tyttäretä.
 Sai päivän ajaneheksi,
 Tuosta toisen vierneheksi,
 Päivälläpä kolmannella
 Tuli Pohjolan pihalle.
 Louhi Pohjolan emäntä
 Itse päätyvi pihalle,
 Sai tuossa sanelemahan,
 20. Kääntihe kyselemähän
 Oman lapsensa oloa,
 Asuntoa armahansa

- Miniänä miehelessä,
 Naisena anoppelassa.
 Se on seppo Ilmarinen
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Kaiken kallella kypärin
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Ellös nyt anoppiseni,
 30. Ellös sie kyselkö tuota,
 Elämiä tyttäresi,
 Asuntoa armahasi!
 Jo sen on surma suin piellyt,
 Kova loppu loukahtanut;
 Maassa on jo marjaseni,
 Kankahassa kaunoseni,
 Mustakulmani kulossa,
 Hopeani heinikossa;
 Läksin toista tyttöäsi,
 40. Nuorempata neitoasi;
 Annapa anoppiseni,
 Työnnä toinen tyttäresi
 Naisen entisen eloille,
 Sialle sisaruensal»

- Louhi Pohjolan emäntä
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Pahoin tein minä poloinen,
 Pahoinpa polon alainen,
 Kun ma lapseni lupasin,
 50. Työnsin sulle toisenkana
 Nuorena nukahtamahan,
 Verevänä vieremähän,
 Annoin kun sutosen suuhun,
 Karhun kiljuvan kitahan.»
 »En nyt toista annakana,
 En mä työnnä tyttöäni
 Nokiesi nuohojaksi,
 Karstojesi kaapiaksi;
 Ennen työnnän tyttäreni,
 60. Laitan lapseni vakavan
 Koskehen kohisevahan,
 Palavahan pyörtehesen,
 Manalan matikan suuhun,
 Tuonen hauin hampahisin.»
 Siitä seppo Ilmarinen
 Murti suuta, väänti päätä,
 Murti mustoa haventa,
 Käänti päätä käiväristä;
 Itse tunkihe tupahan,
 70. Alle kattojen ajoihe,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Tulepa minulle tyttö
 Sialle sisaruesi,
 Naisen entisen eloille,
 Mesileivän leipojaksi,
 Oluen osoajaksi!»
 Lauloi lapsi lattialta,
 Sekä lauloi, jotta lausui:
 »Pois on liika linnastamme,
 80. Mies outo ovilta näiltä!
 Tukon linnoa tuhosit,
 Palan linnoa pahensit
 Kerran ennen käytyäsi,
 Ovillen osattuasi.»
 »Neitonon, sinä sisari,
 Elä sulho'on ihastu,
 Elä sulhon suun pitohon,
 Eläkä jalkoihin jaloihin!
 Sulholl' on suen ikenet,
 90. Revon koukut kormanossa,
 Karhun kynnet kainalossa,
 Veren juojan veitsi vyöllä,
 Jolla pääätä piirtelevi,
 Selkeä sirettelevi.»
 Neiti itse noin saneli
 Ilmariselle sepolle:
 »En lähe minä sinulle,
 Enkä huoli huitukoille;
 Tapoit naisen ennen naiun,
 100. Surmasit sisarueni,
 Vielä tappaisit minunki,
 Surmoaisit itseniki;
 Onpa tässä neitosessa
 Paremmanki miehen verta,
 Kaunihimman varren kauppa,
 Koreamman korjan täysi,
 Paikoille paremmilleni,
 Isommille istuimille,
 Ei sepon sysi-sioille,
 110. Miehen tuhmaisen tulille.»
 Se on seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen
 Murti suuta, väänti päätä,
 Murti mustoa haventa;
 Saautti tytön samassa,
 Käärähti käpälihinsä,
 Läksi tuiskuna tuvasta,
 Riepsahti rekensä luoksi,
 Työnnähti tytön rekehen,
 120. Koksahutti korjahansa,
 98: 3. huonoille; rehvanoille.
 120: 1. nakkasi; heitti.

57: 2. pyyhiäksi; tahriaksi.

68: 3. kähärä-tukkaista.

Läksi kohta kulkemahan,
Valmistui vaeltamahan,
Käsi ohjassa orosen,
Toinen neien nännisillä.

Neiti itki ja urisi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Sain nyt suolle karpalohon,
Vehkahan vesiperille,
Tuonne ma kana katoan,

130. Kuolen lintu liian surman.»

»Kuule seppo Ilmarinen!
Kun et laskene minua,
Potkin korjasi paloiksi,
Sären reen repalehiksi,
Potkin poikki polvillani,
Sären säärivarsillani.»

Se on seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Sen tähän sepon rekosen

140. Laiat rautahan rakettu,
Jotta potkia pitävi,
Hyvän immen heiskaroia.»

Neitonen kujertelevi,
Vyö vaski valittelevi,
Sormiansa murtelevi,
Katkovi kätösiänsä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Kun et laskene minua,
Laulaime meren kalaksi,

150. Syvän aallon siikaseksi.»

Se on seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Etpä sinä sinne pääse,
Minä haukina jälessä.»

Neitonen kujertelevi,
Vyö vaski valittelevi,
Sormiansa murtelevi,
Katkovi kätösiänsä,

Sanan virkkoi, noin nimesi:

160. »Kun et laskene minua,
Metsähän menetteleime
Kärpäksi kiven kolohon.»

Se on seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Etpä sinä sinne pääse,
Minä saukkona jälessä.»

Neitonen kujertelevi,
Vyö vaski valittelevi,
Sormiansa murtelevi,

170. Katkovi kätösiänsä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Kun et laskene minua,
Kiuruna kiverteleime
Taaksi pilven piilemähän.»

Se on seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Etpä sinä sinne pääse,
Minä kokkona jälessä.»

Kulki matkoa palasen,

180. Ajoi tietä pikkuruisen,
Jo hepo höryeleikse,
Luppakorva luonteleikse.

Neiti päätänsä kohotti,
Näki jälkiä lumessa,
Kysytteli, lausutteli:

»Mi on tästä poikki juosnut?»
Sanoi seppo Ilmarinen:
»Jänö on juosnut siitä poikki.»

Neiti parka huokaiseikse,

190. Huokaiseikse, henkäiseikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi minua kurja raukka!
Parempi minun olisi,
Parempi oletteleisi
Jänön juoksevan jälillä,

- Koukkupolven polkemilla,
 Kun tämän kosian reessä,
 Viirunaaman viltin alla;
 Jänön on karvat kauniimmat,
 200. Jänön suumalo somempi.»
 Se on seppo Ilmarinen
 Puri huulta, väänti päätä,
 Ajoa kahattelevi;
 Ajoi matkoa palasen,
 Taas hepo höryeleikse,
 Luppakorva luonteleikse.
 Neiti päätänsä kohotti,
 Näki jälkiä lumessa,
 Kysytteli, lausutteli:
 210. »Mi on tästä poikki juosnut?»
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Repo on juosnut siitä poikki.»
 Neiti parka huokaiseikse,
 Huokaiseikse, henkäiseikse,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Voi minua kurja raukkal
 Parempi minun olisi,
 Parempi oletteleisi
 Revon reyhkävän re'essä,
 220. Aina käyvän ahkiassa,
 Kun tämän kosian reessä,
 Viirunaaman viltin alla;
 Revon on karvat kauniimmat,
 Revon suumalo somempi.»
 Se on seppo Ilmarinen
 Puri huulta, väänti päätä,
 Ajoa kahattelevi;
 Ajoi matkoa palasen,
 Taas hepo höryeleikse,
 230. Luppakorva luonteleikse.
 Neiti päätänsä kohotti,

- Näki jälkiä lumessa,
 Kysytteli, lausutteli:
 »Mi on tästä poikki juosnut?»
 Sanoi seppo Ilmarinen:
 »Hukka on juosnut siitä poikki.»
 Neiti parka huokaiseikse,
 Huokaiseikse, henkäiseikse,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 240. »Voi minua kurja raukkal
 Parempi minun olisi,
 Parempi oletteleisi
 Hukan hurskavan jälillä,
 Alakärsän askelilla,
 Kun tämän kosian reessä,
 Viirunaaman viltin alla;
 Hukan on karva kauniimpi,
 Hukan suumalo somempi.»
 Se on seppo Ilmarinen
 250. Puri huulta, väänti päätä,
 Ajoa kahattelevi
 Yöksi uutehen kylähän.
 Matkalta väsynehenä
 Seppo nukkuvi sikein,
 Toinen naista naurattavi
 Mieheältä unekkahalta.
 Siitä seppo Ilmarinen
 Aamulla havattuansa
 Murti suuta, väänti päätä,
 260. Murti mustoa haventa;
 Sanoi seppo Ilmarinen,
 Itse mietti, noin nimesi:
 »Joko luome laulamahan,
 Laulan moisen morsiamen
 Metsähän metsän omaksi,
 Vai vetehen veen omaksi?»
 »En laula metsän omaksi,
 Metsä kaikki kaihostuisi;

198: 1. juova-kasvon; 2. rekipeitteen.

200: 2. suu; suun rako.

219: 2. räkyvän.

236: 1. susi.

265: 2, 3. metsänpedoksi.

Enkäpä ve'en omaksi,
270. Vieroaisi veen kalaset;
Ennen kaa'an kalvallani,
Menettelen miekallani.»

Miekka mietti miehen kielen,
Arvasi uron pakinan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei liene minua luotu
Naisia menettämähän,
Kataloita kaatamahan.»

Se on seppo Ilmarinen
280. Jopa loihe laulamahan,
Syäntyi sanelemahan,
Lauloi naisensa lokiksi
Luo'olle lokottamahan,
Veen karille kaikkumahan,
Nepät nienten niukumahan,
Vastatuulet vaapumahan.

Siitä seppo Ilmarinen
Rekehensä reutoaikse,
Ajoa kahattelevi

290. Alla päin, pahoilla mielin,
Matkasi omille maille,
Tuli maille tuttaville.

Vaka vanha Wäinämöinen
Tiellä vastahan tulevi,
Sai tuosta sanelemahan:
»Veli seppo Ilmarinen,
Mit' olet pahoilla mielin,
Kahta kallella kypärin

Pohjolasta tullessasi?

300. Miten Pohjola elävi?»

Sanoi seppo Ilmarinen:
»Mi on Pohjolan eleäl
Siell' on sampo jauhamassa,
Kirjokansi kallumassa,
Päivän jauhoi syötäviä,
Päivän toisen myötäviä,
Kolmannen kotipitoja.»

»Jotta sanon, kun sanonki,
Vielä kerran kertaelen:

310. Mi on Pohjolan eleä,
Kun on sampo Pohjolassa!
Siin' on kyntö, siinä kylvö,
Siinä kasvo kaikenlainen,
Siinäpä ikuinen onni.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Veli seppo Ilmarinen!
Minne heitit naisen nuoren,
Kunne kuulun morsiamen,
Kun sa tyhjänä tuletki,

320. Aina naiset ajelet?»

Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Lauloin ma mokoman naisen
Meren luo'olle lokiksi;
Nyt se loppina lojuvi,
Kajavana kaakahtavi,
Kiljuvi vesikivillä,
Kariloilla kaljahuvi.»

Yhdeksäsneljättä Runo.

*Wäinämöinen kehoittaa Ilmarista lähtemään kanssansa sampoa Pohjolasta saamaan, johon tuumaan Ilmarinen suostuu, ja uroot lähte-
vät veneellä matkaan 1—330. Lemminkäinen äkkäää heidät matkalla
ja kuultuansa, kunne kulkivat, tarjoutuu kolmanneksi mieheksi; hän
otetaan mielellensä kolmanneksi 331—426.*

Vaka vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ohoh seppo Ilmarinen,
Lähtekämme Pohjolahan
Hyvän sammon saa'antahan,
Kirjokannen katsantahan!»

Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Ei ole sampo saatavana,

10. Kirjokansi tuotavana
Pimeästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta;
Siell' on sampo saatettuna,
Kirjokansi kannettuna
Pohjolan kivi-mäkehen,
Vaaran vaskisen sisähän,
Yheksän lukon ta'aksi;
Siihen juuret juurruteltu
Yheksän sylen syvähän,
20. Yksi juuri maa-emähän,
Toinen vesi-vierthehesen,
Kolmas on kotimäkehen.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Veli seppo veikkoseni,
Lähtekämme Pohjolahan
Tuon on sammon saa'antahan!
Laatikamme laiva suuri,
Johon sampo saatetahan,
Kirjokansi kannetahan

30. Pohjolan kivi-mäestä,
Vaaran vaskisen sisästä,
Yheksän lukon takoa.»

Sanoi seppo Ilmarinen:

»Vakavampi maisin matka,
Lempo menköhön merelle,
Surma suurelle selälle!
Siellä tuuli turjuttaisi,
Siellä viskaisi vihuri,
Saisi sormet soutimeksi,

40. Kämmenet käsimeloiksi.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Vakavampi maisin matka,
Vakavampi, vaikeampi,
Vielä muuten mutkaisempi;

- Lysti on venon vesillä,
 Purren juosta jolkutella,
 Ve'et väljät välkytellä,
 Selät selvät seurustella:
 Tuuli purtta tuuttavi,
 50. Aalto laivoa ajavi,
 Länsituuli läikyttävi,
 Etelä e'elle viepi;
 Vaan kuitenkin, kaikitenki,
 Kun et mieline merisin,
 Niin on maisin matkatkamme,
 Rantaisin ratustelkamme!»
 »Tao nyt mulle uusi miekka,
 Tee miekka tuliteräinen,
 Jolla hurttia hutelen,
 60. Pohjan kansan kaikottelen
 Saaessa otolle sammon
 Tuonne kylmähän kylähän,
 Pimeähän Pohjolahan,
 Summahan Sariolahan.»
 Tuo on seppo Ilmarinen,
 Takoja iän-ikuinen
 Tunki rautoja tulehen,
 Teräksiä hiiloksehen,
 Kultia koko piosen,
 70. Hopeita kourallisen;
 Laittoi orjat lietsomahan,
 Palkkalaiset painamahan.
 Orjat lietsoi löyhytteli,
 Hyvin painoi palkkalaiset,
 Rauta vellinä venyvi,
 Teräs taipui tahtahana,
 Hopea vetenä välkkyi,
 Kulta läikkyi lainehena.
 Siitä seppo Ilmarinen,
 80. Takoja iän-ikuinen
 Katsoi alle ahjoksensa,
 Lietsimensä liepehelle,

Näki miekan syntyväksi,
 Pää kullan kuvauvaksi.
 Otti ainehet tulesta,
 Tempasi hyvät takehet
 Ahjosta alaisimelle,
 Vasarille valkkamille,
 Takoi miekan mieltä myöten,
 90. Kalvan kaikkien parahan,
 Jonka kullalla kuvasi,
 Hopealla huolitelti.

- Vaka vanha Wänämöinen
 Tuli tuota katsomahan;
 Sai miekan tuliteräisen
 Kätehensä oikeahan,
 Katselevi, kääntelevi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Onko miekka miestä myöten,
 100. Kalpa kantajan mukahan?»
 Olipa miekka miestä myöten,
 Kalpa kantajan mukahan,
 Jonka kuu kärestä paistoi,
 Päivä paistoi lappeasta,
 Tähet västistä välötti,
 Hevoinen terällä hirnui,
 Kasi naukui naulan päässä,
 Penu putkessa puhusi.
 Sylkytteli miekkoansa
 110. Vuoren rautaisen raossa,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Jo minä terällä tällä
 Vaikka vuoret poikki löisin,
 Kalliot kaha jakaisin.»
 Itse seppo Ilmarinen
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Milläpä minä poloinen,
 Millä tuima turveleime,

84: 1, 2. kultapään.

104: 3. kylestä.

105: 2. päästä; käden-alasta; kahvasta.

107: 2. kissa.

59: 2. koiria; susia; petoja.

- Hyöteleime, vyöteleime
 120. Maan varalle, veen varalle?
 Joko luustoihin lueime,
 Rautapaitoihin paneime,
 Teräsvöihin telkitäime?
 Mies on luustossa lujempi,
 Rautapaiassa parempi,
 Teräsvyössä tenhoisampi.»
 Lähteä luku tulevi,
 Lütto käyä kerkiävi;
 Yks' on vanha Wäinämöinen,
 130. Toinen seppo Ilmarinen,
 Läksivät hevon hakuhun,
 Kuloharjan kuuntelohon
 Suvikunnan suitset vyöllä,
 Varsan valjahat olalla;
 Kahen etsivät hevoista,
 Päättä puitse katselevat,
 Tarkasti tähystelevät
 Ympäri salon sinisen;
 Löytivät hevon lehosta,
 140. Kuloharjan kuusikosta.
 Vaka vanha Wäinämöinen,
 Toinen seppo Ilmarinen
 Painoi päähän kullan päätset,
 Suvikunnan suitset suuhun;
 Ajoa ratustelevat
 Kahen miehen ranta-maata,
 Kuului rannalta kujerrus,
 Valitanta valkamalta.

- Vaka vanha Wäinämöinen
 150. Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Siell' on impi itkemässä,
 Kana kaikerrehtamassa,

119: 1. varustan itseni.

121: 2. huu-pukuhun.

132: 1. kulo on edellisestä kesästä maassa
 makaava, vaalahtava heinä.

136: 2. s. o. läpi metsän.

- Joko käymme katsomahan,
 Likeltä tähystämähän?»
 Itse astuvi likemmä,
 Meni luota katsomahan,
 Eipä impi itkekänä,
 Eikä kaikerra kananen:
 Oli pursi itkemässä,
 160. Venonen valittamassa.
 Virkki vanha Wäinämöinen
 Luoksi purren päästyänsä:
 »Mitä itket puinen pursi,
 Vene hankava valitat,
 Itketkö sä puisuuttasi,
 Hankavuuttasi haveksit?»
 Pursi puinen vastoavi,
 Vene hankava sanovi:
 »Vesille venosen mieli
 170. Tervaisiltaki teloilta,
 Mieli neien miehelähan
 Korkeastaki koista;
 Sitä itken pursi raukka,
 Vene vaivainen valitan,
 Itken viejäistä vesille,
 Laskiaista lainehille.»
 »Sanottihiin tehtäessä,
 Laulettihiin laitettaissa
 Saatavan sotivenettä,
 180. Vainopurttu puuhattavan,
 Tuovan täyteni eloa,
 Alustani aartehia;
 Ei ole sotahan saatu,
 Eloteillen ensinkänä.»
 »Muut purret, pahatki purret,
 Ne aina sotia käyvät,
 Tappeloita tallustavat,
 Kolme kertoa kesässä
 Tuovat täytensä rahoja,

165: 3. puun liikaisuutta.

166: 1. hankojen yllleistä vahvuutta.

190. Alustansa aartehtia;
Minä veistämä venonen,
Satalauta laaittama
Tässä lahon lastuillani,
Venyn veistännäisilläni;
Pahimmatki maan matokset
Alla kaarien asuvat,
Linnut ilman ilkeimmät
Pesän pielessä pitävät,
Kaikki korven konnikatki
200. Kokillani koksentavat;
Oisi kahta kaunihippi,
Kahta, kolmea parempi
Olla mäntynä mäellä,
Petäjänä kankahalla,
Oksilla oravan juosta,
Penun alla pyörähellä.»
- Vaka vanha Wäinämöinen
Tuossa tuon sanoiksi virkki:
»Elä itke puinen pursi,
210. Vene hankava havise,
Kohta saat sotia käyä,
Tappeloita tallustella»
- »Lienet pursi luojan luoma,
Luoja luoma, tuojan tuoma,
Syrjin syökseite veteen,
Laioin aalloillen ajaite
Ilman kouran koskematta,
Käen päälle käyttämättä,
Olkapään ojentamatta,
220. Käsivarren vaalimatta»
- Pursi puinen vastoavi,
Vene hankava sanovi:
»Eipä muu sukuni suuri,
Eikä veljeni venoset
Lähe työnnettyä vesille,

Laskematta lainehille,
Kun ei kourin koskettane,
Käsivarsin käännettäne.»

- Sanoi vanha Wäinämöinen:
230. »Jos ma sun vesille työnnän,
Joko juokset soutamatta,
Airoilla avittamatta,
Huoparilla huopimatta,
Puhumatta purjehesen?»
- Pursi puinen vastoavi,
Vene hankava sanovi:
»Eipä muu sukuni suuri,
Eikä toinen joukkioni
Juokse sormin soutamatta,
240. Airoilla avittamatta,
Huoparilla huopimatta,
Puhumatta purjehesen.»
- Vaka vanha Wäinämöinen
Tuosta tuon sanoiksi virkki:
»Joko juokset soutamalla,
Airoilla avittamalla,
Huoparilla huopimalla,
Puhumalla purjehesen?»
- Pursi puinen vastoavi,
250. Vene hankava sanovi:
»Jo vaimen sukuni muuki,
Kaikki veljeni venoset
Juoksi sormin soutamalla,
Airoilla avittamalla,
Huoparilla huopimalla,
Puhumalla purjehesen.»
- Siitä vanha Wäinämöinen
Heitti hiekalle hevoisen,
Painoi puuhun marhaminnan,
260. Ohjat oksalle ojentii,
Lykkäsi venon vesille,
Lauloi purren lainehille;

198: 2. mastossa.

199: 3. sammakot.

200: 2. hyppivät.

233: 1. perä-airoilla; 2. työntämättä; lykkimättä.

Kysytteli puista purtta,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Oi sie kaareva venonen,
 Pursi puinen hankaniekka!
 Ootko kaunis kannannalta,
 Kuin oot kaunis katsonnalta?»

Pursi puinen vastoavi,
 270. Vene hankava sanovi:
 »Oonpa kaunis kannannalta,
 Sekä pohjalta siava
 Soutoa sa'an urohon,
 Ilman istua tuhannen.»

Siitä vanha Wäinämöinen
 Lauloa hyrähtelevi;
 Lauloi ensin laitapuolen
 Sukapäitä sulhosia,
 Sukapäitä, piipioja,
 280. Saapasjalkoja jaloja;
 Lauloi toisen laitapuolen
 Tinapäitä tyttäriä,
 Tinapäitä, vaskivöitä,
 Kultasormia somia.

Lauloi vielä Wäinämöinen
 Teljot täytehen väkeä,
 Ne on vanhoa väkeä,
 Iän kaiken istunutta,
 Kuss' oli vähän sioa

290. Nuorukaisilta esinnä.
 Itse istuvi perähän,
 Kokan koivuisen kuvulle,
 Lasketteli laivoansa,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Juokse pursi puittomia,
 Vene väljiä vesiä,
 Kule kuplina merellä,
 Lumpehina lainehilla!»

Pani sulhot soutamahan,
 300. Neiet ilman istumahan;
 Sulhot souti, airot notkui,
 Eipä matka eistykänä.

Pani neiet soutamahan,
 Sulhot ilman istumahan;
 Neiet souti, sormet notkui,
 Eipä matka eistykänä.

Muutti vanhat soutamahan,
 Nuoret päältä katsomahan;
 Vanhat souti, päät vapisi,

310. Eipä vielä matka eisty.

Siitä seppo Ilmarinen
 Itse istui soutamahan,
 Jopa juoksi puinen pursi,
 Pursi juoksi, matka joutui,
 Loitos kuului airon loiske,
 Kauas hankojen hamina.

Soutavi sorehtelevi,
 Teljot rytkyi, laiat notkui,
 Airot piukki pihlajaiset,

320. Airon pyörät pyinä vinkui,
 Terät teirinä kukerti,
 Nenä joikui joutsenena,
 Perä kaarskui kaarnehena,
 Hangat hanhina havisi.

Itse vanha Wäinämöinen
 Laskea karehtelevi
 Perässä punaisen purren,
 Melan vartevan varassa;
 Niemi matkalla näkyvi,

330. Kylä kurja kuumottavi.

Ahti niemellä asuvi,
 Kauko niemen kainalossa;
 Kalatuutta Kauko itki,
 Leivätyttä Lemminkäinen,
 Ahti aitan pieneyttä,
 Veitikkä osan vähyyttä.

277: 3. vierustan.

279: 2. limsikouria, s. o. kovakouraisia.

286: 1. kaarien päälliset, löysät laudat pohjalla.

302: 3. edesty; joutu.

316: 3. havina; kirinä.

Veisti laitoja venehen,
 Uuen purren pohjapuuta
 Päässä pitkän nälkäniemen,
 340. Paltalla kylän katalan.

Se oli korvalta korea,
 Silmältä sitäi parempi;
 Loi silmänsä luotehelle,
 Käänti päätä päivän alle,
 Kaaren kaukoa näkevi,
 Pilven longan loitompata.

Eipä kaari ollutkana,
 Eikä pieni pilven lonka,
 Oli pursi kulkemassa,
 350. Venonen vaeltamassa
 Selvällä meren selällä,
 Ulapalla aukealla,
 Mies puhas perässä purren,
 Mies sorea soutimilla.

Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »En mä tunne tuota purtta,
 Keksi kelvoista venettä,
 Souten Suomesta tulevi,
 Airon iskein iästä,

360. Melan luoen luotehesen.»

Jo huhuta huikahutti,
 Mäjellytti mäikähytti,
 Huuti mies nenästä niemen,
 Verevä vesien poikki:
 »Kenen on veno vesillä,
 Kenen laiva lainehilla?»

Miehet purresta puhuvat,
 Sekä vaimot vastoavat:

»Mi olet mies metsän asuja,

370. Uros korven kolkuttaja,
 Kun et tunne tuota purtta,
 Keksi Wäinölän venettä,
 Et tunne perä-urosta,
 Etkä miestä airollista!»

Sanoi lieto Lemminkäinen:
 »Jo tunnen perän pitäjän,

Ja älyän airollisen:
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse on perän piossa,

380. Ilmarinen airollisna;
 Minnekä menette miehet,
 Kunne läksitte urohot?»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Kohti pohjaista kulemme,
 Kohti kuohuja kovia,
 Lakkipäitä lainehia,
 Sampoa tapoamahan,
 Kirjokantta katsomahan
 Pohjolan kivi-mäestä,

590. Vaaran vaskisen sisästä.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»Ohoh vanha Wäinämöinen!
 Otapä minua miestä
 Urohoksi kolmanneksi,
 Kun saat sammon nostantahan,
 Kirjokannon kannantahan!
 Vielä mieki miestä maksan,
 Jos saisi tapella tarve,
 Annan käskyn kämmenille,

400. Olkapäilleni opaston.»

Vaka vanha Wäinämöinen
 Otti miehen matkoihinsa,
 Veitikän venosehensa;

Se on lieto Lemminkäinen

Jo tulla tuhuttelevi,

Käyä luikerrehtelevi,

Tuopi laian tullessansa

Venehesen Wäinämöisen.

Sanoi vanha Wäinämöinen:

410. »Oisi puuta purressani,

Laitoa venehessäni,

Parahiksi painaoksi,

Miksi laitat laitoasi,

Puuta purtehen liseät?»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»Ei vara venettä kaa'a,

Tuki suovoa tuhoa;
Usein merellä Pohjan
Tuuli laitoa kysyi,
420. Vastatuuli varppehia.»
Sanoi vanha Wäinämöinen:

Neljäkymmenes Runo.

*Sampomatkalaiset tulevat koskelle ja kosken alla tarttuu vene-
ison harvin selulle 1—94. Hauki tapetaan, pääpuoli saadaan venee-
sen, keitetään ja murkinoidaan 95—204. Väinämöinen tekee harvin
leukahuusta kanteleen, jota moniki yrittää, ei yksikään osaa soittaa
205—542.*

Vaka vanha Väinämöinen
Laskea karehtelevi
Tuon on pitkän niemen päästä,
Kylän kurjan kuuluvilta;
Laski laulellen vesiä,
Ilon lyöen lainehia.

Neiet niemien nenissä
Katselevat, kuuntelevat:
»Mi lienee ilo merellä,

10. Mikä laulu lainehilla,
Ilo ennistä parempi,
Laulu muita laatusampi?»

Laski vanha Väinämöinen,
Laski päivän maa-vesiä,
Päivän toisen suo-vesiä,
Kolmannen kosen vesiä.

Siinä lieto Lemminkäinen
Muisti muutaman sanansa
Korvalla tulisen kosken,

20. Pyhän virran pyörteheissä;
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Heitä koski kuohuminen,

Vesi vankka vellominen!
Kosken tyttö, kuohu-neiti,
Istuite kihokivelle,
Kihopaaelle paneite,
Sylin aaltoja aseta,
Käsin kääri käppyröitä,

30. Kourin kuohuja kohenna,
Jott' ei riusko rinnoillemme,
Eikä päällemme päräjä!»
»Akka aaltojen alainen,
Vaimo kuohun korvallinen!
Nouse kourin kuohun päälle,
Yskin aallollen ylene
Kuohuja kokoamahan,
Vahti-päitä vaalimahan,
Jott' ei syytöntä syseä,

40. Viatointa vierettele!»
»Kivet keskellä jokea,
Paaet kuohun kukkuralla
Otsansa alentakohon,
Päälakensä painakohon

- Matkalta punaisen purren,
Tieltä tervaisen venehen!»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Kivi Kimmo Kammon poika!
Väännä reikä vääntimellä,
50. Puhkaise puraisimella
Keskelle kosen kiveä;
Pahan paaen palleahan
Juosta purren puuttumatta,
Venehen vikaumatta!»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Veen isäntä, vuon alio!
Kivet saata sammaliksi,
Hauin vuoluksi venonen
Kuohuja kulettaessa,
60. Mäkipäitä mentäessä!»
»Neiti kosken korvallinen,
Impi virran vierellinen!
Kehreäs utuinen lanka
Utuisesta kuontalosta,
Veä lankasi ve'elle,
Sinerväsi lainehelle,
Jota pitkin purren juosta,
Tervarinnan teutotella,
Mennä miehen melkeänki,
70. Äkkiouonkin osata!»
»Melatar on mieli-vaimo!
Ota mieluisa melasi,
Jollapa piät pereä,
Noitivirrat viilettelet
Katehen koan e'etse,
Noian ikkunan alatsel»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Ukko taivahan Jumala!
Piä miekalla pereä,
80. Tuiota tupettomalla,
Jotta juosta puisen purren,
Mennä mäntyisen venehen!»

- Itse vanha Wäinämöinen
Laskea karehtelevi,
Laski louhien lomitse
Noita kuohuja kovia,
Eikä puutu puinen pursi,
Vene tietäjän takellu.
Äsken tuonne tultuansa
90. Noille väljille vesille
Puuttui pursi juoksemasta,
Venonen pakenemasta;
Pursi puuttuvi lujahan,
Vene vieremättömäksi.
Se on seppo Ilmarinen,
Toinen lieto Lemminkäinen,
Pistivät melan merehen,
Lastun kuusen lainehesen,
Päästeä nytystelevät
100. Tuota purtta puutoksesta;
Ei ota venonen juosta,
Eikä pääse puinen pursi.
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi sie lieto Lemmin poika,
Kallistaite katsomahan,
Miss' on pursi puuttumassa,
Venonen takistumassa
Näillä väljillä vesillä,
110. Vienolla alantehella,
Kivelläkö vai haolla,
Vaiko muulla vastuksella!»
Se on lieto Lemminkäinen
Pyörähtihe katsomahan;
Katsovi venosen alle,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ei ole veno kivellä,
Ei kivellä, ei haolla,
Vene on hauin hartioilla,
120. Ve'en koiran konkkaluilla.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

56: 4. alla asuva.

58: 2. henkirakoksi.

»Jotaki joessa onpi,
 Hakojaki, haukiaki;
 Kun lie hauin hartioilla,
 Ve'en koiran konkkaluilla,
 Veä miekalla vetehen,
 Katkaise kala kaheksi!»
 Se on lieto Lemminkäinen,

130. Poika veitikkä verevä

Miekan vyöltänsä vetävi,
 Luun-purian puoleltansa;
 Vetä miekalla meryttä,
 Alta laian laskettavi,
 Itse vierähti vetehen,
 Kourin aaltohon kohahti.

Siitä seppo Ilmarinen
 Tarttui tukkahan urosta,
 Nostalti merestä miehen,

140. Itse tuon sanoiksi virkki:

»Kaikki on mieheksi kyhätty,
 Pantu parran kantajaksi,
 Lisäksi satalu'ulle,
 Tuhannelle täytteheksi.»

Miekan vyöltänsä vetävi,
 Tupestansa tuiman rauan,
 Jolla kalhaisi kaloa,
 Alta laian läimähytti;
 Miekka murskaksi mureni,

150. Eipä hauki tiennytkänä.

Vaka vanha Wäinämöinen
 Tuossa tuon sanoiksi virkki:
 »Ei ole teissä puolta miestä,
 Ei urosta kolmannesta;
 Kun konsa tulevi tarve,
 Miehen mieltä vaaitahan,
 Silloin mieli melkeässä,
 Kaikki toimi toisialla.»

Itse miekkansa veälti,

160. Tempasi terävän rauan,

Työnti miekkansa merehen,
 Alle laian langetteli
 Kalahauin hartioihin,
 Ve'en koiran konkkaluihin.
 Miekka luottihe lujahan,
 Kitasihin kiinnittihe;
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Nostalti kaloa tuota,
 Vetä haukia ve'estä:

170. Hauki katkesi kaheksi,

Pursto pohjahan putosi,
 Pää kavahti karpahasen.

Jo otti venonen juosta,
 Pääsi pursi puutoksesta;
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Luotti purren luotoselle,
 Ravahutti rantasehen,
 Katselevi, kääntelevi
 Tuota hauin pääpaloa,

180. Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ken on vanhin sulholoista,
 Sepä hauki halkomahan,
 Kala viploin viiltämähän,
 Pää paloiksi pahkomahan!»

Miehet purresta puhuvat,
 Vaimot lausui laitasilta:

»Saajanpa käet sulimmat,
 Sormet pyytäjän pyhimvät.»

Vaka vanha Wäinämöinen

190. Vetä veitsen huotrastansa,

Kyleltänsä kylmän rauan,
 Jolla hauin halkaisevi,
 Pahkovi kalan paloiksi,
 Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ken on nuorin neitosista,
 Sepä hauki keittämähän
 Murkinaisiksi muruiksi,
 Kalaisiksi lounahiksi!»

Kävi neiet keittämähän,

200. Kävi kilvan kymmenenki;

Siitä hauki keitetähän,
Murkinoiahan muruina,
Jäipä luita luotoselle,
Kalanluita kalliolle.

Vaka vanha Wäinämöinen
Noita tuossa katselevi,
Katselevi, kääntelevi,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mikä tuostaki tulisi,

210. Noista hauin hampahista,
Leveästä leukaluusta,
Jos oisi sepon pajassa,
Luona taitavan takojan,
Miehen mahtavan käsissä?»

Sanoi seppo Ilmarinen:
»Ei tule tyhjystä mitänä,
Kalan ruotasta kalua,
Ei seponkana pajassa,
Luona taitavan takojan,

220. Miehen mahtavan käsissä.»

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Näistäpä toki tulisi
Kalanluinen kanteloinen,
Kun oisi osoajata,
Soiton luisen laatiata.»

Kun ei toista tullutkana,
»Ei ollut osoajata,
Soiton luisen laatiata,

230. Vaka vanha Wäinämöinen
Itse loihe laatiaksi,
Tekiäksi teentelihe;
Laati soiton hauinluisen,
Suoritti ilon ikuisen.

Kust' on koppa kanteletta?
Hauin suuren leukaluusta;
Kust' on naulat kanteletta?
Ne on hauin hampahista;

Kusta kielet kanteletta?

240. Hivuksista Hien ruunan.

Jo oli soitto suorittuna,
Valmihina kanteloinen,
Soitto suuri hauinluinen,
Kantelo kalan-eväinen.

Tuli tuohon nuoret miehet,
Tuli nainehet urohot,
Tuli pojat puol'-ikäiset,
Sekä pienet piika-lapset,
Tytöt nuoret, vaimot vanhat,

250. Naiset keski-kertaisetki
Kanteletta katsomahan,
Soittoa tähyämähän.

Vaka vanha Wäinämöinen
Käski nuoren, käski vanhan,
Käski keski-kertaisenki
Soittamahan sormillansa
Tuota ruotaista romua,
Kalanluista kanteletta.

Soitti nuoret, soitti vanhat,

260. Soitti keski-kertaisetki;
Nuoret soitti, sormet notkui,
Vanhat väänti, pää vapisi,
Ei ilo ilolle nousnut,
Soitto soitolle ylennyt.

Sanoi lieto Lemminkäinen:

»Oi te pojat puol'-älyiset,
Teki tyttäret typerät,
Sekä muu katala kansa!
Ei ole teissä soittajata,

270. Oikein osoajata;
Tuokatte minulle soitto,
Kantakatte kanteloinen
Kahen polven pystyn päähän,
Kynnen kymmenen nenähän!»

Siitä lieto Lemminkäinen
Saip' on kantelon käsille,
Ilon itsensä likemmä,

257. 3. kalua; kapinetta.

217. 2. luu-koosta; ruodoista.

- Soiton alle sormiensa;
 Soittoa sovittelevi,
 280. Kanteletta kääntelevi,
 Eipä soitto soitakana,
 Ei ilo ilokana.
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Ei ole tässä nuorisossa,
 Kansassa kasuavassa,
 Eikä vanhassa väessä
 Tuon on soiton soittajaista,
 Tuon ilon ilojaista;
 Joko Pohjola paremmin
 290. Saisi soiton soittamahan,
 Tuon ilon iloamahan,
 Jospa laitan Pohjolahan?»
 Laittoi soiton Pohjolahan,
 Saatatti Sariolahan;
 Soitti pojat Pohjolassa,
 Soitti pojat, jotta piiat,
 Soitti miehet naisekkahat,
 Sekä naiset miehekkähät,
 Itsekin emäntä soitti,
 300. Tuota käänti, tuota väänti,
 Tuota sormin suoritteli,
 Kynsin kymmenin piteli.
 Soitti pojat Pohjolassa,
 Soitti kansa kaikenlainen,
 Ei ilo ilolle tunnu,
 Eikä soitto soitannalle;
 Kielet kierohon kävivät,
 Jouhet parkuivat pahasti,
 Ääni kaikkui karkeasti,
 310. Soitto julmasti sorisi.

- Sokea sopessa nukkui,
 Ukko vanha uunin päällä,
 Ukko uunilta havannut,
 Kiukahalta kirsahantut,
 Uralhti uni-sialta,
 Nurahutti nurkastansa:
 »Heretkätte, heittäkätte,
 Luokatte, lopettakatte,
 Puhki korvani puhuvi,
 320. Läpi pääni läylentävi,
 Kaikki käypi karvoilleni,
 Viepi viikoksi uneni!»
 »Jos ei soitto Suomen kansan
 Vasta vaikuta ilolle,
 Eli uuvuta unehen,
 Maku'usen maanittele,
 Niin vetehen visko'otte,
 Aaltoihin upottaotte,
 Tahi viekötte takaisin,
 330. Soitto tuonne saattaotte
 Miehen tehnehen käsille,
 Sormille sovittelian!»
 Soitto kielin kerkiävi,
 Kantelo sanoin kajahui:
 »En vielä vetehen joua,
 Alle aaltojen asetu,
 Ennen soitan soittajalla,
 Vangun vaivan nähnehellä.»
 Jopa vietihin visusti,
 340. Kannettiin kaunihisti
 Miehen laatian kätehen,
 Pyytänehen polvuksille.

Yhdesvildettä Runo.

Wäinämöinen soittaa kanteletta ja kaikki elivät, yksin haltiatkin ilmassa, maalla ja meressä, rientävät ja kokoutuvat soittoa kuulemaan 1—168. Jokaisen sydän tuli soitolta niin liikutetuksi, että vedet puhkesivat silmiin; itsensä Wäinämöisenki silmistä tippuivat suuret pisarat, putosivat maahan ja vierivät veteen, jossa muuttuivat soreiksi siner-vöiksi helmiksi 169—266.

Vaka vanha Wäinämöinen,
Laulaja iän-ikuinen
Sormiansa suorittavi,
Peukaloitansa pesevi;
Istuksen ilo-kivelle,
Laulu-paalelle paneikse
Hopeiselle mäelle,
Kultaiselle kunnahalle.

Otti soiton sormillensa,
10. Käänti käyrän polvillensa,
Kantelen kätensä alle,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tulkohonpa kuulemahan,
Ku ei liene ennen kuullut
Iloa iki-runojen,
Kajahusta kanteloisen!»

Siitä vanha Wäinämöinen
Alkoi soittoa somasti
Hauin-ruotaista romua,
20. Kalanluista kanteletta;
Sormet nousi notkeasti,
Peukalo ylös keveni.

Jo kävi ilo ilolle,
Riemu riemulle remahti,
Tuntui soitto soitannalle,
Laulu laululle tehosi;
Helähteli hauin hammas,
Kalan pursto purkaeli,
Ulvosi upehen jouhet,
30. Jouhet ratsun raikkahuivat.
Soitti vanha Wäinämöinen,
Ei ollut sitä metsässä,
Jalan neljän juoksevata,
Koivin koikkelehtavata,
Ku ei tullut kuulemahan,
Iloa imehtimähän.
Oravat ojentelihe
Lehväselältä lehväselälle,
Tuohon kärpät kääntelihe,
40. Aioillen asettelihe,
Hirvet hyppi kankahilla,
Ilvekset piti iloa.

Heräsi susiki suolta,
 Nousi karhu kankahalta
 Petäjäisestä pesästä,
 Kutiskosta kuusisesta;
 Susi juoksi suuret matkat,
 Karhu kankahat samosi,
 Viimein aiallen asetui,

50. Veräjälle vieretäikse,
 Aita kaatui kalliolle,
 Veräjä aholle vieri;
 Siitä kuusehen kuvahti,
 Petäjähän pyörähytti
 Soitantoa kuulemahan,
 Iloa imehtimähän.

Tapiolan tarkka ukko,
 Itse Metsolan isäntä,
 Ja kaikki Tapion kansa,

60. Sekä piiat, jotta poiat
 Kulki vuoren kukkulalle
 Soittoa tajuamahan;
 Itseki metsän emäntä,
 Tapiolan tarkka vaimo
 Sini-sukkahan siroikse,
 Puna-paulahan paneikse,
 Loihe koivun konkelolle,
 Lepän lengolle levahti
 Kanteloista kuulemahan,

70. Soittoa tajuamahan.

Mi oli ilman lintujaki,
 Kahen süven sirkovia,
 Ne tulivat tuiskutellen,
 Kiiätellen kiirehtivät
 Kunnioa kuulemahan,
 Iloa imehtimähän.

Kokko kun kotona kuuli
 Sen soorean Suomen soiton,

Heitti pentunsa pesähän,
 80. Itse loihe lentämähän
 Soittohon sulan urohon,
 Wäinämöisen vääntelöhön.

Korkealta kokko lenti,
 Halki pilvien havukka,
 Allit aalloilta syviltä,
 Joutsenet sulilta soitla;
 Pieniäki peiposia,
 Lintuja livertäviä,
 Sirkkuja satalukuisin,

90. Leivoja liki tuhatta
 Ilmassa ihastelivat,
 Hartioilla haastelivat
 Tehessä isän iloa,
 Soitellessa Wäinämöisen.

Itse ilman Luonnottaret,
 Ilman impyät ihanat

Iloa imehtelivät,
 Kanteloista kuuntelivat,
 Mikä ilman vempellellä,

100. Taivon kaarella kajotti,
 Mikä pienen pilven päällä,
 Ruso-reunalla rehotti.

Tuo Kuutar korea impi,
 Neiti Päivätär pätevä

Pitelivät pirtojaan,
 Niisiänsä nostelivat,
 Kultakangasta kutoivat,
 Hopeista helskyttivät

Äärellä punaisen pilven,

110. Pitkän kaaren kannikalla.

Kunpa saivat kuullaksensa
 Tuon soorean soiton äänen,
 Jo pääsi piosta pirta,
 Suistui sukkula käestä,
 Katkesihe kulta-rihmat,
 Helkähti hopea niitet.

46: 1. varvikosta; tiheästä pensaikosta.

65: 2. kaunisti, somisti itsensä.

72: 3. ripsaasti, sooreaasti lentäviä.

79: 2. poikansa.

- Ei sitä oloista ollut,
 Ei ollut ve'essäkänä,
 Evän kuuen kulkevata,
 120. Kalaparvea parasta,
 Ku ei tullut kuulemahan,
 Iloa imehtimähän.
 Uipi hauit hangotellen,
 Ve'en koirat vengotellen,
 Lohet luo'oilta samosi,
 Siikaset syväntehiltä;
 Säret pienet, ahvenetki,
 Muihetki, muut kalatki
 Rinnoin ruokohon ajaikse,
 130. Rantahan rakenteleikse
 Virttä Wäinön kuulemahan,
 Soittoa tajuamahan.
 Ahto aaltojen kuningas,
 Ve'en ukko ruohoparta
 Ve'en kalvolle veäikse,
 Luikahaikse lumpehelle,
 Siinä kuunteli iloa,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »En ole mointa ennen kuullut
 140. Sinä ilmoisna ikänä
 Soitantoa Wäinämöisen,
 Iloa iki-runojan.»
 Sisarekset Sotkottaret,
 Rannan ruokoiset kälykset
 Hiipoivat hivuksiansa,
 Hapsiansa harjasivat
 Harjalla hopea-päällä,
 Sukimella kultaisella;
 Saivat kuulla äänen ouon,
 150. Tuon on soitannan sorean,
 Sulkahiti suka vetehen,
 Haitui harja lainehesen,
 Jäi hivukset hiipomatta,
 Tukat kesken suorimatta.

- Itseki ve'en emäntä,
 Ve'en eukko ruokorinta
 Jopa nousevi merestä,
 Ja lapaikse lainehesta,
 Ruokorintahan rivahti,
 160. Väännäikse vesikarille
 Tuota ääntä kuulemahan,
 Soitantoa Wäinämöisen,
 Kun oli ääni kummanlainen,
 Soitanto ylen sorea;
 Se siihen sikein nukkui,
 Vaipui maata vatsallehen
 Kirjavan kiven selälle,
 Paaen paksun pallealle.
 Siinä vanha Wäinämöinen
 170. Soitti päivän, soitti toisen,
 Ei ollut sitä urosta,
 Eikä miestä urheata,
 Ollut ei miestä, eikä naista,
 Eikä kassan kantajata,
 Kellen ei itkuksi käynyt,
 Kenen syäntä ei sulannut;
 Itki nuoret, itki vanhat,
 Itki miehet naimattomat,
 Itki nainehet urohot,
 180. Itki pojat puol'-ikäiset,
 Sekä pojat, jotta neiet,
 Jotta pienet piikasetki,
 Kun oli ääni kummanlainen,
 Ukon soitanto suloinen.
 Itsensäki Wäinämöisen
 Kyynelvieri kyykähteli,
 Tippui tilkat silmistänsä,
 Vierivät vesipisarot,
 Karkeammat karpaloita,
 190. Herkeämmät hernehiä,
 Pyöreämmät pyyn munia,
 Päreämmät päitä pääskyn.

128: 1. muikutki; rääpyksetki.

145: 1. vetivät.

190: 1. runsaammat; isommat.

192: 1. isommat.

- Ve'et vieri silmästänsä,
 Toiset toisesta noruvi,
 Putosivat poskipäille,
 Kaunihille kasvoillensa,
 Kaunihilta kasvoiltansa
 Leveille leuoillensa,
 Leveiltä leuoiltansa
200. Reheille rinnoillensa,
 Reheiltä rinnoiltansa
 Päteville polvillensa,
 Päteviltä polviltansa
 Jalkapöyille jaloille,
 Jalkapöyiltä jaloilta
 Maahan alle jalkojensa,
 Läpi viien villavaipan,
 Kautta kuuen kultavyönsä,
 Seitsemän sini-hamosen,
210. Sarkakauhtanan kaheksan.
 Vierivät vesipisarat
 Luota vanhan Wäinämöisen
 Rannalle meren sinisen,
 Rannalta meren sinisen
 Alle selvien vesien,
 Päälle mustien murien.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Onko tässä nuorisossa,
220. Nuorisossa kaunoisessa,
 Tässä suuressa su'ussa,
 Isossa isän alassa
 Kyyneleni poimiata
 Alta selvien vesien?»
 Nuoret tuossa noin sanovi,
 Sekä vanhät vastoavi:
 »Ei ole tässä nuorisossa,
 Nuorisossa kaunoisessa,
 Tässä suuressa su'ussa,
230. Isossa isän alassa
 Kyyneleni poimiata
 Alta selvien vesien.»
 Sanoi vanha Wäinämöinen,
 Itse virkki, noin nimesi:
 »Kenpä toisi kyyneleni,
 Poimisi vesipisarat
 Alta selvien vesien,
 Saisi multa sulkaturkin.»
 Tuli korppi koikotellen;
240. Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Käyös korppi kyyneleni
 Alta selvien vesien!
 Annan sulle sulkaturkin.»
 Eipä korppi saanutkana.
 Kuuli tuon sininen sotka,
 Niin tuli sininen sotka;
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Usein sininen sotka
 Suullasi sukelteleihet,
250. Ve'essä vilotteleihet;
 Käypä poimi kyyneleni
 Alta selvien vesien!
 Saat sinä parahan palkan:
 Annan sulle sulkaturkin.»
 Kävi sotka poimimahan
 Wäinämöisen kyyneleitä
 Alta selvien vesien,
 Päältä mustien murien;
 Poimi kyynelet merestä,
260. Kantoi Wäinölle kätehen,
 Jo oli muiksi muuttunehet,
 Kasvanehet kaunoisiksi:
 Helmiksi heristynehet,
 Simpsukoiksi siintynehet,
 Kuningasten kunnioiksi,
 Valtojen iki-iloiksi.

Kahdesviidettä Runo.

Uroot tulevat Pohjolaan ja Wäinämöinen sanoo heidän sammon jaolle tulleen; jos hyvällä eivät saisi puolta, veisivät kaiken väkisellä 1—58. Pohjolan emäntä ei mieli hyvällä eikä väkisellä antaa, ja kokoaa Pohjolan väen vastusta tekemään 59—64. Wäinämöinen ottaa kanteleen, alkaa soittaa ja nukuttaa soitollansa koko Pohjolan väen; kättyi sitte toveriensa kanssa sampoa katsomaan; saavat sen kivimüestä ulos ja vievät veneesensä 65—164. Lähtevät sampo veneessä Pohjolaan ja kulkevat onnellisesti kotiin päin 165—308. Kolmannella pätivällä havaa Pohjolan emäntä unesta, ja nuihtyönsä sammon viedyksi, laittaa sakean sumun, ison tuulen ja muita vastuksia pidättämään sammon viejiä, kunnes ennättäisi jälkeen; myrskyssä häviää Wäinämöiseltä uusi kanteleensa mereen 309—562.

Vaka vanha Wäinämöinen,
 Toinen seppo Ilmarinen,
 Kolmas lieto Lemmin poika,
 Tuo on kaunis Kaukomieli,
 Läksi selvälle merelle,
 Lakeille lainehille
 Tuonne kylmähän kylähän,
 Pimeähän Pohjolahan,
 Miehen syöjähän siahan,
 10. Urohon upottajahan.

Kenpä tuossa soutajaksi?
 Yks' on seppo Ilmarinen,
 Sepä tuossa soutajaksi
 Airoillen ylimmäisille,
 Toinen lieto Lemminkäinen
 Airoillen alimmaisille.

Vaka vanha Wäinämöinen
 Itse istuihe perähän,
 Laskea karehtelevi;
 20. Laski halki lainehien,
 Noien kuohujen kovien,
 Lakkipäien lainehien
 Vasten Pohjan valkamoita,
 Ennen tiettyjä teloja.
 Jopa tuonne tultuansa,
 Matkan päähän päästyänsä
 Vetivät venosen maalle,
 Tempasivat tervarinnan,
 Teloille teräksisille,
 30. Valkamoille vaskisille.
 Tulivat tuville tuosta,
 Pian pistihe sisälle;

Kysyi Pohjolan emäntä,
Tutkaeli tullehilta:

»Mipä miehillä sanoma,
Urohillä uusi tieto?»

Vaka vanha Wäinämöinen
Tuopa tuohon vastoavi:

»Sammosta sanomat miesten,

40. Kirjokannesta urosten;

Saimme sampuen jaolle,
Kirjokannen katselulle.»

Itse Pohjolan emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Ei pyyssä kahen jakoa,
Oravassa miehen kolmen;

Hyvä on sampuen hyrätä,
Kirjokannen kahnatella

Pohjolan kivimäessä,

50. Vaaran vaskisen sisässä,

Hyvä olla itseniki
Sammon suuren haltiana.»

Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Kun et antane osoa,
Tuota sammon toista puolta,
Niin on kaiken kantanemme,
Vienemme venehesemme.»

Louhi Pohjolan emäntä

60. Tuo tuosta pahoin pahastui,

Kutsui Pohjolan kokohon,
Nuoret miehet miekkoinensa,
Urohot asehinensa
Pään varalle Wäinämöisen.

Vaka vanha Wäinämöinen
Kävi kanteloisehensa,
Itse istui soittamahan,
Alkoi soittoa somasti;

Tuota kaikki kuulemahan,

70. Iloa imehtimähän,

Miehet mielellä hyvällä,
Naiset suulla nauravalla,

Urohot vesissä silmin,
Pojat maassa polvillansa.

Väkeä väsyttelevi,
Rahvahaista raukaisevi,
Kaikki nukkui kuunteliat,
Sekä vaipui katseliat,
Nukkui nuoret, nukkui vanhat

80. Wäinämöisen soitantohon.

Siitä viisas Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuihen

Tapasi on taskuhunsa,

Kulki kukkaroischensa,

Ottavi uniset neulat,

Voiteli unella silmät,

Ripset ristihin panevi,

Painoi luomet lukkosehen

Väeltä väsyneheltä,

90. Urohilta uinuville;

Pani pitkähän unehen,

Viikommaksi nukkumahan

Koko Pohjolan perehen,

Ja kaiken kyläisen kansan.

Meni sammon saa'antahan,

Kirjokannen katsontahan

Pohjolan kivimäestä,

Vaaran vaskisen sisästä,

Yheksän lukon takoa,

100. Takasalvan kymmenennen.

Tuossa vanha Wäinämöinen

Lauloa hyrähtelevi

Vaaran vaskisen ovilla,

Kivilinnan liepehillä;

Jopa liikkui linnan portit,

Järkkyi rautaiset saranat.

Itse seppo Ilmarinen

Tuopa tuossa toisna miesnä

Voilla voiti lukkoloita,

110. Saranoita rasvasilla,

—

90: 2. nukkuvilta.

Jott' ei ukset ulvahuisi,
Eikä naukuisi saranat;
Lukot sormin luksutteli,
Salvat kuokalla kohotti,
Jo lukot lusuna vieri,
Ovet vahvat aukieli.

Siitä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Oi sie lieto Lemmin poika,
120. Ylimmäinen ystäväni,
Mene sampo ottamahan,
Kirjokansi kiskomahan!»

Tuopa lieto Lemminkäinen,
Tahi kaunis Kaukomieli,
Kyllä karkäs käskemättä,
Kehumattaki kepeä,
Meni sammon saa'antahan,
Kirjokannen kiskontahan,

130. Kerskaeli käyessänsä:

»Mi lieene minussa miestä,
Urosta ukon pojassa,
Senpä sampo siirtyköhön,
Kirjokansi kääntyköhön
Jalan oikean avulla,
Takakannen koskemalla!»

Siirrytteli Lemminkäinen,
Siirrytteli, käännytteli,
Sylin sampoa syleili,

140 Polvin maassa puuhaeli,
Eipä sampo liikukana,
Kirjokansi kallukana;
Sen oli juuret juurruteltu
Yheksän sylen syvähän.

Hyvä on härkä Pohjolassa,
Jok' on vahva vartalolta,
Ylen sitkeä sivulta,
Suonilta kovin soarea;

115: 3. huokeasti liikutettavina; yhteen vie-
rivinä.

Sen on syltä sarvet pitkät,
150. Puolentoista turpa paksu.

Otti härän heinikosta,
Auran pellon pientarelta,
Sillä kynti sammon juuret,
Kirjokannen kiinnittimet;
Saipa sampo liikkumahan,
Kirjokansi kallumahan.

Siitä vanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Kolmas lieto Lemminkäinen,
160. Saattelivat sammon suuren

Pohjolan kivimäestä,
Vaaran vaskisen sisästä;
Veivät sen venosehensa,
Latjasivat laivahansa.

Saivat sammon purtehensa,
Kirjokannen kaarillensa,
Työntivät venon vesille,
Satalauan lainehille;
Tyrskähti veno vetehen,

170. Läksi laioin lainehesen.

Kysyi seppo Ilmarinen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Minne sampo saatetahan,
Kunnepa kuletetahan
Näiltä paikoilta pahoilta,
Poloisesta Pohjolasta?»

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse virkki, noin nimesi:

»Tuonne sampo saatetahan,

180. Kirjokansi kaimatahan
Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terhenisen,
Siellä onnen ollaksensa,
Ainian asuaksensa;
On siellä vähän sioa,
Toki paikkaa palanen,

164: 1. sovittivat.

180: 2. saatetahan; seurassa viedään.

Syömätöintä, lyömätöintä,
Miekan miehen käymätöintä.»

Siitä vanha Wäinämöinen

190. Läksi poies Pohjolasta,
Läksi mielellä hyvällä,
Iloten omille maille;

Itse tuossa noin saneli:

»Käännny pursi Pohjolasta,
Käännäite kohen kotia,
Perin maille vierahille!»

»Tuuttele tuuli purtta,
Soutele veä venettä,
Anna airoillen apua,

200. Huoparille huoitusta
Noilla väljillä vesillä,
Ulapoilla aukeilla!»

»Oisiko aivot pikkaraiset,
Soutajat vähä-väkiset,
Pienoiset perän pitäjät,
Lapset laivan hallitsiat,
Anna Ahto airojasi,
Venettäsi veen isäntä,
Aivot uudet ja paremmat,

210. Mela toinen ja lujempi!

Itse airoillen asetu,
Sovitaite soutamahan,
Anna juosta puisen purren,
Rautahangan hakkaella
Halki kuohujen kovien,
Lakkipäien lainehien!»

Siitä vanha Wäinämöinen

Laskea karehtelevi,
Itse seppo Ilmarinen,

220. Toinen lieto Lemminkäinen,

Nepä tuossa soutelevat,
Soutelevat, joutelevat
Selviä selän vesiä,
Lakeita lainehia.

Sanoi lieto Lemminkäinen:

197—216. Soutajan sanat.

»Olipa ennen aikoinani,
Oli vettä soutajalla,
Sekä virttä laulajalla,
Vaan ei nyt nykyisin aioin

230. Tuota kuulla kulloinkana
Venenessä vierentätä,
Lainehilla laulantata.»

Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Ei vesillä vieremistä,
Lainehilla laulamista;
Laulu laiskana pitävi,
Virret sou'un viivyttävi,
Päivä kultainen kuluisi,

240. Yöhyt kesken yllättäisi
Näillä väljillä vesillä,
Lakeilla lainehilla.»

Se on lieto Lemminkäinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Aika kuitenkin kuluvi,
Päivä kaunis karkelevi,
Yö tulla tuhuttelevi,
Hämärä häkyttelevi,
Jos et laula polvenasi,

250. Hyrehi sinä ikänä.»

Laski vanha Wäinämöinen

Selkeä meren sinisen,
Laski päivän, laski toisen,
Päivänäpä kolmantena
Tuo on lieto Lemminkäinen
Kerran toisen kertaeli:

»Miks' et laula Wäinämöinen,
Hyrehi hyvätöläinen

Hyvän sammon saatuasi,

260. Tien oikein osattuasi?»

Vaka vanha Wäinämöinen

Hämpä varman vastoavi:

»Varahainen laulannaksi,
Aikainen ilon pioksi;

262: 2. oikein.

Äsken laulanta sopisi,
Ilon teentä kelpoaisi,
Kun omat ovet näkyisi,
Omat ukset ulvahtaisi.»

Sanoi lieto Lemminkäinen:

270. »Oisinko itse perässä,
Lauleisin voiessani,
Kukkuisin kyetessäni,
Ehk' ei toiste voiakana,
Ei kyllin kyetäkänä;
Kun et lauloa luvanne,
Itse laululle rupean.»

Siinä lieto Lemminkäinen,
Tuo on kaunis Kaukomieli
Suutansa sovittelevi,

280. Säveltänsä säätelevi;
Sai itse hyräilemähän,
Loihe kurja kukkumahan
Äreällä äänellänsä,
Käreällä kulkullansa.

Lauloi lieto Lemminkäinen,
Karjahteli Kaukomieli,
Suu liikkui, järisi parta,
Leukapielet lonkaeli;
Laulu kuului loitommalle,

290. Vierehys vesien poikki,
Kuului kuutehen kylähän,
Seitsemän selän ylitse.

Kurki istui kannon päässä,
Märän mättähän nenässä,
Sormiluitansa lukevi,
Jalkojansa nostelevi;
Sepä säikähti kovasti
Lemminkäisen laulantata.

Päästi kurki kumman kulkun,

300. Säikähti pahan sävelen,
Heti loihe lentämähän,
Lenti poikki Pohjolahan;

Sitte tuonne tultuansa,
Pohjan suolle saatuansa
Vielä parkasi pahasti,
Äkeästi ärjähteli,
Sillä Pohjolan herätti,
Pahan vallan valveutti.

Nousi Pohjolan emäntä

310. Unen pitkän maattuansa,
Kävi karja-kartanohon,
Juoksi riista-riihen luoksi,
Katselevi karjoansa,
Elojansa arvelevi,
Ei ollut karjoa kaonnut,
Riistetynä riistojansa.

Jo kävi kivimäelle,
Vaaran vaskisen ovelle,
Sanoi tuonne tultuansa:

320. »Voi poloinen päiviäni!
Jop' on täällä vieras käynyt,
Kaikki lukot lonkaellut,
Liikutellut linnan portit,
Särkenyt sarana-ruut;
Oisko täältä sampo saatu,
Otettu omin lupinsa?»

Jo oli sieltä sampo saatu,
Anastettu kirjokansi
Pohjolan kivimäestä,

330. Vaaran vaskisen sisästä,
Yheksän lukon takoa,
Takasalvan kymmenennen.

Louhi Pohjolan emäntä
Tuo tuosta pahoin pahastui,
Katsoi valtansa vajuvan,
Alenevan arvionsa,
Uutarta rukoelevi:

»Utu-tyttö, terhen-neiti!
Seulo seulalla utua,

340. Terhenistä tepsuttele,

280: 1. ääntänsä.

297: 2. pelästyi äkisti.

337: 1. Udutarta.

Laske talma taivahalta,
Auer ilmasta alenna
Selvälle meren selälle,
Ulapalle aukealle,
Jott' ei päästä Wäinämöisen,
Osata Uvantolaisen!»

»Kun ei tuosta kyllin tulle,
Iku-Turso äiön poika,
Nosta päättäsi merestä,

350. Lakkoasi lainehesta,
Kaataos Kalevan miehet,
Upota Uvantolaiset,
Hävitä häjyt urohot
Alle aaltojen syvien,
Saata sampo Pohjolahan
Venehestä vierimättä!»

»Kun ei tuosta kyllin tulle,
Oi Ukko ylijumala,
Ilman kultainen kuningas,

360. Hopeinen hallitsia!
Rakenna rajuinen ilma,
Nosta suuri säien voima,
Luo tuuli, lähetä aalto
Aivan vastahan venettä,
Jott' ei päästä Wäinämöisen,
Kulkea Uvantolaisen.»

Utu-tyttö, neiti terhen,
U'un huokuva merelle,
Sumun ilmahan sukesi,

370. Piti vanhan Wäinämöisen
Kokonaista kolme yötä
Sisässä meren sinisen
Pääsemättänsä perille,
Kulkematta kunnekana.

Yön kolmen levätyänsä
Sisässä meren sinisen,
Virkki vanha Wäinämöinen,
Itse lausui, noin nimesi:

41: 2. sumupeite.

342: 1. höyry; sumu.

»Ei ole mies pahempikana,
380. Uros untelompikana
U'ulla upottaminen,
Terhenellä voittaminen.»

Veti vettä kalvallansa,
Merta miekalla sivalti,
Sima siukui kalvan tiestä,
Mesi miekan roiskehesta,
Nousi talma taivahalle,
Utu ilmoillen yleni,
Selvisi meri sumusta,

390. Meren aalto auteresta,
Meri suureksi sukeutui,
Maailma isoksi täytyi.

Oli aikoa vähäinen,
Pirahteli pikkarainen,
Jo kuului kova kohina
Viereltä veno-punaisen,
Nousi kuohu korkeaksi
Vasten purtta Wäinämöisen.

Siinä seppo Ilmarinen

400. Toki säikähti kovasti,
Veret vierä kasvoiltansa,
Puna poskilta putosi;
Veti viltin päänsä päälle,
Yli korvien kohenti,
Peitti kasvot kaunihisti,
Silmänsä sitäi paremmin.

Itse vanha Wäinämöinen
Katsoi vierellä vesiä,
Loi silmät sivulle purren,

410. Näki kummoa vähäisen:
Iku-Turso äiön poika
Vieressä veno punaisen
Nosti päätänsä merestä,
Lakkoansa lainehesta.

Vaka vanha Wäinämöinen
Saipa korvat kourihinsa,
Korvista kohottelevi,

391: 3. tekeysi; muuttui.

Kysytteli, lausutteli,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:

420. »Iku-Turso äiön poika!
 Miksi sie merestä nousit,
 Kuksi aallosta ylenit
 Etehen imehnille,
 Saanikka Kalevan poian?»
 Iku-Turso äiön poika
 Eikä tuo ihastu tuosta,
 Eikä tuo kovin pelästy,
 Eikä varsin vastaele.

Vaka vanha Wäinämöinen

430. Tarkoin toiste tutkaeli,
 Kolmasti kovin kysyvi:
 »Iku-Turso äiön poika!
 Miksi sie merestä nousit,
 Kuksi aallosta ylenit?»
 Iku-Turso äiön poika
 Jo kerralla kolmannella
 Sanan vastaten sanoi:
 »Siksi mie merestä nousin,
 Siksi aallosta ylenin,

440. Oli mielessä minulla
 Surmata suku Kalevan,
 Saa'a sampo Pohjolahan;
 Kun nyt lasket lainehisin,
 Heität vielä herjan hengen,
 Enpä toiste tullekana
 Etehen imehnille.»

Silloin vanha Wäinämöinen

Heitti herjan lainehisin,
 Itse tuon sanoiksi virkki:

450. »Iku-Turso äiön poika!
 Ellös sie merestä nousko,
 Ellös aallosta yletkö
 Etehen imehnille
 Tämän päivyen perästä!»
 Senpä päivyen perästä
 Ei Turso merestä nouse
 Etehen imehnille,

Kuni kuuta, aurinkoa,
 Kuni päiveä hyveä,

460. Ilmoa ihailtavata.
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Laski eelle laivoansa;
 Oli aikoa vähäinen,
 Pirahteli pikkarainen,
 Jo Ukko ylijumala,
 Itse ilmojen isäntä
 Virkki tuulet tuulemahan,
 Sääät rajut rajuamahan.

Nousi tuulet tuulemahan,

470. Sääät rajut rajuamahan;
 Kovin läikkyy länsituuli,
 Luoetuuli tuikutteli,
 Enemmän etelä tuuli,
 Itä inkui ilkeästi,
 Kauheasti kaakko karjui,
 Pohjonen kovin porasi.
 Tuuli puut lehattömäksi,
 Havupuut havuttomaksi,
 Kanervat kukattomaksi,

480. Heinät helpehettömäksi;
 Nosti mustia muria
 Päälle selvien vesien.

Kovin silloin tuulet tuuli,
 Aallot hakkasi alusta,
 Veivät harpun hauinluisen,
 Kantelon kalan-eväisen
 Väen Wellamon hyväksi,
 Ahtolan iki-iloksi;
 Ahto aalloilta havainnut,

490. Ahon lapset lainehilta
 Ottivat soorean soiton,
 Kotihinsa korjasivat.

Siinä vanhan Wäinämöisen
 Ve'et silmihin vetihe,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Sinne sattui saalahani,

- Meni mieli-soittimeni,
Katosi iki-iloni;
En tuota enämpi saane
500. Sinä ilmoisna ikänä
Hauin hampahan iloa,
Kalanluista luikutusta.»
Itse seppo Ilmarinen
Tuopa tuiki tuskautui,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Voi poloinen päiviäni,
Kun läksin selille näille,
Ulapoille aukeille,
Polin puulle pyörivälle,
510. Varvalle vapisevalle!
Jo on tukka tuulta nähnyt,
Hivus säätä hirveätä,
Parta päiviä pahoja,
Nähnyt näilläki vesillä,
Harvoin on havaita tainnut
Tuulta ennen tuon näöistä,
Noita kuohuja kovia,
Lakkipäitä lainehia;
Jo nyt on tuuli turvanani,
520. Meren aalto armonani.»
Vaka vanha Wänämöinen
Tuopa tuossa arvelevi:
»Ei venossa vieremistä,
Purressa parahtamista;
Itku ei hä'ästä päästä,
Parku päivistä pahoista.»
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Vesi kiellä poikoasi,
530. Laine lastasi epeä,
Ahto aaltoja aseta,
Wellamo ve'en väkeä,
Ettei parsku parraspuille,
Pääse päälle kaarienil»
»Nouse tuuli taivahalle,
Ylös pilvihin ajaite,
Sukuhusi, syntyhysi,
Heimohon perehesesi!
Elä kaa'a puista purtta,
540. Vierrä hongaista venettä,
Ennen kaa'a puut palolla,
Kuuset kummuilla kumoal»
Se on lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Tule kokko Turjalainen,
Tuopa kolme sulkoasi,
Kokko kolme, kaarne kaksi
Varaksi vähän venehen,
550. Pahan purren parraspuuksil»
Itse laitoa lisäsi,
Varppedia valmisteli,
Liitti tuohon liikalaia,
Koko sylen korkeuiset,
Aallon käymättä ylitse,
Partahille parskumatta.
Jo oli kyllin laitoaki,
Venehessä varppedia
Tuulen tuiman tuikutella,
560. Aallon ankanan lykätä
Kuohuja kulettaessa,
Mäkipäitä mentäessä.

Kolmasviidettä Runo.

Pohjolan emäntä varustaa sotapurren ja lähtee sammonviejiä jälestä ajamaan 1—22. Kun sitte yllättää, nousee tappelo merellä Pohjolan ja Kalevalan välillä, jossa julkimäiset saavat voiton 23—258. Kuitenkin onnistuu Pohjolan emännälle saada sampo veneestä mereen, jossa särkyy ja menee palasiksi 259—266. Suuremmat palaset vaijuvat veteen meren tavaroiksi, pienempiä ajoi aalto rantaan, josta Wäinämöinen ihastuu ja toivoo jo niistäkin ahun uudelle onnelle saavansa 267—304. Pohjolan emäntä uhkaa kaiken menestyksen Kalevalasta hävittää, jota uhkausta Wäinämöinen ei sano pelkäävänsä 305—368. Pahoilla mielin valtansa häviännästä pala'aa Pohjolan emäntä, eikä saa, kun tyhjän kannen, koko sammosta Pohjolaan 369—384. Wäinämöinen kerää tarkkaan sammon muruset rannalta, laittaa ne kasvamaan ja toivottaa ikuisiksi ajoiksi onnea 385—434.

Louhi Pohjolan emäntä
Kutsui Pohjolan kokohon,
Pani joukon jousihinsa,
Laittoi miehet miekkoihinsa,
Rakenteli Pohjan purren,
Suoritti sotavenosen.

Latoi miehet laivahansa,
Suoritti sota-urohot,
Kuni sotka poikasensa,

10. Tavi lapsensa latovi,
Sata miestä miekallista,
Tuhat jousella urosta.

Kohenteli purjepuita,
Vaatevarpoja varasi;

Nosti puuhun purjehia,
Vaattehia varpapuihin,
Kuin on pitkän pilven longan,
Pilven tönkän taivahalla;
Siitä läksi laskemahan,

20. Sekä läksi, jotta joutui
Sampoa tapoamahan
Venehestä Wäinämöisen.

Vaka vanha Wäinämöinen
Laskevi sinistä merta,
Itse, tuon sanoiksi virkki,
Puhui purtensa perästä:
»Oi sie lieto Lemmin poika,
Ylimmäinen ystäväni,

Nouse purjepuun nenähän,
30. Vaatevarpahan ravaha,
Katsaise etinen ilma,
Tarkkoa takainen taivas,
Onko selvät ilman rannat,
Onko selvät vai sekavat!»

Tuopa lieto Lemminkäinen,
Poika veitikkä verevä,
Hyvin kärkeä käskemättä,
Kehumattaki kepeä,
Nousi purjepuun nenähän,

40. Vaatevarpahan ravahti.
Katsoi iät, katsoi lännet,
Katsoi luotehet, etelät,
Katsoi poikki Pohjan rannan,
Siitä tuon sanoiksi virkki:

»Selvänä etinen ilma,
Taakea takainen taivas:
Pieni on pilvi pohjiosessa,
Pilven lonkä luotehessa»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

50. »Jo vainen valehtelitki;
Ei se pilvi ollekana,
Pilven lonka lienekänä,
Se on pursi purjehinen;
Katso toiste tarkemmasti!»

Katsoi toiste, katsoi tarkoin,
Sanovi sanalla tuolla:

»Saari kaukoa näkyvi,
Etähältä haamottavi,
Havukoita haavat täynnä,

60. Koivut kirjokoppeloita»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Jo vainen valehtelitki;
Havukoita ei ne olle,
Eikä kirjokoppeloita,
Ne on Pohjan poikasia;
Katso tarkoin kolmannesti!»

30: 1. mastoon.

Se on lieto Lemminkäinen
Katsoi kerran kolmannenki,
Sanovi sanalla tuolla,

70. Lausui tuolla lausehella:

»Jo tulevi Pohjan pursi,
Satahanka hakkoavi,
Sata on miestä soutimilla,
Tuhat ilman istumassa.»

Silloin vanha Wäinämöinen
Jo tunsu toet totiset,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Soua seppo Ilmarinen,
Soua lieto Lemminkäinen,

80. Soutakatte kaikki kansa,

Jotta juoksisi venonen,
Pursi eestä ennättäisil»

Souti seppo Ilmarinen,
Souti lieto Lemminkäinen,
Souti kansa kaikenlainen;

Lyllyivät melat lylyiset,
Hangat piukki pihlajaiset,

Vene honkainen vapisi;
Nenä hyrski hylkehenä,

90. Perä koskena kohisi,

Vesi kiehui kelloloissa,
Vahti palloissa pakeni.

Kilvan kiskoivat urohöt,
Miehet veikaten vetivät;

Eipä matka eistykänä,

Ei pakene puinen pursi

Eestä purren purjehisen,

Tuon on Pohjolan venehen.

Silloin vanha Wäinämöinen

100. Jo tunsu tuhon tulevan,

Hätäpäivän päälle saavan;

Arvelee, ajattelevi,

Miten olla, kuin eleä,

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Vielä mä tuohon mutkan muis-
tan,

Keksin kummoa vähäisen.»

- Tavoittihe tauloihinsa,
Tunkihe tuluksiinsa,
Otti piitä pikkuruisen,
110. Tauloa taki vähäisen,
Ne merehen mestoavi
Yli olkansa vasemman,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Tuosta tulkohon karinen,
Salasaari kasvakhon,
Johon juosta Pohjan purren,
Satahangan halkiella
Meren myrskyn hiertimessä,
120. Laineen rapaimessa!»
Se siitä kariksi kasvoi,
Loihe luo'oksi merehen,
Itähän pitemmin puolin,
Poikkipuolin pohjosehen.
Tulla puikki Pohjan pursi,
Halki aallon hakkoavi,
Jopa joutuvi karille,
Puuttui luotohon lujasti;
Lenti poikki puinen pursi,
130. Satakaari katkieli,
Mastot maiskahti merehen,
Purjehet putoelivat
Noiksi tuulen vietäviksi,
Ahavan ajeltaviksi.
Louhi Pohjolan emäntä
Jaloin juoksevi vetehen,
Läksi purtta nostamahan,
Laivoa kohottamahan;
Ei ota vene yletä,
140. Eikä pursi liikahella,
Kaikk' oli kaaret katkennumna,
Kaikki hangatki hajalla.

110: 2. myöski.

120: 2. läiskeessä.

- Arvelee, ajattelevi,
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Mikäs neuvoksi tulevi,
Kukas pannahan etehen?»
Jopa muiksi muutaltihe,
Tohti toisiksi ruveta:
Otti viisi viikatetta,
150. Kuusi kuokan kuolioa,
Nepä kynsiksi kyhäsi,
Kohenteli kouriksensa;
Puolen purtta särkynyttä,
Senpä allensa asetti,
Laiat siiviksi sivalti,
Peräpuikon purstoksensa,
Sata miestä siiven alle,
Tuhat purston tutkaimehen,
Sata miestä miekallista,
160. Tuhat ampuja-urosta.
Levitäikse lentämähän,
Kokkona kohottelekse;
Lenteä leluttelevi
Tavoitellen Wäinämöistä,
Siipi pilviä sipasi,
Toinen vettä vieprahteli.
Veen emonen vaimo kaunis,
Hänpä tuon sanoiksi virkki:
»Oi on vanha Wäinämöinen!
170. Käännä päätä päivän alta,
Luo'os silmät luotehesen,
Katso taaksesi vähäisen!»
Veka vanha Wäinämöinen
Käänti päätä päivän alta,
Luopi silmät luotehesen,
Katsoi taaksensa vähäisen:
Jo tulevi Pohjan eukko,
Lintu kumma liitelevi,
Harteista kuin havukka,
180. Vaakalintu vartaloita.

156: 1. tyyrin; perämelan.

Yllättävi Wäinämöisen,
Lenti purjepuun nenähän,
Vaatevarpahan rapasi,
Päähän pielen seisotaise;
Oli pursi päin puota,
Laiva laioin kallistua.

Siinä seppo Ilmarinen
Heitäikse Jumalahansa,
Luoja hansa luotteleikse,

190. Sanovi sanalla tuolla:

»Varjele vakainen luoja,
Kaitse kaunoinen Jumala,
Ett' ei poika pois tulisi,
Emon lapsi lankeaisi
Luojan luomalta lu'ulta,
Jumalan sukeamalta!»

»Ukko julkinen Jumala,
Itse taatto taivahinen!
Tuo mulle tulinen turkki,

200. Päälleni panuinen paita;

Jonka suojasta sotisin,
Ja takoa tappeleisin,
Ett' ei pää pahoin menisi,
Tukka turhi'in tulisi
Rauan kirkkahan kisassa,
Terän tuiman tutkaimessa!»

Itse vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ohoh Pohjolan emäntä!

210. Joko saat jaolle sammon

Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terheisen?»

Sanoi Pohjolan emäntä:
»En lähe jakohon sammon
Sinun kanssasi katala,
Kerallasi Wäinämöinen.»

Itse sampoa tavoitti
Venehestä Wäinämöisen.

Siinä lieto Lemminkäinen

220. Mickan vyöltänsä vetäisi,
Tempasi terävän rauan
Vasemmalta puoleltansa,
Kokon kourille kokevi,
Räpylöille räimilöivi.

Iski lieto Lemminkäinen,
Sekä iski, jotta lausui:

»Maahan miehet, maahan miekat,
Maahan untelot urohot,
Sa'at miehet siiven alta,

230. Kymmenet kynän nenästä!»

Virkki tuossa Pohjan eukko,
Puhui purjepuun nenästä:

»Oi sie lieto Lemmin poika,
Kauko rukka mies katala!
Pettelit oman emosi,
Valehtelit vanhempasi:
Sanoit et käyväsi sotoa
Kunna kymmennä kesänä
Kullankana tarpehella,

240. Hopeankana halulla.»

Vaka vanha Wäinämöinen,

Tietäjä iän-ikuinen
Arvasi ajan olevan,
Tunsi hetken tulleheksi;
Jo veti melan merestä,
Tammen lastun lainehesta,
Sillä kalhasi kavetta,
Iski kynsiä kokolta;
Muut kynnet meni muruiksi,

250. Jäi yksi sakari-sornai.

Pojat siiviltä putosi,
Melskahti merehen miehet,
Sata miestä siiven alta,
Tuhat purstolta urosta;

191—206. Sotian sanat.

199: 4. nahkavaate; pelsit.

205: 3. melskeessä.

224: 1. kynsille.

Itse kokko kopsahtihe,
Kapsahutti kaaripuile,
Kuni puusta koppeloinen,
Kuusen oksalta orava.

Siitä sampoa tavoitti

260. Sormella nimettömällä,
Sammon vuoalti vetehen,
Kaatoi kaiken kirjokammen
Punapurren laitimelta
Keskelle meren sinisen;
Siinä sai muruiksi sampo,
Kirjokansi kappaleiksi.

Niin meni muruja noita,
Sammon suuria paloja
Alle vienojen vesien,

270. Päälle mustien murien,
Ne jäivät ve'en varaksi,
Ahtolaisten aartehiksi;
Siitäp' ei sinä ikänä,
Kuuna kullan valkeana
Vesi puuttune varoja,
Ve'en Ahto aartehia.

Jäipä toisia muruja,
Pienempäisiä paloja
Selälle meren sinisen,

280. Meren laajan lainehille,
Tuulen tuuteltavaksi,
Aaltojen ajeltavaksi.

Niitä tuuli tuutteli,
Meren läikkä läikytteli
Selällä meren sinisen,
Meren laajan lainehilla,
Tuuli maalle työnnytteli,
Aalto rannallen ajeli.

Vaka vanha Wäinämöinen

290. Näki tyrskyn työntelevän,
Hyrsken maalle hylkeävän,
Aallon rannallen ajavan
Noita sampuen muruja,
Kirjokammen kappaleita.

Hän tuosta toki ihastui,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Tuost' on siemenen sikiö,
Alku onnen ainiaisen,

Tuosta kyntö, tuosta kylvö,

300. Tuosta kasvu kaikenlainen,
Tuosta kuu kumottamahan,
Onnen päivä paistamahan
Suomen suurille tiloille,
Suomen maille mairehille!»

Louhi Pohjolan emäntä

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Vielä mä tuohon mutkan muis-
tan,

Mutkan muistan, keinon keksin

Kynnöllesi, kylvöllesi,

310. Karjoillesi, kasvuillesi,

Kuillesi kumottaville,

Päivillesi paistaville:

Tungen kuuhuen kivehen,

Päivän kätken kalliohon,

Annan pakkasen palella,

Vilun ilman viivytellä

Kyntöjasi, kylvöjasi,

Elojasi, toukojasi,

Saatan rautaisen rakehen,

320. Teräksisen tellittelen

Halmehillesi hyville,

Parahille pelloillesi.»

»Nostan karhun kankahalta,

Harvahampahan havuilla

Ruuniasi ruhtomahan,

Tammojasi tappamahan,

Karjojasi kaatamahan,

Lehmiä levittämähän;

Kansan tauilla tapatan,

330. Surmoan sukusi kaiken,

Ett' ei kuulla kuun ikänä

Maailmassa mainittavan.»

Silloin vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ei minua laula Lappi,
Eikä tunge Turjalainen;
Jumalall' on ilman viitta,
Luojaalla avaimet onnen,
Ei katehen kainalossa,

340. Vihan-suovan sormen päässä.»

»Kun ma luome luojahani,
Turvoan Jumalahani,
Saa se toukat touoistani,
Viholliset viljastani,
Tonkimasta toukojani,
Kasvujani kaatamasta,
Orahia ottamasta,
Viljoa vihoamasta.»

350. Tunge turmiot kivehen,

Pahat paina kalliohon,
Vaivat vuorehen valitse,
Elä kuuta kulloinkana,
Aurinkoa milloinkanal»

»Anna pakkasen palella,
Vilun ilman viivytellä
Omia orahiasi,
Kylvämiäsi jyviä;
Sa'a rauaista raetta,

360. Teräksistä telkyttele

Oman auran kääntämille,
Pohjan peltojen perille!»
»Nosta karhu kankahalta,
Viiasta vihainen kissa,
Korvesta kovera-koura,
Havun alta harvahammas
Pohjolan kujan perille,
Pohjan karjan käytäville!»

Siitä Pohjolan emäntä

370. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Jo minulta valta vaipui,
Jo aleni arvioni,
Eloni meni merehen,

Sampo särkyi lainehisin.»

Läksi itkien kotihin,
Polotellen Pohjosehen,
Ei saanut sanottavata
Koko sammosta kotihin;
Veipä kuitenkin vähäisen

380. Sormella nimettömällä,
Kantoi kannen Pohjolahan,
Sai rivan Sariolahan;
Siit' on polo Pohjolassa,
Elo leivätöin Lapissa.

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse maalle mentyänsä
Löyti sampuen muruja,
Kirjokannen kappaleita
Rannalta merelliseltä,

390. Hienoiselta hietiköltä.

Saattoi sampuen muruset,
Kirjokannen kappalehet
Nenähän utuisen niemen,
Päähän saaren terhenisen
Kasvamahan, karttumahan,
Saamahan, satoamahan
Oluiksi ohraisiksi,
Leiviksi rukiisiksi.

Siinä vanha Wäinämöinen

400. Itse tuon sanoiksi virkki:

»Anna luoja, suo Jumala,
Anna onni ollaksemme,
Hyvin ain' eleäksemme,
Kunnialla kuollaksemme
Suloisessa Suomen maassa,
Kaunihissa Karjalassa!»

»Varjele vakainen luoja,
Kaitse kaunoinen Jumala
Miesten mieli-juohtehesta,

410. Akkojen ajatuksista;

382: 2. kädensian; nostimen.

401—434. Varaussanat.

Kaa'a maalliset katehet,
Ve'elliset velhot voit!»

»Ole puolla poikiesi,
Aina lastesi apuna,
Aina yöllisnä tukena,
Päivällisnä vartiana,
Vihoin päivän paistamatta,
Vihoin kuun kumottamatta,
Vihoin tuulen tuulematta,

420. Vihoin saamatta satehen,
Pakkasen palelematta,
Kovan ilman koskematta!»

»Aita rautainen rakenna,
Kivi-linna liitättele
Ympäri minun eloni,
Kahen puolen kansoani
Maasta saaen taivosehen,
Taivosesta maahan asti
Asukseni, ainokseni,
430. Tuekseni, turvakseni,
Jott' ei liika liioin söisi,
Vastus viljalta vitaisi
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana!»

Neljäsviidettä Runo.

*Wäinämöinen lähtee kadonnutta kantelettansa merestä etsimään, jota ei kuitenkaan enää saa käsiinsä 1—76. Tekee sitte koivusta ihan uuden kanteleen, jolla taasen soittaa ja ihastuttaa kaikki, mitä luon-
nossa löytyy 77—354.*

Vaka vanha Wäinämöinen
Arvelevi aivossansa:
»Nytpä soitanto sopisi,
Ilon teentä kelpoaisi
Näillä uusilla oloilla,
Kaunihilla kartanoilla;
Vaan on kantele kaonnut,
Iloni iäti mennyt
Kalaisehen kartanohon,
10. Lohisehen loughikkohon,
Meren hauan haltioille,
Wellamon iki-väelle;
Eikä tuota tuonekana,
Ahto antane takaisin.»
»Oi on seppo Ilmarinen!
Taoit ennen, taoit eilen,
Taopa tänäki päänä,
Tao rautainen harava,
Haravahan piit tiheät,
20. Piit tiheät, varsi pitkä,
Jolla lainehet haroan,
Laposille aallot lasken,
Meren ruoikot ruolle,
23: 3. rukoihin; lapoihin.

Rannat kaikki karhikoille,
Soitto jälle saa'akseni,
Kantelo tavatakseni
Kalaisesta kaartehesta,
Lohisesta loughikosta»
Se on seppo Ilmarinen,
30. Takoja iän-ikuinen
Takoi rautaisen haravan
Varren vaskisen keralla,
Piit takoi satoa syltä,
Varren viittä valmisteli.
Siitä vanha Wäinämöinen
Otti rautaisen haravan,
Astui tietä pikkaraisen,
Kulki matkoa palasen
Teloille teräksisille,
40. Vaskisille valkamoille.
Tuoss' oli purtta, kaksi purtta,
Kaksi valmista venettä
Teloilla teräksisillä,
Vaskisilla valkamoilla,

24: 3. karhin, haravan järeille.

34: 2. s. o. viittä sataa.

Yksi pursi uusi pursi,
Toinen pursi vanha pursi.

Sanoi vanha Wäinämöinen,
Virkki uuelle venolle:

»Lähepä veno vesille,

50. Pursi aalloillen ajaite
Käsivarren kääntämättä,
Peukalon pitelemättä!»

Läksipä veno vesille,
Pursi aalloillen ajoihe;
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse istuihe perähän,
Läksi merta luutimahan,
Lainetta lakaisemahan;
Luopi lumpehet kokohon,

60. Haravoipi rannan raikat,
Ruoposteli ruo'on ruutut,
Ruo'on ruutut, kaislan kaitut,
Joka hauanki harasi,
Karit kaikki karhieli,
Eipä saanut, ei tavannut
Hauin luista soittoansa,
Iki-mennyttä iloa,
Kaonnutta kanteloa.

Vaka vanha Wäinämöinen

70. Astuvi kohen kotia,
Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Itse tuon sanoiksi kertoi:
»Ei tuota enämpi olle
Hauin hampahan iloa,
Kalanluista luikutusta.»

Astuessansa ahoa,
Saloviertä vierressänsä
Kuuli koivun itkeväksi,

80. Puun visan vetistäväksi;
Jopa luoksi luontelihe,
Lähemmäksi laittelihe.

61: 1. veteli; 3. runsut; palaset.

62: 4. ruutut; roskat.

Kysytteli, lausutteli:

»Mit' itket ihana koivu,
Puu vihanta vierettelet,
Vyöhyt valkea valitat?
Ei sua sotahan vieä,
Ei tahota tappelohon.»

Koivu taiten vastaeli,

90. Itse virkki puu vihanta:
»Niinpä muutamatsanovi,
Moniahat arvelevi
Elävän minun ilossa,
Riemussa remuelevan;
Minä hoikka huolissani,
Ikävissäni iloitsen,
Panen pakko-päivissäni,
Murehissa murmattelen.»

»Typeryyttä tyhjää itken,

100 Vajauttani valitan,
Kun olen osatoin raukka,
Tuiki vaivainen varaton
Näillä paikoilla pahoilla,
Lakeilla laitimilla.»

»Osalliset, onnelliset
Tuota toivovat alati
Kesän kaunihiin tulevan,
Suven suuren lämpiävän;
Toisinpä minä typerä,

110. Minä vaivainen varoan:
Kuoreni kolottavaksi,
Lehti-varvat vietäväksi.»

»Useinpa minun utuisen,
Usein utuisen raukan
Lapset kerkeän keväimen
Luokseni lähenteleikse,
Veitsin viisin viiltelevät
Halki mablaisen mahani,
Paimenet pahat kesällä

120. Vievät vyöni valkeaisen,
Ken lipiksi, ken tupeksi,
Kenpä marja-tuohiseksi.»

»Usein minun utuisen,
Usein utuisen raukan
Tytöt allani asuvat,
Vierelläni viehkuroivat,
Lehvät päältä leikkelevät,
Varvat vastoiksi sitovat.»

»Usein minä utuinen,

130. Usein utuinen raukka
Kaaetahan kaski-puiksi,
Pino-puiksi pilkotahan;
Kolmasti tänäi kesänä,
Tänä suurena suvena
Miehet allani asuivat,
Kirvestänsä kitkuttivat
Mun poloisen pään menoksi,
Heikon henkeni lähöksi.»

»Se oli ilo kesästä,

140. Riemu suuresta suvesta;
Ei ole talvi sen parempi,
Lumen aika armahampi.»

»Jopa aina aikaisehen
Mure muo'on muuttelevi,
Pääni painuvi pahaksi,
Kasvot käypi kalveaksi
Muistellessa mustat päivät,
Pahat ajat arvellessa.»

»Siitä tuuli tuskat tuopi,

150. Halla huolet haikeimmat;
Tuuli vie vihannan turkin,
Halla kaunihiin hamehen,
Niin minä vähävarainen,
Minä koito koivu raukka
Jään aivan alastomaksi,
Varsin vaattehettomaksi
Vilussa värisemähän,
Pakkasessa parkumahan.»

Sanoi vanha Wäinämöinen:

160. »Elä itke, puu vihanta,

Vesa lehti vierettele,
Vyöhyt valkea valita!
Saat sinä olevan onnen,
Elon uuen armahamman;
Kohta itkenet ilosta,
Riemusta remahutellet.»

Siitä vanha Wäinämöinen

- Koivun soitoksi kuvasi;
Veisteli kesäisen päivän,
170. Kalkutteli kanteletta
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen;
Veisti kopan kanteletta,
Emäpuun iloa uutta,
Kopan koivusta lujasta,
Emäpuun visaperästä.

Sanoi vanha Wäinämöinen,

Itse lausui, noin nimesi:
»Tuoss' on koppa kanteletta,

180. Emäpuu iki-iloa;
Mistä naulat saatanehe,
Vääntimet perittänehe?»

Kasvoi tammi tanhualla,
Puu pitkä pihan perällä,
Tammessa tasaiset oksat,
Joka oksalla omena,
Omenalla kulta-pyörä,
Kulta-pyörällä kähkönen.

Kun käki kukahtelevi,

190. Sanoin viisin virkkelevi,
Kulta suusta kumpuavi,
Hopea valahtelevi
Kultaiselle kunnahalle,
Hopeiselle mäelle;
Siitä naulat kantelehen,
Vääntimet visaperähän.

Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse virkki, noin nimesi:

- »Sain ma naulat kantelehen,
200. Vääntimet visaperähän;
Vielä uupuvi vähäisen,
Viittä kieltä kanteloinen;
Mistä tuohon kielet saisin,
Äänöset asetteleisin?»

- Läksi kieltä etsimähän,
Astuvi ahoa myöten;
Istui immikkö aholla,
Nuori neitonen norolla,
Ei se impi itkenynnä,
210. Ei varsin ilonnutkana,
Ilman lauloi itseksensä,
Lauloi iltansa kuluksi,
Sulhon toivossa tulevan,
Armahansa aikehessa.

- Vaka vanha Wäinämöinen
Tuonne kengättä kepitti,
Ilman hampsi hattaratta;
Sitte sinnä tultuansa
Alkoi hapsia anella,

220. Itse tuon sanoiksi virkki:

H
»Anna impi hapsiasi,
Kieprukka hivuksiasi,
Kanteloisen kielosiksi,
Ääniksi ilon ikuisen?»

- Antoi impi hapsiansa,
Hienoja hivuksiansa,
Antoi hasta viisi, kuusi,
Sekä seitsemän hivusta,
Siit' on kielet kantelessa,
230. Ääntimet iki-ilossa.

- Saip' on soitto valmihiksi;
Siitä vanha Wäinämöinen
Istuksen alakivelle,
Paaitselle portahalle.

217: 2. riensi; harppasi; 3. varvasrievutta;
sukatta.

219: 2. hivuksia.

222: 1. hempeä; hempukka.

- Otti kantelon käsille,
Ilon itsensä lähemmä,
Kären käänti taivahalle,
Ponnen polville tukesi,
Ääniä asettelevi,

240. Sävelä sääntelevi.
Sai äänet asetetuksi,
Soittonsa sovitetuksi;
Niin käänti ala-käsille,
Poikki puolin polvillensa,
Laski kynttä kymmenkunnan,
Viisi sormea viritti
Kielille kapahumahan,
Sävelille hyppimähän.

- Siinä vanha Wäinämöinen
250. Kun on soitti kanteletta
Käsin pienin, hoikin sormin,
Peukalon ulos kiverin,
Jopa virkki puu visainen,
Vesa lehti vieretteli,
Kukahti käkösen kulta,
Hivus impyen ilosi.

- Sormin soitti Wäinämöinen,
Kielin kantelo kajasi,
Vuoret loukkui, paaet paukkui,

260. Kaikki kalliot tärähti,
Kivet laikkui lainehilla,
Somerot vesillä souti,
Petäjät piti iloa,
Kannot hyppi kankahilla.

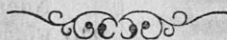
- Kälykset Kalevan naiset
Kesken kirjan neulomisen
Ne tuohon jokena juoksi,
Kaikki virtana vilisi,
Nuoret naiset nauru-suulla,

270. Emännät ilolla mielin
Soittelo kuulemahan,
Iloa imehtimähän.

266: 2. kuva-ompelon.

- Mi oli miehiä lähellä,
 Ne kaikki lakit käessä,
 Mi oli akkoja lähellä,
 Ne kaikki käsi posella,
 Tyttäret vesissä silmin,
 Pojat maassa polvillansa,
 Kanteloista kuuntelivat,
 280. Iloa imehtelivät,
 Sanoivat samalla suulla,
 Yhen kielen kerkesivät:
 »Ei ole tuota ennen kuultu
 Noin suloista soitantoa
 Sinä ilmoisna ikänä,
 Kuuna kullan valkeana.»
 Kuuluvi sorea soitto,
 Kuului kuutehen kylähän;
 Eik' ollut sitä otusta,
 290. Ku ei tullut kuulemahan
 Tuota soittoa suloista,
 Kajahusta kanteloisen.
 Mi oli metsän eläintä,
 Kyykistyivät kynsillehen
 Kanteloista kuulemahan,
 Iloa imehtimähän;
 Ilman linnut lentäväiset
 Varvuille varustelihe,
 Veen kalaset kaiken laiset
 300. Rantahan rakentelihe,
 Matosetki maan alaiset
 Päälle mullan muuttelihe,
 Käänteilevät, kuuntelevat
 Tuota soittoa suloista,
 Kantelen iki-iloa,
 Wäinämöisen wäänätystä.
 Siinä vanha Wäinämöinen
 Kyllä soitteli somasti,
 Kajahutti kaunihisti;
 310. Soitti päivän, soitti toisen
 Yhtehen rupeamahan,
 Yhen aamun atriahan,
 Yhen vyönsä vyötäntähän,
 Yhen paitansa panohon.
 Kun hän soitteli kotona,
 Huonehessa honkaisessa,
 Niin katot kajahtelivat,
 Permannot pemahtelivat,
 Laet lauloi, ukset ulvoi,
 320. Kaikki ikkunat iloitsi,
 Kiukoa kivinen liikkui,
 Patsas patvinen pajahti.
 Kun hän kulki kuusikossa,
 Vaelti petäjikössä,
 Kuusoset kumartelihe,
 Männyt mäellä kääntelihe,
 Kämpöset keolle vieri,
 Havut juurelle hajosi.
 Kun hän liikahti lehdossa,
 330. Tahi astahti aholla,
 Lehot leikkiä pitivät,
 Ahot ainoista iloa,
 Kukat kulkivat kutuhun,
 Vesat nuoret notkahteli.
 318: 1. lattiat; sillat.

Viidesviidettä Runo.

*Pohjolan emäntä laittaa tavattomia tautia Kalevalaan 1—190.
Wäinämöinen parantaa väen mahtavilla lu'uilla ja voiteilla 191—362.*

- Louhi Pohjolan emäntä
Sai sanoman korvihinsa
Wäinölän eleleväksi,
Kalevalan kasvavaksi
Sammon saauilla muruilla,
Kirjokannen kappaleilla.
Tuo tuota kovin kaehti,
Itse aina arvelevi,
Minkä surman suorittaisi,
10. Kunka kuoleman kokisi
Tuolle Wäinölän väelle,
Kansalle Kalevalaisten.
Ukkoa rukoelevi,
Pauannetta palvoavi:
»Oi Ukko ylijumala!
Kaataos Kalevan kansa
Rakehilla rautaisilla,
Neuloilla teräsnenillä,
Tahikka tauilla tapata,
20. Surmoa suku katala,
Miehet pitkille pihoille,
Naiset läävän latioille!»
Tyttö oli Tuonelan sokea,
Loviatar vaimo vanha,
Pahin Tuonen tyttäriä,

- Ilkein Manuttaria,
Alku kaikille pahoille,
Tuhansille turmioille;
Sill' oli muoto mustan lainen,
30. Iho inhon karvallinen.
Tuopa musta Tuonen tyttö,
Ulappalan umpisilmä
Teki tielle vuotehensa,
Pahnansa pahalle maalle;
Selin tuulehen makasi,
Kaltoin säähän karkeahan,
Perin viimahan viluhun,
Kohin päivän koittehesen.
Tuli suuri tuulen puuska,
40. Iästä iso vihuri,
Tuuli tuhman raskahaksi,
Kostutti kohulliseksi
Aholla vesattomalla,
Maalla mättähättömällä.
Kantoi kohtua kovoa,
Vatsan täyttä vaikeata,
Kantoi kuuta kaksi, kolme,
Neljännenki, viiennenki,
Kuuta seitsemän, kaheksan

50. Ympäri yheksän kuuta,
Vaimon vanha'an lukuhun
Kuuta puolen kymmenettä.

Yheksännen kuun lopulla,
Kuun alulla kymmenennen
Kohtu kääntyvi kovaksi,
Painuvi pakolliseksi;
Eikä synny syntyminen,
Luovu luomaiset sikiöt.

Siirrälti sian aloa,

60. Paneutti toisen paikan,
Meni portto poikimahan,
Tuulen lautta lapsimahan
Kahen kallion välihin;
Viien vuoren viukelohon;
Eipä tuolla synty synny,
Luovu luomainen sikiö.

Etsi synnytyös-sioa,
Vatsansa vajennus-maata

Heiluvilla hettehillä;

70. Läikkyyvillä lähtehillä;
Ei siellä sioa saanut,
Vajennusta vatsallensa.

Synnytteli poikiansa,
Vajenteli vatsoansa
Kuohussa tulisen kosken,
Ve'en vankan väänteheessä,
Alla kolmen kosken koprun,
Alla äyrähän yheksän,
Vaan ei vielä synty synny,

80. Kehnon kohtu ei kevene.

Alkoi itkeä iletys,
Parkua paha kuvatus,
Ei tieä mihin menisi,
Kunne kulkea pitäisi
Vatsansa vajentamahan,
Poikiansa poikimahan.

Puhui pilvestä Jumala,
Lausui luoja taivahalta:
»Tuoll' on suolla kolmisoppi,

90. Rannalla meryttä vasten
Pimeässä Pohjolassa,
Sangassa Sariolassa;
Mene sinne poikimahan,
Kohtusi keventämähän,
Siellä silma tarvitahan,
Väkeäsi vuotetahan!»

Tuopa musta Tuonen tyttö,
Ilkeä Manalan impi
Tuli Pohjolan tuville,

100. Sariolan saunan maille
Latomahan lapsiansa,
Saamahan sikiöitänsä.

Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Vei tuon saunahan saloa,
Kylin kylpy-huonehesen
Kyläkunnan kuulematta,
Sanan saamatta kylähän.

Lämmitti saloa saunan,

110. Rikenehen riuahutti,
Oluella ukset voiti,
Kasti kaljalla saranat,
Jott' ei ukset ulvonunna,
Saranat narahtanunna.

Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Kave eukko; luonnon tyttö,

Kave kultainen korea,
Jok' olet vanhin vaimoloita,

120. Ensin emä itselöitä!
Juokse polvesta merehen,
Vyö-lapasta lainehesen,
Ota kiiskiltä kinoa,

64: 3. loukerohon.

81: 3. ilkeä olento; riiviö.

82: 3. kummitus; aave.

110: 1. rientäen.

117—146. Lapsensaajasen sanat.

- Matchelta nujaskata,
 Jolla voit luun lomia,
 Sivelet sivuja myöten,
 Päästät piian pinteistä,
 Vaimon vatsan väänteistä,
 Tästä tuskasta kovasta,
 130. Vatsan työstä vaikeasta!»
 »Kun ei tuosta kyllin liene,
 Oi Ukko ylijumala!
 Tule tänne tarvittaissa,
 Käy tänne kutsuttaessa,
 Tääll' on piika pinteessä,
 Vaimo vatsan väänteessä
 Saunassa savun seassa,
 Kylän kylpy-huonehessal»
 »Ota kultainen kurikka»
 140. Käthesi oikeahan,
 Sillä haittoja hajota,
 Pihtipuoliset porota,
 Lukot luojan lonkahuta,
 Takasalvat poikki taita
 Mennä suuren, mennä pienen,
 Kulkea vähäväkisen!»
 Siinä tuo paha pahennus,
 Tuonen tyttö umpisilmä
 Jopa vatsansa vajenti,
 150. Latoi lapsensa vihaiset
 Alla vaipan vaskikirjan,
 Alla uutimen utuisen.
 Teki poikoa yheksän
 Yhtenä kesäisnä yönä,
 Yhen löylyn lyötävillä,
 Yhen saunan saatavilla,
 Yhestä vatsan väestä,
 Kohun täyestä kovasta.
 Nimittelee poikiansa,
 160. Laaitteli lapsiansa,
 Kun kuki tekemiänsä,

124: 2. näljää; kuottaa.

- Itse ilmi luomiansa:
 Minkä pisti pistokseksi,
 Kunka änkäsi ähyksi,
 Minkä laati luuvaloksi,
 Kunka riieksi risasi,
 Minkä painoi paiseheksi,
 Kunka ruohutti ruveksi,
 Minkä syöjäksi sysäsi,
 170. Kunka ruhtosi rutoksi.
 Jäi yksi nimittämättä,
 Poika pahnän pohjimmainen,
 Senpä sitte käski tuonne,
 Työnti velhoiksi vesille,
 No'iksi noroperille,
 Katehiksi kaikin paikoin.
 Louhi Pohjolan emäntä
 Muut on käski käyä tuonne
 Nenähän utuisen niemen,
 180. Pähän saaren terhenisen;
 Ärrytti äkäiset luomat,
 Tavattomat taudit työnti
 Vasten Wäinölän väkeä,
 Surmaksi su'un Kalevan.
 Pojat Wäinölän potevi,
 Läsivi Kalevan kansa
 Tautia tavattomia,
 Nimen tietämättömiä;
 Alta lattiat lahovi,
 190. Päältä peite märkänevi.
 Silloin vanha Wäinämöinen,
 Tietäjä iän-ikuinen
 Läksi päitä päästämähän,
 Henkiä lunastamahan,
 Läksi Tuonelle sotahan,
 Kera tauin tappelohon.
 164: 3. vatsan väänteeksi, poltoksi.
 165: 3. leiniksi; luutaudiksi.
 172: 2. 3. s. o. viimeiseksi syntynyt; huonoin.
 185: 3. sairastaa.
 186: 1. makaa taudissa.

Saattoi saunan lämpimäksi,
Kivet löylyn lyötäväksi
Puuhuilla puhtahilla,

200. Ve'en tuomilla haloilla;
Vei on vettä verhossansa,
Kantoi vastat varjossansa,
Hauteli haluiset vastat,
Satalatvat lauhutteli.

Löi siitä simaisen löylyn,
Mesi löylyn löyhäytti
Läpi kuumien kivien,
Palavojen pääterojen,
Sanovi sanalla tuolla,

210. Lausui tuolla lausehella:
»Tule nyt löylyhyn Jumala,
Iso ilman lämpimähän,
Tekemähän terveyttä,
Rauhoa rakentamahan!
Pyyhi pois pyhät kipunat,
Pyhät saastat sammuttele,
Lyötä maahan liika löyly,
Paha löyly pois lähetä,
Ettei polta poikiasi,

220. Turmele tekemiäsi!»

»Minkä vettä viskaelen
Noille kuumille kiville,
Se me'eksi muuttukohon,
Simaksi sirhtakohon;
Juoskohon joki metinen,
Sima-lampi laikkukohon
Läpi kiukahen kivisen,
Läpi saunan sammalisen!»

»Ei nyt meitä syyttä syöä,
230. Eikä tauitta tapeta,
Ei luvatta suuren luojan,
Ilman surmatta Jumalan;
Kenpä meitä syyttä söisi,

Suuhunsa omat sanansa,
Päähänsä pahat panonsa,
Ajatukset itsehensä!»

»Jos ei minussa miestä liene,
Urosta ukon pojassa
Rikkehistä riisumahan,

240. Päättehistä päästämähän,
Onp' on itsessä Ukossa,
Joka pilviä pitävi,
Pouta-pilvessä asuvi,
Hattaroissa hallitsevi.»

»Oi Ukko ylijumala,
Pilven päällinen Jumala!
Tule tänne tarvittaissa,
Ajaite anottaessa
Nämä tuskat tuntemahan,

250. Hätäpäivät häätämähän,
Rikonnaiset riisumahan,
Puutunnaiset purkamahan!»

»Tuo mulle tulinen miekka,
Säkehin säilä kannan,
Jolla ma pahat pitelen,
Ilkeät iki asetan,
Tuskat tuulen teitä myöten,
Kivut aavoillen ahoille.»

»Tuonne ma kipuja kiistan

260. Tuonne tuskia manaan
Kivisihin kellarihin,
Rautaisihin raunioihin
Kiviä kivistämähän,
Paasia pakottamahan;
Ei kivi kipuja itke,
Paasi ei vaivoja valita,
Vaikka paljo pantahisi,
Määrättä mätettähisi.»

»Kipu-tyttö Tuonen neiti,

239: 1. pahoista panoista.

251: 1. rikkeet.

252: 1. ryhtymät.

259—312. Kipusanat.

197—354. Parantajan luku.

204: 2. pehmitteli.

211—228. Kylpysanat.

270. Joka istut kipu-kivellä,
Joen kolmen juoksevasa,
Veen kolmen jakaimessa,
Jauhaen kipu-kiveä,
Kipu-vuorta väännätellen!
Käy kivut kereämähän
Kitahan kiven sinisen,
Tahi vieretä vetehen,
Syytäise meren syvähän,
Tuulen tuntumattomahan,
280. Päivän paistamattomahan!»
»Kun ei tuosta kyllin liene,
Kivutar hyvä emäntä,
Vammatar valio vaimo,
Tule kanssa, käy keralla
Tekemähän terveyttä,
Rauhoa rakentamahan!
Tee kivut kivuttomaksi,
Vammat värjymättömäksi,
Jotta saisi sairas maata,
290. Huono huoletta levätä,
Tuskahinen tunnin olla,
Vikahinen vieretellä.»
»Ota kivut kippasehen,
Vaivat vaski-vakkasehen,
Kivut tuonne vieäksesi,
Vammat vaivutellaksesi
Keskelle Kipumäkeä,
Kipuvuoren kukkulata;
Siellä keittäös kipuja
300. Pikkuisessa kattilassa,
Yhen sormen mentävässä,
Peukalon mahuttavassa!»
»Kivi on keskellä mäkeä,
Reikä keskellä kiveä,
Jok' on väätty vääntiällä,
Puhkaistu puraisimella;
Siihen kivut kiskotahan,
- Pahat vammat vallatahan,
Tuskat tuimat tungetahan,
310. Pakkopäivät painetahan
Öin yrittämättömiksi,
Päivin pääsemättömiksi.»
Siitä vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Vielä voiteli vikoja,
Noita vammoja valeli
Yheksillä voitehilla,
Kaheksilla katsehilla,
Sanovi sanalla tuolla,
320. Lausui tuolla lausehella:
»Oi Ukko ylijumala,
Mies on vanha taivahinen!
Iätä iästä pilvi,
Nosta lonka luotehesta,
Länkä lännestä lähetä,
Sa'a mettä, sa'a vettä
Kipehille voitehiksi,
Vammoille valantehiksi!»
»En minä mitänä voine,
330. Kun ei luojani luvanne;
Avun luoja antakohon,
Avun tuokohon Jumala
Minun silmin nähtyäni,
Käsin päällä käytyäni,
Suin sulin puheltuani,
Hengin henkäeltyäni!»
»Kuhun ei käteni käyne,
Käyköhön käet Jumalan;
Kuhun ei sormeni sopine,
340. Sopikohon luojan sormet:
Luoja on somemmat sormet,
Luoja kämmenet käpeät!»
»Tule nyt luoja loitsimahan,
Jumala puhelemahan,
Kaikkivalta katsomahan!

308: 2. vaivat; tuskat.

328: 2. valelemiksi.

Tehkös yöllä terveheksi,
 Päivällä imanteheksi,
 Jott' ei tuska päällä tunnu,
 Kipu keskeä kivistä,
 350. Pakko ei syämmehen paneite,
 Jott' ei tunnu pikkuistana,
 Vaivoa vähäistäkänä,
 Sinä ilmoisna ikänä,
 Kuuna kullan valkeana!»

347: 2. cheäksi; hyväksi; kauniiksi.

Vaka vanha Wäinämöinen,
 Tietäjä iän-ikuinen
 Sillä riisui rikkehiä,
 Purkaeli puuttehia;
 Poies poisti poikenluomat,
 360. Paranti pahat panokset,
 Päästi kansan kuolemasta,
 Kalevan katoamasta.

359: 3. toisen ihmisen panemat viat.

Kuudesviidettä Runo.

*Pohjolan emäntä nostaa karhun Kalevalan karjoja menettämään 1—20. Wäinämöinen kaataa karhun, josta sitte pidetään tavanmu-
kaiset, juhlalliset pidot Kalevalassa 21—606. Wäinämöinen laulaa,
soittaa kantelettansa ja toivottaa tuleviksikin ajoiksi samaa riemullista
elämää Kalevalaan 607—644.*

Sai sanoma Pohjolahan,
Tieto kylmähän kylähän
Wäinölän vironneheksi,
Kalevalan pääsneheksi
Noista nostama-vioista,
Tauista tavattomista.

Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Tuo tuosta kovin pahastui,

10. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Vielä muistan muunki keinon,
Toki toisen tien osoan:
Nostan karhun kankahalta,
Korvesta kovera-kouran
Päälle Wäinölän elojen,
Kalevalan karjan päälle.»

Nosti karhun kankahalta,
Kontion kovilta mailta
Noille Wäinölän ahoille,

20. Kalevalan karjamaille.

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Veli seppo Ilmarinen,
Taos mulle uusi keihäs,

Tao keiho kolmisulka
Varren vaskisen keralla!
Ois' otso otettavana,
Raha-karya kaattavana
Ruuniani ruhtomasta,

30. Tammojani tahtomasta,
kaatamasta karjoani,
Lehmiä levittämästä.»

Seppo keihyen takovi,
Eikä pitkän, ei lyhyen,
Takoi keski-laaullisen:
Sen susi sulalla seisoi,
Kontio terän kohalla,
Hirvi hiihti suoverossa,
Varsa varrella samosi,

40. Peura potki ponnen päässä.

Satoi siitä uutta lunta,
Hiukan hienoista vitä
Sykysyisen uuhenn verran,
Verran talvisen jäniksen;
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse virkki, noin nimesi:
»Mieleni minun tekevi,

47—144. Karhunpyytäjän sanat.

Mieli käyä Metsolassa,
Metsän tyttöjen tykönä,
50. Sinipiikojen piholla.»
»Lähen miehistä metsälle,
Urohista ulkotöille;
Ota metsä miehiksesi,
Urohiksesi Tapio,
Auta onni ottamahan,
Metsän kaunis kaatamahan!»

»Mielikki metsän emäntä,
Tellervo Tapion vaimo!
Kytke kiinni koiroasi,
60. Rakentele rakkiasi
Kuusamisehen kujahan,
Talahasen tammisehen!»

»Otsonen metsän omena,
Mesikämmen källeröinen!
Kun kuulet minun tulevan,
Miehen aimo astelevan,
Kytke kynnet karvoihisi,
Hampahat ikenihisi,
Ettei koske konsakana,

70. Liikuta lipeänänä!»
»Otsoseni, ainoiseni,
Mesikämmen kaunoiseni!
Lyöte maata mättähälle,
Kaunihille kalliolle,
Hongat päällä huojumassa,
Kuuset päällä kuulumassa;
Siinä otso pyörteleite,
Mesikämmen käänteileite,
Kuni pyy pesänsä päällä,

80. Hanhi hautomaisillansa!»
Siinä vanha Wäinämöinen
Kuuli koiran haukkuvaksi,
Penun julki juttavaksi
Pikkusilmäisen pihalla,
Tasakärsän tanhuilla,

Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Luulin kukkuvan käkösen,
Lempilinnun laulelevan,
Ei käki kukahakana,

90. Lempilintu laulakana,
Täällä on koirani komehin,
Otukseni oivallisin
Otsosen tuvan ovella,
Miehen kaunon kartanolla.»

Vaka vanha Wäinämöinen
Siinä otsosen tapasi,
Säteriset sängyt kaati,
Siat kultaiset kumosi,
Sanovi sanalla tuolla,

100. Lausui tuolla lausehella:

»Ole kiitetty Jumala,
Ylistetty luoja yksin,
Kun annoit otson osaksi,
Salon kullan saalihiksi!»
Katselevi kultoansa,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Otsoseni, ainoiseni,
Mesikämmen kaunoiseni!
Elä suutu suottakana,

110. En minä sinua kaannut,
Itse vierit vempeltä,
Häirahit havun selältä
Puhki puiset kaatioksi,
Halki haljakan havuisen;
Sykysyiset säät lipeät,
Päivät pilviset pimeät.»

»Metsän kultainen käkönen,
Kaunis karva röyhetyinen!
Heitä nyt kylmille kotosi,

120. Asunmaasi autiaksi,
Koivun-oksainen kotosi,
Vasun-varpainen majasi;
Lähe kuulu kulkemahan,
Metsän auvo astumahan,
Käymähän käpeä kenkä,

70: 2. liukkaanakaan; nopeanakaan.

83: 3. rähiseväksi; riiteleväksi.

- Sinisukka sipsomahan
 Näiltä pieniltä pihoilta,
 Kapeilta käytäviltä
 Urohoisehen väkehen,
 130. Miehisehen joukkiohon!
 Ei siellä pahoin pietä,
 Ei eletä kehnon lailla,
 Sima siellä syötetähän,
 Mesi nuori juotetahan
 Tulevalle vierahalle,
 Saavalle käkeävälle.»
 »Lähe nyt tästä kuin lähetki,
 Tästä pienestä pesästä
 Alle kuulun kurkihirren,
 140. Alle kaunihiin katoksen;
 Niin sä luikkaos lumella,
 Kuni lumme lammin päällä,
 Niin sä haihaos havulla,
 Kuni oksalla oraval»
 »Siitä vanha Wäinämöinen,
 Laulaja iän-ikuinen
 Astui soitellen ahoja,
 Kajahellen kankahia
 Kera kuulun vierahansa,
 150. Kanssa karva-lallusensa;
 Jo soitto tupahan kuului,
 Alle kattojen kajahus.
 Virkahti väki tuvassa,
 Kansa kaunis vieretteli:
 »Kuulkottes tätä kumua,
 Salon soittajan sanoja,
 Käpylinnun kälkytystä,
 Metsän piian pillin ääntä!»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 160. Itse ennätti pihalle;
 Vierähti väki tuvasta,
 Kansa kaunis lausutteli:
 »Joko on kulta kulkemassa,
 Hopea vaeltamassa,
 Rahan armas astumassa,
 Tenka tietä poimimassa;
 Mesiänkö metsä antoi,
 Ilveksen salon isäntä,
 Koska laulaen tulette,
 170. Hyreksien hiihtelette?»
 Vaka vanha Wäinämöinen
 Tuossa tuon sanoiksi virkki:
 »Sanomiks' on saukko saatu,
 Virsiksi Jumalan vilja,
 Sillä laulaen tulemme,
 Hyreksien hiihtelemme.»
 »Eikä saukko ollekana,
 Eikä saukko, eikä ilves,
 Itse on kuulu kulkemassa,
 180. Salon auyo astumassa,
 Mies vanha vaeltamassa,
 Verkanuttu vieremässä;
 Kun lie suotu vierahamme,
 Ovet auki paiskatkatte,
 Vaan kun lie vihattu vieras,
 Kiinni lyökätte lujahan!»
 Väki vastaten sanovi,
 Kansa kaunis vieretteli:
 »Terve otso tultuasi,
 190. Mesikämmen käytyäsi
 Näille pestyille pihaille,
 Kaunoisille kartanoille!»
 »Tuota toivoin tuon ikäni,
 Katsoin kaiken kasvin-aian
 Soivaksi Tapion torven,
 Metsän pillin piukovaksi,
 Kulkevaksi metsän kultan,
 Saavaksi salon hopean
 Näille pienille pihaille,
 200. Kapeille käytäville.»
 »Toivoin kuin hyveä vuotta,
 Katsoin kuin kesän tuloa,
 Niinkun suksi uutta lunta,

- Lyly liukasta lipua,
Neiti nuorta sulhokaista,
Punaposki puolisoa.»
»Illat istuin ikkunoissa,
Aamut aitan portahilla,
Veräjällä viikkokauet,
210. Kuukauet kujaisten suussa,
Talvikauet tanhuilla;
Lumet seisoin tanteriksi,
Tanteret suliksi maiksi,
Sulat maat somerikoiksi,
Somerikot hiesukoiksi,
Hiesukot vihottaviksi;
Ajattelin aamut kaikki,
Päivät päässäni pitelin:
Missä viikon otso viipyi,
220. Salon armas aikaeli,
Oisiko Wirohon viernyt,
Maasta Suomen sorkehtinut.»
Siitä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Minne vienen vierahani,
Kulettanen kultaiseni,
Tokko laittanen latohon,
Pannen panna-huonehesen?»
Väki vastaten sanovi,
230. Kansa kaunis viereteli:
»Tuonne vienet vierahamme,
Kulettanet kultaisemme
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen;
Siell' on syömät suoriteltu,
Juoma-neuvot jou'uteltu,
Kaikki sillat siivottuna,
Lakaistuna lattiaiset,
Kaikki vaimot vaatehtinna
240. Pukemihin puhtahisin,
Soreihin pää-somihin,
Valkeihin vaattehisin.»
- Siitä vanha Wäinämöinen
Itse virkki, noin nimesi:
»Otsoseni, lintuseni,
Mesikämmen kääröseni!
Viel' on maata käyäkseksi,
Kangasta kavutaksesi.»
»Lähes nyt kulta kulkemahan,
250. Armas maata astumahan,
Mustasukka muikumahan,
Verkahousu vieremähän,
Käymähän tiasen teitä,
Varpusen vaeltamia
Alle viien viilohirren,
Alle kuuen kurkiaisen!»
»Varo'otte vaimo raukat,
Ettei karja kammastuisi,
Pieni vilja pillastuisi,
260. Vikoisii emännän vilja
Tullessa otson tuville,
Karvaturvan tunkeitessa!»
»Pois on pojat porstuasta,
Piijat pihtipuolisista
Uron tullessa tupahan,
Astuessa aimo miehen!»
»Metsän otsonen omena,
Metsän kaunis källeröinen!
Ellös piikoja pelätkö,
270. Kassapäitä kammastelko,
Eläkä vaimoja varoa,
Sure syltty-sukkaisial
Mi on akkoja tuvassa,
Ne on kaikki karsinahan
Miehen tullessa tupahan,
Astuessa aika poian!»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Terve tänneki Jumala
Alle kuulun kurkiaisen,
280. Alle kaunihin katoksen!

251: 2. julkisesti käymään.

255: 3. sileäksi veistetyn hirren.

215: 2. hienoksi mullaksi.

Mihin nyt heitän hempuseni,
Lasken karvalalluseni?»

Väki vastahan sanovi:

»Terve terve tultuasi!
Tuohon liitä lintusesi,
Kulettele kultaisesi
Petäjäisen pienan päähän,
Rautaisen rahin nenähän,
Turkin tunnusteltavaksi,

290. Karvojen katseltavaksi!»

»Elä otso tuosta huoli,
Eläkä pane pahaksi,
Jos tulevi turkin tunti,
Karvojen katsanto-aika;
Ei tuhota turkkiäsi,
Karvojasi ei katsota
Herjosten hetalehiksi,
Vaivaisien vaattehiksi.»

Siitä vanha Wäinämöinen

300. Otatti otsolta turkin,
Pani aitan parven päähän,
Lihat liitti kattilahan,
Kuparihin kullattuhun,
Vaski-pohjahan patahan.

Jo oli pa'at tulella,
Vaski-laiat valkealla,
Täpittynä, täytettynä
Liioilla liha-muruilla,
Suolat saatettu sekahan,

310. Jotk' oli tuotu tuonnempata,
Saatu suolat Saksan maalta,
Vienan päälliltä vesiltä,
Souttu Suolasalmen kautta,
Laivan päältä laskettuna.

Kun oli keitto keitettynä,
Saatu kattilat tulelta,
Jopa saalis saatettiin,
Käpylintu käytettiin

297: 2. ryysyiksi.

307: 1. pakattuna.

Päähän pitkän pintapöyan
320. Kulmaisihin kuppiloihin

Simoa sirettämähän,
Olosia ottamahan.

Petäjäst' oli pöytä tehty,
Vait vaskesta valettu,
Lusikkaiset hopeasta,
Veitset kullasta kuvattu;
Kupit kaikki kukküsilla,
Vait varpe-laitasilla
Metsän mieli-antehia,

330. Salon kullan saalihia.

Siinä vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kummun ukko kultarinta,
Tapion talon isäntä,
Metsolan metinen vaimo,
Metsän ehtoisa emäntä,
Mies puhas Tapion poika,
Mies puhas, punakypärä,
Tellervo Tapion neiti,

340. Kanssa muu Tapion kansa,

Tule nyt häihin härkösesi,
Pitkävillasi pitoihin!
Nyt on kyllin kystä syöä,
Kyllin syöä, kyllin juoa,
Kyllin itsensä piteä,
Kyllin antoa kylälle.»

Väki tuossa noin sanovi,
Kansa kaunis vieretteli:

»Miss' on otso syntynynnä,

350. Rahan karva kasvanunna,

Tokko tuo olilla syntyi,
Kasvoi saunan karsinassa?»

Silloin vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ei otso olilla synny,
Eikä riihi-ruumenilla,

327: 3. kukkuralla; harjapäänänsä.

355—458. Karhun syntyi.

- Tuoll' on otso synnytelty,
Mesikämmen käännytelty
Luona kuun, malossa päivän,
360. Otavaisen olkapäillä,
Ilman impien tykönä,
Luona luonnon tyttärien.»
»Astui impi ilman äärtä,
Neiti taivahan napoa,
Kävi pilven piirtä myöten,
Taivahan rajoja myöten
Sukassa sinertävässä,
Kirjavassa kaplukassa,
Villa-vakkanen käessä,
370. Karva-koppa kainalossa;
Viskoi villan pään vesille,
Laski karvan lainehille;
Tuota tuuli tuutteli,
Ilma lieto liikutteli,
Ve'en henki heilutteli,
Aalto rannalle ajeli,
Rannalle salon simaisen,
Nenähän metisen niemen.»
»Mielikki metsän emäntä,
380. Tapiolan tarkka vaimo
Koppoi kuontalon vesiltä,
Villat hienot lainehilta.»
»Siitä liitti liukkahasti,
Kapaloitsi kaunihisti
Vaahterisehen vasuhun,
Kaunoisehen kätkeyhen,
Nostatti kapalo-nuorat,
Vitjat kultaiset kuletti
Oksalle olovimmalle,
390. Lehvälle leveimmälle.»
»Tuutteli tuttuansa,
Liekkutteli lempeänsä
Alla kuusen kukka-latvan,
Alla penseän petäjän;
- Siinä otsosen sukesi,
Jalokarvan kasvatteli
Vieressä metisen viian,
Simaisen salon sisässä.»
»Kasvoi otso kaunihiksi,
400. Yleni ylen ehoksi:
Lyhyt jalka, lysmä polvi,
Tasa-kärsä talleroinen,
Pää levyt, nenä nykerä,
Karva kaunis röyhetyinen;
Ei ollut vielä hampahia,
Eikä kynsiä kyhätty.»
»Mielikki metsän emäntä
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Kyheäisin kynnet tuolle,
410. Kanssa hampahat hakisin,
Kun tuo ei vioille saisi,
Painuisi pahoille töille.»
»Niin otso valansa vannoi
Polvilla metsän emännän,
Eessä julkisen Jumalan,
Alla kasvon kaikkivallan,
Ei tehäksensä pahoja,
Ruveta rumille töille.»
»Mielikki metsän emäntä,
420. Tapiolan tarkka vaimo
Läksi hammasta hahuhun,
Kynsiä kyselemään
Pihlajilta piukeilta,
Katajilta karkeilta,
Jukaisilta juurikoilta,
Kesun kannoilta kovilta;
Eipä sieltä kynttä saanut,
Eikä hammasta tavannut.»
»Honka kasvoi kankahalla,
430. Kuusi kummulla yleni,
423: 2. lujilta.
425: 1. kovilta.
426: 1, 2. kesun kanto on kovettunut,
piikkainen kanto.

374: 2. kevyt; hiljainen.

385: 2. koriin; kesseliin.

Hongassa hopea-oksa,
Kulta-oksa kuusosessa;
Ne kapo käsin tavoitti,
Niistä kynsiä kyhäsi,
Niitä liitti leukaluuhun,
Ikenihin istutteli.»

»Siitä laski lallokkinsa,

Ulos lempensä lähetti,

Pani suota soutamahan,

440. Vintoa vitaisemahan,

Ahoviertä astumahan,

Kangasta kapuamahan;

Käski käyä kaunihisti,

Soreasti sorkutella,

Elellä ajat iloiset,

Kulutella kuulut päivät

Suon selillä, maan navoilla,

Kisa-kangasten perillä,

Käyä kengättä kesällä,

450. Sykysyllä syylingittä,

Asua ajat pahemmat,

Talvi-kylmät kyhmästellä

Tuomisen tuvan sisässä,

Havulinnan liepehellä,

Kengällä korean kuusen,

Katajikon kainalossa,

Alla viien villa-vaipan,

Alla kaapuan kaheksan;

Sieltä sain nyt saalihini,

460. Ehätin tämän eräni.»

Väki nuori noin sanovi,

Väki vanha virkkelevi:

»Mitä tehen metsä mieltä,

Metsä mieltä, korpi kostui,

Ihastui salon isäntä,

Taipui ainoinen Tapio,

Jotta antoi ainokkinsa,

Menetti mesikkisensä;

Oliko keihon keksimistä,

470. Eli nuolen noutamista?»

Vaka vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Hyvin meihin metsä mieltä,

Metsä mieltä, korpi kostui,

Ihastui salon isäntä,

Taipui ainoinen Tapio.»

»Mielikki metsän emäntä,

Tellervo Tapion neiti,

Metsän neiti muoto kaunis,

480. Metsän piika pikkarainen

Läksi tietä neuvomahan,

Rastia rakentamahan,

Tien vieriä viittomahan,

Matkoa opastamahan;

Veisti pilkat pitkin puita,

Rastit vaaroihin rakenti

Jalon otsosen oville,

Rahasaaren rantehille.»

»Sitte sinne tultuani,

490. Perillen osattuani

Ei ollut keihon keksimistä,

Ampuen ajelemistä;

Itse vieri vempelältä,

Horjahti havun selältä,

Risut rikkoi rintapäänsä,

Varvut vätsänsä hajotti.»

Siitä tuon sanoiksi virkki,

Itse lausui, noin nimesi:

»Otsoseni, aimoiseni,

500. Lintuseni, lempiseni!

Päästä nyt tänne pää-ripasi,

Pujota puraisimesi,

Heitä harvat hamppahasi,

Liitä leukasi leveät!

Eläkä pane pahaksi,

Jos meille mikä tulisi,

485: 2. pilkut.

501: 4. pääpukusi!

Luien luske, päien pauke,
Kova hammasten kolina.»

»Jo otan nenän otsolta

510. Nenän entisen avuksi,

En ota osattomaksi,

Enkä aivan ainoaksi.»

»Otan ma otsolta korvan

Korvan entisen avuksi,

En ota osattomaksi,

Enkä aivan ainoaksi.»

»Otan ma otsolta silmän

Silmän entisen avuksi,

En ota osattomaksi,

520. Enkä aivan ainoaksi.»

»Otan ma otsan otsolta

Otsan entisen avuksi,

En ota osattomaksi,

Enkä aivan ainoaksi.»

»Otan ma otsolta turvan

Turvan entisen avuksi,

En ota osattomaksi,

Enkä aivan ainoaksi.»

»Otan ma otsolta kielen

530. Kielen entisen avuksi,

En ota osattomaksi,

Enkä aivan ainoaksi.»

»Sen nyt mieheksi sanoisin,

Urohoksi arveaisin,

Joka umpiluut lukisi,

Saisi sarja-hampahuiset

Leuasta teräksisistä

Rusamilla rautaisilla.»

Eipä toista tullutkana,

540. Ei ollut urosta tuota;

Itse umpiluut lukevi,

Sarja-hampahat sanovi

525: 4. kuonon.

535: 2. hampaat.

536: 2. hammasjadat.

538: 1. rusikoilla; kourilla.

Alla luisten polviensa,
Rautaisten rusamiensa.

Otti hampahat otsolta,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Metsän otsonen omena,

Metsän kaunis källeröinen!

Nyt on matka käyäksesi,

550. Retki reiahellaksesi

Tästä pienestä pesästä,

Matalaisesta majasta

Korkeampahan kotihin,

Avarampahan asuhun.»

»Lähe nyt kulta kulkemahan,

Rahan armas astumahan

Sivutse sikojen teistä,

Poikki porsasten poluista

Vasten varvikko-mäkeä,

560. Kohti vuorta korkeata

Petäjähän penseähän,

Honkahan havu-satahan!

Hyvä siin' on ollaksesi,

Armas aikaellaksesi

Kuuluvilla karjan kellon,

Luona tiukujen tirinän.»

Vaka vanha Wäinämöinen

Jo tuli kotihin tuolta,

Väki nuori noin sanovi,

570. Kansa kaunis lausutteli:

»Minne saatit saalihisi,

Kunne ennätit eräsi;

Lienet jälle jättänyynnä,

Uhkuhun upottanunna,

Suo-mutihin sortanunna,

Kaivanunna kankahasen?»

Vaka vanha Wäinämöinen

Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Enpä jälle jättänyynnä,

580. Uhkuhun upottanunna,

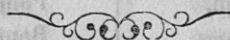
Siinä koirat siirteleisi,

Linnut liiat peitteleisi;

- Enkä suohon sortanunna,
 Kaivanunna kankahasen,
 Siinä toukat turmeleisi,
 Söisi mustat muurahaiset.»
 »Tuonne saatin saalihini,
 Ehätin erän vähäni
 Kulta-kunnahan kukulle,
 590. Vaski-harjun hartioille;
 Panin puuhun puhtahasen,
 Honkahan havu-satahan
 Oksalle olovimmalle,
 Lehvälle leveimmälle
 Iloksi inehmisille,
 Kunnioiksi kulkioille.»
 »Ikenin panin itähän,
 Silmin loin on luotehesen,
 Enkä aivan latvasehen;
 600. Oisin luonut latvasehen,
 Siinä tuuli turmeleisi,
 Ahava pahoin panisi;
 Enkä pannut maa-varahan,
 Oisin pannut maa-varahan,
 Siat siinä siirteleisi,
 Alakärsät kääntelesi.»
 Siitä vanha Wäinämöinen
 Laikahtihe laulamahan
 Illan kuulun kunniaksi,
 610. Päivän päätyvän iloksi.
 Sanoi vanha Wäinämöinen,
 Itse lausui, noin nimesi:
 »Piä nyt pihti valkeata,
 Jotta lauloa näkisin,

- Lauloa luku tulevi,
 Suuni soia tahtelevi.»
 Siinä lauloi, jotta soitti,
 Pitkin iltoa iloitsi,
 Lausui laulunsa lopulla,
 620. Itse virkki viimeiseksi:
 »Anna toisteki Jumala,
 Vastaki vakainen luoja,
 Näin näissä ilottavaksi,
 Toiste toimiteltavaksi,
 Näissä häissä pyylypoian,
 Pitkävillaisen pioissal»
 »Anna ainaki Jumala,
 Toisteki totinen luoja,
 Rastia rakettaviksi,
 630. Puita pilkoteltaviksi
 Urohisessa väessä,
 Miehisessä joukkiossa!»
 »Anna ainaki Jumala,
 Toisteki totinen luoja,
 Soivaksi Tápion torven,
 Metsän pillin piukovaksi
 Näillä pienillä pihoilla,
 Kapeilla kartanoilla!»
 »Päivät soisin soitettavan,
 640. Illat tehtävän iloa
 Näillä mailla mantereilla,
 Suomen suurilla tiloilla,
 Nuorisossa nousevassa,
 Kansassa kasuavassa.»
-
- 625: 3. pyyleän, ison pojan.

Seitsemäsviidettä Runo.

Kuu ja aurinko laskeutuvat Wäinämöisen soittoa kuulemaan; Pohjolan emäntä saapi ne käsiinsä, kätkee vuoren sisään ja varastaa tulenki Kalevalan tuvilta 1—40. Ylijumala Ukko oudoksuu pimeyttä taivaalla ja iskee tulta uudeksi kuuksi ja auringoksi 41—82. Tuli putoaa maalle ja Wäinämöinen Ilmarisen kanssa lähtee siitä etsimään 83—126. Ilman impi kertoo heille, tulen joutuneen Ahuen järveen ja siellä kalalta niellyksi 127—312. Wäinämöinen ja Ilmarinen lähtevät niinisellä nuotalla kalaa pyytämään, jota sillä eivät saa. 313—364.

Vaka vanha Wäinämöinen
Kauan soitti kanteletta,
Sekä soitti, jotta lauloi,
Jotta ilmankin iloitsi.

Soitto kuului kuun tupihin,
Ilo päivän ikkunoille,
Kuu tuvastahan tulevi,
Astui koivun konkelolle,
Päivä päättyi linnastansa,
10. Loihe latvahan petäjän
Kanteletta kuulemahan,
Iloa imehtimähän.

Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Siitä päivän kiinni saapi,
Kuuhen käsin tavoitti,
Kuun on koivun konkelolta,
Päivän latvasta petäjän;
Ne kohta kotihin saattoi,
20. Pimeähän Pohjolahan.

Kätki kuun kumottamasta
Kirjarintahan kivehen,
Lauloi päivän paistamasta
Vuorehen teräksisehen,

Itse tuossa noin saneli:
»Ellös täältä ilman pääskö,
Nousko kuu kumottamahan,
Pääskö päivä paistamahan,
Kun en käyne päästämähän,
30. Itse tulle noutamahan
Yheksän orihin kanssa,
Yhen tamman kantamalla!»

Kun oli kuun kulettanunna,
Sekä päivän saattanunna
Pohjolan kivimäkehen,
Rautaisehen kalliohon,
Jopa valkean varasti,
Tulen Wäinölän tuvilta;
Sai tuvat tulettomaksi,
40. Pirtit valkeattomaksi.

- Jo oli yö alin-omainen,
 Pitkä pilkkosen pimeä,
 Oli yö Kalevalassa,
 Noilla Wäinölän tuvilla,
 Sekä tuolla taivahassa,
 Ukon ilman istumilla.
- Tukela on tuletta olla,
 Vaiva suuri valkeatta,
 Ikävä inehmisien,
50. Ikävä itsen Ukonki.
 Tuo Ukko ylijumala,
 Itse ilman suuri luoja,
 Alkoi tuota ouostella,
 Arvelee, ajattelevi,
 Mikä kumma kuun e'essä,
 Mikä terhen päivän tiessä,
 Kun ei kuu kumotakana,
 Eikä päivä paistakana.
- Astui pilven äärtä myöten,
60. Taivahan rajoja myöten
 Sukassa sinertävässä,
 Kirjavassa kaplukassa,
 Kävi kuuta etsimähän,
 Päiveä tapoamahan;
 Eipä kuuta löyäkänä,
 Päiveä tapoakana.
- Tulta iski ilman Ukko,
 Valahutti valkeata
 Miekalla tuliterällä,
70. Säilällä säkenevällä;
 Iski tulta kyntehensä,
 Järskytti jäsenehensä
 Ylähällä taivosessa,
 Tähtitarhojen tasalla.
- Saipa tulta iskemällä,
 Kätkevi tulikipunan
 Kulaisehen kukkarohon,
 Hopeisehen kehä'an,

- Antoi neien tuutella;
80. Ilman immen vaapotella
 Kuun uuen kuvoamaksi,
 Uuen auringon aluksi.
- Neiti pitkän pilven päällä,
 Impi ilman partahalla
 Tuota tulta tuuitteli,
 Valkeaista vaapotteli
 Kultaisessa kätkyessä,
 Hihnoissa hopeisissa.
- Hopeiset orret notkui,
90. Kätkyt kultainen kulisi,
 Pilvet liikkui, taivot naukui,
 Taivon kannet kallistihe
 Tulta tuuteltaessa,
 Valkeaista vaapottaissa.
- Impi tulta tuuitteli,
 Vaapotteli valkeaista,
 Tulta sormilla somitti,
 Käsien vaali valkeaista,
 Tuli tuhmalta putosi,
100. Valkea varattomalta,
 Kätösiltä käänteliän,
 Sormilta somitteliän.
- Taivas reikihin repesi,
 Ilma kaikki ikkunoihin;
 Kirposi tulikipuna,
 Suikahti puna soronen,
 Läpi läikkyyi taivosista,
 Puhki pilvistä pirisi,
 Läpi taivahan yheksän,
110. Halki kuuen kirjokannen.
 Sanoi vanha Wäinämöinen:
 »Veli seppo Ilmarinen!
 Lähtekämme katsomahan,
 Saakamme opastumahan,
 Mikä tuo tuli tulonen,
 Outo valkea valahti

- Yläisistä talvosista
Alaisihin maa-emihin:
Jos olisi kuun kehänen,
120. Eli päivän pyöryläinen.»
Läksivät urosta kaksi,
Astuivat, ajattelivat,
Miten tuonne tullaksensa,
Ja kuten osataksensa
Tulen siirtymä-sioille,
Valkean valanto-maille.
Joki joutuvi etehen,
Melkeän meren tapainen;
Siinä vanha Wäinämöinen
130. Alkoi veisteä venettä,
Alla korven kolkutella,
Toinen seppo Ilmarinen
Laati kuusesta meloja,
Petäjästä järkäleitä.
Sai venonen valmihiksi
Hankoinensa, airoinensa;
Niin veivät venon vesille,
Soutelevat, joutelevat
Ympäri Nevan jokea,
140. Nevan nientä kiertelevät.
Ilmatar ihana impi,
Vanhin luonnon tyttäristä,
Tuopa vastahan tulevi
Puhutellen, lausutellen:
»Mitä miehiä olette,
Kuinka teitä kutsutahan?»
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Merimiehiä olemme,
Minä vanha Wäinämöinen,
150. Toinen seppo Ilmarinen;
Vaan sano oma sukusi,
Kuin sinua kutsutahan?»
Vaimo tuon sanoiksi virkki:
»Minä olen vanhin vaimoksia,

- Vanhin ilman impilöitä,
Ensin emä itselöitä,
»Joll' on vihki viien vaimon,
Muoto kuuen morsiamen;
Minne te menette miehet,
160. Kunne läksitte urohot?»
Sanoi vanha Wäinämöinen,
Itse virkki, noin nimesi:
»Tukehtui tulonen meiltä,
Vaipui meiltä valkeainen,
Viikon on tuletta oltu,
Pimeissä piileskelty;
Nyt on meillä mielessämme
Mennä tulta tietämähän,
Jok' on tullut taivahasta,
170. Päältä pilvien puonnut.»
Vaimo tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
»Tuli on tuima tie'ettävä,
Valkeainen vaaittava;
Jo teki tuli tekoset,
Valkea vahingot laati:
Tuikahti tulikipuna,
Putosi puna keränen
Luojan luomilta tiloilta,
180. Ukon ilman iskemiltä
Läpi taivahan tasaisen,
Halki tuon ihalan ilman,
Puhki reppänän retuisen,
Kautta kuivan kurkihirren
Tuurin uutehen tupahan,
Palvoisen laettomahan.»
»Sitte sinne tultuansa
Tuurin uutehen tupahan
Panihe pahoille töille,
190. Löihe töille törkeille,
Rikkoi rinnat tyttäriltä,
Neitosilta nannit näppi,

Turmeli pojalta polvet,
Isännältä parran poltti.»

»Äiti lastansa imetti
Kätkeyssä vaivaisessa,
Tuohon tultua tulonen
Jo teki pahinta työtä,
Poltti lapsen kätkeystä,

200. Poltti paarmahat emolta;
Se lapsi meni Manalle,
Toki poika Tuonelahan,
Ku oli luotu kuolemahan,
Katsottu katoamahan
Tuskissa tulen punaisen,
Vaikeissa valkeaisen.»

»Niin emo enemmän tiesi,
Ei emo Manalle mennyt,
Se tunsu tulen manata,

210. Valkeaisen vaivutella
Läpi pienen neulan silmän,
Halki kirvehen hamaran,
Puhki kuumen tuuran putken,
Pitkin pellon pientarettä.»

Vaka vanha Väinämöinen
Itse ennätti kysyä:

»Kunne tulet tuosta läksi,
Kunne kiihti kipunat
Tuurin pellon pientarelta,

220. Metsällenkö vai merelle?»

Vaimo vastaten sanovi,
Itse virkki, noin nimesi:
»Tuli tuosta mennessänsä,
Valkeainen vierressänsä
Ensin poltti paljo maita,
Paljo maita, paljo soita,
Viimein vierähti veteen,
Aaltoihin Aluen järven,
Se oli syttyä tulehen,

230. Säkehinä säihkyellä.»

»Kolmasti kesäisnä yönä,
Yheksästi syksy-yönä
Kuohui kuusien tasalle,
Ärjyi päälle äyrähien
Tuon tuiman tulen käsissä,
Varin valkean väessä.»

»Kuohui kuiville kalansa,
Arinoille ahvenensa;
Kalat tuossa katselevat,

240. Ahvenet ajattelevat,
Miten olla, kuin eleä;
Ahven itki aittojansa,
Kalat kartanoisiansa,
Kiiski linnoa kivistä.»

»Läksi ahven kyrmy-niska,
Tavoitti tuli soroista,
Eipä ahven saanutkana;
Niin meni sinervä siika,
Se nieli tuli soroisen,

250. Vajotteli valkeaisen.»

»Jo vettyi Aluen järvi,
Pääsi päältä äyrästensä
Siallensa entiselle
Yhtenä kesäisnä yönä.»

»Oli aikoa vähäisen,
Tuli tuska nieliälle,
Vaikea vajottajalle,
Pakko paljo syönehelle.»

»Uiskenteli, kuiskenteli,

260. Uipi päivän, uipi toisen
Siikasaarien sivuja,
Lohiluotojen lomia,
Tuhannen nenätse niemen,
Sa'an saaren kainalotse;
Joka niemi neuvon pisti,
Joka saari sai sanoman:
»Ei ole vienossa ve'essä,
Aluessa ankehessa

Kalan kurjan nieliätä,
270. Katalan kaottajata
Näissä tuskissa tulosen,
Vaivannoissa valkeaisen.»»

»Niin kuuli kulea kuuja,
Nieli tuon sinervän süän;
Oli aikoa vähäisen,
Tuli tuska nieliälle,
Vaikkea vajottajalle,
Pakko paljo syönehelle.»

»Uiskenteli, kuiskenteli,
280. Uipi päivän, uipi toisen
Lohiluotojen lomia,
Kalahauin kartanoita,
Tuhannen nenitse niemen,
Sa'an saaren kainaloitse;
Joka niemi neuvon pisti,
Joka saari sai sanoman:
»Ei ole vienossa ve'essä,
Aluessa ankehessa
Kalan kurjan appajata,

290. Katalan kaottajata
Tuskissa tulen palavan,
Vaivannoissa valkeaisen.»»

»Niin tuli halea hauki,
Nieli tuon kulean kuujan;
Oli aikoa vähäisen,
Tuli tuska nieliälle,
Vaikkea vajottajalle,
Pakko paljo syönehelle.»

»Uiskenteli, kuiskenteli,
300. Uipi päivän, uipi toisen
Lokkiluotojen lomitse,
Kajavan kivikaritse,
Tuhannen nenäitse niemen,
Sa'an saaren kainaloitse;
Joka niemi neuvon pisti,
Joka saari sai sanoman:
»Ei ole vienossa ve'essä,
Aluessa ankehessa

Kalan kurjan nieliätä,
310. Katalan kaottajata
Tuskissa tulen palavan,
Vaivannoissa valkeaisen.»»

Vaka vanha Wäinämöinen,
Toinen seppo Ilmarinen,
Nuotan niinisen kutovi,
Katajaisen kaikuttavi,
Sen painoi paju-vesillä,
Raian kuorilla rakenti.

Vaka vanha Wäinämöinen
320. Työnti naiset nuottaselle;
Läksi naiset nuottaselle,
Sisarekset silpomahan,
Soutelevat, luitelevat
Niemi nientä, saari saarta
Lohiluotojen lomatse,
Siikasaarien sivutse
Ruskeahan ruoikkohon,
Kaunihiisen kaislikkohon.

Pyritähän, pyyetähän,
330. Ve'etähän, vellotahan,
Nurin nuotta potketahan,
Väärin veetähän apaja,
Ei saa'a sitä kaloa,
Kuta kilvoin pyyetähän.

Veljekset vesille läksi,
Miehet nuotalle menevät;
Pohetahan, potketahan,
Ve'etähän, vennotahan
Lahen suita, luo'on päitä,

340. Kalevan kivikaria,
Ei saa'a kaloa tuota
Mitä tarkoin tarvittihin,
Tullut ei halea hauki
Vienoilta lahen vesiltä,
Eikä suurelta selältä;
Kalat pienet, verkot harvat.

322. 2. vetämään; tempomaan.

- Jo tuossa kalat valitti,
 Hauki hauille sanovi,
 Kysyi siika säynähältä,
 350. Lohi toiselta lohelta:
 »Joko kuoli kuulut miehet,
 Katosi Kalevan poiat,
 Liina-nuotan nuikuttajat,
 Lanka-paulan laaittäjat,
 Suuren tarpoimen talujat,

Pitkän varren vaikuttajat?»

- Kuuli vanha Wäinämöinen,
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Ei ole kuollehet urohot,
 360. Kaatunut Kalevan kansa;
 Yksi kuoli, kaksi syntyi,
 Joill' on tarpoimet paremmat,
 Varret vaaksoa pitemmät,
 Nuotat kahta kauheammat.»

Kahdeksasviidettä Runo.

Laitetaan liinainen nuotta ja lühdetään sillä tulen niellyttä kalaa pyytämään, ja saadaan kala 1—192. Tuli löydetään kalan vatsasta, vaan karka'aa taas äkkiä pois ja polttaa pahasti Ilmarisen poskia ja küsiä 193—248. Tuli kohoaa metsään, polttaa paljo maita ja menee aina etemmäksi, kunnes lopulta saadaan kiinni ja viedään pimeihin Kalevalan tupiin 249—290. Ilmarinen paranee tulen vioista 291—372.

Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Tuosta tuumille tulevi,
Ajeleiksen arveloille
Nuotan liinaisen kutoa,
Satahisen saautella.

Jopa tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:

- »Onko liinan kylväjätä,
10. Kylväjätä, kyntäjätä,
Verkko valmistellakseni,
Satasilmä saa'akseni
Kalan kurjan tappajaksi,
Katalan kaottajaksi?»

Löytähän vähäisen maata,
Paikkaa palamatointa
Suurimmalla suon selällä,
Kahen kantosen lomassa.

- Kannon juuri kaivetahan,
20. Sieltä löytyi liinan siemen
Tuonen toukan kätköksestä,
Maan maon varustamista.

1—372. Tulen luku.

Olipa tuhkia läjänen,
Koko kuivia poroja
Purren puisen polttamilta,
Venehen kyettämiltä;
Siihen liina kylvettiin,
Kypeniin kynnettiin,
Rannalle Aluen järven,

30. Peltohon saviperähän.

Siitä silloin taimi nousi,
Pensi pellavas peritöin,
Liina liitotoin yleni
Yhtenä kesäisnä yönä.

Yöllä liina kylvettiin,
Kuutamella kynnettiin,
Perattiin, koirittihin,
Nyhettiin, riivittihin,
Terävästi temmottihin,

40. Rotevasti rohkittihin.

Vietihin likohon liina,
Sai pian lionneheksi;

32: 1. levesi; haaroi.

37: 2. eroitettiin koirakset pois.

Nopeasti nostettiin,
Kiirehsti kuivattiin.

Kohta tuotihin kotihin,
Pian luista luistettiin,
Loteasti loukuttiin,
Lipeästi lipsuttiin.

Hapeasti harjattiin,
50. Hämysillä häpsittiin,

Joutui kohta kuontalolle,
Välehemmin värttinälle
Yhtenä kesäisnä yönä,
Kahen päivyen kesellä.

Sen sisaret kehreävät,
Kälykset kävyille lyövät,
Veljet verkoksi kutovat,
Apet ainoille panevat.

Siinäkö käpynen kääntyi,
60. Palautui paino-palko,

Kun sai nuotta valmihiksi,
Lanka-paula laituksi
Yhtenä kesäisnä yönä,
Vielä puolessa sitäki.

Saipa nuotta valmihiksi,
Lanka-paula laituksi,
Perältä satoa sylvä,
Siulat seitsentä satoa;
Sen kivistivät somasti,

70. Lau'ustivat laatusasti.

Nuoret nuotalle menevät,
Vanhat koissa arvelevat:
Tokko tuota saatanehe,
Mitä mielin pyyetähän.

Ve'etähän, vennotahan,
Pyyetähän, pynnetähän,
Ve'etähän pitkin vettä,

48: 2. lihdottiin.

50: 1. puhteella; 2. kammattiin; harjattiin(?).

60: 2. kalvin, jota vastaan verkon silmät
kutoessa solmitaan.

68: 1. reidet; sivut.

Pohetahan poiken vettä,
Saa'ahan vähän kaloja,

80. Kiiskiä kiro-kaloja,
Ahvenia ruotaisia,
Särkiä sapikkahia,
Ei saatu sita kaloa,
Kuta vasten nuotta tehty.

Sanoi vanha Wäinämöinen:

»Oi on seppo Ilmarinen,
Lähtekämme itse tuonne
Kera verkkojen vesille»

Läksivät urosta kaksi,
90. Veivät verkkonsa vesille,
Yksi siula heitettiin
Saarehen selällisehen,
Siula toinen heitettiin
Niitty-kannan niemeksehen,
Nostin tuonne laaitahan
Vanhan Wäinön valkamahan.

Pohetahan, potketahan,
Ve'etähän, vennätähän,
Saa'ahan kaloja kyllin,

100. Ihveniä, ahvenia,
Tuimenia, taimenia,
Lahnoja, lohi-kaloja,
Kaikkia ve'en kaloja,
Ei saa'a kaloa tuota,
Kuta vasten nuotta tehty,
Lanka-paula laaittuna.

Silloin vanha Wäinämöinen
Vielä verkkoja lisäsi,
Jatkoi siuloja sivulta

110. Viillä syli-sa'alla,
Köyttä saalla seitsemällä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Viekämme syville verkot,
Etemmähä etäkämme,

100: 1. ihven äänimuutos ahvenesta.

101: 1. tuimen s. k. taimen äänivaihdok-
sella.

Vetäkämme vettä vielä
Toki toinenkin apajas!»

Verkot vietihin syville,
Ennätettiin etemmä,
Ve'ettiin vettä vielä

120. Toki toinenkin apajas.

Siinä vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Wellamo ve'en emäntä,
Ve'en eukko ruoko-rinta!
Tules paian muuttelohon,
Vaattehen vajehtelohon!
Sinull' on rytinen paita,
Meren vaahdi vaippa päällä,
Tuulen tyttären tekemä,

130. Aallottaren anteleva,

Minä annan liina-paian,
Panen aivan aivinaisen,
Se on Kuuttaren kutoma,
Päivättären kehreämä.»

»Ahto aaltojen isäntä,
Sata-hauan hallitsia!
Ota virpi viittä syltä,
Salko seitsentä tapoa,
Jolla selät seuruelet,

140. Meren pohjat seuruelet,

Nostat ruotaisen romuen,
Kaiotat kalaisen karjan
Tämän nuotan nostimille,
Sata-lauan laskimille
Kalaisista kaartehesta,
Lohisista loukeroista,
Suurilta selän navoilta,
Synkiltä syvänteiltä,
Päivän paistamattomilta,

150. Hiekan hieromattomilta.»

Pikku mies merestä nousi,
Uros aalloista yleni,

127: 3. kaihilainen; kaislainen.

137: 2. pitkä vesa, viisa.

Seisovi meren selällä,
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Onko tarve tarpojata,
Puun pitkän piteliätä?»

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Onpa tarve tarpojata,

160. Puun pitkän piteliätä.»

Mies pieni, uros vähäinen
Hongan rannalta hotasi,
Puun pitkän petäjäkystä,
Paaen painoi tarpoimeksi,
Kyselevi, lauselevi:

»Tarvonko väen mukahan,
Oikein olan takoa,
Vai tarvon asun mukahan?»

Vanha viisas Wäinämöinen

170. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Jos tarvot asun mukahan,
Äiä on siinä tarpomista.»

Mies pieni, uros vähäinen
Jo nyt tuossa tarpaisevi,
Tarpovi asun mukahan,
Kaiotti kaloja paljon
Tuon on nuotan nostimille,
Sata-lauan laskimille.

Seppe airoilla asuvi,

180. Vaka vanha Wäinämöinen

Itse on nuotan nostajana,
Lanka-paulan lappajana,
Sanoi vanha Wäinämöinen:
»Jo nyt on kalainen kärjä,
Tämän nuotan nostimilla,
Sata-lauan laskimilla.»

Siitä nuotta nostetahan,
Puretahan, puistetahan
Venehesen Wäinämöisen;

190. Saa'ahan kalainen karhi,
Kut' oli vasten nuotta tehty,
Lanka-paula laahtuna.

- Vaka vanha Wäinämöinen
 Viiletti venehen maalle,
 Sivuhun sinisen sillan,
 Päähän portahan punaisen;
 Siivosi kalaisen karhin,
 Purki ruotaisen romuen,
 Sai sieltä hanean hauin,
 200. Kut' oli viikon pyyettynä.
 Silloin vanha Wäinämöinen
 Itse tuossa arvelevi:
 »Ruohinko käsin ruveta
 Ilman rauta-rukkaisitta,
 Kivisittä kintahitta,
 Vaskisitta vanttuhitta?»
 Senpä kuuli Päivän poika,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 »Minä hauin halkoaisin,
 210. Tohtisin käsiksi käyä,
 Kun oisi isoni puukko,
 Veitsi valta-vanhempani.»
 Vieri veitsi taivosesta,
 Puukko pilvistä putosi,
 Pää kulta, terä hopea,
 Vieri vyölle Päivän poian.
 Niin pätevä Päivän poika
 Tuon veitsen käsin tavoitti,
 Sillä hauin halkaisevi,
 220. Suu-levän levittelevi;
 Vatsassa hanean hauin
 Löytähän kulea kuuja,
 Vatsassa kulean kuujan
 Siell' oli sileä siika.
 Halkaisi sileän siian,
 Sai sieltä sini-keräsen
 Siian suolen soukerosta,
 Kolmannesta koukerosta.
 Kehitti sini-keräsen,
 230. Sisältä sini-keräsen
 Putosi puna-keräsen,
 Purki tuon puna-keräsen,
 Keskeltä puna-keräsen,
 Tapasi tuli-sorosen,
 Jok' oli tullut taivosesta,
 Puhki pilvien puonnut,
 Päältä taivosen kaheksan,
 Ilmalta yheksänneltä.
 Wäinämöisen arvellessa,
 240. Millä tuota vietänehe
 Tupihin tulettomihin,
 Pimeihin pirttilöihin,
 Jopa tuikahti tulonen,
 Pääsi käestä Päivän poian,
 Poltti parran Wäinämöisen,
 Sepolta sitäi pahemmin
 Tuli poltti poskipäitä,
 Käsiänsä kärventeli.
 Meni siitä mennessänsä
 250. Aalloitse Aluen järven,
 Karkasi katajikkole,
 Niin paloi kataja-kangas,
 Kohautti kuusikkohon,
 Poltti kuusikon komean,
 Vieri, vieläkin etemmä,
 Poltti puolen Pohjan maata,
 Sakaran Savon rajoa,
 Kahen puolen Karjalata.
 Vaka vanha Wäinämöinen
 260. Itse läksi astumahan,
 Ylös korpehen kohosi,
 Tuon tuiman tulen jälille;
 Tapasi tulosen tuolta
 Kahen kannon juuren alta,
 Leppä-pökkölön sisästä,
 Laho-kannon kainalosta.
 Siinä vanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 »Tulonen Jumalan luoma,

198: 3. roukkion; ko'on.

203: 1. tohdinko; rohkenenko.

270. Luoma luojan valkeainen!
 Syyttäpä menit syville,
 Asiatta aivan kauas,
 Teet paremmin, kun paloat
 Kivisehen kiukahasen,
 Kytkei het kypenihi,
 Himmennäi het hiilihi,
 Päivällä pieltäväksi
 Kotapuissa koivuisissa,
 Yöllä piileteltäväksi
280. Kehän kultaisen kuvussa.»
 Tempasi tuli-kipunan
 Palavoihin pakkuloihin,
 Koivun kääpihin kovihin,
 Vaskisehen kattilahan;
 Kantoi tulta kattilassa,
 Koivun kuorella kuletti
 Nenähän utuisen niemen,
 Päähän saaren terhenisen;
 Sai tuvat tulelliseksi,
290. Pirtit valkealliseksi.
 Itse seppo Ilmarinen
 Syrjin syöstihe merehen,
 Veäikse vesikivelle,
 Ranta-paaelle paneikse,
 Tuskissa tulen palavan
 Vaikeissa valkeaisen.
 Siinä tulta tummenteli,
 Valkeaista varventeli,
 Sanovi sanalla tuolla,
300. Lausui tuolla lausehella:
 »Tulonen Jumalan luoma,
 Panu poika aurinkoisen!
 Mikä sun pani pahaksi,
 Jotta poltit poskiani,
 Kuumotit kupehiani,
 Ääriäni ärjöttelit?»
 »Millä nyt tulta tummentelen,
 Valkeaista varventelen,
 Teen tulen tehottomaksi,
310. Valkean varattomaksi,
 Ettei viikkoa vihoisi,
 Kovin kauan karvastaisi?»
 »Tule tyttö Turjan maalta,
 Neiti laskeite Lapista,
 Hyyssä sukka, jäässä kenkä,
 Hallassa hamehen helmat,
 Hyinen kattila käessä,
 Jäinen kauha kattilassa;
 Viskoa vilua vettä,
320. Rüttehistä ripsuttele
 Paikoille palanehille,
 Tulen tuhmille vihoille!»
 »Kun ei tuosta kyllin liene,
 Tule poika Pohjolasta,
 Lapsi täyestä Lapista,
 Mies pitkä Pimentolasta,
 Korpikuusien kokoinen,
 Suopetäjän suuruhimen,
 Hyiset kintahat käessä,
330. Hyiset saappahat jalassa,
 Hyinen lakki pääläella,
 Hyinen vyöhyt vyölle vyötty!»
 »Tuo'os hyytä Pohjolasta,
 Jäätä kylmästä kylästä!
 Paljo on hyytä Pohjolassa,
 Jäätä kylmässä kylässä,
 Hyyss' on virrat, jäässä järvet,
 Ilmat kaikki iljenessä,
 Hyiset hyppivät jänikset,
340. Jäiset karhut kärkelevät
 Keskellä lumi-mäkeä,
 Lumi-väärän liepehellä,
 Hyiset joutsenet joluvat,
 Jäiset sorsat soutelevat
 Keskellä lumi-jokea,
 Jäisen kosken korvaksella.»

320: 1. jääsekaista.

343: 3. uiskentelevat; liikkuvat, kulkevat
 keveästi.

»Hyytä kelkalla vetäös,
Jäätä reellä reutoellos
Tuiman tunturin laelta,
350. Vaaran vankan liepeheltä!

Sillä hyyllä hyy'yttele,
Jää-vilulla jäähyttele
Tulen viemiä vikoja,
Panun tuiki paahattamia!»

«Kun ei tuosta kyllin liene,
Oi Ukko ylijumala,
Ukko pilvien pitäjä,
Hattarojen hallitsia!

354: 3. paistamia.

Iätä iästä pilvi,

360. Jänkä lännestä lähetä,
Syrjin yhtehen syseä,
Lomatusten loukahuta!
Sa'a hyytä, sa'a jäätä,
Sa'a voietta hyveä
Paikoille palanehille,
Vian tuiki tullehille!»

Sillä seppo Ilmarinen

Tuota tulta tummenteli,
Valkeata vaimenteli,

370. Sai seppo paranneheksi,
Entisellehen ehoksi

Tuimista tulen vioista.

Yhdeksäsviidettä Runo.

Ilmarinen takoo uuden kuun ja auringon, mutta ei saa niitä valaisemaan 4—74. Wäinämöinen tiedustelee arvalta, kuun ja auringon Pohjolassa vuoren sisässä olevan, lähtee Pohjolaan, tappelee Pohjolan väen kanssa ja saapi voiton 75—230. Käypi kuuta ja auringoa vuoresta katsomaan, mutta ei pääse sisälle 231—278. Pala'aa kotia aseita taottamaan, joilla kiskoisi vuoren auki. Ilmarisen niitä takoessa pelkää Pohjolan emäntä itsellensäki pahoin käyvän, ja laskee kuun ja auringon vuoresta 279—362. Wäinämöinen nähtyänsä kuun ja auringon taivaalla, tervehtää niitä ja toivottaa, että aina kulkisivat kauniisti ja saattaisivat onnea maille 363—422.

Ain' on päivä paistamatta,
Kuu kulta kumottamatta
Noilla Wäinölän tuvilla,
Kalevalan kankahilla;
Vilu viljalle tulevi,
Karjoille olo kamala,
Outo ilman lintusille,
Ikävä imehnosille,
Kun ei konsa päivytt paista,
10. Eikä kuuhuet kumota.

Hauki tiesi hauan pohjat,
Kokko lintujen kulennan,
Tuuli haahen päiväyksen;
Ei tieä imehnon lapset,
Milloin aamu alkanevi,
Milloin yö yrittänevi
Nenässä utuisen niemen,
Päässä saaren terhenisen.

Nuoret neuvoa pitävät,
20. Ikäpuolet arvelevat,
Kuinka kuutta lietänehe,
Päivättä elettänehe
Noilla raukoilla rajoilla,
Poloisilla Pohjan mailla.
Neiet neuvoa pitävät,
Orpanat osaelevat,
Päätyvät sepon pajahan,
Sanovat sanalla tuolla:

»Nouse seppo seinän alta,
30. Takoja kiven takoa
Takomahan uutta kuuta,
Uutta auringon keheä!
Pah' on kuun kumottamatta,
Outo päivän paistamatta.»
Nousi seppo seinän alta,
Takoja kiven takoa

- Takomahan uutta kuuta,
Uutta auringon kehäistä;
Kuun on kullasta kuvasi,
40. Hopeasta päivän laati.
Tuli vanha Wäinämöinen,
Ovelle asetteleikse,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Oi on seppo veikkoseni!
Mitä paukutat pajassa,
Ajan kaiken kalkuttelet?»
Se on seppo Ilmarinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kuuta kullaista kuvoan,
50. Hopeista aurinkoa
Tuonne taivahan laelle,
Päälle kuuen kirjokannen.»
Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
Jo nyt laait joutavia!
Ei kumota kulta kuuna,
Paista päivänä hopea.»
Seppo kuuhuen kuvasi,
60. Takoi päivän valmihiksi,
Noita nosteli halulla,
Kaunibisti kannatteli,
Kuun on kuusen latvasehen,
Päivän pitkän männyn päähän;
Hiki vieri viejän päästä,
Kaste kantajan otsasta
Työssä tuiki työlähässä,
Nostannassa vaikeassa.
Saipa kuun kohotetuksi,
70. Auringon asetetuksi,
Kuum on kuusen kukkuralle,
Päivyyen petäjän päähän;
Eipä kuu kumotakana,
Eikä päivytt paistakana.
Silloin vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Nyt on aika arvan käyä,
Miehen merkkiä kysyä,
Minne meiltä päivä päätyi,
80. Kunne meiltä kuu katosi.»
Itse vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen
Leikkasi lepästä lastut,
Laittoi lastut laaullessa,
Kävi arvat kääntämähän,
Sormin arvat suortamahan,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Kysyn luojalta lupoa,
90. Vaain varsin vastinetta:
Sano totta luojan merkki,
Juttele Jumalan arpa,
Minne meiltä päivä päätyi,
Kunne meiltä kuu katosi,
Kun ei ilmoisna ikänä
Nähä noita taivahalla?»
»Sano arpa syytä myöten,
Elä miehen mieltä myöten,
Tuo tänne toet sanomat,
100. Varimat liitot liikahuta!
Jos arpa valehteleisi,
Niin arvo alennetahan,
Arpa luoahan tulehen,
Merkki miesten poltetahan.»
Toi arpa toet sanomat,
Merkki miesten vastoavi,
Sanoi päivän saaneheksi,
Kuun tuonne kaonneheksi
Pohjolan kivimäkehen,
110. Vaaran vaskisen sisähän.
Vaka vanha Wäinämöinen
Siitä tuon sanoiksi virkki:
»Jos ma nyt lähen Pohjolahan,
Pohjan poikien poluille,

83: 3. jotka arpaseulalle pantiin.

81–104. Arvan sanat.

- Saan ma kuun kumottamahan,
Päivä-kullan paistamahan.»
Jopa läksi, jotta joutui
Pimeähän Pohjolahan,
Astui päivän, astui toisen,
120. Päivänäpä kolmantena
Jo näkyvi Pohjan portti,
Kivi-kummut kuumottavi.
Ensin huuti huikahutti
Tuolla Pohjolan joella:
»Tuokatte venettä tänne
Joen poikki päästäkseni!»
Kun ei huuto kuulunutta,
Eikä tuotuna venettä,
Keräsi kekosen puita,
130. Kuivan kuusen lehväsiä,
Teki tulen rantaselle,
Saavutti savun sakean;
Tuli nousi taivahalle,
Savu ilmahan sakeni.
Louhi Pohjolan emäntä
Itse päätyi ikkunahan,
Katsoi tuonne salmen suuhun,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mi tuolla tuli palavi,
140. Tuolla saaren salmen suulla?
Pieni on sota-tuliksi,
Suuri nuotta-valkeiksi.»
Itse poika Pohjolaisen
Pian pistihe pihalle
Katsomahan, kuulemahan,
Tarkasti tähyämähän:
»On tuolla joen takana
Mies kempi kävelemässä.»
Siinä vanha Wäinämöinen
150. Jo huhusi toisen kerran:
»Tuo venettä Pohjan poika,
Wäinämöiselle venettä!»
Niin sanovi Pohjan poika,
Itse lausui, vastaeli:
- »Ei täältä venehet joua,
Tule sormin soutimina,
Kämmenin käsi-meloina
Poikki Pohjolan joestal.»
Siinä vanha Wäinämöinen
160. Arvelee, ajattelevi:
»Sep' ei miesi lienekänä,
Ku on tieltä myösteleikse.»
Meni haukina merehen,
Siikana sila-joelle,
Pian uipi salmen poikki,
Välehen välin samosi,
Astui jalan, astui toisen,
Pohjan rannalle rapasi.
Niin sanovi Pohjan poiat,
170. Paha parvi pauhoavi:
»Käypä Pohjolan pihalle!»
Meni Pohjolan pihalle.
Pohjan poikaset sanovat,
Paha parvi pauhoavi:
»Tules Pohjolan tupahan!»
Meni Pohjolan tupahan;
Jalan polki porstuahan,
Laski kääkähän kätensä,
Siitä tunkihe tupahan,
180. Ajoihe katoksen alle.
Siellä miehet mettä juovat,
Simoa sirettelevät,
Miehet kaikki miekka vyöllä,
Urohot sota-aseissa
Pään varalle Wäinämöisen,
Surmaksi Suvantolaisen.
Nuo kysyivät tullehelta,
Sanoivat sanalla tuolla:
»Ku sanoma kurjan miehen,
190. Tuuma uinehen urohon?»
Vaka vanha Wäinämöinen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kuusta on sanomat kummat,
Päivästä iki-imehet;

Minnes meiltä päivä päätyi,
Kunnes meiltä kuu katosi?»

Pohjan poikaset sanovi,
Paha parvi lausueli:

»Tuonne teiltä päivä päätyi,

200. Päivä päätyi, kuu katosi
Kirja-rintahan kivehen,
Rautaisehen kalliohon;
Sielt' ei pääse päästämättä,
Selviä selittämättä.»

Silloin vanha Wäinämöinen

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Kun ei kuu kivistä pääsne,

Pääsne päivä kallioista,

Käykämme käsi-rysyhyn,

210. Ruvetkamme miekkasille!»

Veti miekan, riisti rauan,

Tempasi tupesta tuiman,

Jonka kuu kärestä paistoi,

Päivä västistä välähyi,

Hepo seisovi selällä,

Kasi naukui naulan tiessä.

Mittelivät miekkojansa,

Koittelivat korttiansa;

Olipa pikkuista pitempi

220. Miekkä vanhan Wäinämöisen,

Yhtä ohrasen jyveä,

Olen kortta korkeampi.

Mentihin ulos pihalle,

Tasarinnan tanterelle;

Siitä vanha Wäinämöinen

Löip' on kerran leimahutti,

Löipä kerran, löipä toisen,

Listi kun naurihin napoja,

Lippasi kun liinan päitä

230. Päitä Pohjan poikasien.

Siitä vanha Wäinämöinen

Kävi kuuta katsomahan,

Päiveä kerittämähän

Kirja-rinnasta kivistä,

Vuoresta teräksisestä,

Rautaisesta kallioista.

Astui tietä pikkuruisen,

Kulki matkoa vähäisen,

Niin näki vihannan saaren,

240. Saarell' on komea koivu,

Koivun alla paasi paksu,

Alla paaen kallioinen,

Yheksin ovia eessä,

Saoin salpoja ovilla.

Keksi piirtämän kivessä,

Valeviivan kalliossa;

Veti miekkansa tupesta,

Kirjoitti kivehen kirjan

Miekkalla tuli-terällä,

250. Säilällä säkenevällä,

Katkesi kivi kaheksi,

Paasi kolmeksi pakahdui.

Vaka vanha Wäinämöinen

Katsovi kiven rakohon,

Siellä kyyt olutta juovat,

Maot vierrettä vetävät

Kirjavan kiven sisässä,

Maksan-karvaisen malossa.

Sanoi vanha Wäinämöinen,

260. Itse lausui noin nimesi:

»Sentähen emäntä-raukat

Vähemmin olutta saavat,

Kunp' on kyyt oluen juovat,

Maot viertehen vetävät.»

Leikkasip' on pään maolta,

Katkoi kaulan käärmeheheltä,

Sanovi sanalla tuolla,

Lausui tuolla lausehella:

»Elköhön sinä ikänä,

270. Tämän päiväyden perästä

Kyyt juoko olosiamme,

Maot mallas-juomiamme!»

Siitä vanha Wäinämöinen,

Tietäjä iän-ikuinen

Kourin koitteli ovia,
Salpoja sanan väellä;
Ei ovet käsin avau,
Salvat ei sanoista huoli.

Silloin vanha Wäinämöinen
280. Itse tuon sanoiksi virkki:

»Akka mies asehitoinna,
Konna kirves-kuokatoimna.»
Kohta lähtevi kotia
Alla päin, pahoilla mielin,
Kun ei vielä kuuta saanut,
Eikä pärveä tavannut.

Sanoi lieto Lemminkäinen:
»Ohoh vanha Wäinämöinen!
Miks' et ottanut minua

290. Kanssasi karehtiaksi,
Oisi lukot luikahtanna,
Takasalvat taittununna,
Pääsnyt kuu kumottamahan,
Nousnut päivä paistamahan.»

Vaka vanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi virkki:

»Ei salvat sanoilla taitu,
Lukot loihulla murene,
Eikä kourin koskemalla,

300. Käsivarsin vääntämällä.»

Meni sepponsa pajahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Ohoh seppo Ilmarinen!
Taos kuokka kolmihaara,
Tao tuuria tusina,
Avaimia aika kimppu,
Jolla kuun kivistä päästän,
Päivän päästän kalliosta.»

Se on seppo Ilmarinen,

310. Takoja iän-ikuinen

Takoi miehen tarpehia,
Takoi tuuria tusinan,

Avaimia aika kimpun,
Kelpo kimpun keihäitä,
Eikä suurta, eikä pientä,
Takoi kerran keskoisia.

Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Siitti siivet sulkinensa,

320. Levahutti lentämähän;

Lenteli liki kotia,
Tuosta loihe loitommaksi,
Poikki Pohjolan merestä
Sepon Ilmarin pajalle.

Aukoi seppo ikkunansa,
Katsoi kuin tulisi tuuli;
Ei ollut tulento tuulen,
Oli harmoa havukka.

Se on seppo Ilmarinen

330. Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Mit' olet otus hakeva,
Istut alla ikkunani?»

Lintu kielelle paneikse,
Havukkainen haastelevi:
»Ohoh seppo Ilmarinen,
Takoja alin-omainen,
Kun olet kovin osaava,
Varsin taitava takoja!»

Sanoi seppo Ilmarinen,

340. Itse lausui, noin nimesi:

»Ei tuo kumma ollekana,
Jos olen takoja tarkka,
Kun olen taivoa takonut,
Ilman kantta kalkutellut.»

Lintu kielelle paneikse,
Havukkainen haastelevi:
»Mitä seppo siitä laait,
Kuta rautio rakennat?»

Se on seppo Ilmarinen

350. Sanan vastaten sanovi:

»Taon kaula-renkahaista
Tuolle Pohjolan akalle,

- Jolla kiinni kytketähän
Vaaran vankan liepehesen.»
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas
Jo tunsu tuhon tulevan,
Hätäpäivän päälle saavan,
Heti loihe lentämähän,
360. Pääsi poies Pohjolahan.
Laski kuun kivistä irti,
Päästi päivän kalliosta,
Itse muuksi muutaltihe,
Kyhäsihe kyyhkyiseksi;
Lenteä lekuttelevi
Sepon Ilmarin pajahan,
Lenti lintuna ovelle,
Kyyhkyisenä kynnykselle.
Se on seppo Ilmarinen
370. Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Mitä lintu tänne lennit,
Tulit kyyhky kynnykselle?»
Vastasi otus ovelta,
Virkkoi kyyhky kynnykseltä:
»Tuota lienen kynnyksellä
Sanomata saattamassa,
Jopa kuu kivistä nousi,
Päivä pääsi kalliosta.»
Se on seppo Ilmarinen
380. Kävi itse katsomahan,
Astuvi pajan ovelle,
Katsoi tarkan taivahalle,
Katsoi kuun kumottavaksi,
Näki päivän paistavaksi.
Meni luoksi Wäinämöisen,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Ohoh vanha Wäinämöinen,

- Laulaja iän-ikuinen!
Käypä kuuta katsomahan,
390. Päiveä tähyämähän,
Jo ovat tarkoin taivahalla,
Sioillansa muinaisilla.»
Vaka vanha Wäinämöinen
Itse pistihe pihalle,
Varsin päätänsä kohotti,
Katsahtavi taivahalle:
Kuu oli nousnut, päivä pääsnyt,
Taivon aurinko tavannut.
Silloin vanha Wäinämöinen
400. Sai itse sanelemahan,
Sanovi sanalla tuolla,
Lausui tuolla lausehella:
»Terve kuu kumottamasta,
Kaunis kasvot näyttämästä,
Päivä-kulta koittamasta,
Aurinko ylenemästä!»
»Kuu-kulta kivistä pääsit,
Päivä kaunis kalliosta,
Nousit kullaisna käkenä,
410. Hopeisna kyyhkyläisnä
Elollesi entiselle,
Matkoillesi muinaisille.»
»Nouse aina aamusilla
Tämän päivänki perästä;
Teepä meille terveyttä,
Siirrä saama saatavihin,
Pyytö päähän peukalomme,
Onni onkemme nenähän!»
»Käy nyt tiesi tervehenä,
420. Matkasi imantehena,
Päätä kaari kaunihisti,
Pääse illalla ilohon!»

Viisikymmenes Runo.

Neiti Marjatalle syntyy poika puolukasta 4—350. Poika ka-
toaa pienenä ja löydetään viimein suosta 351—424. Tuodaan vanha
ukko ristimään, mutta ukko ei risti (isätöintä) poikaa, ennenkun tut-
kittaisi ja päätettäisi (jos olisi henkiin jätettävä) 425—440. Wäi-
nämöinen tulee asiata tutkimaan ja päättää kummanlaisen pojan kuo-
letettavaksi, mutta puolikuinen poika nuhtelee häntä väärtin tuomitse-
masta 441—474. Ukko ristii pojan Karjalan kuninkaaksi, josta Wäi-
nämöinen suuttuu ja lähtee myötyriksi pois, ennustamalla, että häntä
vielä kerran kaivataan uutta sampoja, kanteletta ja valoa kansalle lait-
tamaan; hän laskee vaskisella veneellä maan ja taivaan väliin, jossa
vieläki lienee, mutta kanteleen ja suuret laulunsa jätti kansalle perin-
nöksi 475—512. Loppurunot 513—620.

Marjatta korea kuopus

Se kauan kotona kasvoi,
Korkean ison kotona,
Emon tuttavan tuvilla;
Piti viiet vitjat poikki,
Kuuat renkahat kulutti
Isonsa avaimilla,
Helmassa helottavilla.

Puolen kynnystä kulutti

10. Helevillä helmoillansa,
Puolen hirttä päänsä päältä
Sileillä silkkillänsä,
Puolet pihtipuolisaa
Hienoilla hiansa suilla,
Siltalaahkon lattiata

Kautokengän kannoillansa.

- Marjatta korea kuopus,
Tuo on piika pikkarainen
Piti viikoista pyhyttä,
20. Ajan kaiken kainoutta;
Syöpi kaunista kaloa,
Petäjäätä pehmeätä,
Ei syönyt kanan munia,
Kukerikun riehkatuita,
Eikä lampahan lihoa,
Ku oli ollut oinahilla.

- Emo käski lypsämähän,
Eipä mennyt lypsämähän;
Itse tuon sanoiksi virkki:
30. »Ei neiti minun näköinen
Koske sen lehmän nisähän,
Jok' on häilynyt härillä,

Kun ei hiehoista herune,
Vasikkaisista valune.»

Iso käski orin rekehen,
Ei istu orin rekehen,
Veikko vei emä-hevoisen,
Neiti tuon sanoiksi virkki:

»En istu hevon rekehen,

40. Joka lie orilla ollut,

Kun ei varsaset vetäne,
Kuletelle kuutiaiset.»

Marjatta korea kuopus,
Aina piikoina elävä,
Neitosena niekottava,
Kassapäänä kainustava,
Päätyi karjan paimeneksi,
Läksi lammasten keralle.

Lampahat meni mäkeä,

50. Vuonat vuoren kukkulata,

Neiti asteli ahoa,

Lepikköä leyhytteli

Käen kullan kukkuessa,

Hopeisen hoilatessa.

Marjatta korea kuopus

Katselevi, kuuntelevi,

Istui marja-mättähälle,

Vaipui vaaran rintehelle,

Tuossa tuon sanoiksi virkki,

60. Itse lausui, noin nimesi:

»Kuku kultainen käkönen,

Hopeinen hoilattele,

Tinarinta riukuttele,

Saksen mansikka sanele,

Käynkö viikon villapäänä,

Kauan karjan paimenena

Näillä aavoilla ahoilla,

Leveillä lehtomailla:

Kesosenko, kaksosenko,

70. Viitosenko, kuutosenko,

Vainko kymmenen keseä,

Tahi ei täyteen tätänä?»

Marjatta korea kuopus

Viikon viipyi paimenessa;

Paha on olla paimenessa,

Tyttö-lapsen liiatenki:

Mato heinässä matavi,

Sisiliskot siuottavi.

Ei mato maellutkana,

80. Sisilisko siuotellut,

Kirkui marjanen mäeltä,

Puolukkainen kankahalta:

»Tule neiti noppimahan,

Punaposki poinimahan,

Tinarinta riipimähän,

Vyö-vaski valitsemahan,

Ennen kun etana syöpi,

Mato musta muikkoavil

Sata on saanut katsomahan,

90. Tuhat ilman istumahan,

Sata neittä, tuhat naista,

Lapsia epälukuisin,

Ei ken koskisi minuhun,

Poimisi minun poloisen.»

Marjatta korea kuopus

Meni matkoa vähäisen,

Meni marjan katsantahan,

Puna-puolan poimintahan

Hyppysillähän hyvillä,

100. Kätösillä kaunihilla.

Keksi marjasen mäeltä,

Puna-puolan kankahalta;

On marja näkemiänsä,

Puola ilmoiti luomiansa,

Ylähähkö maasta syöä,

Alahakko puuhun nousta.

Tempoi kartun kankahalta,

Jolla marjan maahan sorti;

Niinpä marja maasta nousi

110. Kaunoisille kautoloille,

Kaunoisilta kautoloilta

Puhtahille polviloille,

Puhtahilta polviloilta
Heleville helmasille.

Nousi siitä vyö-rivoille,
Vyö-rivoilta rinnoillensa,
Rinnoiltansa leuoillensa,
Leuoiltansa huulillensa,
Siitä suuhun suikahutti,

120. Keikahutti kielellensä,
Kieleltä keruksisihin,
Siitä vatsahan valahti.

Marjatta korea kuopus
Tuosta tyytyi, tuosta täytyi,
Tuosta paksuksi panihe,
Lihavaksi liittelihe.

Alkoi pauloitta asua,
Ilman vyöttä völlehtiä,
Käyä saunassa saloa,

130. Pimeissä pistelläitä.

Emo aina arvelevi,
Äitinsä ajattelevi:
»Mi on meiän Marjatalla,
Ku meiän koti-kanalla,
Kun se pauloitta asuvi,
Aina vyöttä völlehtivi,
Käypi saunassa saloa,
Pimeissä pisteleikse?»

Lapsi saattavi sanoa,

140. Lapsi pieni lausuela:

»Se on meiän Marjatalla,
Sepä Kurjetta rukalla,
Kun oli paljon paimenessa,
Kauan karjassa käveli.»

Kantoi kohtua kovoa,
Vatsan täyttä vaikeata
Kuuta seitsemän, kaheksan,
Ynnähän yhessä kuuta,
Vaimon vanha'an lukuhun

150. Kuuta puolen kymmenettä.

121: 2. kulkukuhun; kitahan.

Niin kuulla kymmenennellä
Impi tuskalle tulevi,
Kohtu kääntyvi kovaksi,
Painuvi pakolliseksi.

Kysyi kylpyä emolta:

»Oi emoni armahani!
Laita suojoa sioa,
Lämpymyttä huonehutta
Piian pieniksi pyhiksi,

160. Vaimon vaiva-huoneheksi!»

Emo saattavi sanoa,
Oma vanhin vastaella:
»Voi sinua Hiien huora!
Kenen oot makaelema,
Ootko miehen naimattoman,
Eli naineen urohon?»

Marjatta korea kuopus
Tuop' on tuohon vastoavi:
»En ole miehen naimattoman,

170. Enkä naineen urohon;
Menin marjahan mäelle,
Puna-puolan poimentahan,
Otin marjan mielelläni,
Toisen kerran kielelläni,
Se kävi kerustimille,
Siitä vatsahan valahti;
Tuosta tyy'yn, tuosta täy'yn,
Tuosta sain kohulliseksi.»

Kysyi kylpyä isolta:

180. »Oi isoni armahani!
Anna suojoa sioa,
Lämpymyttä huonehutta,
Jossa huono hoivan saisi,
Piika piinansa pitäisi.»

Iso saattavi sanoa,
Taatto taisi vastaella:
»Mene portto poikemmaksi,
Tulen lautta tuonemmaksi,
Kontion kivikotoihin,

190. Karhun louhi-kammioihin,

Sinne portto poikimahan,
Tulen lautta lapsimahan!»

Marjatta korea kuopus,
Tuop' on taiten vastaeli:
»En mä portto ollekana,
Tulen lautta lienekänä,
Olen miehen suuren saava,
Jalon synnyn synnyttävä,
Joll' on valta vallallenkoi,

200. Väki Wäinämöisellenki.»

Jo on piika pinteissä,
Minne mennä, kunne käyä,
Kusta kylpyä kysellä;
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Piltti pienin piikojani,
Paras palkkalaisiani!
Käypä kylpyä kylästä,
Saunoa Sara-ojalta,
Jossa huono hoivan saisi,

210. Piika piinansa pitäisi;

Käy pian, välehen jou'u,
Välehemmin tarvitahan!»

Piltti piika pikkarainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Keltä mä kysyn kylyä,
Keltä aihelen apua?»

Sanoi meiän Marjattainen,
Itse virkki, noin nimesi:

»Kysy Ruotuksen kylyä,

220. Saunoa sarajan-suista!»

Piltti piika pikkarainen,
Tuo oli nöyrä neuvottava,
Kärkäs ilman käskemättä,
Kehumattaki kepeä,
Utuna ulos menevi,
Savuna pihalle saapi;
Kourin helmansa kokosi,
Käsin kääri vaattehensa,
Sekä juoksi, jotta joutui

230. Kohin Ruotuksen kotia;

Mäet mätkyi mennessänsä,
Vaarat notkui noustessansa,
Kävyt hyppi kankahalla,
Someret hajosi suolla;
Tuli Ruotuksen tupahan,
Sai sisälle salvoksehen.

Ruma Ruotus paitulainen
Syöpi, juopi suurten lailla
Päässä pöyän paioillansa,

240. Aivan aivinaisillansa.

Lausui Ruotus ruoaltansa,
Tiuskui tiskinsä nojalta:
»Mitä sie sanot katala,
Kuta kurja juoksentelet?»

Piltti piika pikkarainen
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Läksin kylpyä kylästä,
Saunoa Sara-ojalta,
Jossa huono hoivan saisi,

250. Avun ange tarvitseisi.»

Ruma Ruotuksen emäntä
Käet puuskassa käveli,
Liehoi sillan liitoksella,
Laahoi keski-lattialla,
Itse ennätti kysyä,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
»Kellen kylpyä kyselet,
Kellen aihelet apua?»

Sanoi Piltti pieni piika:

260. »Kysyn meiän Marjatalle.»

Ruma Ruotuksen emäntä
Itse tuon sanoiksi virkki:
»Ei kylt kylähän joua,
Ei saunat sarajan suulta;
On kyla kytömaellä,
Hepohuone hongikossa
Tuliporton poiat saa'a,
Lautan lapsensa latoa;

Kun hevoinen hängännevi,
270. Niinp' on siinä kylpeöttel»

Piltti piika pikkarainen
Pian pistihe takaisin,
Sekä juoksi, jotta joutui,
Sanoi tultua ta'atse:

»Ei ole kylpyä kylässä,
Saunoa Sara-øjalla;

Ruma Ruotuksen emäntä
Sanan virkkoi, noin nimesi:

»Ei kylät kylähän joua,

280. Ei saunat sarajan suulta;

On kyly kytömäellä,
Hepohuone hongikossa

Tuliporton poiat saa'a,
Lautan lapsensa latoa;

Kun hevoinen hängännevi,
Niin on siinä kylpeköhön!»

Niinp' on niin sanoi mokomin,
Niinpä vaimen vastaeli.»

Marjatta matala neiti

290. Tuosta täytyi itkemähän,

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Lähteä minun tulevi,
Niinkun muinenki kasakan,

Eli orjan palkollisen,
Lähteä kytömäelle,

Käyä hongikko-keolle.»

Käsin kääri vaattehensa,

Kourin helmansa kokosi;

Otti vastan varjoksensa,

300. Lehen lempi suojaksensa,

Astua taputtelevi

Vatsan vaivoissa kovissa

Huonehesen hongikkohon,

Tallihin Tapiomäelle.

Sanovi sanalla tuolla,

Lausui tuolla lauschella:

»Tule luoja turvakseni,

Avukseni armollinen

Näissä töissä työlähissä,

310. Ajoissa ani kovissa!

Päästä piika pintehestä,

Vaimo vatsan vääntehestä,

Ettei vaivoihin vajoisi,

Tuskihinsa tummeneisi!»

Niin perille päästyänsä

Itse tuon sanoiksi virkki:

»Henkeäs hyvä hevoinen,

Huokoas vetäjä varsa,

Kyly-löyly löyhäytä,

320. Sauna lämpöinen lähetä,

Jotta huono hoivan saisin,

Avun ange tarvitseisin!»

Henkäsi hyvä hevoinen,

Huokasi vetäjä varsa

Vatsan kautta vaivaloisen;

Min hevoinen hängähtävi,

On kun löyly lyötäessä,

Viskattaessa vetonen.

Marjatta matala neiti,

330. Pyhä piika pikkarainen

Kylpi kylyn kyllältänsä,

Vatsan löylyn vallaltansa;

Teki tuonne pienen poian,

Latoi lapsensa vakaisen

Heinille hevoisen luoksi,

Sorajouhen soimen päähän.

Pesi pienen poikuensa,

Kääri kääreliinahansa;

Otti pojan polvillensa,

340. Laittoi lapsen helmahansa.

Piiletteli poiuttansa,

Kasvatteli kaunoistansa,

Kullaista omenuttansa,

Hopeista sauvoansa,

Sylissänsä syöttelevi,

Käsissänsä kääntelevi.

Laski pojan polvillensa,

Lapsen lantehuisillensa,

Alkoi päätänsä sukia,
 350. Hapsiansa harjaella;
 Katoi poika polviltansa,
 Lapsi lanne-puoliltansa.

Marjatta matala neiti
 Tuosta tuskille tulevi;
 Rapasihe etsimähän,
 Etsi pientä poiuttansa,
 Kullaista omenuttansa,
 Hopeista sauvoansa

Alta jauhavan kivosen,
 360. Alta juoksevan jalaksen,
 Alta seulan seulottavan,
 Alta korvon kannettavan,
 Puiten puut, jaellen ruohot,
 Hajotellen hienot heinät.

Viikon etsi poiuttansa,
 Poiuttansa, pienuttansa,
 Etsi mäiltä männiköiltä,
 Kannoilta kanervikoilta,
 Katsoen joka kanervan,

370. Joka varvikon vatoen,
 Kaivellen kataja-juuret,
 Ojennellen puien oksat.

Astua ajattelevi,
 Käyä kääpärittelevi;
 Tähti vastahan tulevi,
 Tähelle kumarteleikse:

»Oi Tähti Jumalan luoma!
 Etkö tieä poiuttani,
 Miss' on pieni poikueni,

380. Kultainen omenueni?»

Tähti taisi vastaella:
 »Tietäisinkö, en sanoisi;
 Hänpä on minunki luonut
 Näille päiville pahoille
 Kylmillä kimaltamahan,
 Pimeillä pilkkimähän.»

Astua ajattelevi,
 Käyä kääpärittelevi;

Kuuhut vastahan tulevi,
 390. Niin Kuulle kumartele kse:
 »Oi Kuuhut Jumalan luoma!
 Etkö tieä poiuttani,
 Miss' on pieni poikueni,
 Kultainen omenueni?»

Kuuhut taisi vastaella:
 »Tietäisinkö, en sanoisi,
 Hänpä on minunki luonut
 Näille päiville pahoille
 Yksin öillä valvomahan,
 400. Päivällä makoamahan.»

Astua ajattelevi,
 Käyä kääpärittelevi;
 Päättyi Päivyt vastahansa,
 Päivälle kumarteleikse:
 »Oi Päivyt Jumalan luoma!
 Etkö tieä poiuttani,
 Miss' on pieni poikueni,
 Kultainen omenueni?»

Päivyt taiten vastaeli:
 410. »Kyllä tieän poikuesi;
 Hänpä on minunki luonut
 Näille päiville hyville
 Kullassa kulisemahan,
 Hopeassa helkkimähän.»
 »Jopa tieän poikuesi,
 Voi, poloinen, poiuttasi!
 Tuoll' on pieni poikuesi,
 Kultainen omenuesi,
 Onp' on suossa suonivyöstä,
 420. Kankahassa kainalosta.»

Marjatta matala neiti
 Etsi suolta poikoansa;
 Poika suolta löyettihin,
 Tuolta tuotihin kotia.
 Siitä meidän Marjatalle
 Kasvoi poika kaunokainen;
 Ei tietä nimeä tuolle,
 Millä mainita nimellä,

Emo kutsui kukkaseksi,
430. Vieras vennon joutioksi.

Etsittihin ristiätä,
Katsottihin kastajata;
Tuli ukko ristimähän,
Virokannas kastamahan.

Ukko tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:

»En mä risti riivattua,
Katalata kastakana,
Kun ei ensin tutkittane,

440. Tutkittane, tuomittane.»

Kenpä tuohon tutkiaksi,
Tutkiaksi, tuomariaksi?
Vaka vanha Wäinämöinen,
Tietäjä iän-ikuinen,
Sepä tuohon tutkiaksi,
Tutkiaksi, tuomariaksi.

Vaka vanha Wäinämöinen
Tuop' on tuossa tuomitsevi:

»Kun lie poika suolta saatu,

450. Maalta marjasta siennyt,

Poika maahan pantakohon,
Marjamättähän sivulle,
Tahi suolle vietäköhön,
Puulla päähän lyötäköhön!»

Puhui poika puolikuinen,
Kaksiviikkoinen kajahui:

»Ohoh sinua ukko utra,
Ukko utra, unteloinen,

Kun olet tuhmin tuominnunna,

460. Väärin laskenna lakial

Eipä syistä suuremmista,
Töistä tuhmemmistakana
Itseäsi suolle viety,
Eikä puulla päähän lyöty,
Kun sa miesnä nuorempana
Lainasit emosi lapsen
Oman pääsi päästimeksi,
Itsesi lunastimeksi»

»Ei sinua silloinkana,
470. Eip' on vielä suolle viety,

Kun sa miesnä nuorempana
Menettelit neiet nuoret
Alle aaltojen syvien,
Päälle mustien mutien.»

Ukko risti ripsahutti,
Kasti lapsen kapsahutti
Karjalan kuninkahaksi,
Kaiken vallan vartiaksi.

Siitä suuttui Wäinämöinen,

480. Jopa suuttui ja häpesi,

Itse läksi astumahan
Rannalle merelliselle,
Tuossa loihe laulamahan,
Lauloi kerran viimeisensä,
Lauloi vaskisen venehen,
Kuparisen umpi-purren.

Itse istuvi perähän,
Läksi selvälle selälle;
Virkki vielä mennessänsä,

490. Lausui lähtiellessänsä:

»Annapas ajan kulua,
Päivän mennä, toisen tulla,
Taas minua tarvitahan,
Katsotahan, kaivatahan
Uuen sammon saattajaksi,
Uuen soiton suoriaksi,
Uuen kun kulettajaksi,
Uuen päivän päästäjäksi,
Kun ei kuuta, aurinkoa,

500. Eikä ilmaista iloa.»

Siitä vanha Wäinämöinen
Laskea karehtelevi
Venehellä vaskisella,
Kuutilla kuparisella
Yläisiin maa-emihin,
Alaisiin taivosihin.

Sinne puuttui pursinensa,
Venehinensä väsähtyi,

- Jätti kantelon jälille,
 510. Soiton Suomelle soiran,
 Kansalle ilon ikuisen,
 Laulut suuret lapsillensa.
 Suuni jo sulkea pitäisi,
 Kiinni kieleni sitoa,
 Laata virren laulannasta,
 Heretä heläjännästä;
 Hevoinenki hengähtävi
 Matkan pitkän mentyänsä,
 Rautanenki raukeavi
 520. Kesäheinän lyötyänsä,
 Vetonenki vierähtävi
 Joen polvet juostuansa,
 Tulonenki tuikahtavi
 Yön pitkän palettuansa;
 Niin miks' ei runo väsyisi,
 Virret vienot vierähtäisi
 Illan pitkiltä iloilta,
 Päivänlaskun laulannoilta?
 Noin kuulin saneltavaksi,
 530. Toisin tutkaeltavaksi:
 »Eipä koski vuolaskana
 Laske vettänsä loputen,
 Eikä laulaja hyväinen
 Laula tyyntä taitoansa;
 Mieli on jäämähän parempi,
 Kun on kesken katkemahan.»
 Niin luonen, lopettanenki,
 Herennenki, heittänenki,
 Kerin virteni kerälle,
 540. Sykkyrälle syylättelen,
 Panen aitan parven päähän,
 Luisten lukkojen sisälle,
 Jost' ei pääse päivinänsä,
 Selviä sinä ikänä
 Ilman luien lonsumatta,
 Leukojen leveämättä,

- Hammasten hajoamatta,
 Kielen keikkelehtämättä.
 Mitäs tuosta, jos ma laulan,
 550. Jos ma paljoki pajahan,
 Jos laulan jokaisen lakson,
 Joka kuusikon kujerran?
 Ei ole emo elossa,
 Oma vanhin valvehella,
 Eikä kulta kuulemassa,
 Oma armas oppimassa;
 On mua kuuset kuulemassa,
 Hongan oksat oppimassa,
 Koivun lehvät lempimässä,
 560. Pihlajat pitelemässä.
 Piennä jäin minä emosta,
 Matalana maammostoni,
 Jäin kuin kiuruksi kivelle,
 Rastahaksi rauniolle,
 Kiuruna kivantamahan,
 Rastahana raikkumahan,
 Vaimon vierahan varahan,
 Ehtohon emintimäisen;
 Se mun karkoitti katalan,
 570. Ajoi lapsen armottoman
 Tuuli-puolelle tupoa,
 Pohjais-puolelle kotia
 Vieä tuulen turvatointa,
 Ahavaisen armotointa.
 Sainpa kiuru kiertämähän,
 Lintu kurja kulkemahan,
 Vieno maita vieremähän,
 Vaivainen vaeltamahan,
 Joka tuulen tuntemahan,
 580. Ärjynnän älyämähän,
 Vilussa värisemähän,
 Pakkaisessa parkumahan.
 Moni nyt minulle onpi,
 Usea olettelevi
 Virkkaja vihaisen äänen,
 Äänen tuiman tuikuttaja;

Ken se kieltäni kirosi,
 Kenpä ääntä ärjähteli,
 Soimasi sorisevani,
 590. Lausui liioin laulavani,
 Pahasti pajattavani,
 Väärin virttä vääntäväni.

Elkätte hyvät imeiset
 Tuota ouoksi otelko,
 Jos ma lapsi liioin lauloin,
 Pieni pilpatin pahasti!
 En ole opissa ollut,
 Käynyt mailla mahtimiesten,
 Saanut ulkoa sanoja,
 600. Loitompata lausehia.

Muut kaikki oli opissa,
 Mie en joutanut kotoa
 Emon ainoan avusta,

Yksinäisen ympäriltä;
 Piti oppia kotona,
 Oman aitan orren alla,
 Oman äitin värttinöillä,
 Veikon veistos-lastusilla,
 Senki piennä pikkaraisna,

610. Paita-ressuna pahaisna.
 Vaan kuitenkin, kaikenki
 Laun hiihin laulajoille,
 Laun hiihin, latvan taitoin,
 Oksat karsin, tien osoitin;
 Siitäpä nyt tie menevi,
 Ura uusi urkenevi
 Laajemmille laulajoille,
 Runsahammille runoille
 Nuorisossa nousevassa,
 620. Kansassa kasuavassa.

Loppu.

Liitoksia.

I.

Loihtulukujen luettelo.

A.

Apusanat 17: 257—308.
Arvan sanat 49: 81—104.

E.

Epätietoisien vikojen synty 17: 167—244.

H.

Hätäsanat 17: 495—504.

K.

Karhunpyytäjän sanat 46: 47—144.
Karhun synty 46: 355—458.
Karjan kotiinsaanto-sanat 32: 273—314.
Karjanluku 32: 37—542.
Kiinnityssanat 17: 433—446.
Kipusanat 45: 259—312.
Koiran lumoussanat 12: 373—378.
Kosken sanat 40: 23—82.
Koston sanat 17: 317—346.
Kotiinsa-pano-sanat 17: 309—396.
Kylpysanat 45: 211—228.
Kylväjän sanat 2: 296—330.
Kyydin-anto-sanat 17: 447—474.
Käärmeen asetussanat 26: 633—670.
Käärmeen poistantosanat 19: 78—90.
Käärmeen synty 26: 695—758.

L.

Lapsensaajasen sanat 45: 117—146.
Liikutussanat 17: 475—484.
Loitsian kerskaussanat 12: 144—184.
Luovutussanat 17: 157—166.

M.

Maitosanat 32: 141—228.
Manaussanoja 17: 397—446.
Mehiläisen sanat 15: 393—534; 20: 345—380.
Metsämiehen lukuja 14: 23—264.

N.

Nostovian syntysanat 17: 185—238.

O.

Otson varoitussanat 32: 315—542.

P.

Pahojen asetussanat 17: 245—256.
Pahojen synty 45: 23—176.
Pakkasen luku 30: 143—316.
Panentataudin synty 17: 185—238.
Parantajan luku 45: 197—354.
Pelotussanat 17: 485—494.
Poikenluoman synty 17: 185—238.

R.

Raudan herjaussanat 9: 271—342.

Raudan synty 9: 29—258.

S.

Side-sanat 9: 539—546.

Sotian sanat 43: 191—206.

Soutusanat 42: 197—216.

Suonten sanat 15: 315—376.

T.

Tulen luku 48: 1—372.

Tulen synty 47: 67—364.

Turvasanat taudeissa 17: 179—184.

Turvaussanat 9: 507—516.

U.

Uhrisanat 14: 253—264.

V.

Varaussanat 12: 255—296; 30: 447—480;
43: 401—434.

Verensulkusanat 9: 343—416.

Vesikäärmeen synty 15: 591—602.

Vesille-lähtö-sanat 18: 29—40.

Voiteen luku 9: 419—500.

II.

Nimien luettelo.

A.

Aallotar: 48: 130.

Ahti (Lemminkäinen): 11: 1, 3, 10, 291, 313; 12: 1, 9, 17, 20, 25, 43, 66, 86, 118; 20: 395, 467, 576, 580, 595, 600, 601, 613; 26: 1; 27: 2, 277, 282, 305, 317, 339, 353, 397, 417; 28: 1, 28, 54, 57; 30: 1, 11, 47, 53, 114, 116, 117, 172, 173; 39: 331, 335.

Ahto: 5: 133, 163; 41: 133—142; 42: 207, 489, 490, 531; 43: 276; 44: 14; 48: 135.

Ahtola: 5: 19, 23, 29; 42: 488.

Ahtolainen: 43: 272.

Ainikki: 12: 17—24.

Aino: 3: 459, 519, 537—542, 544, 549—564; 4: 1—10, 21—38, 43—50, 55—62, 67—74, 79—116, 191—370; 5: 85—106, 109—133, 136—143.

Aluenjärvi: 47: 228, 251, 268, 288, 308; 48: 29, 250.

Annikki: 18: 41—110, 117—132, 139—154, 161—174, 181—190, 201—214, 221—230, 241—266, 272, 287—304, 334, 339—378.

Antero: katso Wipunen.

E.

Etelätär: 32: 84, 98, 208.

H.

Hiisi: 6: 37; 8: 152, 162; 9: 386; 11: 283; 12: 229, 373, 402; 13: 29, 30, 51, 52, 56, 105, 107, 119, 121, 127, 151, 189, 218, 221, 223, 231, 257, 266; 14: 5, 19, 21, 84, 240, 242, 247, 267, 268, 276—278, 284, 312, 322, 343, 344, 354, 366, 369,

370; 17: 117, 169, 207, 245, 277, 386, 390, 451, 462, 465, 467; 19: 27; 26: 721—726, 730, 752; 27: 263; 30: 281; 31: 274; 33: 125; 34: 40; 40: 240; 50: 163.

Hiitola: 14: 327.

Hongatar: 32: 85.

Horna: 3: 172, 174.

Hälläpyörä: 3: 179.

Häme: 3: 179; 20: 21.

I.

Iku-Turso: 42: 348, 411—414, 420, 425—428, 432, 435—446, 450, 455—460.

Ilma: 24: 524; 34: 12.

Ilmari, Ilmarinen: 1: 32; 7: 328; 9: 107—258, 306; 10: 47, 61—66, 75—80, 93, 101—112, 121—124, 132—138, 145—150, 171, 195—200, 205, 211—216, 231, 259, 269—416, 433—438, 463—472, 474, 479—482, 489—496, 498—499, 503—510; 15: 198, 205—210; 17: 29, 41—48, 609—614; 18: 215—220, 223, 231—240, 267—286, 305—338, 379—386, 391—404, 417—462, 624; 19: 1—14, 33—50, 53, 59—100, 111—118, 121, 129—150, 163—174, 185—202, 213—216, 218, 232, 297—304, 313—330, 337—344, 351; 21: 175—180; 22: 6; 24: 463—528; 25: 4, 27—36; 30: 312; 31: 361, 365—374; 33: 23, 295; 34: 6, 20—36; 37: 1—52, 57—70, 76—86, 91—104, 110—120, 125—138, 144—210, 217—220; 38: 1—16, 25—44, 65—76, 96, 111—124, 131, 137—142, 151—154, 163—166, 175—

182, 187—188, 201—203, 211—212, 225—230, 235—236, 249—272, 279—292, 296, 301—314, 316, 321—328: 39: 3, 7—22, 33—40, 65—72, 79—92, 115—126, 130, 142, 311—324, 380; 40: 95, 137—150, 215—220; 42: 2—10, 12, 107—116, 158—176, 219, 399—406, 503—520; 43: 78, 83, 187—206; 44: 15, 29—34, 46: 23, 33—40; 47: 112, 132, 150, 314; 48: 86, 179, 246, 291—372; 49: 35—40, 47—52, 55, 59—74, 303, 309—316, 324, 329—332, 335, 339—344, 349—354, 366, 369—372, 379—392.

Ilmarisen emäntä: 32: 13—548; 33: 47—58, 161—176, 185—190, 197—218, 223—228, 239—254, 263—276, 285—296.

Ilmatar: 1: 110—280, 344; 47: 141—146, 153—160, 171—214, 221—312.

Ipotar: 27: 71—82, 123—128.

Imatra: 3: 182; 30: 210.

Inkeri: 11: 44, 55.

J.

Joukahainen: 1: 34; 3: 21—40, 51—84, 91—96, 109—114, 118, 121—134, 147—182, 189—210, 215—234, 255—262, 271—282, 301, 327, 331—352, 359—364, 373—380, 389—396, 405—414, 423—432, 441—466, 469, 477—524; 6: 23—86, 95—100, 105—114, 129—182.

Jouko: 5: 234.

Joukola: 5: 156; 7: 68.

Jumala: 2: 50, 58; 3: 202, 571; 7: 281; 9: 34, 39, 398, 404, 512, 514, 543, 571, 583; 11: 284, 311, 373; 12: 230; 13: 97; 14: 83; 15: 145, 163, 167, 181, 215, 223, 352, 480, 505, 541, 632, 639; 16: 389; 17: 174, 180, 182, 497; 18: 29, 434, 436; 19: 41, 78; 21: 145, 178, 415, 429; 28: 37; 30: 468, 480; 32: 49, 115, 249, 439;

33: 19, 38, 169; 34: 55, 61; 35: 189, 190; 40: 78; 43: 188, 192, 196, 197, 337, 342, 401, 408; 45: 87—96, 211, 232, 246, 332, 338, 344; 46: 101, 174, 278, 415, 621, 627, 633; 48: 269, 301; 49: 92; 50: 377, 391, 405.

Jumaliset: 20: 6.

Juortanin joki: 17: 572.

Juutas: 13: 106, 108; 17: 278.

K.

Kaatrakoski: 3: 180.

Kalervo: 31: 14, 20—22, 33—40, 42, 43, 53, 67, 71, 116, 237, 257, 287, 297, 309, 324, 327, 345, 351, 363; 32: 1; 33: 1, 87, 106, 123, 144, 177, 191, 219, 229, 255, 273, 277; 34: 1, 112, 113, 126, 163, 205; 35: 1, 27, 33—41, 53, 59—69, 89, 99, 113, 123, 137, 151, 167, 179, 197, 202, 214, 267, 321, 359; 36: 1, 23, 41, 57, 65—70, 71, 93, 115, 155, 169, 183, 197, 211, 251, 297, 319, 335.

Kaleva: 2: 249; 6: 214; 7: 97; 13: 103; 14: 438; 15: 274; 20: 147, 158, 162, 572, 610; 21: 174; 42: 351, 424, 441; 44: 265; 45: 16, 184, 186, 362; 47: 340, 352, 360.

Kalevainen: 4: 94; 20: 416.

Kalevala: 1: 36; 3: 4, 28, 84, 90; 5: 153; 6: 16, 202, 234; 7: 216; 8: 50; 10: 19, 30; 45: 4; 46: 4, 16, 20; 47: 43; 49: 4.

Kalevalainen: 6: 118, 122, 218, 232; 15: 98; 45: 12.

Kalevatar: 20: 189—206, 257—274, 321—338, 398; 23: 6; 25: 18, 38, 268.

Kalma: 13: 152, 154, 156; 17: 118, 195, 377, 380; 26: 750; 27: 4; 32: 478; 33: 260; 35: 364; 36: 174, 188, 202, 228.

Kammo: 40: 48.

Kankahatar: 25: 428.

Karjala: 3: 180; 20: 17, 37, 75, 452; 31:

8, 13, 360, 364; 43: 406; 48: 258; 50: 477.

Karjalainen: 20: 54.

Katajatar: 32: 86.

Kauko, Kaukolainen, Kaukomieli (Lemmin-käinen): 1: 33; 11: 9, 62, 74, 164, 246; 12: 2, 202, 298, 444, 501; 14: 384; 15: 4, 22, 32, 269, 645; 20: 395, 468, 477, 485, 486, 575, 579, 583, 593, 596, 599; 26: 64, 84, 106, 134, 164, 196, 250, 290, 324, 364, 444, 459, 461, 464, 566, 632, 682; 27: 1, 10, 152, 198, 268, 278, 306, 318, 354, 367, 398, 412; 28: 58, 152; 29: 2, 57, 58, 136, 186, 214, 215, 261, 346, 364, 468, 498, 570, 576; 30: 338, 346, 358, 418, 482, 495; 39: 332, 333; 42: 4, 124, 278, 286, 544; 43: 234.

Kaukoniemi: 11: 8; 20: 604; 26: 2.

Kauppi: 13: 45, 48, 54, 66.

Keitolainen: 26: 746.

Kemijoki: 20: 22.

Kimmo: 40: 48.

Kipumäki: 45: 297.

Kiputyttö, Kivutar: 45: 269, 282.

Koi Jumala: 17: 478.

Kuipana: 32: 493.

Kullervo Kullervoinen: 31: 81—112, 121—140, 150—170, 175—176, 181, 185—192, 201, 213—228, 237—294, 309—324, 345—348, 352, 363—374, 32: 1—12; 33: 1—46, 49, 54, 63—102, 123—160, 177—184, 191—196, 219—222, 229—238, 255—262, 277—284; 34: 1—18, 37—106, 111, 113—122, 129—132, 137—140, 163—188, 205—208; 35: 1—20, 27—32, 41—48, 53—58, 69—84, 89—94, 99—108, 113—118, 123—132, 137—144, 151—156, 167—174, 179—188, 197—208, 267—294, 321—344, 359—372; 36: 1—6, 23—36, 41—64, 71—86, 93—108, 115—132, 155—162, 169—176,

183—190, 197—204, 211—284, 297—306, 319—326, 335—346, 349.

Kuura: 30: 50, 94.

Kuutar: 4: 135, 141, 149, 153; 24: 81; 25: 579; 41: 103; 48: 133.

Kuutola: 11: 36.

Kylli, Kyllikki: 11: 21—60, 157—162, 168, 196, 203, 223—244, 247, 289—298, 309—314, 329—334; 12: 6, 13, 21, 37, 41—54, 119, 124; 13: 16; 15: 19—36.

L.

Lappalainen: 3: 22; 6: 24; 10: 24; 12: 146; 13: 48; 15: 588; 26: 295; 30: 464.

Lappi: 5: 157, 235; 7: 43; 10: 73; 12: 36, 82, 108, 136, 137, 200, 401; 13: 124, 130, 136—139, 164, 170, 172—174, 178, 203, 205, 207, 209; 17: 220, 410; 18: 373; 20: 79; 25: 429, 437, 445; 26: 293; 32: 466; 35: 132, 136; 43: 335, 384; 48: 314, 325.

Lemmenlahti: 18: 548, 560, 594, 617.

Lemminkäinen, Lemmin polka: 1: 50; 11: 1—20, 61—66, 73—78, 80, 85—92, 103—132, 143—156, 163—168, 197—222, 245—288, 299—328, 335—346, 351—370; 12: 1—14, 25—40, 55—64, 73—84, 99—116, 123—128, 143—184, 186, 194, 201—324, 331—342, 361—412, 427—476, 479, 483—494, 502; 13: 1—6, 15—22, 31—52, 55, 59—64, 85—104, 141—184, 195—230, 247—270; 14: 1—270, 279—312, 323—342, 349—372, 383—394, 400, 402, 410, 413—434, 437, 457—460; 15: 3, 21, 46, 61, 76, 80, 97, 268, 273, 306, 555—562, 573—584, 611—622, 641—650; 20: 394, 467—498; 26: 1—34, 41—56, 63—74, 79, 89—96, 105—114, 133—148, 163—180, 195—214, 249—276, 289—300, 323—388, 419—776; 27: 1—28, 41—70, 73,

83—122, 139, 145—192, 197—204, 209, 213—224, 229—232, 237—240, 245—248, 253—256, 267—272, 283—308, 317—346, 353—356, 363, 367—370, 375—404, 411—420; 28: 1—68, 83—88, 97—104, 114—122, 131—146, 151—164, 185—190, 235—248, 265—276; 29: 1—60, 75—84, 95—104, 115—122, 135—142, 151—180, 185—194, 201—356, 359, 363—382, 395—440, 453—490, 497—546, 559—566, 575—602; 30: 1—6, 15—34, 41—72, 117—122, 134, 173—298, 317—362, 417—500; 39: 331—366, 375—382, 391—400, 404—408, 415—420; 40: 17—82, 96, 105, 113—120, 129—136, 265—282; 42: 3—10, 15, 119, 123—156, 159—170, 220—232, 243—250, 255—260, 269—292, 298, 543—556; 43: 27, 35—48, 55—60, 67—74, 79, 84, 219—230, 233; 49: 287—294.

Lemminkäisen äiti: 11: 67—72, 79—84, 93—102; 12: 65—72, 85—98, 117—122, 129—142, 185—200; 15: 1—18, 37—62, 73—82, 93—100, 115—130, 141—148, 159—166, 177—184, 195—204, 211—222, 239—284, 295—402, 415—436, 465—488, 492—506, 535—554, 563—572, 585—610, 623—640; 20: 459—466; 26: 35—40, 57—62, 75—88, 97—104, 115—132, 149—162, 181—194, 215—248, 277—288, 301—322, 389—418; 28: 69—82, 89—96, 105—114, 123—130, 147—150, 165—184, 191—234, 249—264, 277—294; 29: 531, 547—558, 567—574; 30: 35—40.

Lempo: 6: 38; 8: 153, 161; 12: 374; 13: 234; 17: 463, 466, 495; 19: 28; 22: 197; 23: 747; 26: 374, 636, 740, 742; 27: 45; 29: 297, 566; 30: 282, 424; 31: 273.

Lokka (Ilmarisen äiti): 25: 17—26, 37—242, 267—382.

Louhi (Pohjolan emäntä): 1: 46, 48; 7: 169—

184, 191—194, 203—208, 219—244, 267—274, 289—294, 303—322, 339—362; 10: 185—194, 201—210, 217—234, 251—268, 423—432, 473—478, 483—488; 12: 413—426; 13: 2, 7—14, 23—30; 14: 271—278, 373—382; 15: 60, 63—72, 83—92, 101—114; 18: 561—570, 585—634, 649—654; 19: 15—32, 101—110, 151—162, 331—336, 345—354, 407—416, 463—482; 20: 127—136, 425—434, 492, 507—516, 557—576, 581—590, 597—604; 21: 1—174, 181—194, 199—204, 213—244; 22: 5—124; 27: 71—82, 93, 123—128; 30: 123—142; 38: 17—24, 45—64, 40: 299—302; 42: 33—36, 43—52, 59—64, 309—366; 43: 1—22, 135—166, 177—186, 209, 213—218, 231—240, 255—266, 305—332, 349, 369—384; 45: 1—22, 103—146, 177—184; 46: 7—20; 47: 13—40; 49: 135—142, 317—324, 333—338, 345—348, 352, 355—368, 373—378.

Loviatar: 45: 23—86, 97—102, 147—170.

Luonnotar: 1: 112; 2: 104; 9: 44; 26: 78, 707; 32: 82; 41: 95.

Luotola: 7: 67.

Lyylikki: 13: 46, 53—58, 65—84.

NE.

Mana, Manalainen: 4: 283; 6: 173; 15: 571, 577; 16: 177, 184, 190, 192, 194, 196, 199, 205, 213, 219, 224, 228, 233, 241, 264, 268, 285, 305, 308, 318, 324, 391; 23: 463, 470; 25: 694, 696, 706, 708, 714, 716; 27: 154; 32: 157, 160, 164, 170, 195; 35: 122; 47: 201, 208.

Manala: 6: 127; 14: 452, 460; 15: 190, 194, 221, 231, 260, 636; 16: 150, 152, 157, 162, 164, 168, 172, 186, 202, 216, 230, 256, 278, 299, 362, 368, 396; 17: 4, 246, 436; 19: 106, 108, 115, 118, 128, 150, 158, 172, 184, 200, 208, 284, 323, 328,

342; 20: 82; 23: 465; 26: 312; 32: 176;
35: 320; 38: 63; 45: 98.

Manalatar: 16: 288.

Manutar: 45: 26.

Marjatta: 50: 1—78, 95—130, 139—160,
167—184, 193—212, 217—220, 260, 289—
322, 329—380, 387—394, 401—408, 421—
430.

Melatar: 40: 71.

Metsola: 14: 136; 15: 397, 405; 20: 217, 233;
32: 257, 314, 404, 407; 41: 58; 46: 48, 335.

Mielikki: 14: 45, 255; 32: 89, 241; 46: 57,
379, 407, 419, 477.

Mimerkki: 14: 217.

N.

Nevan joki: 47: 139, 140.

Nyyrikki: 14: 37; 32: 287.

Nälkäniemi: 30: 327.

O.

Osmo, Osmoinen: 2: 250, 252; 4: 93; 10:
20, 54, 118, 134; 20: 148, 154, 157.

Osmola: 7: 98.

Osmotar: 20: 167—188, 207—226, 247—256,
273—292, 311—320, 337—360, 381—390,
397, 399—406; 23: 5—478.

Otavatar: 24: 83.

P.

Pakkanen, Pakko: 30: 124, 129, 143—182,
185, 217, 223, 227, 240, 299—316, 352.

Palvoinen: 15: 428; 20: 72; 47: 186.

Pellervoinen: 2: 13—32, 45, 46; 16: 13—100.

Pihlajatar: 32: 87.

Piltti: 50: 205, 213—216, 221—236, 245—
250, 251, 259—260, 271—283.

Pimentola (Pohjola): 6: 92; 7: 62; 12: 114;
22: 4; 27: 94; 29: 19, 512; 30: 220; 48: 326.

Piru: 23: 748.

Pisa: 3: 171, 173.

Pohja, Pohjola, Pohjonen: 1: 20, 35; 2: 205,
206; 3: 20, 168; 5: 230, 237; 6: 4, 91;
7: 61, 113, 133, 231, 367; 8: 19; 10: 51,
71, 83, 87, 104, 109, 168, 173, 181, 209,
253, 298, 471; 12: 35, 81, 107, 113, 132,
135, 191, 198, 214, 503; 13: 129, 163,
169; 14: 20, 211, 265, 337, 361, 364,
396, 435; 15: 57, 615; 17: 219, 409; 18:
5, 197, 254, 265, 386, 479, 571, 693; 19:
318; 20: 5, 9, 13, 38, 42, 49, 117, 119,
443, 451, 515, 571, 609; 21: 279, 419,
423; 22: 3; 24: 478, 500; 25: 21, 422;
26: 13, 69, 80, 85, 100, 185, 189, 224,
275, 292, 306, 316, 349, 361, 465, 563,
582, 616, 767, 775; 27: 5, 11, 419; 28:
5, 22, 62, 76, 78, 108, 158, 161, 170; 29:
18, 511, 553, 565; 30: 33, 38, 122, 125,
152, 219, 270, 368; 32: 465; 35: 131,
135; 38: 11, 12, 16, 299, 300, 302, 310,
311; 39: 4, 11, 15, 25, 30, 60, 63, 389,
418; 40: 289, 292, 293, 295, 303; 42: 8,
23, 49, 61, 93, 145, 161, 176, 190, 194,
302, 304, 307, 329, 355, 442; 43: 2, 5,
43, 65, 71, 98, 117, 125, 362, 367, 368, 376,
381, 383; 45: 91, 99; 46: 1; 47: 20, 35; 48:
256, 324, 333, 335; 49: 24, 109, 113, 114,
118, 121, 124, 151, 153, 158, 168, 169,
171—173, 175, 176, 197, 230, 323, 360.

Pohjan neiti: 8: 1—16, 25—30, 37—40,
51—80, 91—98, 107—112, 121—132; 10:
83—92, 235—250, 439—462; 18: 7, 8,
635—648, 655—660, 677—682, 695—706;
19: 36, 51—58, 119—128, 175—184; 22:
125—184, 383—448; 24: 297—462.

Pohjolan emäntä: katso Louhi.

Pohjolan isäntä, Pohjolainen: 18: 485—488,
499—502, 511—516, 531—560; 27: 29—40,
193—196, 201, 205—212, 225—228, 233—
236, 241—244, 249—252, 257—266, 273—

282, 302, 309—316, 324, 340, 346—352,
357—360, 366, 368, 371—378; 28: 51,
52, 159, 160; 49: 143.

Puhuri: 30: 185, 299.

Päivälä: 11: 32.

Päivätär, Päivän tytär: 4: 136, 142, 150,
154; 24: 82; 25: 583; 41: 104; 48: 134

R.

Remunen: 20: 143.

Ruotsi: 20: 78.

Ruotus: 50: 219, 230, 235, 237—244, 261,
277.

Rutjan koski: 12: 463; 17: 233, 423, 570.

S.

Saarelainen: katso **Ahti**.

Saari: 11: 21, 22, 64, 72, 81, 95, 99, 108—
110, 127, 128, 131, 133, 135, 136, 141,
158, 196, 224, 319.

Saksa: 18: 137, 352; 21: 168; 25: 289, 594;
36: 224; 37: 226; 46: 311.

Sampo: 1: 45, 47; 7: 311, 325, 329, 343;
10: 210, 233, 261, 271, 281, 407, 413—
432, 437, 501, 505; 15: 82; 19: 38; 38:
303, 311; 39: 5, 9, 13, 26, 28, 61, 387,
395; 42: 39, 41, 47, 52, 56, 95, 121, 127,
133, 139, 141, 153, 155, 160, 165, 173,
179, 259, 325, 327, 355, 442; 43: 21, 210,
259, 261, 265, 268, 293, 374, 378, 387,
391; 45: 5.

Sampsä: katso **Pellervoinen**.

Saraaja: 50: 208, 248, 276.

Saran talo: 28: 6.

Sariola (Pohjola): 7: 114, 368; 8: 20; 10: 52,
72, 174, 182, 254, 472; 18: 6, 198, 266,
480; 20: 10, 44, 64, 118, 483, 516; 21:
2, 20, 280, 420, 424; 26: 280, 350, 362;
27: 12; 39: 12, 64; 40: 294; 43: 382; 45:
92, 100.

Savo: 35: 352; 48: 257.

Simasalo: 18: 550, 558, 602, 623.

Sinetär: 25: 427.

Sotkotar: 41: 143.

Suolasalmi: 46: 313.

Suomalainen: 20: 36.

Suomela: 18: 59.

Suomi: 19: 481, 482; 20: 18, 76, 105; 25:
630; 35: 351; 39: 358; 40: 323; 41: 78;
43: 303, 304, 405; 46: 222, 642; 50: 510.

Suonetar: 15: 316.

Suovakko: 18: 579.

Suvantola (Wäinölä): 6: 233.

Suvantolainen (Wäinämöinen): 6: 62, 100,
110; 18: 174; 19: 512; 49: 186.

Surma: 13: 153, 155; 22: 198; 35: 97, 363.

Suvtar: 32: 83, 97, 207.

Syöjätar: 15: 595; 26: 693, 695, 726, 732,
744.

T.

Takalappi: 3: 170.

Tanikan linna: 25: 613.

Tapio: 14: 26, 32, 37, 53, 68, 91, 98, 121—
124, 174, 213, 214, 238, 241; 32: 88, 90,
251, 287, 309; 41: 59; 46: 54, 58, 195,
334, 337, 339, 340, 466, 476, 478, 635.

Tapiola: 14: 25; 15: 398, 406; 20: 218, 234;
32: 258; 41: 57, 64; 46: 380, 420.

Tapiomäki: 50: 304.

Tellervo: 14: 123; 32: 90, 251; 46: 58, 339,
478.

Tiera: 30: 49, 56, 59, 85—87, 93—116,
321, 359, 363—416, 490, 497.

Tuometar: 32: 88.

Tuomivaara: 32: 310.

Tuonela: 4: 284; 6: 128; 14: 397, 404, 444;
15: 193; 16: 149, 200, 206, 214, 220,
227, 234, 267, 286, 306, 317, 335, 343,
361, 367, 386, 392, 395, 406; 17: 3; 19:

107, 117; 20: 81; 23: 464, 466; 25: 713,
715; 27: 153; 32: 175, 477; 35: 265; 45:
23; 47: 202.

Tuonelan emäntä, Tuonetar: 16: 287—292,
303—308, 321—334.

Tuonelan, Tuonen joki: 9: 379; 12: 499; 14:
379, 387, 391, 397, 404, 439, 451, 459;
15: 189, 213, 250, 292, 299, 571, 578,
621; 16: 161, 171, 354, 375; 17: 435; 18:
115; 19: 157, 171, 183, 199, 207, 215,
283, 327, 341; 26: 311; 32: 380.

Tuonen tyttö, Tuonetar: 16: 163, 167—180,
185—196, 201—210, 215—224, 229—244,
263—272, 277, 279—286; 23: 489; 45:
25, 31, 97, 148, 269.

Tuoni: 12: 156; 14: 445; 15: 222; 16: 151,
158, 183, 189, 191, 193, 255, 300, 307,
323, 331, 351, 376, 377, 412; 19: 105,
116, 127, 145, 149, 223, 281, 324; 25:
693, 695, 705, 707; 26: 634, 748, 760;
35: 121, 319; 38: 64; 45: 195; 48: 21.

Turja: 12: 199; 20: 80; 48: 313.

Turjalainen: 12: 138; 26: 294, 296; 42: 546;
43: 336.

Tursas: 2: 67.

Tuulikki: 14: 174.

Tuuri: 15: 427; 47: 185, 188, 219.

Tyrjän koski: 9: 378.

Tähetär: 24: 84.

Tähtelä: 11: 40.

U.

Ukko ylijumala: 1: 169; 2: 317, 331—344;
9: 33—42, 403; 12: 276, 279; 14: 13, 304,
313—322; 17: 301; 18: 419, 421, 425—428;
19: 311; 26: 518, 519, 531—544; 28: 37;
32: 441, 521; 33: 264, 279; 36: 238; 40:
78; 42: 358, 465—468; 43: 197; 45: 13,
15, 132, 241, 245, 321; 47: 46, 50—82;
48: 356, 357.

Ulappala: 45: 32.

Untamo, Untamoinen, Unto: 5: 17, 21; 26:
205; 31: 16—19, 23—52, 61—76, 82, 113—
116, 141—150, 171—174, 193—212, 229—
236, 295—308, 325—344, 349—366; 34:
97, 102, 118, 185; 35: 367; 36: 232, 246.

Untamola, Untola: 15: 576; 31: 99; 36: 236.

Uuslinna: 25: 614.

U'utar, Ututyttö: 42: 337, 338, 367—374.

Uvantolainen (Wäinämöinen): 7: 242, 270;
16: 358, 384; 18: 132; 42: 346, 352, 366.

W.

Wammatar: 45: 283.

Wellamo: 5: 20, 24, 30, 132, 162, 182; 42:
487, 532; 44: 12; 48: 123.

Wenakko: 23: 770.

Wenäjä: 20: 77; 22: 319; 31: 9, 11, 359;
37: 225.

Wesihiisi: 12: 262.

Wetehinen: 19: 217; 26: 694.

Wipunen: 1: 49; 17: 13, 40, 43, 44, 57—66,
78, 85—112, 147—504, 527—572, 578,
582, 587—598.

Wiro: 11: 43, 49, 51, 53, 54; 25: 290; 46:
221.

Wirokannas: 20: 54, 71; 50: 433—440, 475—
478.

Wuojalainen: 13: 47.

Wuoksi: 3: 181; 17: 571; 30: 209.

Wäinämöinen, Wäinö: 1: 31, 107—110, 287—
344; 2: 1—12, 43—60, 89—110, 125—136,
143—160, 237—330, 348—378; 3: 1—14,
33, 40, 44, 85—90, 101—108, 115—120,
129, 135—146, 183—188, 211—214, 235—
254, 259, 263—270, 283—330, 336, 345,
353—358, 365—374, 381—390, 397—406,
415—424, 433—442, 450, 467—476, 521,
535; 4: 11—20; 5: 5—20, 35—88, 99,
107—108, 130, 134—219; 6: 1—22, 27,

61, 65, 87—94, 99, 109, 111, 117, 119, 121, 154, 178, 183—194, 197, 213, 217, 231; 7: 1—42, 53, 57—88, 103—132, 183—190, 195—202, 209—218, 241, 245—266, 269, 275—288, 295—302, 305, 323—338, 351, 363—368; 8: 17—36, 41—50, 81—90, 99—106, 113—120, 133—226, 237—248, 259—270; 9: 1—6, 11, 25—266, 501, 517—522, 536, 547—586; 10: 1—60, 64, 67—74, 77, 81—100, 102, 113—120, 125—131, 139—144, 159—168, 497—502; 16: 1—8, 11, 17, 37, 57, 100—166, 181—184, 195, 197—200, 209, 211—214, 225—228, 237, 245—262, 273—278, 280, 284, 292—302, 304, 309—320, 357, 363—376, 383, 385—412; 17: 1—8, 25—40, 49—56, 67—84, 93—98, 113—146, 505—526, 573—586, 599—608, 615—628; 18: 1—40, 99, 108, 111—116, 131, 133—138, 153, 155—160, 173, 175—180, 191—200, 261, 454, 457, 463—474, 618, 661—676, 683—694; 19: 499—518; 20: 573; 21: 257, 261—290, 314—324, 353—438; 25: 407—698; 711—738; 35: 83, 87; 36: 347—360; 37: 200, 206, 211—216, 221—250; 38: 293—300, 315—320; 39: 1—6, 23—32, 41—64, 93—114, 129, 141, 149—166, 207—220, 229—234, 243—248, 257—268, 275—310, 325—

330, 378, 383—390, 392, 401—403, 408—414, 421—426; 40: 1—6, 13—16, 83—88, 103—112, 121—128, 151—184, 189—198, 205—214, 221—240, 253—258, 283—294; 41: 1—266; 42: 1—10, 17—30, 37—42, 53—58, 64—106, 117—122, 157—170, 177—218, 233—242, 251—268, 345, 365, 370, 375—392, 398, 407—424, 429—434, 447—454, 461—462, 493—502, 521—542; 43: 22—34, 49—54, 61—66, 75—82, 99—120, 164, 169, 173—176, 181, 207—212, 216, 218, 241—250, 289—304, 333—363, 385—434; 44: 1—28, 35—88, 159—182, 197—334; 45: 191—362; 46: 21—32, 45—152, 159—186, 223—228, 243—282, 299—304, 331—346, 353—460, 471—644; 47: 1—4, 111—140, 147—152, 161—170, 215—220, 313—328, 357—364; 48: 1—16, 85—150, 157—160, 169—172, 180—206, 239—248, 259—290; 49: 41—46, 53—58, 75—104, 111—134, 149—152, 159—163, 172, 176—180, 185, 191—196, 205—286, 288, 295—308, 385, 337, 393—422; 50: 200, 443—454, 479—512.

Wainölä: 3: 3, 27, 39, 43, 83, 89; 5: 152; 6: 15, 201; 7: 215; 8: 49; 10: 29; 18: 60, 632, 657; 37: 199, 203; 39: 372; 45: 3, 11, 183, 185; 46: 3, 15, 19; 47: 38, 44; 49: 3.

III.

Oudompia Sanoja.

A.

Ailut 14: 424.
 Airut 20: 559.
 Akkiloitsee 17: 358.
 Alio 40: 56.
 Alistaa 2: 254.
 Allas 4: 202.
 Alli 4: 204.
 Alve 16: 382.
 Angervo 15: 41.
 Ani 30: 3.
 Ankea 14: 334; 17: 166.
 Ankeloinen 26: 733.
 Apea 3: 542.
 Apeutuu 3: 538.
 Appaa 27: 140.
 Artti 31: 28.
 Astala 9: 97.
 Auer 42: 342.
 Auvo 4: 492.

E.

Ehto-aika 29: 274.
 Eistyy 39: 310.
 Emo 1: 143.
 Epatto 30: 222.
 Epäpätö 30: 238.
 Epä'ää 3: 42.
 Erä 14: 144.

H.

Haljakka 3: 323.
 Hamina 39: 316.
 Hampsii 44: 217.
 Hankavuus 39: 166.

Hapsi 44: 219.
 Harkko 3: 64.
 Hasertaa 2: 86.
 Hatasarvi 32: 39.
 Hattara 2: 86.
 Hava'aa 37: 22.
 Haven 3: 273.
 Helettää 3: 78.
 Helkyttelee 2: 370.
 Helmus 32: 99.
 Helve 9: 421.
 Hepäisee 24: 236.
 Herja 2: 51.
 Herkeä 41: 190.
 Hetale 46: 297.
 Hieho 10: 361.
 Hiema 22: 31.
 Hieprukka 44: 222.
 Hiesukka 46: 215.
 Hietlikko 2: 170.
 Hiihtää 26: 61.
 Hiiltty 1: 220.
 Hiipoo 41: 145.
 Hiipiä 1: 220.
 Huima 3: 567.
 Huitukka 38: 98.
 Hukka 38: 236.
 Hulikka 3: 463.
 Huntu 2: 207.
 Huolain 16: 63.
 Huolittelee 37: 232.
 Huopii 39: 233.
 Huotra 5: 74.
 Huove 5: 207.

Hurme 8: 164.
 Hurtta 39: 59.
 Huude 25: 664.
 Huuhtelee 2: 207.
 Huves 17: 69.
 Hykertää 3: 526.
 Hyryttelee 1: 151.
 Hyypyy 3: 503.
 Hyötelee 39: 119.
 Hämy 48: 50.
 Häätää 11: 87.
 Höryelee 38: 181.

I.

Iha'aa 1: 312.
 Ihala 5: 67; 18: 52.
 Iki 1: 109.
 Iletys 45: 81.
 Iljen 26: 9.
 Ilkoinen 32: 19.
 Imanne 45: 347.
 Imara 32: 280.
 Imehno 5: 67.
 Impi 1: 111.
 Inehmo 1: 310.
 Inha 3: 13.
 Iso 3: 30.

J.

Joluu 48: 343.
 Joutaa 1: 229.
 Jukamen 46: 425.
 Juolas 32: 412.
 Juoleus 25: 223.
 Jutta 46: 83.
 Järky 12: 155.
 Järkyttää 1: 224.
 Järkäle 47: 134.

K.

Kaapua 46: 458.

Kaatio 2: 160.
 Kahva 3: 311.
 Kaiho 1: 80.
 Kaikertelee 4: 300.
 Kaima'aa 42: 180.
 Kaimistaa 26: 188.
 Kaisku 6: 76.
 Kalho 29: 112.
 Kalhu 13: 50.
 Kalki 23: 605.
 Kallottelee 4: 38.
 Kalpa 1: 33.
 Kamana 21: 123.
 Kannas 5: 153.
 Kannikka 3: 14.
 Kapla 25: 682.
 Kapusta 27: 132.
 Karhi 2: 66.
 Karhikko 44: 24.
 Karkelo 11: 132.
 Karskahtaa 1: 227.
 Karttu 22: 382.
 Karu 2: 31.
 Kasa 8: 150.
 Kasakka 27: 104.
 Kasi 39: 107.
 Kassa 3: 552.
 Kassara 31: 50.
 Kastikka 32: 216.
 Kasuaa 1: 28.
 Katala 3: 269.
 Katras 33: 116.
 Kaise 3: 200.
 Kattaa 18: 427.
 Kaune 4: 48.
 Kauto 4: 176.
 Kave 32: 265.
 Kehä'aa 14: 57.
 Keino 26: 137.
 Ken 3: 275.

Kensti 11: 378.
 Kera 3: 270.
 Kerinkanta 25: 248.
 Kerittää 1: 303.
 Kerus 50: 121.
 Kesunkanto 46: 426.
 Kettää 8: 198.
 Kielipalkku 8: 250.
 Kierä 24: 390.
 Kihokivi 40: 26.
 Kinahmi 12: 174.
 Kirja 1: 285; 2: 120; 44: 266.
 Kirja'aa 1: 285.
 Kirjo 4: 132.
 Kirpoo 4: 47.
 Kisa 43: 205.
 Kitkuttaa 44: 136.
 Kiuru 38: 173.
 Kivertää 38: 173.
 Kohlu 31: 111.
 Koillinen 2: 284.
 Koirii 48: 37.
 Koito 4: 277.
 Kokka 1: 258.
 Kokko 2: 265.
 Koksahuttaa 38: 120.
 Koksenta 39: 200.
 Koltsa 21: 100.
 Koltuska 14: 133.
 Konnikka 39: 199.
 Konsa 1: 299.
 Kontio 23: 680.
 Kontti 2: 212.
 Koppelo 26: 492.
 Kopru 12: 175.
 Kopsa 25: 265.
 Korja 3: 72.
 Koroppa 21: 90.
 Korttuu 2: 311.
 Korvo 37: 171.

Kosia 11: 28.
 Kosjoo 18: 3.
 Koskelo 34: 76.
 Kostuke 30: 385.
 Kotka'aa 32: 536.
 Kotva 3: 473.
 Ku 2: 134.
 Kukas 32: 123.
 Kukerikku 50: 24.
 Kukku 46: 327.
 Kulea 5: 64.
 Kulleroittelee 2: 166.
 Kulo 39: 132.
 Kulokas 14: 290.
 Kumma 3: 24.
 Kumpu 2: 22.
 Kumpuaa 44: 191.
 Kunnas 1: 62.
 Kunnes 12: 179.
 Kuomikko 21: 113.
 Kuore 4: 76.
 Kupla 29: 331.
 Kuplistaa 1: 267.
 Kuras 25: 398.
 Kurimus 30: 211.
 Kursikko 26: 658.
 Kurvettuu 26: 178.
 Kutisko 41: 46.
 Kutri 16: 235.
 Kuu 21: 304; 32: 41.
 Kuuja 5: 64.
 Kuväs 5: 92.
 Kuvatus 45: 82.
 Kyly 18: 309.
 Kyrmy 3: 161.
 Kyty 22: 261.
 Kyven 2: 72.
 Kyy 13: 198.
 Kyyhättelee 2: 17.
 Kyyättelee 2: 72.

Käes 5: 47.
 Käivärä 38: 68.
 Käkeää 3: 37.
 Kälko 23: 550.
 Källy 23: 186.
 Kärtsä 31: 39.
 Kääkä 23: 773.
 Käämi 8: 12.

L.

Laahko 21: 168; 50: 55.
 Laaskava 23: 420.
 Laatelee 1: 189.
 Laatii 1: 187.
 Lahe 2: 158.
 Lahelma 1: 274.
 Laikahuttaa 1: 130.
 Laipio 21: 128.
 Laitapuoli 39: 277.
 Laitio 30: 78.
 Laitto 15: 43; 20: 120.
 Laituri 4: 362.
 Laivas 16: 99.
 Lakla 19: 444.
 Lamoo 23: 162.
 Lapatta 23: 288.
 Lapova 26: 702.
 Lappaa 1: 82.
 Lappea 39: 104.
 Latja'aa 42: 164.
 Lauhuttelee 45: 204.
 Launi 5: 48.
 Lausii 3: 46.
 Lautsa 3: 548.
 Lautuu 2: 36.
 Lehto 4: 3.
 Lehvä 2: 83.
 Leino 23: 586.
 Leisio 23: 747.

Lemetti 33: 32.
 Lempi 2: 75.
 Lesty 21: 92.
 Leyhkeä 2: 26; 23: 151.
 Liekuttaa 23: 800.
 Liesi 22: 109.
 Lieska 3: 152.
 Liette 32: 472.
 Lieto 4: 431; 46: 374.
 Liitelee 1: 189.
 Likistää 23: 778.
 Limi 15: 343.
 Lipas 1: 88.
 Lipeä 46: 70.
 Lipsuaa 48: 48.
 Litsottaa 35: 58.
 Loihtu 49: 298.
 Loitsia 3: 201.
 Lokki 34: 63.
 Loma 2: 297; 340.
 Lonka 2: 324.
 Louhi 3: 224.
 Luaslauta 21: 165.
 Lunnas 3: 352.
 Luoksi 1: 76.
 Luontele 26: 442.
 Luonti 2: 128.
 Luopuisa 5: 71; 25: 17.
 Luota 3: 155.
 Luotanen 7: 273.
 Luote 1: 46.
 Lusu 42: 115.
 Luusto 12: 221; 39: 121.
 Luuvalo 45: 165.
 Lykkytelee 2: 165.
 Lyly 13: 61.
 Lysmyy 2: 182.
 Läikkä 2: 202.
 Lämsä 14: 246.
 Länkä 3: 105.

Läsi 45: 186.
Läyli 8: 206.

M.

Maa-ema 1: 234.
Maammo 3: 512.
Maataa 9: 36.
Mahtava 3: 126.
Mahti 17: 530.
Maire 11: 248.
Malo 5: 143.
Mantu 2: 302; 12: 256.
Marhaminta 14: 281.
Maru 17: 510.
Matara 8: 53.
Mauriainen 15: 120.
Melto 9: 62.
Mesiä 46: 167.
Mi 2: 133.
Miekkoinen 4: 197.
Mielala 3: 542.
Mielitehtoinen 1: 26.
Miero 24: 266.
Miettii 3: 98.
Miten 1: 296.
Moinen 8: 137; 36: 92.
Mokoma 2: 139.
Muikea 3: 196.
Muikuu 46: 251.
Muje 41: 128.
Murska 2: 142.
Murto 33: 132.
Muskula 15: 279.
Mutso 25: 339.
Mylleröittä 3: 223.

N.

Nainen 3: 184.
Nato 22: 262.

Neuliainen 15: 121.
Niitti 15: 346.
Nimeää 3: 344.
Nuhalee 4: 213.
Nuljaska 45: 124.
Nuohoo 38: 57.
Nuoriso 1: 27.
Nuotio 25: 447.
Nurmi 2: 61.
Nyky 1: 163.
Nyplä 18: 363.
Närte 25: 331.

O.

Ojelvoinen 29: 520.
Okinen 2: 345.
Ongelma 1: 52.
Osma 21: 161.
Otus 21: 47.

P.

Paahtaa 48: 354.
Paarmas 47: 200.
Paasi 3: 66, 210.
Paatero 12: 142.
Paatinen 3: 66, 210.
Paikka 25: 226.
Painopalko 48: 60.
Pakina 30: 473.
Palja 17: 515.
Pallea 4: 326.
Palsta 5: 77.
Paltsasilmä 4: 416.
Palttina 18: 335.
Palvoinen 47: 186.
Pankko 8: 228.
Panu 2: 180.
Parjaus 11: 92.
Parsikko 31: 263.
Patja 11: 367.

Patvaska 25: 564.
 Patvi 21: 102.
 Peiponen 26: 45.
 Pensii 48: 32.
 Pentu 41: 79.
 Peräpuikko 43: 156.
 Pettäjäiset 22: 82.
 Pielä 1: 283; 39: 198.
 Piikka 31: 188.
 Piilokkali 12: 394.
 Piipio 39: 279.
 Piiras 25: 393.
 Pilaste 3: 107.
 Pilikka 46: 485.
 Pilla 20: 588.
 Pillastuu 32: 370.
 Piloinen 22: 330.
 Pilpa 30: 253.
 Pinne 1: 173.
 Pirahtelee 1: 178.
 Pirottaa 2: 328.
 Pirta 8: 10.
 Piukea 46: 423.
 Poikenluoma 45: 359.
 Poloinen 1: 20.
 Polvinen 3: 422.
 Ponnistaa 1: 335.
 Ponsi 8: 152; 21: 258.
 Poro 2: 71; 3: 168.
 Portimo 24: 38.
 Potee 45: 185.
 Potti 15: 451.
 Pouahuttaa 37: 148.
 Puhki 3: 532.
 Pui 16: 28; 31: 343.
 Puisuus 39: 165.
 Puksut 3: 62.
 Pulma 17: 186.
 Pulmonen 26: 46.
 Purettelee 6: 56.

Purnu 10: 419.
 Pursi 3: 376.
 Puuru 24: 143.
 Puutunnainen 45: 252.
 Pyhyys 1: 113.
 Pyöräyttää 3: 347.
 Pyötikkä 32: 110.
 Päiväys 26: 122.
 Pälkäre 2: 198.
 Pälähtelee 2: 198.
 Päläs 3: 349.
 Päreä 41: 192.
 Pätee 9: 399; 17: 509.
 Päline 14: 131.
 Pätöinen 12: 193.
 Pääkasu 27: 286.
 Pääripa 46: 501.
 Päärme 9: 554; 15: 512.
 Päätty 1: 273.

R.

Raa'anta 8: 224.
 Raataa 2: 348.
 Raato 31: 216.
 Rahi 1: 84.
 Rainta 32: 206.
 Raisu 3: 395.
 Raitio 1: 58.
 Rankinen 37: 180.
 Rapain 43: 120.
 Rapea 26: 708.
 Rasti 14: 40.
 Rata 7: 112.
 Ratsu 41: 30.
 Reppänä 3: 151.
 Reutoo 3: 484.
 Reyhkää 38: 219.
 Rieska 26: 198; 33: 45.
 Riippa 3: 63.
 Riite 48: 320.

Rike 45: 239.
 Rikonnainen 45: 251.
 Riuhuttaa 30: 92.
 Riukuttelee 2: 372.
 Riusa 23: 619.
 Ri'uuttelee 26: 32.
 Riveä 3: 362.
 Romu 40: 257.
 Rotu 1: 342.
 Ruhka 27: 162.
 Ruhtoo 2: 185.
 Ruko 44: 23.
 Ruhtii 12: 405; 48: 203.
 Ruotta 40: 217.
 Rusama 46: 538.
 Rutto 16: 370.
 Ruuna 3: 68.
 Ruuttu 44: 61.
 Rynnäs (ryntää) 28: 272.
 Ryti 48: 127.
 Rämä 3: 108.
 Räpylä 43: 224.
 Rääky 9: 66.

S.

Saa 26: 221.
 Saajanainen 25: 608.
 Saalas 42: 496.
 Saani 25: 65.
 Sampo 1: 45.
 Sanka 18: 480.
 Saristuu 20: 439.
 Sarka 7: 145.
 Saustuttaa 18: 278.
 Saverkko 24: 509.
 Savitsee 7: 144.
 Seikka 3: 350.
 Selinä 19: 387.
 Siepale 1: 230.

Sili 21: 159.
 Siivatta 33: 201.
 Siivoelee 1: 264.
 Siasee 1: 80.
 Sikeä 15: 562.
 Sikäli 3: 280; 4: 364.
 Silma 3: 45.
 Siloaa 2: 225.
 Silpoo 47: 322.
 Sima 14: 68.
 Sinervä 1: 204.
 Sintsi 25: 150.
 Sinuinen 37: 78.
 Sirkeä 4: 124.
 Sirkku 37: 156.
 Sirkoo 41: 72.
 Siroo 41: 65.
 Sirottua 2: 248.
 Siru 29: 432.
 Sisko 4: 53.
 Siula 48: 68.
 Sivakka 13: 43.
 Solkikoivu 31: 280.
 Soma 26: 53.
 Sommelo 1: 72.
 Sompä 13: 70.
 Sopa 4: 27.
 Soppi 3: 524.
 Sopo 22: 24.
 Sorea 1: 201.
 Solka 1: 179.
 Sotku 18: 45.
 Suaitsee 11: 71.
 Suistuu 1: 325; 4: 253.
 Sukeaa 3: 228.
 Sukeltaa 26: 143.
 Sukeutuu 42: 391.
 Sukku 11: 178.
 Sukkula 8: 9.
 Sulittaa 3: 315.

Sulku 4: 175; 15: 346.
 Suoltaa 1: 5.
 Suorii 1: 90.
 Suovero 30: 105.
 Suppu 17: 128.
 Suumalo 38: 200.
 Suvakko 23: 383.
 Suvanto 37: 234.
 Suvi 2: 189.
 Sykerö 25: 72.
 Syytäisee 45: 278.
 Syytää 26: 731.
 Syännyskentii 27: 406.
 Syöläs 32: 411.
 Syöveri 1: 268.
 Sæe 2: 322.
 Säikähtää 42: 297.
 Säillä 11: 280.
 Sälkö 17: 561.
 Särkkä 22: 511.
 Säsy 18: 349.
 Sävel 42: 300.
 Säykkyy 12: 468.

T.

Taatto 2: 318.
 Tahas 9: 163.
 Tahi 2: 318.
 Taika 2: 194.
 Taimen 5: 56.
 Tajuaa 3: 150.
 Taki 43: 110.
 Talja 11: 205.
 Talma 42: 341.
 Tanhua 3: 402.
 Tapliikkainen 35: 188.
 Tappara 8: 170.
 Tarvas 3: 170.
 Tavi 22: 412.
 Tehas 17: 622.

Teljo 39: 286.
 Temminkäinen 25: 135.
 Tenhoisa 12: 223.
 Terheninen 2: 64.
 Terho 2: 76.
 Tesmä 25: 487.
 Teutaroitsee 2: 153.
 Tevana 13: 122.
 Tieroitin 9: 126.
 Tihittää 2: 12.
 Tiiski 27: 110.
 Tiski 50: 242.
 Toivottelee 3: 38.
 Toki 2: 149.
 Totku 31: 27.
 Tuhnio 14: 228.
 Tuho 12: 192.
 Tunnus 17: 321.
 Tuohus 21: 203.
 Tuppur 10: 161.
 Tupu 25: 125.
 Turkki 43: 199.
 Turpa 3: 69.
 Turska 15: 293; 18: 403.
 Tuuitlee 1: 131.
 Tuuma 26: 12.
 Tyyskä 25: 475.
 Työnnyttää 2: 187.
 Työntää 7: 328.
 Tähyää 1: 314.
 Täkäli 3: 280.
 Täppii 46: 307.

U.

Uhku 15: 69.
 Uinuu 42: 90.
 Uksi 11: 398.
 Ulappa 1: 126.
 Ume 31: 61.
 Untelo 26: 200.

Ura 7: 222.
 Urhea 2: 98.
 Urkenne 29: 360.
 Usisee 3: 100.
 Ussakka 3: 325.
 Usva 3: 100.
 Utala 31: 23.
 Utra 5: 129.
 Utu 12: 381.
 Utuinen 1: 252.
 Uudin 36: 215.
 Uuhi 26: 569.
 Uupuu 7: 357.
 Uutoin 30: 230.

V.

Vaahti: 21: 216.
 Vaakalintu 26: 146.
 Vaalii 32: 58.
 Vaaluva 26: 734.
 Vaapottelee 47: 80.
 Vaapukka 4: 140.
 Vaapuu 30: 104.
 Vaara 10: 426.
 Vaarna 3: 370.
 Vaartaa 28: 77.
 Vaate-varpa 43: 30.
 Vaha 21: 204.
 Valanne 45: 328.
 Valas 15: 294.
 Valio 8: 2.
 Vamma 45: 308.
 Vankka 2: 240.
 Vapa 5: 50.
 Vara'aa 26: 388.
 Varma 42: 262.
 Varoo 3: 420.
 Varpapuu 29: 30.
 Varpe 21: 236.

Varttuu 2: 312.
 Vasama 6: 59.
 Vasta 4: 5.
 Vastas 4: 4.
 Vasu 46: 385.
 Vavahuttaa 1: 223.
 Vede 18: 148.
 Veio 4: 8.
 Vellova 4: 201.
 Vesu 15: 583.
 Vetres 4: 448.
 Vieno 1: 251.
 Vieremä 2: 32.
 Vierii 1: 143.
 Viesti 3: 16.
 Vihanta 2: 78.
 Vihmoo 2: 327.
 Vihuri 7: 76.
 Viihyttelee 30: 232.
 Vikeltää 29: 412.
 Viikkoinen 1: 113; 6: 25.
 Viikon 7: 235.
 Viilohirsi 46: 255.
 Viima 45: 37.
 Viini 6: 71.
 Viirunaama 38: 198.
 Viitisee 10: 239.
 Viltti 38: 222.
 Vipla 4: 26.
 Virkkaa 1: 65.
 Virpi 48: 137.
 Viruu 1: 329.
 Viti 3: 47.
 Viukelo 45: 64.
 Voittelo 3: 40.
 Vuo 17: 348.
 Vuolas 4: 122.
 Vuolu 40: 58.
 Vuottaa 2: 53.
 Väkä 27: 172.

Välehen 1: 175.

Värjättelee 1: 166.

Värttinä 1: 40.

Västi 39: 105.

Y.

Yhä 1: 304.

Yrkö 1: 140.

Yskä 40: 36.

Ä.

Ähky 45: 164.

Äijä 9: 280.

Äittelee 31: 171.

Ö.

Öitsii 29: 598.

Präntti-virhiä.

Siv.	8	riv.	13	seisoo:	tuleviksin	lue:	tuleviksin
„	20	„	7 1:llä	palst.	„	„	„
„	29	„	6 2:lla	„	„	„	„
„	30	„	14 1:llä	„	„	„	„
„	38	„	2 „	„	„	„	„
„	„	„	40 „	„	„	„	„
„	47	„	40 2:lla	„	„	„	„
„	54	„	15 „	„	„	„	„
„	58	„	17 1:llä	„	„	„	„
„	63	„	21 „	„	„	„	„
„	„	„	39 „	„	„	„	„
„	73	„	11 „	„	„	„	„
„	„	„	8 2:lla	„	„	„	„
„	76	„	24 „	„	„	„	„
„	„	„	25 „	„	„	„	„
„	78	„	3 1:llä	„	„	„	„
„	„	„	19 2:lla	„	„	„	„
„	„	„	31 „	„	„	„	„
„	79	„	34 „	„	„	„	„
„	80	„	3 „	„	„	„	„
„	89	„	12 1:llä	„	„	„	„
„	99	„	13 „	„	„	„	„
„	105	„	40 „	„	„	„	„
„	106	„	3 „	„	„	„	„
„	108	„	21 „	„	„	„	„
„	111	„	10 „	„	„	„	„
„	113	„	2 „	„	„	„	„
„	124	„	13 „	„	„	„	„
„	131	„	3 „	„	„	„	„
„	137	„	4 „	„	„	„	„
„	138	„	39 „	„	„	„	„
„	145	„	23 2:lla	„	„	„	„
„	181	„	5 1:llä	„	„	„	„
„	186	„	10 2:lla	„	„	„	„
„	196	„	20 1:llä	„	„	„	„
„	209	„	1 „	„	„	„	„
„	225	„	35 2:lla	„	„	„	„
„	229	„	5 „	„	„	„	„
„	„	„	32 „	„	„	„	„
„	235	„	12 1:llä	„	„	„	„
„	240	„	24 „	„	„	„	„
„	256	„	15 „	„	„	„	„
„	258	„	22 „	„	„	„	„
„	280	„	1 2:lla	„	„	„	„
„	293	„	10 „	„	„	„	„
„	305	„	24 1:llä	„	„	„	„
„	„	„	25 2:lla	„	„	„	„
„	310	„	26 „	„	„	„	„
„	314	„	2 1:llä	„	„	„	„
„	318	„	27 2:lla	„	„	„	„
„	323	„	21 1:llä	„	„	„	„
„	„	„	24 2:lla	„	„	„	„
„	325	„	19 1:llä	„	„	„	„
„	337	„	15 2:lla	„	„	„	„
„	342	„	3 „	„	„	„	„

Muistutus. Paitse näitä virhiä on kirjaan sattunut pääsemään eräitä epätasaisuuksiakin kirjoitustavassa; niin ovat esimerkiksi semmoiset sanat kuin: ensimmäinen, alimmainen; neuvotahan, tuuvitetahan; veijo, äijä hairauksissa myös kirjoitetut: ensimmäinen, alimmainen; neutoitahan, tuuittetahan; veio, äiä, jotka virhet pyydämme lukian itsensä hyväntahtoisesti oikaisemaan. Muuten ovat iden ja äiden pilkut useasti katkelleet präntätyissä, ja ne ynnä muut pienemmät, tässä mainitsematta jääneet, viat korjatkoon myös lukia suosiollisesti.